

Universitätsbibliothek Paderborn

**Spes & Fiducia, Cvrис Ivdiciisqve Dei, Erga Homines In Hac
Vita Existentes, Firmata**

Stengel, Georg

[S.I.], 1645

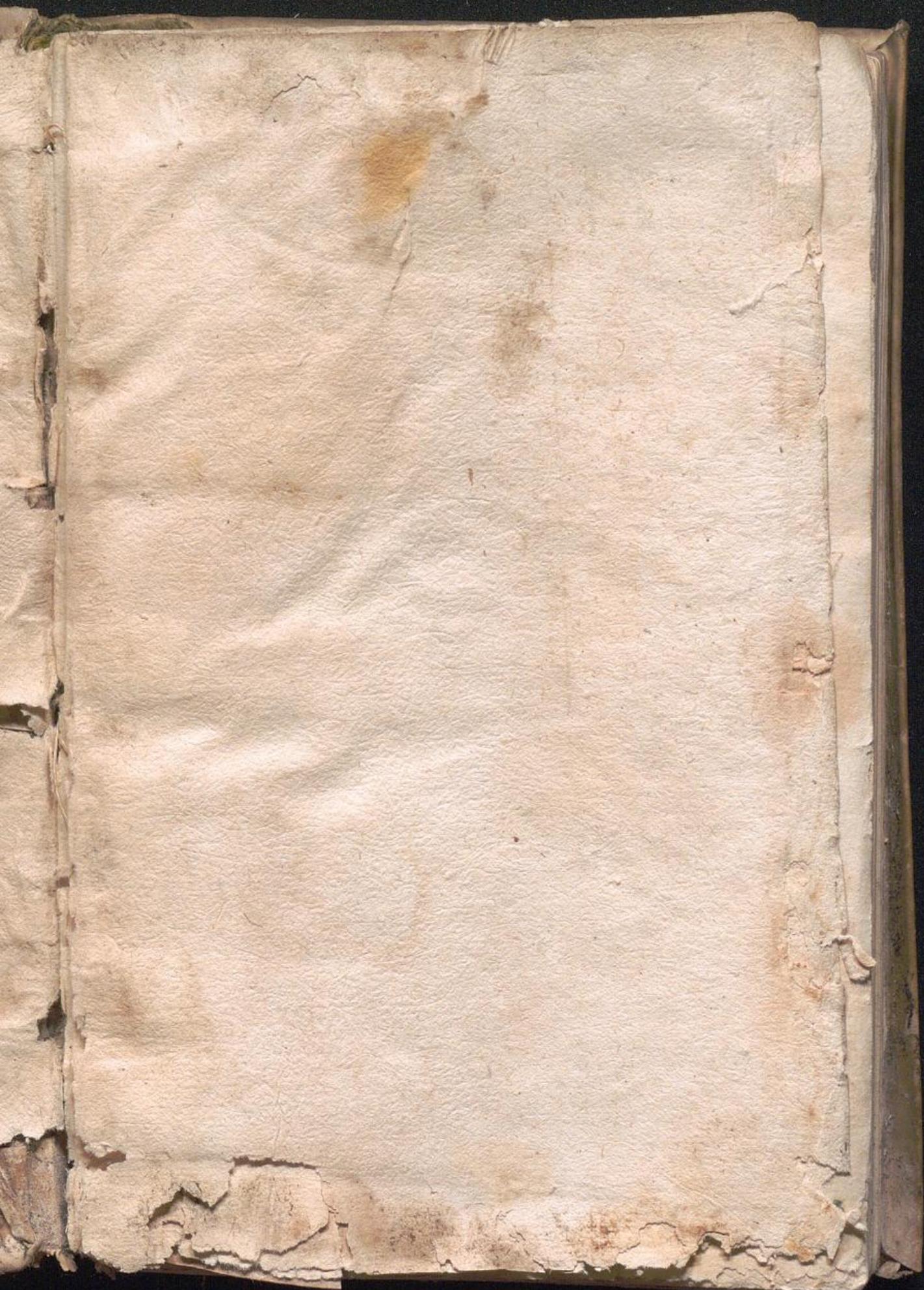
[urn:nbn:de:hbz:466:1-49823](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-49823)

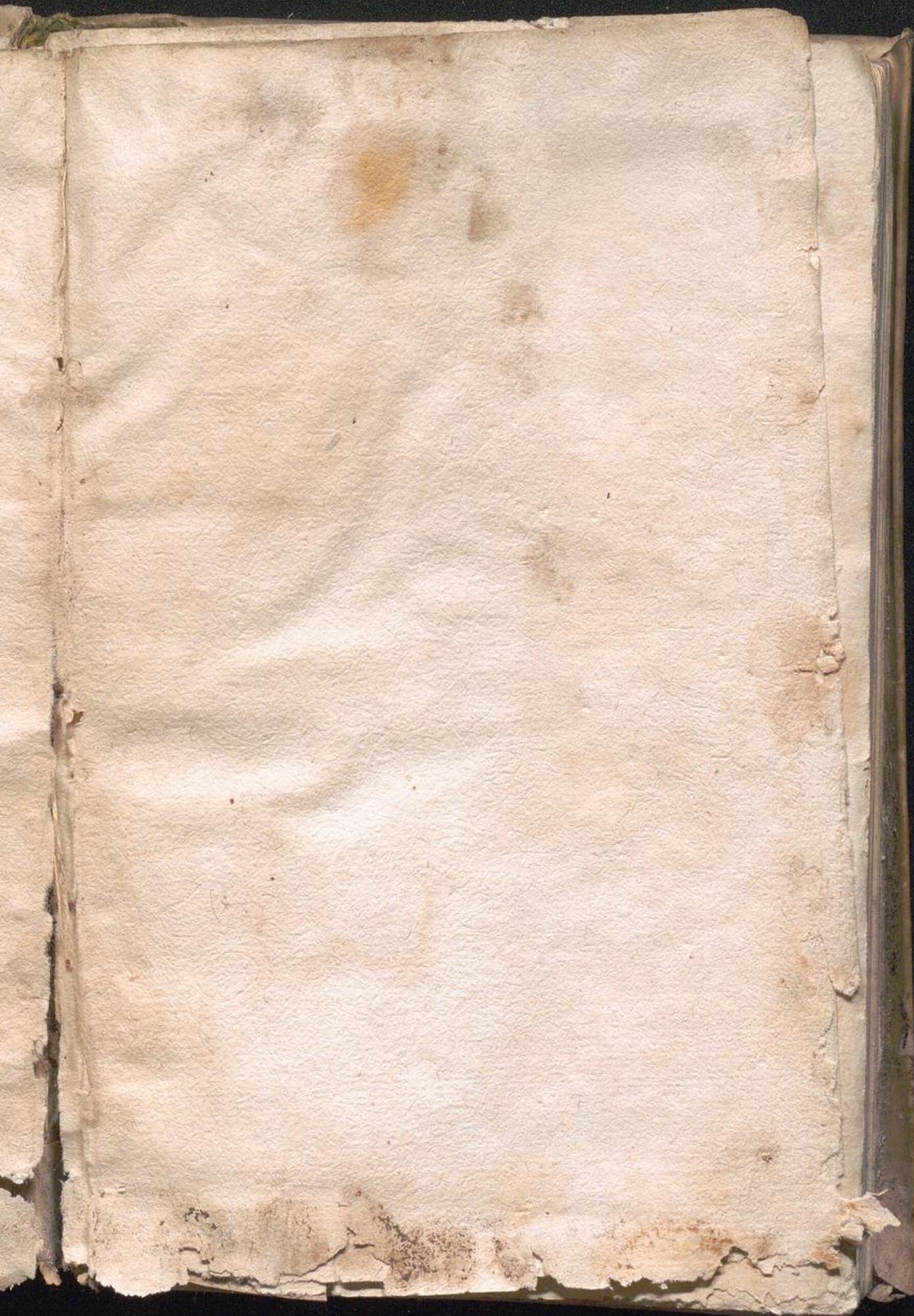
188

Th. 2888.

J. V

15.

SPES & FIDVCIA,
CURIS IUDICIISQVE DEI,
ERGA HOMINES
IN HAC VITA EXISTENTES,
FIRMATA.
AUTORE
GEORGIO STENGELIO
SOCIETATIS IESV
Theologo.

Cum Priuilegio Sacræ Cæsareæ Majestatis.
INGOLSTADII.
Apud GREGORIVM HÆNLINVM,
Anno M. DC. XLV,

REVERENDISSIMO ET
ILLVSTRISSIMO S. R. I. PRIN-
CIPI, AC DOMINO
DOMINO

MARQVARDO
EYSTETTENSIS EC-
CLESIAE EPISCOPO, PRIN-
CIPI ET DOMINO MEO
CLEMENTISSIMO.

Dicitur Ostquam à libris meis , du-
dum inchoatis , exulare desij ,
& ad interiores ac reconditas
illas litteras postliminiò redi-
ui ; prima mihi cura fuit , à
DEO principium ducere , & ,
quæ de diuersis illius Iudicijs elucubraue-
ram , in apricum proferre . Dehinc proxima
cogitatio erat , cui primam argumēti huius
tractationem dedicando , optimis omini-
bus , inciperem ? Nec fuit diu deliberandū .
Occurrit enim menti illico R.^{ma} & Illma
CELSITVDO VESTRA . Cuius consilij cau-
fas delibare mihi licet , non numerare . Pri-
mūm , quid longè excurserem , ad Patro-

JO(2 num

E P I S T O L A

num quærēdum, quem in vicinia poteram
inuenire, & habebam antē, quām quare-
rem & Deinde cuiusnam Principis patro-
cinium in melioris speci omen accepisse,
quām illius, cuius antiquissimæ familiæ no-
men ipsum optatissimum est, & bene omi-
natum? Accedit pristina obligatio. Nam
An. 1626. cùm CELS. ^{do} V. ^{ra} adhuc, hīc In-
golstadij, in studijs litterarum versaretur,
eas scientijs virtutes conjunxit, vt nominis
fama cum vitâ certaret. Et, me qui ~~udem~~ ^{udem} ju-
dice, viæta est fama, quia virtute minor fuit.
Quanquam enī, ob eam nominis existi-
mationem, vniuersa hæc Academica Con-
gregatio nostra CELS. ^{nem} V. ^{ra} ceteris
omnibus Sodalibus anteposuit, & quē vi-
dit moribus, eundem etiā voluit Præfectu-
rā eminere; nondum tamen honor merita
æquauerat: nec indoli par dignitas illa
fuit, sed quoddam vaticinium duntaxat fu-
turæ dignitatis. Siquidem magna Christi
Mater, in omen, iam tūc voluit proludere,
dum CELS. ^{nem} V. ^{ra} voluit Cœtui suo præ-
esse, quam sciebat, à Filio suo, maioribus
annis,

DEDICATORIA.

annis, Eystettensi Ecclesiæ præficiendam.
In ea igitur Marianâ Præfecturâ, cùm ita
cunctos exemplo, consilio, disciplinâ re-
geret, vt mallingent tali Præfecto subesse,
quàm esse sui juris; dici non potest, quo
dolore, Sodales, & die 13. Septemb. in
Concilio audiuerint CELS.^{nem} V.^{ram} vale-
dicentem, & postea 20. eiusdem mensis,
viderint hinc Romam discedētem. Quod
non memoro ex Annalibus tantummodo
haustum, sed oculis etiam meis usurpatum.
Quippe ego tunc & præsens, & Præses eram;
indignus quidem, sed nullo vñquam tem-
pore opportuniùs; quo scilicet id, quod
Præsidis industriæ deerat, Præfecti excel-
lentia compensaret. Doluimus ergo tunc,
& quòd tanti sideris præsentia carere, &
quòd, ob abruptum, ante finem magistra-
tūs, discessum, Ducem tam præclarum, si-
ne peculiari honore, & gratiarum actione,
dimittere oporteret. Hinc pristinum illud,
quod dixi, vinculum. Nemo arctius ob-
stringitur, quàm qui beneficijs obligatur.

Sed venio ad longè maiora. Neq; enim

JO(3 Sodali-

E P I S T O L A

Sodalitas tantum, sed tota etiam Societas nostra, Reuer.^{mæ} & Ill.^{mæ} CELS.ⁿⁱ V.^{ra} debet; sub qua Collegium nostrum Eystadianum, velut è naufragio, tabulas colligit; sub qua Gymnasium instauratur; sub qua templum resumit dignitatem. Ita nempe pietati, scientijs, religioni Superi prospexere, vt in CELS.^{ne} V.^{ra} Scholæ & Musæ Apollinem & Mecœnatem, templæ & claustra Willibaldum & Wunibaldum nanciscerentur. Hæc est prouidentia Numinis, vt sicut tēpora dispensat, ita & temporibus idoneos assignet Principes. *Bella, horrida bella*; bella fortis lacertos exigentia Germaniam iam diu vrgent; heroum humeris opus erat, & non vno Atlante, qui tantum onus sustinerent. Hæc bella, sub Antecessore CELS.^{nis} V.^{ra} cæperunt, cui tanta animi generositas fuit, vt cladem fortiter pati posset. Gaudent nunc pijssimi illius Manes, eum sibi datum successorem, qui ad easdem laudes, ijsdem vestigijs, non ambulat, sed volat; nec clades tantum tolerare potest, sed & leuare, atque ea, quæ

flam-

DEDICATORIA.

flammis in cineres redacta sunt , denuo
fuscitare. Quod arx, quod vrbs Willibal-
dina , quod populus quoque Eychstadia-
nus , quod tota diœcesis testatur , quod
fama vbique prædicat. Nam & foris in au-
res incurrit, quod domi oculi intuentur.
Certè cùm nihil difficiliùs sit , quàm re-
gere, quando omnia turbantur ; nec quid-
quam laudabilius, quàm in medijs tumul-
tuum fluctibus animum tranquillum te-
nere ; vidi ego , & viderunt mecum alij ,
eo tempore , quo in summo discrimine
cardo rei vertebatur , mentem illam ex-
celsam , & inconcussum Cels.^{nis} V.^{rx} pe-
ctus , quod nos exemplo suo docebat ,
non damna, sed caussas bellorum esse de-
plorandas.

Qui inter syrtes ac tempestates tam
peritè nauigat, quid faciet in placido mari?
præsertim is , qui Principem non imita-
tur , sed exprimit ? qui ipsam virtutem
ornat , qui facit eam in summo fastigio
magis conspicuam ? qui rebus serijs ita
mentem affigit, vt scientias stilo , ingeniu

JO(4 confi-

EPIST. DEDICAT.

consilijs, prudentiam operibus, vigiliam curis, autoritatem mandatis passim exerat? Huius ego manus non exosculer, quas cælo sublatas Diui æstimant, in elemosynam extentas turba egentium, cum multa laude,prehensat? Compendio dicam, illi Principi hunc Prodromum meū dedico consecrōque, cuius facta meruerunt, ut non saxis tantum, aut ædificijs, sed etiam libris inscriberentur. Bonus DEVS CELS.^{nem} V.^{ram} nobis, & toti Ecclesiæ suæ diu seruet in columem. Ingolstadij. Anno Seruatoris 1645. Cal. Ian.

R.^{mæ} & Ill.^{mæ} CELS.^{nis} V.^{rae}.

infimus seruus

GEORGIVS STENGELIVS
Soc. IESV.

PRÆ-

P R A E F A T I O .

Secundum Olimanno Turcarum, cum in conspectum suum legatos admittit, assidenti in toro adiungit, ad Laurent. manum, ensis incuruus, cly- Sur. An. peus, clava ferrea, arcus, sagittæ, signa non 1541. in minus territi, quam terrentis; quippe apposita cōment. ad vim vi repellendam, & ad propriæ vita de- rer. in or- fensionem perinde, atq; ad offensionem alienæ. be gestar.

Christum Servatorem nostrum, ad judican- dum orbem terrarum, in nubibus venturum, picturæ, arcui cælesti, seu iridi multicolori insidentem, atque hinc, victoria, præmijq; in- dicio, viridante palma amabilem; inde gladio vagina vacuo terrificum proponunt; absque clypeo; quia iam non moritur, mors illi vi- tra non dominabitur. *Vnde non habet, quod Rom. 6.9.* paneat; neque clypeo utitur, ad se, sed ad suos duntaxat, scuto bona voluntatis protegem- Psal. 5. 13. dos, quando induet, pro thorace justitiam, Sapij. 20. & accipiet, pro galea, judicium certum, sumet scutum inexpugnabile veritatem.

Latius palma viror bona præmiaq; significat, quæ vincentibus largietur, & laurigeros sal- uandorum triumphos. Ensis à sinistra fulgu- rans mala portendit, quæ, in nouissimo, atque totius mundi judicio, prævaricatoribus est da-

to(5 turus,

PRÆFATIO.

eturus, quando acuet duram iram in lancem. Et hoc quidem judicium notum est omnibus, quibus fides orthodoxa non est incognita. Neque Ethnices omnino latuit, qui neq₃ Tartara, neq₃ ullos unquam finxissent, in Proserpina regno, Minoës, aut Rhadamanthos, aut Æacos, nisi maius quoddam tribunal, post hanc vitam, adestendum metuissent. De quo Vniuersali Iudicio, pluribus concionibus à me explicato, peculiares libros conscripsi, Deo dante, & maiorum nutu approbante, prodituros.

Aliud judicium est quotidianum, sub quod omnia cadunt, quæ in mundo geruntur: idq₃ sane geminum. Cùm enim ad Vniuersi huius supremum Gubernatorem pertineat, nihil sine iudicio agere; neque tantum hunc inuitare præmijs, illum terrere supplicijs; sed etiam alijs modis vti, ad illos in virtute exercendos; necesse est, ut idem sapientissimus ille Moderator, alijs vitæ huius bona, alijs mala existimet attribuenda. Nam quia multis bona, ut putant, nocent, malaque prosunt; quoniam ipsi errore mentis, bona esse censem, quæ reuera mala sunt; & mala vocant, quæ, in diuina trutina, esse optima inueniuntur; vel quia etiam vera bona bonis in præmium, malis in

virtu-

PRÆFATIO.

*virtutis incitamentum ; vera autem mala,
malis in supplicium , bonis in exemplum ce-
dunt, & adeò ipsa quoq; ad bonum flectuntur :
idcirco quidquid mortalibus accidit, ex diuinæ
ire justitiae , vel misericordie & bonitatis
judicio accidit.*

*Quæ due virtutes , cùm in Deo reipsa
vnum quid sint ; ita etiam in rebus à Deo im-
missis, aut permisis, inter se coherent, ut, fe-
rè , nisi sola hominis cogitatione , effectusque
parte, separari non possint. Est enim, in omni-
bus mundi casibus , vel justa misericordia, vel
misericors justitia summi Gubernatoris. Ipse Ps.104. 7.
Dominus Deus noster : in vniuersa terra
judicia eius. Qualia judicia ? judicia ju-
stitiae & misericordiae ; quoniam misericors Ps.114. 5.
Dominus, & justus. Hæc judicia, et si quan-
doque horrida primo sint aspectu, in recessu ta-
men Deum amanti, sunt jucunda , dulci nu-
cleo sub duro cortice latenti comparanda.
Quorum considerationem Odo Morimus,
rectè dixerit esse osseam: suauem enim me-
dullam continent , sed ad quam , per ardua
venitur, cùm difficile sit, in damno , quod pa-
tiuntur mortales , lucrum agnoscere ; atque
etiam in malis, quæ contingunt , beneuolen-
tiam deprehendere. Quicunque autem depre-
hendere*

PRÆFATIO.

Ps. 118. 39. *bendere didicerunt, promptum in ore habent, illud: Iudicia tua jucunda. Neq; voluntatem tantum, ex hac consideratione, capiunt, sed alium insuper quendam fructum longe maiorem. Etenim, ob hac judicia, ab ima radice perspecta, recte sapientes Deum etiam colunt; eius iram timent, bonitatem amant, Deuter. laudant sapientiam, & assidue cantant: Date 32. 3. magnificentiam Deo nostro: Dei perfecta sunt opera, & omnes viæ eius judicia.*

In his judicijs cognoscendis, quia versantur quotidie Sancti, nihil quidquam agrave ferunt, quod ferunt. Vident enim justum esse, quidquid est à summè justo; benignum, 2. Cor. 1. quidquid est à Patre misericordiarum, quem amant, quia cernunt nostri tam amantem; à quo omnia placide suscipiunt, quia reverentur eum, nihil ex odio facientem.

Ps. 17. 22. *Custodiui vias Domini, nec impiè gessi à Deo meo, inquit rex ille & aulis, & bellis assuetus. Cur? Quoniam omnia judicia eius, in conspectu meo: &, hac ipsa de causa, justitias eius non repuli à me. Siquidem inuidias & odium capitale Saulis, perfidas populi persecutioes, diras, maledictiones Semei, parricidales rebelliones ipsius filii mei, ipsas iniquitates aliorum, judicia,*

& ju-

PRÆFATIO.

¶ justicias eius esse reputauit. Cur enim non haberet jus me exercendi Dominus meus, aut me puniendi Iudex meus? qui tam bonus est, ut velit etiam malis bene uti; tam valens, ut è contrarijs contraria exprimere posset? Diuina est vis, inquit Boëtius, cui mala quoque bona sunt, cum eis competenter utendo alicuius boni elicit effe-
ctum. Sic vulnerat, ut sanet; labi sinit, ut altius erigat: peccatique ipsius ignominiam conuertit in gloriam humilitatis; faciens, ex peccatrice, Magdalenam pœnitentem; ex discipulo negatore, Petram Ecclesie; ex persecutore Sanlo, vas electionis. Hoc qui perspe-
ctum habent, justicias DEI à se non repellunt, sed benevolentiam interpretantur, quidquid prouenit à benevolentie; consilium optimum esse censem, quidquid diuina sapientia nostri boni tam cupida decernit. Deniq; quia mundi Rectorem, tam pro nobis sedulum, tamq; saluti nostræ attentum experintur, spinosam illam rerum caducarum solitudinem, in latissima fiduciam mentis mutant, ¶ in cale-
stens quandam securitatem.

Non sic impij, non sic iudicia Numinis meditantur: qui, cùm acerbiſimè flagitiorum memoriam, aſiduis interſperijs, ¶ Fun-
riarum

Boët. I.4.
de Con-
ſol. proſ.

6.

PRÆFATIO.

riarum facibus, conscientiæ, ictibus agitati,

Ps. 118. 39. non possint dicere: judicia tua jucunda: id, quod meruerunt, semper timent; quod timent, auersantur; & vel oblinione conantur sepelire, vel obliquo & refugo oculo aspiciunt; ad presumptionem, non ad emendationem, monita omnia rapientes. Hoc est, quod

Ps. 68. 18. Vates dixit. Appone iniquitatem super iniquitatem eorum: & non intrent in justitiam tuam; in quam, qui intrant, ne illi optimè Deo contenti sunt, quidquid agat, quidquid vel bonis mali, vel malis boni, vel utrisque aduersi secundique inferat, vel auferat. In justitiam, & arcana consilia justissimi Dei, qui intrant, discunt, in proferitate, modestiam; in accumulatione casuum humanorum, constantiam; patientiam in aduersariorum calumnijs, fortitudinem, inter ipsa martyria retinere, crucemque suam portare, non calcare. Discunt varias quidem esse, in hac vita vias Domini,

Nicet. sed omnes justas. Non enim solet Devs,

Choniat. eadem subinde ratione, res humanas gubernare, ait Nicetas Acominatus Choniata,

lib. 3. de Imper.

Isaaci. sed ad varietatem administrationis uniuersi declarandam, regna & principatus,

Angeli. (aliaque officia) aliter atque aliter transferre,

P R A E F A T I O.

ferre, ne minutissimis quidem rebus, à sua cura exclusis. Pharaonem, cum equitatu, in fundo maris demersit. Alium (*Holopher-
nem scilicet*) per formosam mulierem jugulat. Alium ab hostibus occidi sinit. Est & qui ex mentis errore pro mortuo habitus, atque (*ut Zeno*) obliuioni traditus, palatio cum derisu effertur, & sepelitur. Vnde obscura voce clamans, & lucem desiderans, non Imperium expetens, nihilominus, ut vir pessimus, rectè pessum ire, & interire sinitur. Multi (*cum Anastasio*) leni morte extinti, velut oculis somno clausis, hinc demigrant. Sunt, qui per hinnitum equi (*ut in Dario factum*) ad regnū ascenderint. Alius ab aratro & fulco ad purpuram est vocatus. Alius adolescens opilio (*de posī fœtantes*) diuinitus in regnum vngitur. Sed quorsum attinet commemorare singula, quæ prouidentia in vi-
tæ humanæ ratione, pro vtilitate cuiusque, varijs modis; mutat & transfert. *Pl. 77. 71.*
Misericordia Domini plena est terra. *Quia Pl. 32. 2.*
igitur pauci sunt, qui, quot, & quanta bona à Conditore suo accipiant, agnoscunt; & non pauci, qui Pharisaico scandalo, ostendunt, se etiam eius benignitate atque clementiā offendit; pa-
ciſſimi

PRÆFATIO.

eis mihi autem acie mentis adeò aquilina, ut, in diuina ira, diuinam deprehendant bonitatem; ut ament castigantem, & pœnas nōrint, inter beneficia, computare; idcirco multiplex est, hoc argumentum, à me, plenis duobus voluminibus, conscriptum, & suo tempore, promendum. Sed hoc tempus magnos edi libros, non patitur; & parua plerumque sunt gratiosiora.

Herodot. *Cyrum ergo sum imitatus, qui Gnidem am-*
lib. 1. *nem ita restrinxit, ut in trecentos sexaginta*
riuos diduceret; ex quo nimia eius amplitu-
do concisa est. Ita ergo & ego materiam lati-
sime diffusam, neque unquam satis exbau-
riendam, secui, & ex libro libellos feci. Quo-
rum iste primus est, qui de Spe & Fiducia è
curis judiciisque Dei haurienda agit. Fidu-
S. Thom. *cia autem nihil est aliud, quam spes confirma-*
2.2. q. 129. *ta, atque perfecta, ut cum S. Thoma, Theo-*
art. 6. *logi docent, & Seneca quoque ad Lucilium*
Seneca *ita scribens: De te spem habeo, nondum*
epist. 6. ad *fiduciam. Spem habe, & tu, Lector, im-*
Lucil. *mo & fiduciam, ceteros libellos, è*
vestigio, secuturos.

SPES

SPES

SPES ET FIDUCIA,
CURIS IUDICIISQUE DEI,
ERGA HOMINES
IN HAC VITA EXISTENTES,
FIRMATA.

C A P V T I.

*Aliunde maximè relictos, à Deo maximè
curari, ostenditur exemplis veteris
Testamenti.*

§. I.

*Nec nihil, nec omnia curare homines
debere.*

Raculi suffragio sapientissimus
Socrates solebat dicere: *Si quid
cura potest, illud cures: at si Deus
ipse te curat, cur tu solicitus tibi sis?*

Max
serm.
de Pre
uid.

Duo monuit, ne negligentes simus, vbi De-
us nos vult, labore nostro aliquid emere; &
ne, vbi opera nostra inutilis est, diffidamus
Deo nos curanti. Ob primum, ait S. Augu-
stinus: *Cum viderimus, aliquem sernum Dei
prouidere, ne ista necessaria sibi desint, non iu-*

S. Aug.
lib. de

A

dice-

2 Cap. I. Relictos à Deo curari,

serm. Do-
mini in
monte.

dicemus, eum de crastino solicitum esse: nam & ipse Dominus, propter exemplum, loculos habere dignatus est: & in Actibus Apostolorum scriptum est: Ea quae ad vitam sunt necessaria, procurata esse in futurum, propter imminentem famem. Ob secundum multa nobis paternæ suæ curæ exempla Dominus reliquit, quæ meritò possint spem fiduciāmque nostrā accendere.

§. II.

Auxilia etiam in alijs, spem in solo Deo ponendam.

Petr. Ri-
bad. in
vita S.
Ignat. l.
§. c. 9.

Et quanquam, ut in proverbio est, manus cum Deo mouendæ sunt, Sanctus tamen Ignatius noster egregiè docuit, semper pluris faciendam Dei opem, quam omnia mortaliū auxilia. *Adiit aliquando Ignatius ad salutandum Principem virū nostri studiosum, à quo minus officiosè, quam par erat, exceptus est. Caussam Ignatius arbitratus est, quod minus eius opera, ad res Societatis, atq; patrocinio uteretur. Erat enim, aut videri volebat Societas nostra percupidus, molesteq; forsitan ferrebat, quod alios, ad nostram defensionem, se prætermisso, potius adhiceremus. Tunc Ignatius mihi, Dicam, (inquit) illi, & aperte dicam, me ante 30. annos à Deo didicisse, ut in ijs effici-*

efficiendis, quæ Dei sunt, omnia auxilia conquiram: sed ita, ut non in externis adiumentis spem meam, sed in ipso Deo bonorum omnium effectore constitutam putem. Quod si, inter hæc subsidia efficiendiq; instrumenta, se unū esse vult, libenter eo utemur: sed ita demum, si intelligat, nos ab uno Deo pendere; Deo non hominibus niti. Id vt faciamus omnes, multa nos exempla dōcent: è quibus pauca se ligam.

§. III.

Dei, erga Mundum magnum & paruum;
cura monstratur.

Atque in primis illud, quod D. Damascenus, ad Conseruatoris agnitionem, egregiè explicat. Nam cum natus, remoto Gouvernato, consistere nequeat, verum statim pessum eat; nec ulla, quantumlibet exigua, domus stare possit, nisi sit aliquis, qui ipsius curam gerat; quo nam tandem pacto mundus, opus usq; adeò ingens, atq; ita præclarum & admirandum, si ne eximia aliqua, & ingenti atq; admiranda gubernatione, sapientissimq; prouidentia, tam diuturno temporis spatio, constitisset? Ecce enim quantum iam temporis fluxit, ex quo cælum est, nec tamen obscuritatem contraxit; nec terra vir tanq; diu pariens elanguit; nec fon-

S. Ioan.
Dama-
scen. l. de
Vita Bar-
laam &
Iosaphat.
Iacoho
Billio
Prunæo
interpre-
te.

¶ Cap. I. Relictos à Deo curari,

tes, ex quò orti sunt, scaturire destiterunt; nec mare tot fluvios excipiens mensuram suam excessit; nec solis ac luna cursus immutationem villam subierunt; nec diei ac noctis ordines inuerti sunt. Quòd si Deus elementis adest, si terræ prouidet, si maria curat, si tota Mundi domum tam diu, tam accurate sustentat, Mundo ipso nec sentiente, nec pro se sollicito; quid sperare poterit homo, cuius cauſa & elementa, & totus hic orbis est creatus? Qui sepem curat, an hortum negliget? Qui sementi vigilat, num dormiet messi? aut pilum, quoniam pellem pluris faciet?

§. IV.

Ubi alijs desunt, Deum non deesse.

Cùm autem tanquam communis parens omnibus prouideat, maximè tamen curam gerit eorum, qui aliunde deseruntur. Laudat Photius Patriarcha Constantinopolitanus, *Sanctorum virorum librum*, Græco auctore incerto conscriptum, in cuius libri septimi fine, apud Rosvveidum, senem junior interrogat: *Si fuero in aliquo loco, & natus fuerit mihi tribulatio, & non habuero, cui me committam, & indicem passionem animi mei, quid facio?* Cui senex respondet: *Crede in Deo, quia ipse mittet Angelum & gratiam su-*

Photius
biblioth.
cod. CX.
C. VIII.
Rosvveid.
lib. 5.

am 3

am, & ipse tibi est consolatio, si in charitate ro-
gaueris eum. Quibus verbis addidit, audi-
uisse se, in Scithi, aliquando eiusce rei hoc
exemplum contigisse. Ibi enim Ascetā mul-
tis vexatum temptationibus, cum non habe-
ret, cui vel animi tumultum aperiret, sedan-
dūmque præberet; vel apud quem peccata
confiteretur, sub noctem, iam cæpisse para-
re sibi melotem suam, ut, orto die, statione
deserta, migraret. Sed, nocte media, Gra-
tiam Dei, habitu exquisitissimæ virginis, ei
apparuisse, vetuisséque, ne inde latum vn-
guem discederet; sed secum, ~~in~~dem loco,
perseueraret: nihil enim illi mali euenturū:
si desint homines, non deesse Deum. Perse-
uerauit, & illico mentem tranquillam ac-
cepit; non accepturus, si alibi quæsiuisset.
Nempe cum illo sentire oportet, qui dixit:
Gratia Dei sum id, quod sum, & gratia eius in me vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboravi: non ego autem, sed Gratia Dei mecum: quæ tantò plus operatur, quanto plus momenti habere creditur: credit autem is magis, qui humanis viribus fudit minùs.

1. Cor. 15.

10.

§. V.

Lepida historia feminæ ab alijs minus curatos magis curantis.

Thom.
Canti-
pratanus
I. Apum.
2. c. 10.
§. 8.

Appositè hīc recenseri poteſt, quod lepidè gestum idoneus author ſcribit, de Aleyde prudentiſſima *Vallis-Ducis* Abbatissa. Clariflīmus Brabantiaꝝ Dux Henricus huius nominiſ ſecundus, filiæ ſuæ Margaritæ, in Brabantia, nobile cænobium *Vallis-Ducis* dictum exædificārat, ordiniq; Ciftertiensi ſacerum eſſe voluerat. Ei cænobio primā præfuit Aleydis p̄fici & integri moris, vt & ſtemmatis femina, cui neque ingenium defuit, neque virtus, neque linguæ gratia, aut lepos loquendi. Hoc cænobium, vt de more visitaret Guilielmus Villariensis, postea Clareuallensis Abbas, friuolas Monialium, con contra eam, & planè muliebres de nihilo querelas excepit. Querelarum grandiflīma erat, quod Antistita fratribus Dominicanæ & Franciscanæ familiæ hospitio acceptis vi- nū atque pisces apponeret; tunicas quieturis mundulè lotas præberet, pedesque eorum calida iuberet ablui: quæ tamen omnia non faceret Monachis ſuī ordinis, cum venirent; quibus vtique par eſſet, liberaliorem curarā impendere. Audijt hanc ſuī accusatio-

nem

mem prudens & ingeniosa mulier, atque modestè subridens licentiam petiit respondendi. Qua obtenta: Vera, inquit, sunt, de quibus accusor, negare non possum; possum tamen excusare, si caussam rationemq; volunt audire sorores meæ. Prædicatoribus & Minoribus fratribus, vinum & pisces, cum possum, largior: siquidem illi pecunia destituti talia sibi emere nequeunt: *vestris autem Monachis id ipsum non facio, quia egredientibus, ut confido, & scio, datur pecunia, unde possunt emere & habere.* Fratribus, qui pedibus conficiunt iter, cœnoque lutati ac lassitudine pleni, apud me diuertunt, tunicas, vestesque linteas non obsoletas suppedito, ut nocte commodius quiescant: *Monachi autem nostri equites vadunt, & in manticis suis tunicas & uestes portant, quas, cum voluerint, poterunt immutare.* Fratribus illis aqua pedes euro recreari, quia eos sudoribus & luto sorridos afferunt: *Monachis autem vestris idem non facio, quia equis altioribus insidentes ab immunditijs talibus possunt conservari.* Hoc responsum vbi Abbas, vbi Monachi, vbi Moniales audiuerunt, risu leporem, silentio & admiratione tacita sapientiam Antistitæ approbârunt.

8 Cap. I. Relictos à Deo curari,

§. VI.

Cura Dei erga Adamum, Noë, Agar, & Isaac patriarcham.

Ad eundem modum diuina Prouidentia iudicat iuuandos, qui aliunde destituuntur; aliunde autem sibi nimis attentè anxièq; prouidentes censet ope destituendos. Nudus erat Adam, nec dum sartor fuit in terris, qui eum Melitensi ueste tegeret: & ecce non dignatus est Orbis Conditor officium subire pellionis: nam fecit Dominus Deus Adæ & uxori eius tunicas pelliceas, & induit eos. Qui etiam hodie multos induit, quos milites exuunt spoliántque. Cur enim nudos esse sinneret homines, qui aues plumis, pisces squamis, quadrupedes corijs pilisque tegit? Ingressus erat in Arcam, cum animantibus,

Gen. 7. Noë, sicut præceperat ei Deus: & inclusit eum Dominus deforis. Ecce quia nemo fuit, qui ostium foris obseraret aut oblimaret, Deus ipse Noëticæ familiæ voluit esse ianitor.

Gen. 16. Agar ancilla, affligente eam Sarai, fugam iniit.

Fugit homines affligentes, inuenit Angelos

Gen. 21. consolantes. Et rursum, alia vice, cum filio eiecta errabat in solitudine Bersabee. Cumq; consumta esset aqua in utre, abiecit puerum subter unam arborem, quæ ibi erant. Et (relichto

eo)

exemplis veteris Testamenti docetur.

9

eo) abiit, sed ita quod è regione procul, quantum potest arcus iacere. Dixit enim: Non video morientem puerum: & sedens contra, leuauit vocem suam, & fleuit. Sic ab ipsa matre sua destituti exaudiuit Deus vocem pueri: vocauit quod Angelus Dei Agar de cœlo, Quid agis Agar? noli timere, exaudiuit enim Deus vocem pueri de loco, in quo est. Sic filio mater, matri putatus & aqua à Deo est data. Alter quoque; filius Abrahæ Isaac, non iam à matre destitutus, sed à patre lignis & aræ impositus, atque in victimam ligatus, cum eò deuenisset, ut ictum expectaret & ferrum ceruice reciperet (iam enim Abraham extendit manum, & arripuit gladium, ut immolaret filium suum) ab omni alio auxilio desertus, de cœlo subsidium accepit. Siquidem Angelus Domini de cœlo clamanit, dicens: Abraham, Abraham: Qui respondit: Adsum. Dixit quod ei: Non extendas manum tuam super puerum, neque facias illi quidquam. Ad hoc auxilium Deus iam tum respexit, cum Isaac iussit victimari, de quo tamen Abrahæ longam spopondit posteritatem.

Gen. 22.

10.

§. VII.

Dei, pro patriarcha Iacob, cura.

Actum fuisset de Iacob, quando Laban,

As

assum-

Gen. 31. assumtis fratribus suis, persecutus est eum, diebus septem: & comprehendit eum, in monte Galaad; nisi vidisset Laban in somnis sibi dicentem Deum: caue, ne quidquam asperè loquaris contra Iacob. Longè fortior tunc erat Laban, & ad internacionem potuisset extinguere Iacobum; sed deserto, ab ope humana, diuina succurrit manus. Qua de cauſa dixit Laban: Nunc quidem valet manus mea reddere tibi malum: sed Deus patris vestri heri dixit mihi: Caue, ne loquaris contra Iacob quidquam durius. Igitur, nesciente Iacob, cauſam Iacob egit Deus: quem, ut amicum, sic habuit & protectorem, etiam tunc, cum Esau in patriam reuertenti properauit in occusum, cum quadringentis viris. Nam timens Iacob, & se iterum multitudine inferiorem, remq; humanitus desperatam videns, ad cæleste auxilium configiens, dixit: Deus patris mei Abraham, & Deus patris mei Isaac: Domine, qui dixisti mihi: Reuertere in terram tuam &c. Erue me de manibus fratris mei Esau, quia valde eum timeo: ne forte veniens percutiat matrem, cum filijs. Sic orauit, & Angelum impetravit luctatorem, immò consolatorem ac dicentem: Si contra Deum fortis fuisti, quanto magis contra homines præualebis? Quia ergo,

go, in periculis, fratribus quoq; gratia rara, immo quia ab ipsis fratribus saepe periculum maximum existit, potuit Iacob haud absone illud usurpare: *Frater non redimit, redimet homo?* quid in meis famulis spei ponam, si frater ipse mihi est metuendus? Ergo confugiam ad D E V M, & dicam: *Erue me de manibus fratris mei.* Quod & fecit D E V S; nam, Esau illi occurrente, succurrit.

Psal. 42
8.

§. VIII.

*Patriarcha Ioseph a fratribus derelictus,
a Deo adiutus.*

Non contra vnum fratrem, sed contra Gen. 37 multos eum occidere statuentes, adfuit Ioseph quoq; benignus Dominus; cui & adfuit in ipso carcere, nec enim in vinculis derelicit eum, cum ab omnibus hominibus derelinqueretur. O quam saepe homini homo est lupus, quem non solum in fluctibus deserit, sed etiam mergit! Quam saepe frater fit fratri, quod Romulus fuit Remo, quod Cain Abel? Utinam tunc crederetur, in cœlo superesse, qui brachium suum manumq; auxiliatricem porrigere vult in terram, dummodo sit, qui respiciat eam, nec frustra sinat extendi,

§. IX.

§. IX.

*Israëlitæ, contra Ægyptios, prodigiose
defensi.*

Mirabile exemplum est, in Israëlitis ex AEgypto egressis usque ad mare rubrum. Ibi cum hinc motibus clauderentur, inde truculentum æquor obstaret, à tergo autem in festo exercitu Pharaon os premeret; illi verò etiam hosti armis impares essent, neq; nauibus traijcere pelagus possent, neque alas haberent, quibus trans montes possent euolare, quid aliud clamare, humano iudicio, poterat populus, tot diuinorum prodigiorum oblitus, quam:

**Catull. de
Nupt. Pe-
les & The-
tidos.**

*Siccine me Pharijs abductum, perfide, ab
oris.*

Perfide, deserto liquisti in littore, Moyses?

Non patet egressus pelagi cingentibus undis.

Nulla fuga ratio, nulla spes: omnia muta:

Omnia sunt deserta: ostentant omnia lethum.

Nam ferè ad hunc modū locutus est & Pharaon de Israëlitis, & Israëlitæ de Pharaone.

Exod.

14. 3.

Ille dixit: *Coraftati sunt in terra, conclusit eos
desertum. Cumq; persequerentur Ægyptij ve-
stigia præcedentiū, repererunt eos in castris super
mare: omnis equitatus & currus Pharaonis, &
uniuersus exercitus erant in Phihahiroth con-
tra*

tra Beelesephon. Cumq; appropinquasset Pharaon, levantes filij Israël oculos, viderunt Aegyptios post se: & timuerunt valde: clamaueruntq; ad Dominum (non, quo cōportebat modo) & dixerunt ad Moysen: Forſitan non erant sepulchra in Aegypto, ideo tulisti nos, ut moreremur in solitudine, quid hoc facere voluisti, ut educeres nos ex Aegypto? Nonne iſte eſt sermo, quem loquebamur ad te, in Aegypto dicentes: Recede a nobis, ut seruiamus AEgyptijs? multo enim melius erat, seruire eis, quam mori in solitudine? Ad quem planè modum in angustias redacti multi Deo parum fidentes, sed humanis duntaxat consilijs & auxilijs apparentibus nixi loquuntur. Cūm enim ipsi modum non vident euadendi, neque Deo contenti, quasi se vindicaturi, ita fidem illi datam, religionēmq; omnem seponunt; ita fidem perfidis adhibent; ita toties decepti decipi amplius volunt; immo ita virtuti honestique aurū & arces ruituras anteponunt; ita scopus illis omnis eſt utile; ita, cum irata Iunone, Acheronta mouere, quam Superos flectere malunt. Quasi non Deus sit verus auxiliator, tempore pacis; aut, in ipsa belli tempeſtate, Dominus Exercituum, & dator victiarum; quo offendo, nemo unquam

quam vicit ; placato , nemo vicitus est. Ita
ergo præpostere , vt vincant , Deum blas-
phemant , & contra pios , tanquam Israeli-
tæ contra Moysen , murmurant , qui pacem
reducere , atque eos ex Aegyptiaca seruitu-
te educere , & Pharaonica Tyrañide libera-
re voluerunt. Si quem enim Moysen nacti-
sunt , dicentem , *Ibi incipiunt auxilia divina ,*
vbi deficiunt humana , illico aiunt : Recede à
nobis , ut seruiamus Aegyptijs. Ad hos igitur
tales , ait Moyses : *Nolite timere : state & vi-*
dete magnalia Domini , quæ facturus est hodie :
Aegyptios enim , quos nunc videtis , nequaquam
ultra videbitis , usq; in sempiternum. Domi-
nus pugnabit pro vobis , & vos tacebitis. No-
uit Dominus ipsum mare diuidere , nouit
tollere montes , nouit submergere equos &
quadrigas ; & totos fluctibus exercitus se-
pelire. Nam etiam miraculis succurrit su-
is , quando necesse est. Nec prima vice id
fit , quando Deus id facit. Quanquam is ,
ita est sapiens ac potens , vt , etiam sine mira-
culis , extemplo possit omnia humana con-
filia disturbare , & inde , vnde minimè pu-
tatur , rebus desperatis remedium inuenire ;
modò nos , id eum posse crederemus. Non
est necesse miracula expectare ; ad Deum re-

S. 14

curtamus; non est nostrum, ut pro Deo solliciti simus, aut omnipotenti Domino modā præscribamus. Nostrum est, sperare, illius iuuare. Quantūm nos ab illo recedimus, tantūm & ille recedit à nobis.

§. X.

Ad terram conuersos, à cælo deseri.

Enim uero sæpe aliunde quærere solatia humana, fuit perdere diuina. Israëlitæ ijdem in Galgalis, & Campestribus Iericho fecerunt Phase, & comedenterunt de frugibus terræ, die altero, azymos panes & polentam eiusdem anni. In eum usque diem Manna illis de cælo cecidit: ast, ubi ad terram & terrenos cibos, solatiaque conuersi sunt, licet sancto prætextu azymorum, quid factum est? Clarè aperit Scriptura inquiens: *Defecit q̄ manna; postquam comedenterunt de frugibus presentis anni terra Chanaan.* Deficiunt itaque cælestia, ubi dominantur terrena; sicut ubi desinit auxilium terrenum, ibi cœleste succurrit. Hoc experiuntur, qui, dum, agnita sua calamitate, dicere coguntur: *cirsumdederunt me dolores mortis: & torrentes iniquitatis conturbauerunt me; etiam illud dicerunt pronunciare: Dominus firmamen- tum meum, & refugium meum, & liberator*

Iosue
II.

psal. 17.9.

Ibid. v. 8.

mens;

16 Cap. I. Relictos à Deo curari,

meus, Deus meus adiutor meus: & sperabo in eñ.

In tribulazione mea inuocaui Dominum, & ad

Plutarch. Deum meū clamaui. Sequitur enim: Et exau-
in Apoph. diuit de templo sancto suo vocem meam. Darius

Xerxis pater aiebat, se in pralijs & periculis e-
uadere prudentiorem. Idem contingit electis,

cum in summa discrimina incurruunt, sunt

prudentiores: quando enim vident, actum

esse de subsidio mortalium, non despondent

animum, sed ad asylum maius confugiunt,

Psal 17.4. cum hac voce: *Laudans inuocabo Dominum,*

& ab inimicis meis saluus ero. Nescio quale

nunc sit seculum.

*Terra malos homines nunc educat atq; pu-
sillos,*

quos scilicet non prudentiores, sed amentio-

res faciunt pericula; neque enim, orta tem-

pestate, nauem in portum, sed in scopulum

inferunt, quia non fugiunt ad Deum, sed

Deum relinquunt. Hinc tot naufragia pa-

tiuntur, nec tabula illis relinquitur, quia

anchoram abiecerunt, qua vñsi procellas om-

nes sustinuissent.

§. XI.

*Luculentum Dei, in rebus desperatis, per vi-
duam, succurrentis exemplum.*

Judith. 7.

20.

*Sine numero sunt exempla, in libris Io-
sue,*

sue, Iudicum, Regum, quæ, breuitatis caufa, transeo. Illud non possum prætermittere, quod in historia Iudith fortissimæ heroïdis offertur. Terribile fuit nomen Holofernis: exercitus ingens: apparatus armorum formidandus. Erant enim pedites bellatorum centum viginti millia, & equites viginti duo millia, præter preparationes virorum illorum, quos occupauerat captinitas, & abducti fuerat de prouincijs & urbibus uniuersæ inuentutis. Omnes parauerunt se pariter ad pugnandum, contra filios fraël. Quem non percellat tanta multitudo? Accessit aquæ penuria. Nam Holofernes incidi præcepit aqueductum illorum. Et quia fuerant non longe à muris fontes, ex quibus furtim videbantur haurire aquam, ad refocillandum potius, quam ad potandum, & c. constituit per gyrum centenarios, per singulos fontes. Cumq; ista custodia, per dies viginti, fuisset expleta, defecerunt cisternæ, & collectiones aquarum, omnibus habitantibus Bethuliam, ita ut non esset intra cimitatem, unde satiarentur, vel una die, quoniam ad mensuram dabatur populis aqua quotidie. Tunc ad Oziam congregati omnes viri, feminæq; iuvenes & parvuli, omnes simul una voce dixerunt: Indicet Deus in-

Iudith. 7.
2.

B ter

ter nos & te, quoniam fecisti in nos mala, NO-
LENS LOQVI PACIFICE CVM
ASSTYRIIS; & propter hoc vendidit nos
Deus in manibus eorum: Et idè non est, qui
adiuuet, cum prosternamur ante oculos eorum
in siti, & perditione magna. Et nunc congre-
gate uniuersos, qui in cinitate sunt; ut spon-
te tradamus nos omnes populo Holofernisi. Me-
lius est enim, ut captiui benedicamus Domi-
num viuentes, quam moriamur, & simus op-
probrium omni carni, cum viderimus uxores
nostras, & infantes nostros mori, ante oculos
nostros. Sic populus loquebatur, qui, cum
humanam opem nullam sciret, proximum
habuit, ut desperaret. Nec id adeò mirum;
mobile est vulgus, neque ita longè prospic-
it. Illud mirum, immo mirissimum, ipsum
Oziam passum esse, se in hanc sententiam
flecti, neque spem supra vulgus extendisse.
Nam etsi dixerit: *AEquo animo estote fratres.*
& *hos quinque dies expectemus à Domino mi-*
sericordiam (quibus verbis ostendit, be-
ne se nosse; ad quem, tanquam ad sacram
anchoram, in vltimis rebus, sit configuen-
dum) tamen *cum cognouisset Deum, non sicut*

Rom. 1. *Deum glorificauit, sed terminum illi fixit,*
21. *Judith.* *inquietus; Si autem, transactis quinq; diebus,*
7; 25. *non*

non venerit adiutorium, faciemus hæc verba,
quæ locuti estis. O miserandi Præsules, qui
non vobis legem scientibus populum, sed
vos populi erroribus accommodatis! Quid
præstis, si subestis? Quales Duces vocabo,
si vos duci sinitis? Diu durauit obsidio; diu
bellum; ferre amplius non potestis: actum
est: extrema consilia sunt circumspicienda:
hosti omnia annuenda: sic arma quiescent:
sic pax dabitur; inquit; cuius conficiendæ
alia nulla supereft via. At Deus supereft.
Non me, sed virilis animi feminam audite,
ad Oziam Principē Iuda, & ad presbyteros
Chabri & Charmi sic perorantem: *Quod est* Iudith. 8.
hoc verbum, inquit, *in quo consensit Ozias*, ut 10.
tradat ciuitatem Assyrijs, *si intra quinq; dies nō*
venerit vobis adiutorium? Et qui estis vos,
qui tentatis Dominum? Non est iste sermo, qui
misericordiam pronocet, sed potius qui iram ex-
citet, & furorem accendat. Posuistis vos tem-
pus miserationis Domini, & in arbitrium ve-
strum, diem constituistis ei, &c. Expecterans lb. 8. 20.
humiles consolationem eius, & exquiret sangu-
inem nostrum de afflictionibus inimicorum no-
strorum, & humiliabit omnes gentes, quæcumq;
insurgunt contra nos, & faciet illas sine honore
Dominus Deus noster. Et nunc fratres, quo-

niā vos estis presbyteri in populo Dei, & ex vobis pendet anima illorum, ad eloquium vestrum corda eorum erigite, ut memores sint, quia tentati sunt patres nostri, ut probarentur, si verè colerent Deū suum. Quod ubi exemplis confirmavit, hunc, nostris quoque desperatoribus, & Domini caussam deserentibus, appositissimum epilogum adiecit: *Et nos ergo non vlciscamur nos pro his, quæ patimur, sed reputantes peccatis nostris hæc ipsa supplicia minora esse, flagella Domini, quibus quasi servi corripimur, ad emendationem, & non ad perditionem nostram, euenisse credamus.* Si iam Politicorum nostrorum suffragia colligere mihi liceret, an non plures, cum populo, cum presbyteris sentire, quām cum Iuditha, deprehenderem? At non est iste sermo, qui misericordiā prouocet, sed potius qui iram excitet, & furorem accēdat. Non ponamus ergo tempus miserationis Domini, & in arbitrium nostrum, diem constituamus Deo; sed expectemus humiles consolationem eius. Si viri defint, si defint heroës, etiam si nullus adsit Achilles, nullus Ajax, nullus Priamus, (quod non dixerim) si tamen Deus auxiliari nobis voluerit, vel per feminam nos liberabit. Quò desperatores sunt res nostræ, eò luçulentius est auxi-

auxilium diuinum; sicut & medico glorio-
us est, si pellat morbos, qui incurabiles vide-
bantur.

§. XII.

Aliud, in alia Heroide, quæ & Deipara Ma-
ria figura fuit, in summo discrimine mi-
serentis Dei exemplum.

Tale periculum etiam Iudæis impende- Esther.
3.8.
bat, per omnia Assueri regna, cum Aman
(cui supercilium vastum erat, & tantum,
quantum barba) totius gentis interitum,
decem millibus talentorum, vellet mercari.
Iam consenserat Assuerus, vocatiq; sunt scri-
ba regis, mense primo Nisan, tertia decima die
eiusdem mensis: & scriptū est, ut iusserat A-
man, ad omnes satrapas regis, & indices pro-
uinciarum, diuersarumq; gentium, ut quæq;
gens legere poterat, & audire, pro varietate lin-
guarum, ex nomine regis Assueri: & litteræ si-
gnata ipsius annulo, missæ sunt per cursores re-
gis ad uniuersas prouincias, ut occiderent atq;
delerent omnes Iudeos, à puero usq; ad senem,
paruulos & mulieres, uno die, hoc est, tertio de-
cimo mensis duodecimi, qui vocatur Adar, &
bona eorum diriperent. Atque ut videamus,
rem in extrema tegula stetisse, jam in Su-
san pependit edictum; iam cuncti Iudæi,

B 3 cum

Esther
4. I.

cum Mardochæo, in luctu & lachrymis erant; quin & *Mardochæus* scidit vestimenta sua, & indutus est sacco, spargens cinerem capiti: & in platea media ciuitatis voce magna clamabat, ostendens amaritudinem animi sui, & hoc eiulatu usq; ad fores palati gradiens. In omnibus quoque prouincys, oppidis, ac locis, ad quæ crudele regis dogma peruenerat, planctus ingens erat, apud Iudeos, ieunium, ululatus, & fletus, sacco & cinere, multis, pro strato, ventibus. An non hoc periculum erat capitale? Sed ut & summum fuisse intelligam⁹, reginæ Esther, in cuius ope sola spes omnis erat sita, via ad regem fuit intercisa. Omnes serui regis, & cunctæ, quæ sub ditione eius sunt, norunt prouincia, ait Esther, quod siue vir, siue mulier, non vocatus, interius atrium regis intrauerit, absq; ulla cunctatione statim interficiatur: nisi forte rex auream virgam ad eum tetenderit, pro signo clementia, atque ita possit vivere. Ego igitur quo modo ad regem intrare potero, quæ triginta iam diebus non sum vocata ad eum? Huc viq; periculum vidimus; sed, ut vel M. Tullius dixit: discriminum periclorumq; comites dij: quare neque hic desuit Dei auxilium. Itaque sicut, per Judith, Belthilia dedit libertatem, ita & , per Estherem,

Cic. l. 2.
de Nat.
Deor.

rem, Iudæis vniuersis illius amplissimi regni, incolumentem conseruauit, perspicuâ & vaticinante figurâ, sic olim etiam, per Dei Matrem & cœli Reginam, in deploratissimis hominum rebus, auxilium à Filio eius impetrandum. Vnde & Filius, & Mater est *Spes nostra*. Filium sic vocat Paulus, quia **I. Tim. 1.**
est caussa nostræ spei, & *objœctua*; speramus **I.**
enim Christi visionem: & *effectua* ac meritoria; quia non per Moysen, aut cæremoniais legis, sed per *Christum Dominum nostrum*, eius scilicet meritum & auxilium gratiamque, speramus periculorum malorumque omnium tolerantiam aut liberationem, ipsamque etiam æternam beatitudinem: & *finalis* denique; ille enim est spei & patientiæ, & omnis virtutis nostræ finis. Matrem autem Christi etiam *spem nostram* vocat Ecclesia, non quasi illa, per se & immediate, sit *spes nostra*, sed quia per illam mediately speramus, nempe precibus illius, bona, quæ petimus, nos, apud Christum, impetraturos; sicut Mardochæo & Iudæis, apud regem Assuerum, gratissima, & hinc potentissima regina Esther impetravit. Hoc fuit consilium Dei. Dum Estherem euexit, iam, destinatione sua, protexit Iudæos. Quod con-

24 Cap. II. Desertis succurrere Deum

Esther
4. 14. silium illi Mardochæus ante oculos posuit,
vt eam moueret, ad causam populi sui, apud
regem, agendam. *Et quis nouit, utrum id-*
circo ad regnum veneris, aiebat, ut in tali tem-
pore parareris? Talis spes nostra est & Maria,
super omnes choros Angelorum exaltata,
vt, in tali tempore tribulationis, tanquam
mediatrix nostra, pararetur; per quam, cū
iam actum esset de nobis, Christum primariam
spem nostram accepimus. De quo be-
neficio itidem est aliquid à nobis memoran-
dum. Nam omnia veteris Testamenti, in
hoc argumentum, exempla afferre, immen-
sum esset opus.

C A P V T I I.

*Aliunde Relictorum Deo maiorem curam
esse, etiam noui Testamenti exemplis, hoc
est, ex Incarnationis, Passionis, &
missionis S. Spiritus mysterio
ostenditur.*

§. I.

*Status hominis, in iustitia originali,
existentis.*

Yrus potentissimus, & quondam
nobilissimus Persarum rex, pra-
stantis ingenio atq; imperij gloria,
cum

cum Persæ , vt refert Plutarchus , cupe-
rent , pro suâ montanâ & asperâ , pla-
nam & mollem regionem occupare , non
permisit , quòd diceret : *Vt plantarum se-
mina , sic hominum vitas regionibus similes
fieri.* Ita mihi videtur etiam diuina sa-
pientia iudicasse : judicauit enim præstare ,
vt non omnia sint in mundo plana ; & adeò
censuit , melius esse de malis bona elicere ,
quàm mala , in Mundo , non permettere .
Inter summa autem mala est peccatū , fons &
radix omnis mali. Ante Mundi creationem ,
homo , æternū retro , nihil erat . Ex eo
nihilo , velut è tenebris in lucem , ita in suam
naturam & vitam productus est , forma , spe-
cie , proprietatibus , & omnibus ornamentis
naturalibus dotatus . Inter quas dotes , cum
& ratio esset atque intellectus , quibus ad si-
militudinem & imaginem Dei accessit , sta-
tuit eum diuina bonitas sibi etiam similio-
rem reddere , & ad statum supernaturalem
extollere . Quare naturæ illius gratiam , ve-
lut auro gemmam , superaddidit , vt eum ad
altiorem ordinem , statumq ; diuinum eleua-
ret ; in quo naturalibus donis instructo eti-
am bona diuina communicarentur . Itaque ,
præter infusam naturalium rerum cognitio-

C 5 nem,

26 Cap. II. *Desertis succurrere Deum*

nem, etiam fide illum diuina ornauit, qua-
Deum, tanquam finem quoque supernatu-
ralem supremāmq; beatitudinem suam ob-
iectuam, cognosceret: spe cum instruxit, vt
ex Elysijs illis campis, & amabili, sed terre-
no Paradiſo, ad maiora cœlestiāq; gaudia-
meliore flamma incensus, anhelaret: chari-
tate diuinā inflammauit, vt cor illius, fide-
rei ignis vi, sursum ferretur: justitia origi-
nali decorauit, vt omnes illicitos motus ha-
beret in potestate; denique, ne vllum decus
deſſet, nulla illi virtus defuit. His tantis
auxilijs firmatus æternam vitam, planissima
via, erat aditus, si voluisset.

§. II.

*Cur homini libertas arbitrii à Conditore
data?*

Quia verò nihil coactum est glorioſum,
libertas arbitrij est illi relictā. In æquilibrio
positus, quò libuit, potuit ſe ſe ſponte incli-
nare. Hinc vel laus, vel vituperatio omnis.
Arbitrio utenti vel prœmium, vel pœna de-
cernitur. *Qui probatus est in illo, & perfectus*
est, erit illi gloria æterna: qui potuit transgre-
di, & non est transgressor: facere mala, & non
fecit: ideo ſtabilita ſunt bona illius in Domino,
ideo bona promissa ſemper duratura. Hac
de

Ecli. 31.
10.

de caussa Deus ab initio constituit hominem, & Eccli. 15.
reliquit illū, in manu consilij sui. Adiecit man- 14.
data & præcepta sua: si volueris, inquiens, man-
data seruare, conservabunt te, & in perpetuum
fidem placitam facere. Apposuit tibi aquam &
ignem: ad quod volueris, porrige manum tuam.
Ante hominem vita & mors: bonum, & ma-
lum: quod placuerit ei, dabitur illi; quoniam
multa sapientia Dei, & fortis in potentia, vi-
dens omnes sine intermissione. Igitur arbitrij
libertas homini à Conditore est data, non
solum, vt etiam hac imaginem & similitu-
dinem Dei præ se ferret; sed etiam, vt præ-
clarior esset gloria, quam mereretur, & non
coactis laboribus partam acciperet. Bestias,
etiam si sudent, & plus, quam vlli homines,
laborent, nemo censet honore dignas; ca-
rent enim libertate, qua laudem honoré-
ue mereantur. Quapropter multa sapientia
Dei fuit, in homine creando, quem tantum
non fecisset, si liberum non fecisset; etiam si
fecisset sempiternæ beatitudinis capacem.
Posuisset enim eum in cœlo, sine suo merito,
&, sine spontaneæ seruitutis gloria, fecisset
gloriosum; sicut si truncus, qui pedibus ire
non potest, alienis manibus, in regio pala-
tio collocaretur; quem nemo laudat, quod
eo se ipsum promôrit.

§. III.

§. III.

In quanta homo mala, per peccatum, lapsus sit?

Hunc ergo tales tantumque hominem, diaboli inuidia atque fallacia euertit, & per peccatum, è supernaturali statu, in exitium præcipitauit. Hoc enim casu, in quantum malum non deuenit? Amisit diuinam charitatem; perdidit cœlestem gratiam; iustitiam originalem exuit; induit maledictionem & animi & corporis, *sicut diploidem*: omnium virtutum (excepta fide & spe, vt resipiscere posset) fecit iacturam: deniq; æternæ salutis naufragium passus in Oceanū cecidit omnium calamitatum. Vnde & singularis illa Dei protectio directioq; illi subtracta est: & appetitus cœpit recalcitrare, frænoque rationis excusso, tanta fuit ad malum proclivitas, vt iam nihil propermodum, nisi pecare posset; tanta vis & libido cupiditatis ad delinquendum, vt à nullo, nisi solo Deo, posset sisti & coërceri; tanta imbecillitas ad ipsas etiam naturæ leges obseruandas, vt, sine cœlesti auxilio gratis suppeditato, obseruare eas non posset. Itaq; & iure cœlestis gloriæ exciderat, & naturam suam ita debilitauerat, vt illa sibi relicta, instar plumbi, suopte

Psal. 108.

29.

opere pondere & impetu, deorsum caderet,
& de peccato in peccatum lapsa, profundior-
rem semper Infernum, atrocioraque suppli-
cia æterna commereretur. Sic homo crea-
tus, ut, in cœlo, beatus & Deo fruens regna-
ret, peccati seruus, cacodæmonis mancipi-
um, & Auernalium flamarum futurum pa-
bulum factus, nonne in profundum venit?
nonne lapsus est in ipsum pelagus miseria-
rum? nonne dicere potuit? *Veni in altum,* Psal. 68.
tempeſtas demerſit me: Ex nihilo conditus, Psal. 72.
ad nihilum redactus sum. 22.

§. IV.

*Solus Deus hominem à peccato liberare
potuit. Et cur?*

Quis eum inde potuit eripere? *Ionam,* Ion. 2. 20
cum in mare projectus esset, & iam *in ven-
tre pīcīs tribus diebus, & noctibus,* densam
noctem pateretur & atrum carcerem; nemo
potuit liberare, nisi ille ipse, qui ventum &
mare, & procellas concitauit. Sic neq; ho-
minem, peccato, in tanta mala, se iacien-
tem, quisquam alias retrahere potuisset, nisi
qui hominem hæc mala meritum, ijs, velut
supplicij tempestate, inuoluit; ut illum idem,
qui fecerat, reficeret; & qui creārat ex nihi-
lo, recrearet. Magna opera magnos exigunt
magi-

30 Cap. II. *Desertis succurrere Deum*

magistros; & extremi morbi extremis indi-
gent medicinis. Igitur, ob protoplasti no-
stri delictum, malum hominis tam atrox,
tamque inolitum fuit, ut à nulla, nisi diuina
manu, posset eradicari. Quæ enim persona,
nisi diuina, hominem, in diuinum ac super-
naturale statum, reposuisset? Nomen
quidquid naturale est, infra est. Iacebat ho-
mo, lethaliter ictus seipsum erigere non po-
terat. Sed neq; Angelus poterat, cuius non
est gratiam diuinam, hoc est, spiritualem a-
nimæ vitam infundere. Vnde ergo erat
homo destitutus: seipsum iuuare non pote-
rat Deo mortuus; neque ab alio aut homine,
aut Angelo, multoque minus à bestia pote-
rat iuuari. Solus supererat Deus, solus iu-
uit Deus, cuius misericordia non est nume-
rus, & bonitatis infinitus est thesaurus. Is
ergo, cum alia remedia omnia deessent, inti-
mis misericordia visceribus commotus, hu-
mano generi succurrit. Quod etsi solus po-

S. Thom. tuit, multis tamen modis potuisset. Sed quia
3. p. q. 2. nullus fuit conuenientior, aut nobis utilior
2. 2. mod⁹, quam ut, pro præteritis hominū pec-
catis, æquialens iustitiæ diuinæ satisfactio
fieret, & pro futuris, remediu perenne con-
pararetur; Deus ipse de celo descendit, ut sa-
luum

luum ficeret, quod perierat. Nulla enim pura creatura, nullus homo, aut Angelus, qui non idem esset Deus, potuisset satisfactionem tantæ offendæ æquivalenter præstare, cum tanta sit vnius mortiferi peccati malitia, & in infinitam Numinis maiestatem iniuria, vt omnibus omnium & hominum & Angelorum fidei, misericordiæ, charitatis, aut pœnitentiæ operibus, omnibus religiæ actibus, omnibus orationibus, omnibus sacrificijs, ad iustum æqualitatem, non posset compensari. *Non dabit Dœo placationem suam (homo) & pretium Redemtionis animæ suæ*, inquit Dauid. In quæ verba S. Basilius ita scribit: *Neg, igitur fratrem quare in redemtionem; sed Deum, qui excedit naturam tuam. Neq, hominem nudum; sed hominē Deum IESVM Christum*, qui etiam solus placationem dare potest, pro omnibus nobis. Et Athanasius: *Cuius, inquit, opera, ad recuperandam istam gratiam, requirebatur, nisi solius Verbi?* Eius etiam fuit, id quod corruptibile erat, iterum ad incorruptibilitatem reducere, & pro omnibus, id, quod æquum, rationiq, consentaneum erat, Patri præstare. Denique S. Leo ait: *Talis Nativitas decuit Dei virtutem & Dei sapientiam Christum, qua nobis & humilitate con-*

S. Bonavent. 3.
sent. dist.
20. art. 3.

Psal. 48.
8.
S. Basil.
in Psal. 48

S. Athanasi. 1. de
Incarm.

S. Leo
serm. 1.
de Nativ.

grat.

32 Cap. II. Desertis succurrere Deum

grueret, & diuinitate præcelleret. *Nisi enim es-
set Deus, non adferret remedium;* (quia non
adferret pro iniuria Deo illata aliud equiu-
lens, neque constitueret perennem & inex-
haustum reconciliationis fontem, quo pec-
cata, in quæ quotidie incidimus, delerentur)
nisi esset homo verus, non præberet exemplum:
non haberet meritum, non offerret satis-
factionem..

§. V.

*Admirandum Dei, pro hominibus tam scelerá-
tis, humanam naturam suscipientis
consilium.*

Quoniam ergo extinguae iræ diuinæ
atque æterni ignis euadendi, recuperandiq;
iuris ad cœlestem hæreditatem nullum, neq;
in terris, neque in cœlo, neque apud homi-
nes, neque apud Angelos, neque apud ullam
aliam creaturam remedium inueniebatur;
atq; ita vel diuinæ iustitiæ satisdari non po-
tuisset, vel homo æternū debuisset perire;
fecit Deus immensum & infinita sua miseri-
cordia dignum opus, opus omnibus seculis
inauditum, omnibus gentibus admirandum,
ipsi cœlo obstupescendum, ipsis Angelis in-
effabile & incomprehensibile, cū illud nun-
quam satis laudatum, nunquam satis per-
pen-

pensum Incarnationis consilium excogitauit, & Christum, sapientiam increatam, per quam creata sunt omnia, proposuit propitiationem, per fidem, in sanguine ipsius, ad ostensionem institiæ sua, propter remissionem præcedentium delictorum; in sustentatione Dei. Qui cum eum Mundus odisset, & partim, ob primi hominis peccatum, partim, ob aliorum hominum innumerabilia fornicationū, adulteriorū, incæstum, Sodomiarum; furorum, rapinarum; cædium, homicidiorum, parricidiorum, idololatriarum, veneficiorū aliarūmq; detestandarum abominationum crima, non iam Mundus, sed planè immundus dicere illud Mimi, apud Gellium, posset: *Similis sepulchris nil nisi nomen retineo, atque vicissim Dei odio, immo Orco, dignissimus esset; tamen & tunc Sic dilexit Mundum, ut Filium suum unigenitum daret, ut omnis, qui credit in illum, non pereat, sed habeat vitam æternam.* Quis fur patibulo adiudicatus à rege auderet petere filium regium, suo loco, in furcam agendum? *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret, pro nobis, in infami ligno, suspendendum.* Explicari satis non potest hæc bonditas: excedit omnem humanæ cogitationis

Rom. 3.

25.

Ioan. 3.

16.

Rom. 5.8. mensuram. Miris igitur modis commendat Deus charitatem suam in nobis: quoniam, cum adhuc peccatores essemus, secundum tempus, Christus pro nobis mortuus est: multò igitur magis nunc iustificati in sanguine ipsius, salvi erimus ab ira, per ipsum. Si enim, cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo, per mortem Filii eius: multò magis reconciliati, salvi erimus in vita ipsius. Vix legimus, aliquem Dominum, pro seruo, mortuum, sed seruos pro Dominis duntaxat. *vix etiam, pro iusto quis moritur: nam pro bono forsitan quis audeat mori?* vix pro benefactoribus aliqui vitam suam obtulerunt; maximique sunt martyres, qui pro Redemptore suo mortui sunt. At tanta est Dei misericordia, ut Dominus, pro seruis, justus pro iniustis & in peccato mortuis, bonus pro impijs, benefactor maximus, pro maximis malefactoribus & peccatoribus, quibus nihil obligatus erat, vitam, animamq; posuerit. Nonne hoc fuit, omnem omnium hominum superare charitatem? immo & cogitationem transcendere? Tales autem fuisse homines, pro quib; Seruator mortem oppetit, si non omnes historiæ testarentur, vel Oseas abunde ostenderet illis verbis: *Audite verbum Domini, filij Is-*

lii Israel, quia iudicium Domino cum habitatoribus terrae: non est enim veritas, non est misericordia, & non est scientia Dei in terra. Maledictum & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundauerunt, & sanguis sanguinem tetigit: Quid hæc scelera, apud diuinum tribunal, commeruere? Mox subiungit: Propter hoc lugabit terra, & infirmabitur omnis, qui habitat in ea. Propter hoc pestes, bella, & totos fulminum milliones, atque æterna, in Tartaro; incendia Mundus meruisset. Siquidem eramus natura filii iræ. Deus autem, qui diues est in misericordia, propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos, & cum essemus mortui peccatis, conuinicauit nos in Christo (cuius gratia estis saluati) & conresuscitauit, concedere fecit in cœlestibus, in Christo I E S V: ut ostenderet in seculis superuenientibus abundantes diuitias gratiæ suæ, in bonitate, super nos, in Christo I E S V.

Ibid. v. 3.
Ephes. 2.
4.

§. VI.

Incomprehensibile diuina bonitatis iudicium
esse, in mysterio Incarnationis.

Titus Vespasianus, ob eximias animi do-
tes, olim dictus est, Amor & delicia generis
humani. Christo hoc elogium debetur, cui

Suetonius
in Vespasian. c. 9.
Psal. 17. 8

C 2. longe

longè rectius dicitur: *Diligam te Domine, fortitudo mea*: Amor meus, deliciæ meæ, qui diligis etiam odientes te. Nam qui hinc non discit admirari judicia, amare bonitatem, & sperare misericordiam immensam omnipotentis Dei, nusquam discet. *Quis nō obstupescat iudicium Numinis peccatores amantis, & in tantum amantis?* Bonum est, quod amare solemus: quod pulchrum, quod formosum, quod eruditum, quod pretiosum, quod nobile, quod jucundum, in summa, quod bonum est, amamus. *Quid, in homine tunc deformissimo, pulchrum?* quid, in fœdissimo peccatore, formosum? quid, in tantis ignorantiae tenebris & umbra mortis sedente, eruditum? quid sapiens? quid, in vilissimo diaboli mancipio, preciosum? quid, in titione Inferni, nobile? quid, in tanta animi amaritudine, iucundum inueniebatur, quod Deus amaret? Peccato contaminati, justo iudicio, in protoplasto, damnati, cæci, miseri, abiecti eramus; & tamen etiam tunc *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret.* Non capit hoc ratio humana, excedit tam grande mysterium mortalium intelligentiam; sed non excedit increatam bonitatem. *Quidquid*

Ioan. 3.
16.

quid in Deo est, immensum est, ergo & immensam decet esse charitatem. Rursusque immensæ charitati conuenientissima est immensa misericordia, & immensa sui communicatio, quæ, in Dei Verbo, pro homine, humanam naturam induente, nobis est manifestata. Dederat Agesilaus rex ingens donum cuidam plebeio, quod cum ille verecundè recusaret, dicens: *Hoc esse nimis magnum pro se*, respondit rex: *At non est magnum nimis, pro Agesilao*. Ad eundem modum, *Deus, qui dives est, in misericordia, propter NIMIAM* (id est, valde magnam, aut NIMIAM respectu hominum tam misericorum & indignorum, nō autem respectu Dei immensè boni) *charitatem suam, qua dilexit nos, & cum essemus mortui peccatis, conuicauit nos, in Christo*. Itaq; turpes amauit, vt pulchros efficeret: deformes amauit, vt faceret formosos; insipientes amauit, vt redderet sapientes: viles amauit, vt precio sanguinis sui efficeret preciosos: mancipia amauit, vt reponeret in libertatem: inopes amauit, vt diuitijs & thesauris cœlestibus locupletaret: miseros & miserabiles amauit, vt ad æternam gloriam, felicitatemq; perduceret. *Nemo igitur, cum hanc charita-*

C 3 rita-

38 Cap. II. Desertis succurrere Deum

ritatem cogitat, amorem humanum cogitat, qui fundum habet ac terminos, & si hic comparetur, velut fumi umbra est. Alia est amoris diuini profunditas, alia celsitudo, alia nobilitas alia excellentia, qua omnem creatam charitatem infinites transcedit. Homo amat id, quod est bonum, atque ita hominis amor fundatur in obiecto, quod reperit; Deus obiectum amando creat, amando enim facit bonum; ut adeo ratio amandi, non in obiecto amato necesse habeat fundari, sed saepe in solo Deo amante existat. Siquidem, ut scribit S. Diony-
sius lib. de diuin.
Nomin.

us, idcirco Deus amat, ut sua bona malis communicet, amoremq; suum in ipsos hostes transfundat, atque ita ex inimicis amicos, ex aduersarijs filios heredesque faciat. Quod, quo quisque maiores fecit in charitate progressus, amoremq; habet arditiorem, eò impensis imitatur, diligique & ipse inimicos suos, non quia boni, sed quia ipse bonus, communicata bonitate sua, è malis, vult bonos facere, eosque sibi assimilare. Etsi autem conatum maximum adhibeat, infinito adhuc, à Dei amatis charitate, distabit interuallo: adeo, ut etiam de Seraphico aliquo amore, & eo, qui Dei est, dici possit:

Pro-

Proximus hinc, longo sed proximus inter-
nallo.

Et tamen mandatum est, ut, etiam in hac tam ardua virtute, Deum imitemur. Nam antè, quam Christus diceret: *Estote ergo vos perfecti, sicut pater vester cœlestis perfectus est;* præmisit, in quo perfecti esse debeamus, adeoque in qua re cœlestis pater à nobis imitandus, perfectus sit, dicens: *Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos: Oorate pro persequentibus & calumniantibus vos: ut sitis filii patris vestri, qui in cœlis est: qui sole suum oriri facit super bonos & malos: & pluit super iustos & iniustos.* Si enim diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nonne & publicani hoc faciunt? Et, si salutane- ritis fratres vestros tantum, quid amplius facitis? nonne & Ethnici hoc faciunt? Aliter Pater vester cœlestis, cuius perfectio vobis imitanda proponitur, fecit; ille ita bonus est, ut etiam malos amet, nec filiū tantum diligat morigerum; sed prodigum quoque, qui omnia sua cum meretricibus dissipauit, amplectatur peregrè redeuntem. Hoc inquam, argumento, qui non discit amare ac imitari diuinam bonitatem, nullo discet. Sed & sperare discunt vel sceleratissimi pec-

Matth. 5
48.

Luc. 15
20.

40 Cap. II. *Desertis succurrere Deum*

catores'. Sint homicidæ, sint parricidæ, sint sacrilegi, sint mille diabolis proprij sanguinis chirographo obstricti, ac mancipati; sit, qui tot flagitijs tantisque solus, quot & quanta à condito orbe, per omnes vel Angelos, vel homines sceleratos, sunt perpetrata, cooperiatur, tamen diuina bonitas maior, charitas grandior, misericordia efficacior est, quia infinita. Quare, sicut scintillam extinguit Oceanus, ita hæc omnia crima delere potest diuinæ bonitatis, misericordiæ & charitatis, nulla vñquam malitia aut magnitudine, aut multitudine, exhauriendus thesaurus. Ut quid ergo vllus est peccator; qui de venia desperet? vt quid adeò vllus mortalium est excors, vt non vñtatur, per poenitentiam, thesauro tantæ bonitatis, misericordiæ, & charitatis? Planè qui hæc rectè credit, non desperat; & quisquis desperat, non rectè credit.

§. VII.

Passio Christi, & S. Spiritus missio, quantum beneficium?

Spei fiduciæque huic addit ingens incitamentum S. Spiritus missio, tot secum dona è cœlo trahens. Magnum quid esset, si is in Dei Matrem, si in Apostolos, si in simplices,

ces, & idiotas, ac pescatores duntaxat mis-
sus, à Deo Patre & Christo, esset; longè ta-
men admirabilius est, eū missum esse & mit-
ti quotidie in eos, qui participes fuerunt cru-
cifixionis ac mortis Christi; aut qui inter
barbaras gentes, idola adorauerunt, aliōs-
que maximos peccatores, si modò ad eum
recipiendum, per ipsiusmet gratiam, se di-
sponant. Quo in opere, & pater misericor-
diarum, & Filius diuinæ sapientiæ thesau-
rus; & Spiritus S. æternus amor, & tota de-
nique Trinitas infinitam liberalitatis suę bo-
nitatem declarauit. Dominus vineæ, ob fi-
lium suum extra vinçam eiectum occisum-
que, communi calculo, *malos* agricultas *ma-*
le *perdidit*. Quid Deo Patri erat agendum,
ob Filium suum extra Ierusalem eiectum at-
que in infami arbore suspensum, eiectumq;
etiam è vita? Nuncquid, sicut Elias quon-
dam, ignem de cœlo deuocare debuisset, qui
Christicidas momento deuoraret? Enimue-
rò ignem de cœlo misit, quando *linguis igne-*
is immisum misit S. Spiritum; sed ignē qua-
lis olim rubum illustrauit, non cremauit,
quique corda, non corpora, inflammaret.
Sic, pro odio, amorem reposuit. Sic, *cum*
inimici essemus, dilexit mundum, ut Filiū su-

Matt. 21.

37.

Actor. 2.

42 Cap. II. Desertis succurrere Deum

Jacob. I.
17.

Ioan. I.

Psal. 67.
19.

Ephes. 4.
8.

um unigenitum, Verbum intellectus sui; & Spiritum S. voluntatis suæ Amorem, adeoque, quidquid ab ipso procedebat, daret. Sic, vindictæ loco, omne datum optimum, & omnne donum perfectum, desursum est, descendens à Patre luminum. Qui, si sic diligit Mundum inimicum, quid gratiæ amicis est facturus! Sed & illud nullis satis verbis potest explicari, Filium Dei, postquam in propria venit, & sibi eum non receperunt, immò postquam tam dire ab hominibus tractatus est, non modò inter ipsos cruciatus, dixisse: *Pater, dimitte illis*: sed etiam illos ipsos pro eis cruciatus ac mortem obtulisse; & rediuium, atq; in cœlestem gloriam ingressum, Spiritum S. qui à Patre Filiōque procedit, insuper misisse. Qua de causa & Dauidi mirabilis visus est ascendens in altum, & dans dona hominibus. Socratem mirati sunt veteres, discipulos suos iubentem persoluere mercedem, ijs, à quibus læderentur; mirentur potius Christum, dona dantem, & quidem maxima, illis, à quibus sputis fædatus, flagris laceratus, spinis, clavis, lanceis confossus erat. Quid hoc aliud est, quam euidentissimum infinitæ bonitatis argumentum? Filij hominum peregrè grauia passi, de malo lædentibus dando cogi-

cogitant, cum domum reuertuntur: Filius Dei, innumeris contumelijs, iniurijs, plagiis affectus, ad astra reuersus, unde venerat, dona mortalibus est lagitus, qualia nemo, nisi Deus, dare potuisset. Nimirum ut arbores quædam sectæ vulneranti dant balsamū, sic bonus Deus adeò est bonus, ut bona redat, à quibus mala accepit; quare per omnia Christi vulnera toti beneficiorū torrentes proruperunt. Quis talem Dominum non amaret? Sed & illud obstupescendū est, tertiam sanctissimæ Trinitatis personam Spiritum sanctum, postquā secunda persona Dei Filius tam barbarè est ab hominibus acceptus, nihilominus ad homines descendere voluisse. Columba, cum non inueniret *extra arcam*, ubi requiesceret pes eius, ad arcam reuolauit: noluit enim, in eodem luto, cum coruo hærere. S. Spiritus, columbæ forma & indutus & expressus, à Christo, secundo Noë, è cœlo, missus, ah quæ non pectora inuenit, quæm, sordida? quæm scelerata? quæm in ipsum S. Spiritum blasphema? Et tamen neq; illa horruit. Quantos enim non adduxit, ad pœnitentiam, peccatores? quæ non exciuit flumina lachrymarum? Nimirum, vt, Noto flante, cadunt imbræ, sic

flabit

44 Cap. II. Desertis succurrere Deum

Psal. 147. flabit *Spiritus S.* & fluent aquæ, ex oculis de-
licta sua detestantium. Hæc nimirum est a-
byssus diuinæ bonitatis, hæc totius Trinita-
tis immensa liberalitas, nullum ab hoc do-
no excludit, quantumuis fuerit nefarius;
modò, per gratiam excitantem, pulsante S.
Spiritu, se disponat, ad donum istud recipi-
endū. *Quia non est personarum acceptor Deus,*
A&t. 10. *sed in omni gente, qui timet eum, & operatur*
34. *institiam, acceptus est illi, accipitque S. Spi-
ritum. Qui per excellentiam appellatur, Do-
num Dei altissimi; est enim omnium dono-
rum maximum, & eorum fons & origo, vt*
S.Th. I. p. *D. Thomas tradit; est fluuius aquæ vita, splen-
q. 38. A-
poc. 22.* *didus tanquam crystallus, procedens de sede Dei*
Io. 4. 14. *& Agni, in medio plateæ eius, eam irrigans.*
Gal. 5. 22. *De quo Christus dixit: Aqua, quam ego dabo,*
fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam:
*est lignu[m] vitæ, afferens fructus 12. per men-
ses singulos reddens fructum suum, & folia li-
gni ad sanitatem gentium: affert enim 12. fru-
ctus, Charitatem, gaudium, pacem, patien-
tiam, benignitatem, bonitatem, longanimita-
tem, mansuetudinem, fidem, modestiam, con-
tinentiam, castitatem. Hæc omnia paratus*
est hostibus suis largiri cœlestis Pater, qui
pluit super iustos & iniustos, dummodo velint
acce-

acceptare. Nam qui pro nobis tradidit Filium Rom. 8.
suum, quo modo non etiam, cum illo, omnia 32.
nobis donauit? Dixit olim iratus: Non per- Gen. 6. 3.
manebit Spiritus meus in homine in aeternum;
quia caro est. At passione Filij placandus di- Iocel. 2. 28
xit: Effundam Spiritum meum super omnem
carnem. Si locutus fuisset de sola carne Chri-
sti, quæ est diuinæ personæ vnta, nihil esset
mirabile: sed nunc ait: Effundam Spiritum
meū super omnem carnem, Spiritū adeò pre-
ciosum, in tam vilia vasa iræ: hæc bonitas
exuperat omnem sensum.

C A P V T III.

Alijs noui Testamenti exemplis, ante oculos ponitur, mirabile iudicium Dei, quo ipse succurrit; quando alius nemo succurrit.

§. I.

Beatissimam Dei Matrem Angelus, apud Iosephum defendit.

EX supra explicata immensa Numi-
nis misericordia & bonitate, satis
potest supérque intelligi, quasi mo-
rem Dei esse, vt, deficientibus vndique hu-
manis auxilijs, auxilia faciat ipse diuina.
Quod Christus, totâ vitâ suâ, demonstra-
uit.

46 Cap. III. Alia noui testamenti exempla

Matth. 13.
19. uit. Deipara à Iosepho, præter expectationem, inuenta est habens in utero: id à se non esse sciebat Iosephus, de Spiritu sancto esse, nesciebat. Iamque, cum esset iustus, & nolle^t etiam traducere, seu accusare, & publico exemplo puniendā offerre, cœpit aliam dimitteri rationem longè honorabiliorem cogitare, ob magnam, qua prædictus erat, charitatem. Gemini hīc scopuli: videbatur & Ioseph, & MARIA inter sacrum & saxum hærere. Nam siue, ut S. Chrysostomus, & S. Augustinus putant, Iosephus ideo Mariam dimittere voluit, quod adulteram suspicaretur; siue dubitauit duntaxat, unde, aut quo modo, concepisset: in magna anxietate, & inter fluctus extitit. Quis autem tunc Virginis animus, quis sensus fuit, cum & humilitatis amor eam non fineret mysterij tanti gloriam pafefacere, & tamen amor honestatis, non sine cura innocentiam patetetur esse suspectam. Sed nimur, quia homines defuerunt, qui caussam eius perarent, vfa est ejuscemodi verbis: *Ad Dominum, cum tribularer, clamavi, & exaudiuit me.* Item: *Et factus est protector meus.* Adeste omnes anxij, adeste, quotquot in ambiguo iactantini, adeste quoscunque alij si-

S. Chry-
soft. ho-
mil. de S.
Susanna.
S. Aug.
ep. 64.

Psal. 119.
1.
Psal. 17.
21.

46

nistris suspicionibus flagellant, & perpendite, quis innocentium, in dubijs casibus, sit adiutor. *Hæc, eo cogitante, ait Euangelista, Ecce Angelus Domini apparuit in somnis ei, dicens: Ioseph fili David, noli timere accipere Mariam coniugem tuam: quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est. Videtis auxilium de cœlo? Si homines desunt, Angeli veniunt; & uno sermone utriusque succurritur: Sic extincta est suspicio, & defensa Virgo:*

§. II.

Magi, peculiari diuina cura, ad præsepe ducti.

Magi ex prophetia Balaam dicentis: *Ori-
etur stella ex Iacob;* cognoverant Christo na-
scente, stellam orituram, ut Origenes, E-
piphanius, & Basilius scribunt; aut certe,
siue inspiratione interna, ut vult S. Leo; si-
ue per Angelos bonos, ut existimat D. Au-
gustinus; siue etiam per dæmones, ut vult
D. Hieronymus; vel inuitis vocibus, ut ali-
quando coram Iudeis, confiteri coactos,
natum esse regem Iudeorum, eumque nota
hac stella significari, didicerant. Nec con-
tentii didicisse, volebant etiam cum mune-
ribus venire ad eum adorandum. Sed nesci-
ebant, *vbi esset, qui natus erat rex Iudeorum.*

Num. 243

17. Orig.

hom. 13.

in Num.

Epiph. in

epitome.

Basilius

homil. de

human.

Christi

gener.

Leo serm.

1. de E-

piph. Hie-

ron. in 19

Isa.

Id

48 Cap. III. Alia noui Testamenti exempla.

Id quoque, postquam Hierosolymis intellexerunt, tamen viæ ignari (inhumano Herode nec ducem eis adiungente) sine filo, siue Ariadna in terris succurrente, iter cæperunt

Matth. 2. runt prosequi, *& ecce stella, quam viderant in oriente, antecedebat eos, usque, dum veniens*

9.

*staret supra, ubi erat puer. Nec tunc tantum antecedere cæpit, sed ab Oriente usque Hierosolymam. Additur quidem: Videntes autem stellam, gauii sunt gudio magno valde; è quibus verbis nonnulli colligunt, stellam Magis non fuisse totius viæ ducem; atqui si id rectè colligerent, etiam, ne visam quidem illis antea fuisse, quod ita nunc, quasi antea non vidissent, ea visa lætentur. Illud ergo potius colligo, antea quoque stellam illis præuiam extitisse, sed, ad tempus, cum Magi Ierosolymis essent, & ab hominibus consilium peterent, disparuisse; postquam autem cum Herode consultare desierunt, iterum se eis videndam præbuisse. Ex quo perspicue cognoscitur, ibi auxilia diuina incipere, ubi humana desinunt; & sæpe auxilia diuina ibi desinere, ubi, illis relictis, convertimur ad humana. Cæterum hic locus, & hæc stella anteambulatrix, quemadmodum illa *columna ignea*; velut quædam cælestis la-*

Exod. 13.
21.

terna

terna Israëlitis prælucens, idcirco mihi etiam commemorari videntur, quod existimare nos velit S. Spiritus, opem de cœlo mitti ijs, qui in terris auxilium omne amiserunt.

§. III.

Christus Herodi, Petrus carceri, per Angelum, ereptus.

Quod ipsum etiā ex historia mox adiuncta potest doceri. *Herodes videns quoniam illusus esset à Magis, iratus est valde, & mittens occidit omnes pueros, qui erant in Bethlehem, & in omnibus finibus eius, à bimatu & infra, secundum tempus, quod exquisierat à Magis.* Credibile est, iam prope adfuisse sacrifices, qui puerum quærebant, alioquin enim, non, intempesta nocte, fuisse Iosepho fugiendum. Itaque nihil sciebat Ioseph, nihil MARIA, de Herodis inuidia, nihil de sanguinario consilio, securè dormiebant. Fortasse oppressissent eos armati antè, quām quiescere desissem. Non erant, qui præurerent, & de militum aduentu præmonerent. Non excubabat, ante domum, satelles. Non erat Iosepho hasta, non framea, non vmbro, non arsis, non lorica, non galca: totum armamentarium constabat runcina, dolabella, lima, cuneo, terebra, scalpro.

Matth. 2:1

16.

D His

50 Cap. III. *Alia noui Testamenti exempla*

His *argutæ lamina serræ*, *ascia*, *bipennis similiaque* accedebant, *asseribus & arborum*, *non hominum, truncis secandis assueta*. Iam ipsa imbellis *Virgo*, & puer infans quid fecissent? Christus potentiam habebat, sed nondum erat tempus eam exerendi; quod ætas exegerat, fecit, aliorum hominum more, suscepta fragilitate. Iam quid vicini o-

Aristot. i. pis afferre quiuissent? *conciliant* quidem *homines mala*,

Rhetor. sed tunc illi se ipsos non poterant iuuare, cum eorum pueruli occiderentur; qua ratione igitur Iosepho succurrissent? Instabat itaque non iam Atticus aduena, ferox, & violentus, sed Herodiani carnifices è proximo imminebant, & recesserant iam Magi aduenæ Orientales, quorum authoritas pro clypeo esse potuisset; cū

Matth. 2. ecce *Angelus Domini apparuit in somnis Ioseph*,

i3.

dicens: Surge, & accipe puerum, & Matrem eius, & fuge in Ægyptum, & esto ibi usque dum dicam tibi. Ita, Angelo monente, expergefactus, de nocte fugit. Quod etiam de S. Petro legimus, quando ab alio Herode seruabatur in carcere. Cum enim producturus esset Herodes, in ipsa nocte, erat Petrus dormiens, inter duos milites, vincitus catenis duabus: & custodes ante ostium custodiebant carcерem.

Quis

Actor. 12.

6.

Quis eum è catenis, è carcere, è militum cu-
stodia euasurum putasset? Sed tamen euasit
ille. Nam ecce Angelus Domini astitit: & lu-
men refulsi in habitaculo: percussoq; latere Pe-
tri excitauit eum, dicens: Surge velociter. Et
eccliderunt catene de manibus eius. Dixit au-
tem Angelus ad eum: Praeingere, & calceate
caligas tuas. Et fecit sic. Et dixit illi: circumda
tibi vestimentum tuum, & sequere me. Et exi-
ens sequebatur eum; & nesciebat, quia verum
est, quod siebat per Angelum: existimabat an-
tem se visum videre. Transeuntes autem pri-
mam, & secundam custodiam (adeò arctè te-
nebatur) venerunt ad portam ferream (tam
dura erat custodia ac firma) quæ dicit ad ci-
uitatem, quæ ultrò aperta est eis. Et exeuntes
processerunt vicum unum: & continuò discessit
Angelus ab eo. Et Petrus ad se reuersus, dixit:
Nunc scio vere, quia misit Dominus Angelum
suum, & eripuit me de manu Herodis, & de
omni expectatione plebis Iudaorum. In Iosepho
igitur, ac Petro Deus ostendit, cum alia om-
nia humana præsidia defiunt, se, de cœlo o-
pitulari: nec illud tantum ostendit, sed insu-
per demonstrat, quanti à nobis Angeli sint
faciendi, qui, nobis dormientibus, solent vi-
gilare, & pro nobis excubare, multaq;, no-

52 Cap. III. Alia noui Testamenti exempla
bis nihil facientibus, à capite nostro peri-
cula amoliuntur. At nos ingrati, raro hanc
& Dei prouidentiam, & Angeli curam ag-
noscimus, aut vnde cumque agnitem, sæpe
non pluris, quam somnium (vt initio Petrus)
aut nebula, in pariete, æstimamus.

§. IV.

*Deus, etiam cum dormire videtur, pro nobis
vigilat; quod exemplo, in navi, dormi-
entis Christi planum fit.*

Quid quod non solum, homine dormien-
te, Deus pro eo vigilet, sed vigilet etiam tum,
quando homini aut dormire videtur, aut
dormitare? Quod sane, sicut ostendit, quan-
do iustitiae suæ iram ostendit, & excitatus est
tanquam dormiens, tanquam potens crapulatus à
vino & percusit inimicos suos; ita etiam pate-
cit, quando, in summo rerū cardine, homi-
nes versabantur. In lacu, seu stagno Genesa-

Psal. 77.
65.

Matth. 8.
24.

Lue. 8.22. non triremem, sed exiguam atque pescatori-
am cymbam nocti discipuli cum Christo ve-
hebantur. Ibi Christus, non simulato, vt
quidam putant, sed vero naturalique, quam-
uis, credibiliter, voluntario & procurato
somno dormiebat. *Et ecce motus magnus fa-
etus est in mari, ita ut nanicula operiretur flu-
tibus.*

Etibus. Crediderim etiam, non casu, aut natura, sed consilio prouidentiaque Christi, tempestatem exortam, vt Apostolis, & dif- fidentia sua innotesceret, & Magistri dor- mientis quoq; cognita fieret vigilantia. Sæ- uiente igitur vento, & procellis in nauim insilientibus, bene madidi vectores *accesse- runt ad eum discipuli eius, & suscitauerunt eum*, dicentes: *Domine salua nos, perimus.* Deserti vndique meritò, vt saluarentur, confuge- runt ad Saluatorem: nulla enim alia est tam sacra anchora. Et tamen eos increpans ait: *Quid timidi estis, modicæ fidei?* Ita legimus, Iulium Cæsarem naui vectum, cum nautam videret metuentem, dixisse: *Cæsarem vehis, & times?* quasi Cæsari, in vndis, nihil pos- set aduersi contingere. Non Cæsar, sed Chri- stus erat vndarum Dominus, qui discipulos suos non reprehendit, quòd ad eum, in ex- tremo discrimine, confugerent, sed quòd, eo præsente, licet dormiente, timidi essent, ac trepidarent, & non potius crederent, eum dormientem vigilare, atque non secus, ac si apertis, leonis more, oculis foret, omnia in- tueri. Ut tamen disserent, quantum opis sit situm in illo, ijs, qui ad eum clamant, vel iam iam perituri: *Tunc surgens imperauit ven-*

D 3

tis

54 Cap. III. Alia noui Testamenti exempla.

tis & mari, & facta est tranquillitas magna. Nullus vñquam singitur a Poëtis Neptunus cœlum tempestatesque tam potenter imperando serenauisse. Nam et si nec venti audi-ant, nec mare, nec morbi; tamen ita obedie-unt ei, ac si audirent, imperiumque eius in-telligerent: quo pacto etiam surdi, & mor-tui vocem eius audierunt. Certè tempesta-tes atque morbi sæpe per malos spiritus im-mittuntur, quos Dauid vocat, *immisiones per angelos malos*; igitur increpat ventos Chri-stus, ijsque imperat, ac si malis spiritibus lo-queretur. Sunt enim Aquilones, & pestes, & dæmones, in eius potestate.

Psal. 77.

49.

§. V.

D. Catharinæ Senensi Christus maximè ad-fuit, cum maximè abesse videretur.

Nihil proinde nobis, præsente Christo, est metuendum. Etsi absens videatur, adest; vti S. Catharinæ Senensi tentatæ & interro-ganti: *Ubi eras?* respondit, se cum illa fu-isle, & pugnam victoriāmq; illius spectauis-se. Libet verbatim referre vtilissima tenta-tis documenta, quæ in vita illius ponit Rai-mundus ista: *Cum virgo Catharina Senensis, in vita S. multas, à dæmonum insectatione, molestias, pro Cathari nomine Salvatoris, pateretur, illis fugatis, lux cœli-*

cœlitus illapsa est cubiculo, & in ea luce Christus crucifixus ei apparuit dicens: Filia mea Catharina, vides, quæ ego, tua causa, perpessus sim? non igitur dubites tu quoq; , propter me, aliquid perpeti. Deinde sub alia specie magis propinquans, blande ei gratulabatur, de triumpho iam obrento. At illa, ubi, inquit, fuisti, mi Domine, cum esset cor meum tot spurcijs dinexatum? & ille, in corde tuo, inquit. Rursus Virgo: at qui fieri potuit, bone IESV, ut tu in illo meo esses corde, quod tot obrutum erat impurissimis cogitationibus? Respondit Dominus: cogitationes illæ, quid in tuo efficiebant animo? gaudiumne, an mœrorem? Immò vero, inquit illa, non nisi summum dolorem. Hoc igitur, Christus ait, ego mea præsentia efficiebam: quia si tu ea destituta fuisses, illis spurcijs delectata es; iam vero cum eas profligare velles, nec posse, inde mœror oriebatur: sed me authore & effectore, qui erā intus in corde tuo, & tuebar illud, interim te intus sinens oppugnari, quantum videbatur expedire tibi; sed quando illustrata radio lucis meæ te ipsam sponte obtulisti ad tolerandas eas infestationes, mox eas abscedere insi: neque enim pœnis, sed voluntate pœnas fortiter perferentis ego delector. Tu autem, filia mea, quando non tua, sed mea

D 4

vir-

næ apud
 Sur. tom.
 2. 29. A.
 pril.

56 Cap. III. Alia noui Testamenti exempla

virtute certasti viriliter, maiorem a me gratiam consequeris, & deinceps crebrius atq; familiarius me ipsum tibi exhibeo. Itaque, etiam cum videtur abesse Christus, adest; & tu in maximè, quando eum dormire maxi-

Cant. 5. 2.

Psal. 120.

4.

mè existimamus. Nam, etsi videatur dormire, tamen cor illius vigilat. *Ecce non dormitabit, neq; dormiet, qui custodit Israel. Dominus custodit te, Dominus protectio tua, super manum dexteram tuam.* Quæ diligenter animo imprimere debent, quos paulo diutius aduersis probat orbis Moderator. Sinit flare ventos, turbari maria, furere tempestates; veniri ad extrema, ut & homines ad eum veniant. Neque statim procellas tranquillat; quin neque statim semper inuocantes exaudit, sed audire se dissimulat, ut incitet ad fortius clamandum. Quare ijs, qui timidi sunt & modice fidei, dormire videtur, cum intentissimè vigilat; & adest, cum abesse putatur, sicut adfuit discipulis etiam alias, & Petro ambulanti super aquam, *cum cœpisset mergi.* Stulti igitur sunt, & tardi ad credendum, qui se à Deo, cum non statim adest, deserunt autumant, & alium quæunt ex Orco opitulatorem. Reprehensus est ab Aristide & Diogene Plato quondam, quòd, reli-

Matth. 14.

30.

Aristid. in
orat, cō-

relictis Athenis, Syracusa; in Siciliam, ad Dionysium nauigasset tyrannum. Qua reprehensione digni erunt, qui, Deo relicto, currunt ad veratores, ad magos, ad ipsum cacodæmonem maximum omnium tyranorum, & capitalem humani generis inimicum? Nimirum, qui ex patre diabolo sunt, ad diaboli opem anhelant, sicut in proverbio dicitur: *Bos alienus subinde foras prospectat.*

tra Pla-
tonem
Laërt. in
Diog.

Plutarch.
in Symp.
decad. 8.

§. VI.

*Hæmorrhœssa à medicis desperata ad Christum
confugiens sanatur.*

Non sic fecit mulier, quæ sanguinis fluxum patiebatur, duodecim annis; quæ, vt Marcus, signatissimè addit, fuerat multa perpessa à compluribus Medicis: & erogauerat omnia sua, nec quidquam profecerat, sed magis deterius habebat. Atque, vt Lucas ait, quæ in medicos erogauerat omnem substantiam suam, nec ab ullo potuit curari. Quid ergo à medicis desperata fecit? Credidit, Christum etiam in occipitio oculos habere: quare, non in faciem progressa, vt videretur, sed accessit retro, & tetigit fimbriam vestimenti eius. Dicebat enim intrasé: *Si tetigero tantum vestimentum eius, salua ero.* Obseruat S. Augustinus, non om-

Matth. 9.
20.
Marc. 5.
26.
Luc. 8.
43.

D 5 nes,

58 Cap. III. Alia noni Testamenti exempla

nes, qui sequuntur Christum, & eum tangunt, verè tangere, sed potius comprimere: illos verè tangere, qui fide ad Christum accedunt, *Fide tangitur Christus*, ait S. Ambrosius. Hoc ergo fecit mulier, quam idem D. Ambrosius alibi Martham Lazari sororem fuisse opinatur; at Eusebius, & Sozomenus, probabilius scribunt, ciuem fuisse Cæsareæ Philippi, quæ postea Saluatori suo statuam, ante ædes, posuerit æternum accepti beneficij monumentum. Quid ergo huic mulieri, quæ à nullo medico potuit curari, fecit Christus? *Conuersus, & iam etiam corporeis oculis videns eam, dixit: Confide filia, fides tua te saluam fecit. Et salua facta est mulier ex illa hora.* Sic curat Christus, quos nemo potest curare: immò, qui multa perpetiuntur à pluribus medicis, & erogauerunt omnia sua, nec quidquam profecerunt, sed magis deterius habebant.

§. VII.

Hæmorrhœæ exemplo, Reliquias Sacras, tanquā diuinitus salutares, esse venerandas.

Et fieret hoc frequentiùs, si mulierem hanc plures imitarentur, ac saltem, postquam satis experti sunt, in filijs hominum non esse salutem, ad Deum configurerent; aut, si, mo-

re

S. Ambr.
lib. 6. in
Luc.
S. Ambr.
lib. de Sa-
lomone.
c. 5.

re huius mulieris , siue humilitate , siue pudore , non audent ipsum Christum compellare , vel retro accederent , & fimbriam vestimenti eius tangerent ; hoc est , illius , vel Sanctorum reliquias venerarentur , de quibus , non minus , quam olim , saepe etiam hodie virtus sanitatis exit , ut , ubi medicæ manus deficiunt , in cœlo adhuc auxilium esse sciatur . Qua de cauſa Catholici semper reliquias magni fecere , quas hæretici , qui nec sanctos , nec sancta amant , peius cane & angue oderunt . Caluinus certè mulierem hanc , *indiscreto zelo* , ait , Christi fimbriam tetigisse , & aliquid in ea fuisse *superstitionis* . Addit , quamvis tactu simbriæ sit sanata , factum tamen fuisse singulare , quod non debeat valere ad exempli imitationem ; ut idcirco & nos ex reliquijs petamus sanitatem . Ita *indiscretus* Caluino *zelus* est , quod omnes Euangelistæ commendauerunt , dum summa diligentia addiderunt hanc eius laudabilem cogitationem : *Si tetigero tantum fimbriam vestimenti eius , salua ero* : immo quod ipse Christus , non solum miraculo , sed etiam verbis approbavit dicens : *fides tua te saluam fecit* . id Caluinus audet *superstitionem* appellare . Sic nempe cum Euangelistis concordat , sic

con-

60 Cap. III. Alia noni Testamenti exempla

consentit cum Christo, ut quod Euangelistæ album vocant, illi sit nigrum; & quod Christus tanquam egregiam & saluificam fidem laudat, ille, velut superstitiosum traducat.

Quid aget? num etiam illos incilabit, tanquam superstitiones, de quibus scribitur: *Ma-*

gis autem angebatur credentiū in Domino mul-

titudo virorum ac mulierum. Ex quo signo

hoc augmentum credentiū intelligebatur?

an ex opere superstitionis? siquidem subiungi-

tur: ita ut in plateas ejercent infirmos, & po-

nerent in lectulis ac grabatis, ut, veniente Pe-

tro, saltem umbra illius obumbraret quemquam

illorum, & liberarentur ab infirmitatibus suis.

Concurrebat autem & multitudo vicinarū ci-

uitatum Ierusalem, afferentes agros & vexa-

tos à spiritibus immundis: qui curabantur om-

nnes. Pari pacto Ephesi virtutes non quaslibet

faciebat Deus, per manum Pauli: ita ut etiam

super languidos deferrentur à corpore eius suda-

ria, & semicinctia, & recedebant ab eis languo-

res, & spiritus nequam egrediebantur. Inter-

rogo hic Caluinum, an hi omnes indiscreti-

Act. 19.

II.

zeli & superstitionis sint accusandi? interrogo,

cur eos Euangelistæ prædicauerint? cur à fide

laudauerint? cur sanitas illis miraculo sit

conciliata? Indiscretio, superstitionis iniuria

Chri-

Christo illata, miraculum non meretur. Cur ergo miraculosè fanati sunt, qui non immediate Christum ipsum, sed fimbriam Christi, sed Petru, immo Petri umbram, sed Paulum, immo Pauli sudaria & semicinctia, cum morbis suis, adierunt? Nimis Catholici fuerunt, non Caluinistæ. Quod si, sine Christi iniuria, utiliter & laudabiliter concurrebat Act. 5. 16.
multitudo vicinarum ciuitatum Ierusalem, afferentes agros & vexatos a spiritibus immunidis, ad umbram Petri, cur non idem hodie que liceat facere, ad Petri tumbam & ossa, ad limina Apostolorum Romæ? aut etiam Ierosolymis, vbi non iam Christi fimbria, sed vestigia, sanguine illius signata & purpura reperiuntur? Hoc Euangelio conforme est, hoc exemplo mulieris & reliquorum, quos laudant Euangelistæ. Quare Euangelium ipsum tollat necesse est, qui tollit cultum reliquiarum; ne in illud incurrat: Stultus est, qui, patre cæso, liberis pepert, cædem patriam vindicaturis. Nemo igitur animum despondeat: saepe, vbi nulla amplius vis in herbis, aut Podalirijs, vbi nulla amplius ars in Galenis, ibi inuenitur, in Sanctorum reliquijs. Sic vult Sanctos suos honorare, ut quemadmodum, virtutes non quaslibet faciebat Act. 19. 11.

62 Cap. III. Alia nostri Testamenti exempla

bat Deus, per MANVM Pauli, ita etiam faciat per manum Petri, Sanctorumque aliorum. Nam tanta erat quoque Iacobi Apostoli vita sanctitas, ut fimbriam vestimenti eius certatim homines cuperent attingere. utique non sine corporis, vel animi, vel utriusque eximio emolumento.

§. VIII.

Item de aliorum Sanctorum ueste virtus, exit, quae morbos sanat.

Ac, ne fuisse ista tantum existimentur; neque nostris adhuc seculis hic fons miraculorum siccatus est. Passim & agminatim exempla occurruunt. Vnum, pro mille, sed non absimile, dabo. Retulit nobis nuper Abbas quidam ordinis nostri, inquit Cæsarius, de quodam Monacho, cui tanta à Domino concessa est gratia, ut virtute vestimentorum eius multi sanarentur. Sape, si tamen adhuc vivit, dum fratres uestes eius induunt, vel cingulo se cingunt, sanantur. Quodcum, quodam tempore, eius Abbas considerasset, nec aliquid specialitatis in illo vidisset, his verbis cum secretius allocutus est: Dic mihi, fili mi, quæ est causa tantorum miraculorum? Respondit ille: Nescio, Domine; non plus fratribus meis ore; non plus vigilo; non plus iuno;

In Breuiario Rō.
1. Maij
lect. 6.

Cæsarius
Heister
bac. lib.
10. c. 6.
mira-
culor.

uno, non plus labore: sed unum scio, quod me
 non potest extollere prosperitas, neq; frangere
 aduersitas; siue de persona mea sit, siue aliorum;
 Cui cum dixisset Abbas: Non te turbauit, quod
 miles nuper grangiam nostram incendit? Re-
 spondit: Non. totum enim Deo commisi. Si mo-
 dicum habeo, cum gratiarum actione accipio;
 si multum, iterum gratias ago. Et cognouit Ab-
 bas, quod causa tanta virtutis esset amor Dei,
 & contemptus rerum terrenarum. Esse igitur
 etiam nostro aeuo cœlestes medicos, hæc hi-
 storia docemur. Ex qua etiam discimus, a-
 pud quos potissimum, desperatis alijs reme-
 dijs, quærenda sit hæc medicina, nempe, a-
 pudi eos, de quibus dicitur: *Nimis honorati* Psal. 138.
16.
sunt amici tui Deus: qui glorificantes se etiam
miraculis glorificat, quod & prædixit: Amen, Ioan. 14.
11.
amen dico vobis, qui credit in me, opera, que
*ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faz-
 eiet: Quare non carpenda, sed laudanda est*
corum fiducia, qui, postquam in quærendis
humanis auxilijs, ubique oleum & operam
perdiderunt; ad Montem sanctum, Oetingam
veterem, Lauretum, Röمام, atque ad alia
Divis sacrata loca peregrinantur. Non enim
quotidiana tantum exempla ostendunt, plu-
rimos inibi salutem aut corporis, aut animæ
 repe-

64 Cap. III. Alia noui Testamenti exempla

Act. 19. reperire, quam alibi nusquam reperissent; sed etiam hęc ipsa est fiducia in Deum, qui, si-
II. cut *virtutes non quaslibet faciebat, per manum*
Pauli, ita & per manum Petri, per manum
Matris suę, per manum Stephani, aliorum-
que, & Apostolorum, & Martyrum, & Con-
fessorū, & Virginum facere consueuit. Neq;
hac re honor illius minuitur, sed augetur.
Nam quidquid per Sanctos petitur, ab illo
petitur; & quidquid à Sanctis patratur, ab
illo patratur. Quippe quod quis per alium
facit, per se ipsum facere censetur. Et honor
seruis exhibitus, est honor dominorum.

§. IX.

Mirabilis potentia Christi, in hominibus perfa-
nandis; quos nulla vis alia sanitati re-
stituere potuit.

Si omnia reliqua, desperatissimis in mor-
bis, à Christo allata remedia velim percense-
re, excrescit vel hoc libri caput, in volumen.
Cęcum quis vñquiam Machaon illuminauit?
Illuminauit Christus, illuminauerunt San-
cti. Dæmonem, quis, virtute naturali, ex
hominibus expulit? Expulit Christus, ex-
pulerunt Christi virtute Sancti. Omitto a-
lios quam plurimos incurabiles morbos ab
Ioan. 5. 2. ipso curatos. Erat Ierosolymis Probatice pi-
scinas

ēina, que cognominatur *Hebraicē Bethsaida*, (hoc est, *domus misericordiæ*) quinq^u porticus habens, vbi ægroti (exclusis muro pecoribus & iumentis, ne accedere, & turbare aut profanare aquam possent) aquæ motum expectantes considerent. Igitur in his iacebat multitudo magna languentium, cæcorum, claudorum, aridorum, expectantium, non Hippocratem, aut Chironem aliquem, non *Panaces*, quod *ipso nomine omnium morborum remedia promittit*: numerosum, & dijs inuenitoribus adscriptum; vt Plinius refert; sed diuinatus factum aquæ motum. Etenim, D. Ambroſio teste, vt esset indicium, quia descendebat *Angelus*, aqua mouebatur; & instrumenti proprium est, vt nihil quidquam agat, nisi à principe cauſa motum: *Angelus enim Domini*, vtique bonus (cum non soleat Deus, ad procurandam hominum salutem, malos Angelos mittere) siue Raphaël, cuius nomen medicum sonat, siue alias Angelus, cuius officium fuit, sanare, descendebat secundum tempus; siue Paschæ, siue Pentecostes, siue præcipuorum, apud Iudæos, festorum, siue, vt probabilius est, secundum tempus hominibus incertum, alioqui non toto anno inibi expectaturis, certum autem Deo.

E scen-

Plin. lib.
25. c. 3.
S. Ambr.
lib. de ijs,
qui my-
sterijs in-
itiantur.
c. 4.

66 Cap. III. *Alia noui testamenti exempla*

scendebat autem secundūm tempus hoc in piscinam, & mouebatur aqua. Et qui prior descendisset in piscinam, post motionem aquæ, sanus fierbat à quacunq; dictinebatur infirmitate. Sanabatur autē tantūm unus, vt appareret, non esse illā vim sanandi naturalē, sed diuinitus, ad momentum temporis, aquis impressam. Si enim natura aquæ id fecisset, semper fecisset. Siquidem ea, quæ natura fiunt, semper fiunt; vt ignis semper vrit; & acidulæ semper sunt acidulæ; thermæque semper fouent & calefaciunt. Accedit, aquæ vim illam datam, vt quacunq; etiam desperatissimam inualeitudinem restauraret. Sic ibi, diuino dono, inueniebatur, quod nusquam alibi, vel in Atticis fontibus Calliroe, vel in Bœotia Hippocrene, vel ipsa Acidalia scaturigo, in qua Gratiæ lauabantur, aliænū salubres vndæ dederunt. Erat autem quidam homo ibi triginta & octo annos habens in infirmitate sua. Hunc cum vidisset IE SVS iacentem & cognouisset, quia iam multum tempus haberet, dicit ei: *Vis sanus fieri?* Respondit ei languidus: *Domine, HO MINEM NON HABEO,* ut cum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam: dum venio enim ego, alius ante me descendit. Ipse se iuuare non poterat, & H o-
MINEM

MINEM NON HABEBAT. Ecce ut, omni auxilio humano destitutus, diuinū sensit. Nam homo quidē, sed homo Deus ei succurrit. Dixit enim ei IESVS: *Surge, tolle grabatum tuum, & ambula.* Et statim sanus factus est homo ille: & sustulit grabatum suum, & ambulabat. Multa hominū millia in vijs, in desertis, in mapalibus, in pagis, medico carent, & tamen non carent morbo; ut dicere iure possint: *Hominem non habeo; sed Deū habent, quo solo auxiliante, possunt corporis vires recuperare.* Et verò sēpissime, sine ullo medico, recuperant: quod tamen, cum toties contingat, pauci mirantur, multi etiam penitus non animaduertunt. Ah multi neque animæ habent medicum, quia Parocho destituntur; utinam scirent, se Deum habere, &, quando copia non est peccata confitendi, saltem contritione, & Deo super omnia amato, noscent culpas diluere! Noscent autem, si sciant, humano auxilio deficiente, non deficere diuinum, cui nulla mali diuturnitas potest obsistere; nulla vehementia aut difficultas obtemponere. Lazarum quatriduanū ex ipso sepulchro euocat; hæmorrhissam, per duodecim annos, ægrotam sanat; & alterā mulierem, quæ spitiū infirmitatis, annos duo-

Ioān. ii.

39.

Luc. 2.

43.

deuiginti habuit, morbo liberat; hunc denique, triginta octo annos, in porticu & paralyssi iacentem, post tot hyemes, erigit. Sed erigit, tanto tempore, patientissima spe, perseuerantem; & erigit extemplò; nam, dictum factum, quippe *statim sanus factus est homo ille*. Enim uero adeò sanus factus est, ut illico sustulerit ipse *grabatum suum*, nouus Atlas factus. Ex quibus omnibus enumерatis exemplis clarum fit, quām diuersa sint diuina iudicia ab humanis? cūm toties Deus iudicet manū porrigendam ijs, quos homines esse deferendos iudicauerunt; quorum vtrumque docet, nec nimiam in hominibus fiduciam collocandā, nec vñquam Deo diffidendum. Hoc est, quod veteri prouerbio dicitur: *Dens de machina*: stat enim ille pro nobis inuocatus, cum nos etiam in extrema regula stamus.

C A P V T. IV.

Exempla prouidentissimae, in homines, diuinæ Bonitatis, circa alimenta.

§. I.

Tentatio, ac sollicitudo hominum, pro pane quotidiano, quo modo curanda?

Quæ

 Væ potentia Christi fuit, in desperatissimis morbis pellendis, ea etiam fuit, in sedanda fame. Nam septem panibus saturauit, in deserto, quatuor millia hominum, extra paruulos & mulieres. Hanc potentiam benevolentiamque si discipuli eius satis agnouissent, nunquam fuissent, dicturi: *Vnde ergo nobis, in deserto, panes tantos, ut saturemus turbam tantam?* neque alij diuinæ diffiderent bonitati, qui, pro ventre & sagina, nimis solliciti dicunt: *Quid manducabimus? aut quid bibemus? aut quo cooperiemur? quæ omnia gentes inquirunt.* Hinc, ut canis pane, & auis esca capitur, sic diabolus multos capit sollicitudine ciborum. *Premium scorti*, ait, *vix unius panis*; *usq; adeò frustum panis sequitur, non* *equa modò, sed etiam lupa.* *Quis docuit Psittacum suum χαῖρε?* *Magister artis ingenij lar-*
gitor Venter. Itaque non gentes tantum, sed etiam bestiæ, & impudicæ mulieres, bestijs abiectiores, nihil non faciunt, ut panem acquirant. *Græculus esuriens, in cælum iusseris, ibit;* quid dico, in cælum? multi quotidie, mensæ caussa, in ipsum eunt Acheruntem. Meritò igitur ait Dominus: *Nolite solliciti esse &c: scit enim Pater vester, quia his omnibus*

Matth. 15:
33.

Matth. 6:
31.

Prou. 6:
26.

Persius
in Prol.

Matth.
4. 3.

Matth. 4.

4.

Deut. 8.

3.

Psal. 54.

23.

Isa. 49.

14.

indigetis. Itaque cum Stygius hostis multos aggreditur alimentorum curā; cū iam hunc, iam illum alloquitur: *Dic ut lapides isti panes fiant*; cum iubet omnem lapidem moueri, ut venter impleatur; cum varias artes docet pecuniae, panis, vini parandi; cum denique à se vult disci, quomodo liberi, vxor, familia, humana vita sit sustentanda, & cum sexcenta hoc genus insanit; gladio aptiore non potest repelli, quām diuinæ Prudentiæ Bonitatisque protestatione; quæ clarissimè indicatur illis verbis: *Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.* Quam artem etiam docuit Dauid, cum esurienti dixit: *Iacta super Dominum curā tuam, & ipse te enutriet.* Ne puta eum tui oblitum, & ne dicas: *Dereliquit me Dominus, & Dominus oblitus est mei.* Numquid obliuisci potest mulier infantem suum, ut non misereatur filio uteri sui? et si illa obliteratur, ego tamen non obliuiscar tui.

§. II.

Dei suos aentis exempla è diuinis litteris petita.

Exemplorum affatim diuinæ paginæ subministrant. An non enim primum hominem in admodum fructifero horto collocauit?

An

An non Patriarchæ Jacob filijsque eius, in summa annonæ caritate, per Iosephum AEgypti saluatorem, alimenta prouidit? An non in ipsa solitudine fontem de petra, panem de nubibus eiecit? & quidem panem sapidissimum? Nam *panem cœli dedit eis, panem* *Psal. 77. 24.* *Angelorum manducauit homo.* An non, tempore tam diuturnæ famis, Eliæ *corui deferebant panem & carnes manè, similiter panem & carnes vespere, & bibebat de torrente?* An non eidem postea, per piam viduam, in Sarephta Sidoniorum, de mensa prospexit? An non, quando ipse Christus diabolum à se reiecit e-suriens, qui eum lapides comesse volebat, *Angeli accesserunt, & ministrabant ei?* An non *Matth. 4. 11.* vel solorum virorum quinque millia quinq; panibus hordaceis & duobus piscibus satiauit, idem Dominus, in loco deserto, vbi neque furnus erat, neque pistor? Hæc aliaque complura diuinæ litteræ prodiderunt. Sed quia exempla, cum delectatione, docent, age, alia ex alijs quoque historijs adduca-mus.

§. III.

S. Frontonius, spe diuinæ prouidentiæ, septuaginta viros in desertum trahit.

Heribertus Rosveydus vir eruditus, & *Rosveyd*

A 4

ab

lib. i. de
vita &
verbis
Seniorū
14. Apr.
Pag. 238.

Matth. 6.
31.

ab historijs SS. Patrū clarus, ex D. Hieronymo alijsq; antiquæ fidei & sinceritatis Scriptoribus, inter varias Seniorū vitas, refert, S. Frontonium, quem Martyrologiū Romanū 14. April. Vsuardus & Ado, Frontone (non illum S. Petri discipulum, Episcopum Petragoricū, sed Alexandrię Abbatē) nominant, sub Antonino Imperatore, anno tertio decimo Imperij eius, in AEgypto, cum Mundū, tanquam Diomedeum hospitium, execratus in solitudinem profugere vellet, instar divini magnetis cuiusdam, septuaginta adeò fratres secum traxisse: quibus persuasit, ut nihil secum, præter minuta olerum semina, & palas sarculōsque deferrent, vsus illis verbis Domini: *Nolite cogitare, quid manducetis, aut quid bibatis, aut quo operiamini: hæc enim omnia gentes mundi querunt. Querite primum regnum Dei & iustitiam eius, & hæc omnia adiicientur vobis. Teneamus promissum, & inueniemus in nobis opus Domini conseruatum.* Hac oratione, diuinæq; Prudentiæ & Bonitatis sponsione, incensi septuaginta viri, instructum ab omnibus rebus necessarijs monasterium, commoditates maximas, liberales piorum hominum manus, & obuia auxilia, uno verbo, cellam & culinam, penum

num & focum deseruerunt; & loca inculta, deserta, aspera, vix ipsis feris habitanda adierunt. Ibi, vt omne principium feruet, vigilijs, precibus, ieunijs, laboribus varijs Deo cupidè seruierunt; tantò cælo viciniores, quantò remotiores à mundo. Angelos dixisses. Sed quò non penetrat, seu tentator, seu tentatio? Multos in claustris frangit asperitas, multos fatigat diuturnitas: & non rarò primi spiritus religionis, cum tempore, intepescunt, aut omnino cadunt. Quin Sathan Tartareus ipse quoq; cibum electum affectat, & Cerbero, si bolum adipiscatur non quotidianum, optatò accidit. Sed omnium periculosisima pugna est, cum hostis simulat amicum; qui & Christum in deserto aggressus, amicis in speciem verbis, inimicissimè voluit præcipitare. Tametsi enim non vult Deus otiosis nobis coturnices assatas in os immittere, sed iubet nos sèdulò orare: *Panem nostrum supersubstantialem, vel, vt est apud Lucam, quotidianum, da nobis hodie; immò vult nos ad aratrum manum applicare, vt, in sudore vultus nostri, vescamur pane nostro, vt impleatur illud: maledicta terra in opere tuo, in laboribus comedes ex ea, cunctis diebus vita tuae: non vult tamen nos*

Matth. 6.

II.

Luc. 11. 3.

Genes. 3.

19.

totos esse, in pastu quærendo, more pecu-
dum nonnullarum. Quin sacratores seruos
suos, extra petitionem memoratā, non vult
Matth. 6. cogitare aut dicere: *Quid manducabimus,*
31. *aut bibemus, aut quo cooperiemur?*

§. IV.

Tentatio Fratrum, metu famis.

Per hanc ergo ipsam etiam machinam tā
sancto cœtui expugnando variæ vndique &
vndiq; ex Orco, ad signa, cohortes confluxe-
runt. Inopia submisit famem, inedia imbecil-
litatem, caro tristitiam. Dæmon, postquam
Christi athletas vidit famelicos, & esurio-
nes factos, quasi in inclinatam aciem, ita sa-
xa locutus identidem immisit *lapides*: nem-
pe, nimis duram esse, ac velut saxeam vitam
Eremitarum: tolerari hanc austерitatem non
posse: humanam illis naturam esse, non An-
gelorum: nec vtique uno sudore hauriendū
esse hunc laborem; duraturum vſq; ad mor-
tem; quam ipsam hoc genus vitæ, non sine
homicidij crimine, sit procuraturum. Hæc
cogitantibus ostendit *omnia regna Mundi,*
& *gloriam eorum*; obiecit dapes, depinxit
spumantes pateras; exposuit quidquid est de-
liciarum. Facile in ruinam impelluntur, qui
iam antè claudicant. Itaque esuritione tri-
stes

stes & sui impatientes subiit pœnitentia , & postliminiò ad cæpas atque allia re pexere. Iamq; in apertas murmurationes cæperunt erumpere, atq; inter se mussitare: Cur Frontonius nos huc miseriarum è portu in scopulos duxit ? Cur non mansimus in seculo ? Quin redimus ad communem hominum vitam ? An non & illi , qui in urbibus & arcibus degunt, boni esse possunt ? An non & illi, licet fame se se non enecent, possunt salutem æternam consequi ? *Quis poterit cibo viuere Angelorum ?* Pallefecit vultus ; genua labant ; ob inediam, pedes corpus non ferunt ; nec oculi caligantes officio suo funguntur; denique fame morimur. Et quid mors nostra Numini proderit ieunio accelerata ? diu qui vivit, diu Deum laudat. Hæc illi.

§. V.

S. Frontonij , ad fame tentatos , exhortatio.

Audiens Frontonius eorum murmur ante , quād ad eum conuenirent dicentes aliquid , ipse præueniens eos ait : Quousq; irritatis Deum murmurantes in cordibus vestris , & dicentes : Nuncquid qui eremum inhabitant , hi tantum sunt Dei serui ? & quis ex cibo poterit viuere Angelorum ? Conueniamus ad Abbatem , & loqua-

loquamur ad eum: ut habitemus in ciuitate: quia si qui nos illic viderint, oppriuunt nobis, iuxta Dei votum, dirigunt escas, prout cuig₃ Dominus dederit facere. Illud autem scitote, quia non necabit Dominus fame animam iusti. Ecce oculi Domini super timentes eum, ut alat eos in fame. Et illud non memoramini scriptum, quod ait Apostolus: In fame & siti? sed vobis quoq₃ in eremo nunquā defuerunt radices herbarum, nec mansistis aliquando ieconi. Recordamini autem, quia antea locutus sum vobis:

Psal. 32.
2. Cor. II

Matth. 6. Nolite cogitare, quid manducetis, aut quid bibatis, aut quo operiamini: hæc enim omnia gentes mundi querunt. Nouit Dominus cibum dare timentibus se. Quarite primum regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adiicientur vobis. Si enim Dominus volatilia pascit, & cornuos non deserit: quomodo nos derelinquere poterit, ipsum iugiter in mente habentes, eumq₃ as fiduè orantes? si fame defecerimus in eremo, nos Dominum accusemus, & improperemus ei, cum ad ipsum venerimus, dicentes: Credidimus Euangelio tuo, ubi dixisti: quod uniuersos in te credentes, cœli pabulo pascet: fecimus cuncta quæ pracepisti, sperauimus in te, & tu nos despexisti. Sed quia ibi nos probasti, hic magis, ut probes veritatem, redde, quod promisisti. Nolite ergo

ergò murmurare aduersus Deum, ne murmu-
rantes, sicut Patres nostri in deserto, à serpen-
tibus pereatis. Quod si expectaueritis Domi-
num, quando voluerit, dabit bona timentibus
se. Quo dicto siluerunt paululum à murmur-
ratione sua: erant tamē in mœrore positi. Huc
usque Frontonius, apud dictum authorem.

§. VI.

*Ex diffidentia in Deum famcs fit male-
suada.*

Nondum tamen hic finis historiæ: sed in-
terponendum est aliquid priùs, quām illam
totam percenseam. Cur enim in mœrore po-
siti isti, Abbas autem, plenus spe & fiducia,
in gaudio fuit? Nimirum illi Deum quidem
crediderunt ubique præsentem, sed de Dei
Bonitate non satis bene senserunt, sed fidu-
cia Dei caruerunt; Abbas autem, cum sciret
tam bonum Mundi Gubernatorem, tam po-
tentem Conseruatorem, tam piūm patrem
filijs suis ubique adesse, persuasissimum ha-
buit, immò, vt certum fidei articulum te-
nuit, neminem sibi, absque eius voluntate,
nocere, nihil necessariarum rerū deesse posse.

Nam qui habitat in adiutorio Altissimi, in pro-
tectione Dei cœli commorabitur. Et si, eo vo-
lente, cibus aliquando deficit, non in solo pa-

Psal. 90,

I.

Matth. 4,

ne vi-

Iudouij.
eius Bios.
in Appē-
dice Mo-
niliis spi-
ri.

ne vinit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Sic S. Catharina Senensis, alia quando à die cinerum, usq; ad Ascensionem Domini, sine cibo, perduravit, sola Eucharistiae communione contenta. Quod & in Nicolao, apud Heluetios, per multos annos, videre fuit. Potest etiam fieri, ut Deus aliquos famem sinat extremè affligi. Quod si fiat, utiq; de manu id Domini est accipiendum, qui potestatem habet vitæ necisque nostræ. Frontonius sciebat Bonitatem diuinam esse tantam, ut de ea nulli sit diffidendum. Quod vtinam scirent omnes; non tam multi malis se artibus alerent, non furtis digitos, non rapinis manus contaminarent; non fraudibus, non mendacijs, non periurijs pecuniam ficerent; non se turpi quæstu alerent; non venderent pudicitiam, non interuerterent testamenta; non spoliarent in filiis & crumena, & vita viatores; non traderent Iudæis, conuulnerandam, non ipsi cacodæmoni porrigerent contumelijs fædandā SS. Eucharistiam: non tantopere laborarent, in impetrandis schedulis & facultate carnis vescendi, tempore quadragesimæ; quippe alimentum à Deo sperarent, putarentq; cum tribus illis sanctis pueris, ipsa se abstinen-

ne-

nentia fore fortiores pinguiorésque. Nouit ille dare necessaria , nouit vires confirmare suorum: qui diuitibus , & cuticulæ cauſſa , nimis sollicitis , delicateque ventrē implen-tibus , longè plures morbos immittit. Sem-per enim laborant catarrhis ; semper de ca-pite , aut dente queruntur ; semper cordoli-um , calculum , ſtomachi cruditates , poda-gras & chiragras accusant , cum ſeipſos ac-cusare deberent ; ſua ſibi intemperantia tālia accerfentes ; semper poſcunt ſumūntque medicinas ; vt multi plus accipient à phar-macopola , quam è culina. Hæc iusto Dei Iu-dicio , vtrisque contingunt ; vt & appareat , *non in ſolo pane viuere hominem , ſed in omni verbo , quod procedit de ore Dei , dum mucido pane vicitantes valetudine ſunt meliore , & prudentia carnis , velut Tantalus in vndis , ipſa abundantia ſua puniatur.*

§. VII.

Angelus diuitem admonet , ut ſeruis Dei fame laborantibus ſuccurrat.

Vt ergo homines in exemplo doceret dif-fidentésque fratres emendaret , & pariter Frontonij fidē etiam in nos diffunderet Nu-men , illo ipſo tempore , quo de victu nimi-um quantum ſolicti erant , Angelum de cœ-lo mi-

Io misit ad copiosum quendam hominem, quadridui itinere à Monachis distantem, ad obsonandum. Intempesta nocte, diues lecto suo accubans dormiensque nihil minùs, quām de liberalitate somniabat. Aurum plenis manibus comprehendere, nummos asperos sibi videbatur numerare, & Iouialibus coenis interesse. Hunc Angelus, alia repente oblata imagine, ita compellauit: Nempe tu ille splendidus es epulo, qui ventrem saborra imples, & plus solus degulas, quām alij decem; semper satiatus, nunquam famelicus; amphora, gurges, helluo, & vnuis de genere Apiciorū; solūmque natus ut fruges absumas: at serui mei, in dura solitudine, in labore aspero, neque panem habent, quo sustententur? Ad quid tibi diuitias dedit diuina liberalitas? nisi ut possis esse liberalis? An, ut te cibis occideres? vel, ut pauperes illius in vita seruares? Expergiscere, miser, & ni malum vis, audi, quid mandet Deus: Quām primūm diluculabit, seruis illius, ex omnibus, quæ tibi data sunt, sportulam transmitte. Neque graue hoc tibi videatur. Magnum beneficium præstat vniuersi Dominus, si quem gregis sui facit procuratorem. Doni loco ab eo accipit, quæ ipse donauit.

hauit. Qui ergò te semper pauit, vult nunc à te ipse pasci. Nam placuit illi, ex eleemosyna tua, reficere pauperes suos; & quidem eos, qui se se illi in locis solis totos consecraverunt. Hæc exequere. Si neglexeris, scito, te superos iratos; si feceris, debitores habiturum.

§. VIII.

*Solicitudo, apud homines magna, apud
Deum sape non satis magna.*

Terruerunt eum hæc verba, & somnos ruperunt. Nec enim potuit diutius dormire à ~~cœlo~~ tam robustis vocibus excitatus. Itaque multò, quam consueuerunt isti, ci- tiùs stratum deserens, de toto negotio seriò cogitauit. Cum autem nesciret Emissarum locum, non illico se se excusatum censuit; non sua solùm nixus est prudentia, neq; si- bi ipse senatus esse voluit; sed necessarijs, amicis, officijs seruisque vindique conuocatis somniúmne dicam, an visum nocturnum? ordine narrauit; & se parere monitis promptissimum ostendit. Ceterùm, quia ipse ignorarat, vbinam locorum serui illi Numinis morarentur, consilium viamque sedulò ro- gauit; æquè auditus itineris noscendi, atque exequendi mandati. Adhuc in eū diem Fron-

F. toni.

tonius, cum suis, latebat, in abditissimo
montis loco; quem ipsum, ne dum ipsos, præ-
ter ipsos nemo nouerat. Quare neque ex-
perti, neque qui senectâ erant ætate, con-
sillum viæ exigenti potuerunt respondere.
Et tamen (ô Iudicia Dei !) nondum satis e-
git, qui consilium non inuenientibus, aut
in longum differentibus, sat se egisse arbi-
trabatur. Quis non putaret, talem excusa-
tum? quis non somnium inane fuisse, inter-
pretaretur? Nesciebat locum, non noue-
rat homines; post accuratam inquisitionem,
ne diuinare quidem potuit, vbi inueniren-
tur. Et facile fortasse etiam erat diuiti, ven-
tis tradere mandatum liberalitatis.

§. IX.

*Quam seriam solicitudinem, in exequendis
mandatis suis, Deus exigat?*

Itaque curâ eleemosynæ largiendæ omni
seposita; securus sui, nocte altera quieuit.
Sed non quieuit Deus, qui sæpe angustijs pla-
gisq; homines adigit ad bene agendum. Ad-
est ergo iterum Angelus, nec iam mitibus
atque amicis, sed sœuis, indignantibus &
minantibus verbis vrget torpenter ad ser-
iam mandati executionē; ac, ne denuò som-
nium esse existimet, addit verbis acribus gra-
uia

uia verbera, & ictibus confirmat sermonem. Tum verò ille se è plumis actitum proripit, rursusque, & familia omni, & vicinis vndeque citatis, consilium non iam rogat, sed flagitat, iubetque, per alios quoscunque, sedulò inquiri in habitationem Eremitarū, si ipsi nesciant. Verbis vim lachrymæ addiderunt; lachrymas autem non de nihilo cadere, ostendebant nondum obductæ cicatrices, ab Angelo percutiente, relictæ. Multum agitata est quæstio. Nescientibus cunctis, nec viam consulendi intuerientibus, unus diuina luce persuasus in hæc verba est locutus. Etsi mihi & viri illi, & eorum sedes incognita est, fortasse tamen consilium suggestum haud insalubre. Sunt tibi cameli septuaginta: his onera impone, & quicquid ad vitam seruorum Dei sustentandam necessarium est, è clitellis suspende: tum id factio, quod olim Philisthæi, iuxta consilium suorum Sacerdotum; nam tollentes duas vacas, que lactabant vitulos iunxerunt ad planum, vitulosq; earum concluserunt domi. Et posuerunt arcam Dei super planum, & cancellam, que habebat mures aureos, & similitudines anorum. Ibant autem in directum vacce, per viam, que dicit Bethfames, & itine-

1. Reg. 6:
10.

F 2. re uno

re uno gradiebantur, pergentes, & mugientes: & non declinabant neq; ad dexteram, neq; ad sinistram. Pari pacto tu cibarijs camelos onera, solosque, & duce destitutos, viæ committe. Quod si diuina hæc est voluntas, vt tuis opibus Ascetæ isti alantur, camelos tibi incolumes, eodem numero, remittet. Sin ab Orco tibi horum animalium iactura imminet, satiùs est iumenta perdere, quam vitam. Qui enim te flagellauit, vt moneret duntaxat; vt puniat, penitus occidet. Dixit, & persuasit. Nec opulento tantum illi, sed omnibus pariter, qui aderant, sententia probata est.

§. X.

*Camelorum, in summa inedia, absq; duce,
commeatum Dei seruis portanti-
um prodigiosum iter.*

Nullâ morâ interposita, educuntur è stabulis septuaginta camelii clitellati, horum quinque fæno & auenâ in dorsum alligatâ, ceteris sexaginta quinque humanus varij generis cibus est superiniectus; ita non solum Dei seruis, sed ipsis etiam bestijs, qui illis seruierant, esca est suppeditata. Sic instrutos septuaginta camelos, atque in via constitutos, non sine singulu fletu quic, cœlesti custo-

custodiæ ac tutelæ solicitus paterfamilias commendauit, &, sine duce, sine comite, quocumque ferrentur, liberè sibi abire permisit. Nullus homo bestias regebat; sed non etiam nullus Angelorum. Rectissimis enim lineis, per inuia, & auia, tendebant ad cænobium Eremicolarum. Quarto die, labore & inedia patientissimè toleratis, eò peruererunt, atque ante fores, præ lassitudine, non iam steterunt, sed procubuerunt. Primo camelio, sicut & apud nos iumentis per pascua vagantibus, tintinnabulum ad collum erat appensum, vt ad eius sonitum certi colligerentur. Sed tum, monachis, hora nona, hymnos psallentibus, tintinnabuli pulsus non audiebatur. Cantu nec dum absoluto, Frontonius Abbas, non procul ab ostio claustrí degens, idem simul & ianitor, & Antistes, occulto monitu, de fenestra prospexit, viditque diuinæ prouidentiæ liberalitatem: nec tamen tantum diuinæ Bonitatis gaudium antè fratribus suis indicauit, quam Numini debitas laudes absoluissent. Redeuntes è choro ad se vocauit, monstratisque ordine camelis, ac oneribus sarcinisque eorum, dixit: Vbi sunt diffidentiæ, vbi murmurationes vestræ? En præsentē nobis Do-

mi-

tes:
d si-
ne-
om-
, vt
tibi
n ab
mi-
vi-
eret
xit,
sed
ro-

sta-
um
tā,
ge-
ūm
llis
ru-
on-
est
to-

minum ! en Patrem , Bonitate sua, nobis in-
credulitatis vitium exprobrantem ! Adeste,
iumenta oneribus liberate, lassaq; reficite.

§. XI.

*Fluctuans eleemosynæ dator, miraculoſo camelō-
rum reditu, prouidentiaq; Numinis, mi-
rificè recreatur & confirma-
tur.*

Dicī non potest , quantis lætitijs incesse-
rint, quantis gaudijs sint inundati, in quan-
tas Dei laudes effusi ? Tum & ipsi, & came-
li sunt cibis recreati. Quoniam autem plus
attulerant , quām necesse erat modico viue-
re assuetis, noluit S. Frontonius occasionem
dare cupiditati habendi. Nec enim ex illa
hominum classe fuit , quæ nunquam potest
satiari , aut dicere , sufficit. Quare , die in-
secuto , camelos iterum, media parte omni-
um rerum , quas apportarant , oneratos , &
cum ijs auaritiam pariter à se ablegauit; Eu-
logias ad proprium Dominū remittens. Mi-
nus erat octo dierum, cum is expectauit, ho-
ris iam etiam singulis in digitos missis , redi-
tum camelorum: nec sine metu fuit tristitia-
que amissorum. Ut quid enim bestiæ tam
diu impastæ ? An non leonum aliarūmque
belluarum famem potiūs , quām Eremico-
larum

larum hominum satiauisse erant existimandæ? sine via, sine duce mittere, quæ prudenter? jámq; consilium, in quod priùs omnes pedibus iuerant, passim damnabant, pœnitiebātque, rectè fecisse. Dies erat posterus & octauus, quo vicini amicique omnes ad Diuitem confluxerant, vt eius dolorem solantibus verbis lenirent, pariterque diuinā clementiam exorarent, ne tanta septuaginta camelorum iactura largissimæ eleemosynæ meritum compensaret. Ita mœstis & ieiunis omnibus vñā considentibus, repente cœpit aura spirare: cum auræ sonitu, tintinnabuli sonitus, sed subobscurus, vni eorum ad aures allabebatur. Pressit vocem, & attentior videbatur sibi percipere sonum semper propinquorem, de montibus, aduentem. Exclamat, Euangeliū, Euangeliū bono nuncio date: redeunt camelī. Exsurgunt omnes properè, quā cui proximum est; currunt, volant; vident, eodem agmine, ordine, numero, itinere, cunctos saluē redeuntes. Fit ingens clamor, &, in tristitia locum, gaudia immensa succedunt: gloria Deo laudésque dantur. Hæc primus aspectus effecit. Ast vbi propriū ventum, tum lœtitiæ longè magis creuerunt. Neque

F 4

enim

enim solum cameli, qui iam perditi putabantur, recepti; sed nulla macie infecti, nullo tristi vultu luridi, insuper & media parte missorum munerum diuites inuenti. O quis tum omnibus sensus! ô quanta gratulatio! quæ exultatio Domini! quæ lætitia seruorum, qui applausus amicorum, ac vicinorum! præsertim, cum, redditis camelis, nobilissimum conuiuiū & illis omnibus presentibus, & quām plurimis insuper aliunde pauperibus inuitatis apparauisset; Eulogiasque sibi remissas, inter eos, lætissimè distribuisset. Nec stetit hīc lætitia: ex illo enim deinde anno, quotannis, usque ad mortem S. Frontonij, tempore, quo camelos primum miserat, diligentissimè annotato, diues ille semper ad D. Frontonij monasterium, eosdem, sine duce misit, tanto certius redituros, quanto saepius eandem viam recalcare didicerunt; quantoque, ducibus Angelis, quām hominibus, viæ sunt notiores.

§. XII.

*Deo mancipati, Deo potissimum curam
culinae debent relinquere.*

Videtis, quo modo Vniuersorum Dominus, aut quid diuitibus imperet? opes vult eos suas cum pauperibus habere communes.

Vide-

Videtis, quantam habeat curam suorum ?
Angelos mittit : somno sopitos excitat ; vi-
gilantes instigat ; brutas animantes ipsas, per
desertas solitudines , agit , vt illis cibum af-
ferant, in tempore opportuno. Quid puta-
tis tunc Eremitas fecisse ? an non omnem so-
licitudinem abiecerunt temporaliū rerum ?
an non murmurare, & querelas spargere de-
sierunt ? an non , post illa , Domino in læti-
tia seruierunt ? Idem & nos facturi sumus ,
si spem in Deo , non in Mundo, non in aulis,
non in nostris industrijs , figamus ; si à cælo,
non ab Orco auxilium flagitemus : si in parte
assis nostri veniat , non quod prudentia car-
nis suggestit , sed quod virtus suppeditauit :
si existimemus, *hominem non in solo pane vine- Matth. 4
re , sed in omni verbo , quod procedit de ore Dei.* 4.

Tunc enim non iam ebulliet murmuratio ;
non erumpet querimonia , non metus futu-
ri alimenti quatiet ; quia fiducia in Mundi
Gubernatorem concepta, hæc omnia abstergit.
Fiduciam autem inducit firmatque di-
uinæ præsentia , scientia , potentia , miseri-
cordia , non nuda & frigida cognitio , sed
afflcta & practica meditatio. Sicut enim ci-
bus visu aspectuque cognitus nihil iuuat ; sed
cum in ore teritur , cum in stomacho digeri-

F 5 tur,

tur, tum demum vires roborat; ita parum prodest diuina sc̄īpe, ad curiositatem; nisi etiam sc̄iantur ad pietatem. Sciuntur autem, si meditātē atque ad usum cognoscuntur: quod sit, quando lecta, vel intellecta vitæ nostræ actionibus accommodantur. Si ergo Deus ubique est, si tam bonus est, ut à gratia velit innotescere, si à misericordia nōmen sibi facere; si in eo sumus toti, & ille totus in nobis existit, quantæ spei, quantæque lætitiae causa est, tantæ scientiæ, potentiae, clementiae thesauros, intra nos, hoc est, in anima nostra, in corde nostro, in omnibus animæ virib⁹, in intellectu, in voluntate, in omnibus membris, in omnibus corporis particulis contineri? Cum ergo & omnes illius adsint opes, & nos capaces sumus earum, & ipse pronissima voluntate diuitias suas diffundat in eos, qui ad illum configunt; longeque facillimè, qui ex nihilo omnia producit, possit, non solum in anima gratiam creare, sed etiam corpori necessaria omnia aliunde adducere, cum possit commouere parcus ad largitatem, immites ad misericordiam, auaros ad liberalitatem, aut euocatis locupletioribus ex hac vita, hæreditates opulentas in egenos deriuare, inimicis, sicut

sicut tres pueros, olusculis pinguiores facere, quam alij Iouialibus cœnis & regum delicijs efficiantur; cum camelos ipsos sine ductore regere, sine pastu, plusculos dies, cōfervare; *quid timidi estis, modicæ fidei?* quid contra Dominum murmuratis? quid indignè fertis? quid ad artes malas configuratis? quid iugum illius detrectatis? in simplicitate cordis, rem vestram agite, & aget suam Deus: seruite illi, & seruiet ille vobis, supra consuetudinem aliorum dominorum.

§. XIII.

Seculares quoque, esca non nimiam debent curam habere; nec putare tempus pœnitentia ad se nihil pertinere.

Neque verò Religiosis duntaxat ista dicuntur, qui omnem harum rerum curam Superioribus debent relinquere, & non culinæ, sed toti cœlestibus vacare; verùm multò maximè occinenda sunt ijs etiam, qui vitam omnem diurnis nocturnisque laboribꝫ impendunt; qui iam timent, ne morbis debilitati, inidonei efficiantur, ad panem quærendum; iam, ne filij multiplicentur supra facultates: iam, ne hostis irrumpat, & longis curis parta auferat, & mille talia, quæ inquietos reddunt. Seruant illi Deo, & De-

us

us alet seruos suos. Impendant, in quadragesima, operibus pænitentiæ, quantum in Bacchanalibus luxui impenderunt; extenuent ventrem jeunijs, quem distenderunt epulis; emacent faciem inedia, tegant genas pallore, quas antea laruis deformarunt, & dæmonibus similes reddiderunt: induant tunicam cilicio vtiliter molestam, habitumque seipso flagellantum, qui ridiculis stultorum vestimentis tecti, per plateas, Mænadum, aut thyrzos vibrantium Baccharum instar, insaniuerunt: denique qui hostem peccatis suis meruerunt nobis adducere, virtutibus suis eundem propellant. Gerit enim se Deus erga nos, quemadmodum nos ipsi nos gerimus erga Deum. *Nulla*

S. August
in epist.
ad Galat.

creatura est, ait S. Augustinus; quæ non, velit, nolit, diuina prouidentia seruiat: Facit enim cum ea, quæ ex animo seruit, quod bonum est: de illa vero, quæ hoc non vult, fit, quod iustum est.

C A P V T V.

Deum, tum in omni, tum etiam in peccataria necessitate, egentibus mirabiliter subuenire.

§. I.

§. I.

Ubinam spes nostra potissimum sit ponenda?

Dicitur hominū iudicio, *Num-
mus est humanae potentiae compendi-
um*: rectius dicerent: *Deus est hu-
manae potentiae compendium*. Siquidem *omnia
ex Deo*; *qui potens est omnia facere superabun-
danter, quām petimus, aut intelligimus, se-
cundūm virtutem, quā operatur in nobis*. Ille *fons est omnis boni*, ille *Oceanus misericordiarum*, ille *asylum*, ille *scutum*, ille *portus*, ille *spes prima & ultima miseriorum*. *Vt pro-
inde stolidè erret, qui fonte deserto, cister-
nas sibi fodit, quā continere non valent aquas*; *aut fluum, immo riuum existimat Ocea-
no pliorem*: *vel qui cum vidi, se ab om-
nibus deserit, etiam à Deo desertum arbitra-
tur: quasi exhausta sit illius potentia & bo-
nitas, aut fons misericordiae exsiccatus*. *Non
nouit Deum, quisquis, in rebus ambiguis,
non consulit Deum*. *Non credit Mundi gu-
bernatorem Mundo esse superiorem, qui-
cunque se abstrahi sinit per ullam rem Mun-
di*. *O quām vilis spes est, quāe niritur Mun-
di potentia! quām fugax Principum custo-
dia! quām fallax fiducia creaturæ! Fascina-
tio,*

*2. Cor. 5.
18.*

Ephes. 3.

20.

Ier. 2. 13.

tio, error, cæcitas, insania est, querere vbi-
que vel solatia, vel auxilia, & ignorare,
aut obliuisci eum, in quo sunt omnia; immo
etiam à quo sunt omnia, qui & est omnia in
omnibus.

§. II.

Deus omnia est omnibus.

De Protheo, versipelle falsoque Deo,
quem alij Vertumnus appellauerunt, Pro-
pertius ita cecinit:

Propert.
lib. 4.
eleg.

Hebr. 4.
18.

Opportuna mea est cunctis natura figuris:
In quamcunq; voleas, verte, decorus ero;
 Multò verius hæc de vero Deo canas: in om-
 nibus periculis, in omni necessitate, est op-
 portunus. *Adeamus ergo cum fiducia ad thron-
 um gratiæ: ut misericordiam consequamur,* &
gratiam inueniamus in auxilio opportuno. Al-
 memus vbique pulchrum. Pulcher est in pul-
 chro Mundo, quem condidit; pulcher in po-
 tentia; pulcher in misericordia; pulcher in
 æquitate; pulcher in cœlo, pulcher in terra;
 decorus in Virginis vtero; decorus in iu-
 mentorum stabulo; decorus in cunis, deco-
 rus in templis; decorus in spinis, decorus in
 ipsa crucis deformitate: potens verbo, po-
 tens facto. Pete ab eo, quidquid à Deo peti
 potest, & (si quidem tibi proderit) scito, te
 impe-

impetraturum. Accusant te homines? premunt aduersarij? ad illum recurre, & audi es: *Quoniam in me sperauit, liberabo eum;* Psal. 90.
14. *protegam eum, quoniam cognouit nomen meum.*

Sic sperantes Apostolos à calumnijs Pharisæorū liberauit, quando esurientes cœperunt Math. 12.
1. *vellere spicas, & manducare, & Pharisæi vi-*

dentes dixerunt ei: Ecce discipuli tui faciunt; 1. Reg. 21.
4. *quod non licet facere sabbathis: Tunc enim di-*

xit eis: Non legistis, quid fecerit David: quan-

do esuriit, & qui cum eo erant: quomodo in-

trauit in domum Dei, & panes propositionis co-

medit, quos non licebat ei edere, neq; his, qui

cum eo erant, nisi solis sacerdotibus? Aut non le-

gistis in lege, quia sabbathis sacerdotes in templo

sabbatum violent, & sine crimine sunt. Dico

autem vobis, quia templo maior est hic. Si an-

tem sciretis, quid est: Misericordiam volo, &

non sacrificium: nunquam condemnassetis in-

nocentes. Eodem pacto protexit illos, quan-

do accesserunt ad eum ab Ierosolymis Scribe & Math.
15. 1.

Pharisæi, dicentes: Quare discipuli tui trans-

grediuntur traditionem seniorum? non enim la-

uant manus suas, cum panē manducant. Nimi-

rum sic Deus indicat, vt male indicantes

damnet; & cum nemo est, qui defendat in-

nocentes, ille patrocinium eorum suscipit.

Quod

Quod qui credit, vnde linguis appetitus, libenter ad illum recurrens dicit: *Redime me*

Psal. 118. à calumnijs hominum.

§. III.

A consanguineis deserti, à Deo non deseruntur:

Quid, quòd ab ipsis etiam amicis, cognatis, fratribus ac parentibus deserti, à Deo nō deseruntur? Neque enim vana est laus illa: *Pater meus, & mater mea dereliquerunt me, Dominus autem assumpsit me.*

Psal. 26. Nonne amici Iob tales erant, vt eis meritò diceret: *consolatores onerosi omnes vos estis?* Ipsa eius

10. **Iob. 16.2.** vxor, tanquam Lycisca, ante eum stabat, & latrabat: ipsi filij & filiæ mœrore ingenti cū affecerunt: deseruerunt eum opes; deseruerunt vires; deniq; , velut catharma, in sterquilinio iacebat, *Dominus autem assumpsit eum.* Et addidit omnia, que cung, fuerant Iob, duplicita, & benedixit nouissimis Iob, magis, quam principio eius.

Iob. 42. A fratribus desertus erat Ioseph, sed *Dominus assumpsit eum.* A patre **10.** **Luc. 9.59.** desertus erat, qui dixerat: *Domine permitte mihi primum ire, & sepelire patrem meum.* Sed *Dominus assumpsit eum inquiens: Sine, ut mortui sepeliant mortuos suos: tu autem vade, & annuncia regnum Dei.* Neque mater potuit

fili-

filium iuuare, quem, ante portas vrbis Na-
im, loculi tactu surgere iussit Christus; po-
tuit ergo iuuare Christus; & potuit dicere
adolescens: *mater mea dereliquit me, Domi-
nus autem assumpit me.*

Luc. 7.

13,

§. IV.

Opificum instructio, ut ditescant.

Pastos esse ab eodem Seruatore, qui,
quod manducarent, non habuere, supra
meminimus. Sed & opifices necquidquam
sudantes, si ei necessitatem suam aperiant,
nequaquam deseruntur. *Præceptor, tota no-
te, laborantes nihil cepimus; ait bonus alio-
qui cymbæ liniq; magister. Qua arte aliquid
capere potuit? In verbo autem tuo laxabo re-
te, ait. Et, cum hoc fecissent, concluserunt pi-
scium multitudinem copiosam.* O opifices;
quibus nihil ex voto succedit, quid totos
dies, totasq; noctes frustra fatigamini? quid
oleum & operam perditis? verum est, suda-
tis: verum est, vigilatis: verum est, suendo
secando, fabricando, piscando vos rumpi-
tis: verum est, pretium duplum laboris exi-
gitis, & captatis: & nihil hæc omnia pro-
ficiunt: figuli opes colligitis: semper ege-
tis, semper idem in opiaë saxū voluitis; om-
nia lucra in sacculum pertusum inititis:

Luc. 5. 5.

G

quid-

quidquid influit, effluit; quasi ad Danaidæ dolia damnati in cassum laboratis. Vultis cauſsam nosſe? non eſt vobisſcum Deus: non offertis Creatori vestro manè diem, vespere noctem: non præcedit laborem vestrum oratio: non ſumitis à cruce præmiffa benedictionem. Dicite cum Petro, ad Christum: *In verbo tuo laxabo rete. Usque modo non petiſtis quidquam in nomine illius. Petite, et accipietis.*

Luc. 5. 5.
Ioan. 16.
34.

§. V.

*Cur, et quo miraculo, Christus statueret
e pifce dederit?*

Quin etiam ſi regnum illius nō fit de hoc mundo, nec venerit ad dandas caducas, ſed æternas atque cœleſtes opes; tamen, ſi ita profuerit, etiam pecunias prouidebit. *Accesserunt, qui didrachma accipiebant (publicani) ad Petrum, et dixerunt ei: Magister vester ſoluit didrachma? (id eſt, duo drachma) Et ait: Etiam. Quod de facto, non de jure, Christum ſoluiffe, ſemper viderat, vel hoc ipſo poſtea falſo accuſatum, quaſi tributa Cæſari ſolui prohibuiffet. Et cum intrasset in domum, Petrus, præuenit eum IESVS, dicens: Quid tibi videtur, Simon, Reges terra à quibus accipiunt tributum, vel cenſum?*

Matth. 17.
24.

sum? à filiis suis, an ab alienis? Et ille dixit: *Ab alienis.* Dixit illi I E S V S: Ergo liberi sunt filii. *Vt autem non scandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum: & eum pescem, qui primus ascenderit, tolle: & aperto ore eius, inseries staterem: illum sumens, da eis pro me, & te.* Stater enim, seu sicles, erat tetradrachmum; id est duo didrachma, vnum pro Christo, alterum pro Petro; quia vniusquisque didrachmum, seu dimidium sicles pendere debebat. *Expende hic iudicium Christi, & in cauissa, & in miraculo.* Causam ipse indicans ait: *Vt non scandalizemus eos.* *Scandalum id fuisset, non datum, sed acceptum, vt vocant Theologi, ex quorum sententia non acceptum sed datum dunt.* *Scandalum est necessariò vitandum.* Ea tamen erat bonitas Christi, vt qui alibi *scandalum acceptum contemnendum censuerat dicens: finite illos, caci sunt, & duces cæcorum,* hoc tamen loco, vel grandi miraculo interueniente, voluerit vitare. Nam miraculum multis de cauissis fuit magnum. Et si enim Theophilacto daremus, staterem illum, non pecuniam fuisse, sed margaritam; vnde sciuit Christus, pescem primò trahendum margaritam habiturum, si non, spiri-

Matth. 15.
14.

tu Prophetico, absentia vidit? sed incredibile est, fuisse margaritam, cum margaritæ non in ore, sed in ventre; non in piscibus, sed in conchis soleant inueniri. Fuit ergo verus sicutus, & miraculum inde maius, quod Christus absens sciret, quis fuerit ille piscis, qui in ore staterem esset gesturus; & quod sciret, illum primò ascensurū; immo quod potius fecerit, ut ille primus ascenderet; aut quod in ore ascendentis staterem ipse crearet aut formaret; nisi enim ibi primum eum fecisset, non in ore, sed in ventre piscis stater repertus fuisset: deglutiunt enim pisces, quod ore rapiunt. Quo ex facto apparet, quantis miraculis vel pecuniam quoque suppeditet indigentibus benignus Deus. Quod & per Matrem suam legitur fecisse.

§. VI.

B. Virgo, per Angelum, egenti monasterio aurum mittit.

S. Grego-
rius Tu-
ron. lib. I.
de glor.
Martyr,
§. II.

Monasterium est valde magnum in Hierusalem, non modicam habens congregationem in quodam loco, inquit Gregorius Turonensis, Deuotio populis a se plurima confert. Veruntamen Imperatoris iussu ibi non minima largiuntur. Accidit autem, quodam tempore, ut, pre penuria egestatis, valde eis victus necessaria de-
fice-

fiearent. Congregatio itaq; garrula Monachorum, cum, una atq; alia die refectionis, alimoniam non caperet, vociferantur ad Abbatem dicentes: *Largire cibos, aut permitte discedere vnumquemq; in locum, quo vitam propagare pos- sit; alioqui, nec te consulto, discedimus, ne per- reamus fame.* *Hac, ijs dicentibus, ait Abbas: Oremus, fratres dilectissimi, & Dominus mini- strabit nobis cibos: nec enim potest fieri, ut defi- ciat triticum in eius monasterio, quæ frugem vi- tæ ex utero pereundi intulit Mundo.* *Quibus vigilantibus, nocte tota, ac psallentibus, manè orto, ita reperiunt cuncta horreorum habitacula repleta tritico, ut vix vel reserari ostium pos- set.* *Accepto autem cibo, gratias egerunt Deo.* *Post multos verò annos, iterum deficiente cibo, clamauerunt Monachi ad Abbatem, qui ait:* *Vigilemus, ac deprecemur Dominum, & for- sitan transmittere dignabitur alimenta.* *Deniq; prosteruntur ad pavimentum templi.* *Vigilan- tes itaq; noctem in Psalmis hymnisq; & Canti- cis spiritualibus, cum se, post matutinas somno dedidissent, venit Angelus Domini, & posuit, super altare, multitudinem innumeram auri.* *Erant enim ostia adis obserata.* *Ex urgente au- tem manè Abate cum Monachis, ad celebran- dum cursum, viderunt multitudinem auri su-*

G 3 per

per altare. Et ait Abbas Custodi adituo: Quis
Prefectorum huc ingressus est? qui haec detulit?
Respondit: Post egressum vestrum, nullus hic ho-
minum accessum habuit, sed ostij clauem mu-
nitam retinui, & mecum habui, donec surge-
res ad commouendum signum. Tunc stupens Ab-
bas cum Monachis, munus cœleste intellectus,
gratiasq; Deo agens, colligit; comparatisq; vi-
etui necessarijs plebem creditam affluenter refe-
cit. Nec mirum, si B. Virgo, sine labore, suis
protulit victum, quæ sine coitu viri concipiens,
virgo permanxit & post partum. Hæc S. viri
verba sunt, quibus ego aliud adiungam ver-
bis meis.

§. VII.

B. Virgo peccuniam suppeditat B. Her-
mano.

Surius s.
April. in
vita eius,
& F. Io.
Chrysost.
de Störr
in vita e-
dita An.
tuerpiz
Anno
1627.

Hermanus, postea, ab ipsa Deipara, cum
duobus Angelis, ei se spectabilem præbente,
Iosephi sibi nomen adsciscere iussus (cuius Be-
atificationem Ferdinandus II. Imperator
Diuis affectissimus Romæ à Sede Apostolica
petiuit) antè, quam, in Steinfeldensi cœno-
bio, sub S. Norberti vexillo, in Præmonstra-
tensium ordine, stipendia faceret, cum ad-
huc septennis, Coloniæ, scholas frequen-
taret, ceteris condiscipulis, festis ac Domini-
cis

etis diebus, in platea pueriliter lusitantibus, solebat se subducere, atque in B. Virginis monasterio, ad quandam, diuinæ Matris Filium Deum brachio gestans, se se imaginem illatebrare. Ibi, haud secus ac si statuæ vivarent, ita iam cum Matre verba faciebat: iam cum Filio eius suauissimè, & tanquam cum æquali, familiarissimè sermocinabatur. Si panem nactus erat, aut si pomulum habebat, Matri Filio que eius lubens, gaudensque sportulam atulit ac porrexit. Et verò acceptum id sibi munus esse, cœlestis Virgo perspicuè ostendit: quippe quæ extento, quantumis ligneo brachio, munus acceptauit. Quin & locuta est cum Hermanno elinguis imago, iussitque eum cum Fuerulo suo colludere. Quod ad vespertinum usq; tempus factum, ut verè dicere posset diuina Sapientia *ludens in orbe terrarū, & delicia mea esse Prou. 3. cum filijs hominum.* Parentes illi erant pauperes, quibus non suppetebant sumptus, ad illum ritè vestiendum. Quare, aspera ac frigida hyeme, moris sui seruans, ad castæ Matris statuam in templum venit. Usque adeò cœlesti flamma æstuantem rigens bruma nō impediuit. Ibi Imago rursus verba fundens interrogavit, cur, tempore tam frigido, nu-

dis incederet pedibus? cui ille respondit: *Calceis careo.* Mox illa, lapidem, inquit, illum vides? (& digito lapidem monstrabat) sub eo quatuor denarios reperies, eos tolle, & calceos eme. Adit lapidem, inuenit pecuniam, & exultante animo ad gratiæ tantæque liberalitatis Matrem recurrit, eique gaudibundus nummos ostendit. At illa quoties, posthac calceis, tabellis, aliisque scholastica supellectili indigebis, eum lapidem adi, semper inuenies monetam. *Quid puerilis ætas, quid mulier, tacitum secretum useruat?* Igitur neque potuit ista res vel ab Hermanno puer, vel ab Hermanni matre femina diu cælari. Vulgata est. Rescientes reliqui etiam pueri, & ipsi eundem lapidem adierunt, mouerunt, sed nihil repererunt: quia non itidem, ut Hermannus, coluerant thesauri monstraticem. Tanti refert, vnde quis non opem solùm, sed opes etiam petat.

§. VIII.

Ubi verum Fortunati marsupium reperiatur?

Fabulæ Fortunatum quendam fingunt, in silua, Deam obuiā habuisse, quam Fortunā vocant, à qua marsupium dono acceperit, eius virtutis, ut quoties vellet, ex eo aureos

num-

num posset educere, tanquā ē fonte quodam pereñi, aut potius fluvio & Pactolo aurī. Fingunt hæc. Somnia sunt Parnassi. Felicior Hermannus fuit Fortunato. Sub lapide semper pecuniam reperit, quoties quæsiuit. Docuit ergo, non à Fortuna, sed à MARIA, eiūsq; in primis Filio, opes sustentationi necessarias esse flagitandas. Neq; Midas Phrygiæ rex aurū quæsiuit, vbi debuit: quæsiuit apud Deū, sed falsum, & qui ad dilapidādas, non cum alandas diuitias est opitulator. De vera in verū Deū fiducia à S. nostro Ignatio discenda, infra memorabo: hīc pecunia in-speratō suppeditatæ exempla ē vita illius appono.

§. IX.

S. Ignati Loyolæ in Deum fiducia.

Rome, Petro Codacio nuper mortuo, & S. R. E. Cardinalibus, propter obitum Pauli III. Pont. Max. in noni Pontificis electione occupatis, in opia nostri premebantur: quibus extremam etiam famem metuebant multi, humana ratione rem astimantes. Ignatius vero eo ipso tempore familiam suam auxit, & intra paucos dies, plurimos Societatis Candidatos in Societatem admisit: multis eius animum admirantibus, quibus, quod consecutū est, admirationem ademit. Nam hoc ipso tempore cum aliquando

Ouid.liba
II. Me-
tam.

Petr. Ria-
baden.
lib. . vi-
tz S. Ign
tij cap. 9.

G 5

Ioan.

Ioā. Crucius, domesticus obsenator homo simplissimus, & feruens spiritu ex D. Ioannis Læteranensis templo vespere domum reuerteretur, ad amphitheatrū, quod vulgo Colosseum dicunt, in hominem incidit, qui in manum illi centum nummos aureos silentio tradidit. Eius aspectu plurimum Ioannes commotus est, & horrore quodam perfusus: tradita enim homo pecunia, ex oculis mirantis subito evanuit.

§. X.

Iterum pecunia S. Ignatio, à Deo
mittitur.

Alias etiam, dum idem Ioannes summo manè obsonatum it, obuiam illi factus est quidam, qui marsupium aureis nummis plenum in manum dedit. Et quod nondum planè illuxisset, quis esset, agnisci non potuit. Obsenator certe noster Dæmonem suspicatus, eiusq; timens insidias, in templum D. Mariae supra Mineruam, quod proximum erat, se repente coniecit, precatusq; Deum est, ut se dolo, & fraude omni liberaret. Pecuniam domum allatam, adulterinam nonnulli sufficabantur, & à Diabolo, ut nobis imponeret, prestigijs quibusdam adumbraram. Sed tamen vera, & recens, & aurea fuit: eaq; debita soluta sunt. Eodem penè tempore, in alia nostris difficultate versantibus, dum in
propa-

propterulo loco, apertam arculam tomento & ferutis viliss. mis refertam, P. Ioannes Polancus domi perscrutatur, & scripta quedam diligenter inquirit, recentes nummos aureos fulgentesq; in ea casu reperit, quibus subuentum praesenti necessitati est. Nam illud diuina quidem prouidentia signum, minus tamen mirandum est, in summis rei familiaris angustijs fuisse, quia nostrae necessitatis inscijs, pecuniam ultiro offerrent, vel etiam benigne domum deferrent: quae ratione nostram sepe inopiam sublenarent.

§. XI.

Virginibus, contra inopiam & infamiam,
succurrit Virgo Virginum.

Persimile, & aliquantò etiam prodigiosus est, quod à Ioanne Iuniore aliisque memoratur, de Nobili quidem, & pia, sed paupercula matrona, quæ, cum non esset, quod alendis geminis filiab; sufficeret, adduxit eas in templū, ad statuam Matris Dei, ibi manus filiarum in manus Mariæ transponens: *Has meas filias, inquiebat, quas, ob inopiam, sustentare nō possum, tibi, ô Dei parens, in manus tradō, iure meo materno omni tibi resignato, ut tu illas pariter in vita, & virginea illibataq; castitate conserves.* Oratione, in hunc modum, peracta, domum regrediuntur. Redeuntibus

Io. Iunior in sca
la cœli,
Leon.
Mayr. 21.
Maj in
stemma-
te Mariae
no.

bus incognitus iuuenis sacculum 100. talentorum offert, hoc se aiens patri carum adhuc debuisse. Hac pecunia mater filias decentius vestitas reliquis etiam rebus necessarijs instruit. Sed adiunt illico oculi maligni, & linguæ Theoninæ, quæ spargunt, in honesto quæstu, filiabus, peculium obuenisse. Doluit castissimis puellis magis infamia, quam inopia. Quò confugerent virgines, nisi ad Virginem, & filiæ, nisi ad Matrem? Eunt comprecatum; queruntur, apud Deiparam, de publica infamia, in publico loco. Extemplo ostensum est, Superos audire mortalium preces. Nam nullâ mora, in conspectu totius ciuitatis, duo pulcherrimæ iuuentutis Angeli è cœlo aduenere, manib[us]que elegantissimas coronas ferentes dicebant: *Hæc serta vobis, in testimonium illibatae vestrae virginitatis mittit Maria IESU & vestra Mater.* cum dicto serta obtulerunt, atq[ue] etiam oculis mortalium se subducentes magnâ & Deiparæ, & ambarum virginum opinionem, in spectantium animis, reliquerunt. Quippe duo cœnobia extemplo exædificata sunt, in quibus duæ tantæ cœli gemmæ conderentur. Ita dotare nouit Dei Mater filias sibi commendatas. Bonæ sunt artes, quæ diuinis

nis auxilijs nituntur. Malis artibus homines plus amittunt, quam acquirunt.

§. XII.

*Fabula dantis, quod auferre volebat, & histo-
ria accipientis, quod, templi adeundi cau-
sa, a labore abstineret.*

Quod vel Phryx ille voluit indicare; cu-
ius haec sunt. *Valde exercitatus fur; egregiam
& questuosam operam quadam nocte nauarat;
compilatis aliquot diuitum arculis. Itaq; auro
argentoq; refertum sacculum portans etiam in
pauperis aedes deuenit: quas scrutans cum nihil
inueniret rerum preciosarum, in farinariū tan-
dem vasculum incidit. Ne vacuus autem, con-
tra disciplinam suam, discederet, ponit saccu-
lum, in illum congesturis farinam. At pater
familias strepitu excitatus de somno; & timens
victui suo, in furem, telo arrepto; cum clamo-
ribus irruit. Ille territus ex adibus, sacculo re-
licto, fuga evadit. At pater familias, excusso
igne & lumine illato; magnas, prater spem, opes
reperit. Sic ille qui farinam pauperi relinque-
re noluisse, auro & argento caruit: Ni mirum
sepe ex insperato succurritur innocentibus;
& male parta, male dilabuntur, longeque
maiis lucrum reportat, qui lucrum Dei cau-
sa negligit: Cuius rei insignem habemus in*

Æsop. fol

373.

mezzo-

messore, doctrinam, à probatæ fidei authore, enimuerò ab oculatis testibus relatam. Miles, in Germania, dities agri, messores conduxerat, qui, secto gramine, fœnum facerent. Illi in opus strenuè incumbebant, ut diurni laboris mensuram quisque impleret. Erat fortè peruigilium Sancti cuiusdam, cū sub vesperam, vndique, in pagorum turribus, campanum æs cœpit compulsari, signumque dari ad Vesperas. Eo sonitu audito, *Desistamus, inquit vñus ē messoribus, falemq, seponamus, tempus est Vesperarum.* Pia monitio, apud crudos animos, non habuit locum. Quin dicterijs insuper asperserunt ceteri monitorem. Ille tamen nullis sarcasmis abterritus, falce & opere relicto, ad processus cantusque Vespertinos se contulit, reliquis porrò gramen cædentibus. Tertio inde die, in pratum veniens, & longo, post reliquos, interuallo, laborem incipiens pro deridiculo habitus est. Tulit cachinnos patienter: sed non diu fuit, cum irrisores, se ipsos senserunt cachinno dignos. Vix enim ille manu falcem vibrare cæperat, cum ex eminentiore graminis furculo auream quandam miræ & visendæ magnitudinis monetā pendentem conspexit. *Quid illo latens? Cadit illico*

Thom.
Canti-
prat. lib.
2. c. 53.
§. 9.

illico in genua, & præ gaudio, lachrymans
in diuini Largitoris laudes effunditur. Con-
currunt ad clamorem socij, cōcurrit & prati
dominus miles: vident num̄um non vulgari
modo, sed prodigiosè inscriptū. Miles, qui
olim aliquot annos, inter scholas, haud ma-
gno sanè operæ precio contriuerat, litteratā
tamen monetam, voce patria, legit, & hunc
ferè sensum inuenit, *Manus Dei me compen-
git; & in donum me redegit pauperi: qui non in-
fregit diem Sancto celebrem.* Num̄um hunc
vxor militis tanti fecit, vt magna pecuniæ
summa cum emtum multis postea, in rei ge-
stæ testimonium memoriāmque, common-
strārit.

§. XIII.

*Deo fidens inuenit, quod nimis felicitus
neglit.*

Narrabo h̄ic, quòd à viro diligente atque
industrio in eandem rem narratum habeo.
Duo vñā iter faciebant, quorum vñus in per-
peti metu de victu comparando versabatur,
alter verò de Dei Prudentiā certus ac sui
securus plenus lātitijs pergebat. Hoc mira-
ri ille, & è socio quārere; quānam res ei tan-
tam animi tranquillitatem adferret? Nam
ego

ego, inquietabat, curis conficiar, & quando de futura vitæ sustentatione cogito, intemperij agitor. At ego, inquit alter, dudum hæc examissim cogitaui, curamque omnem in eū conieci, *Per quem nec ales esurit.* Quanquam neque otiosè vitam agere decreui, sed statui, manū cum Deo mouere. Quia igitur immobili adhæreo, ideo quietus sum. *Quid vero est, manum cum Deo mouere?* roget iste. Cui alter *Fideliter*, inquit, *artem, quam didici*; *exercebo: cæterà Deo permittam.* Dictum hoc impio risu excepit anxius ille, dicens: *Vidisse se multos Deo fretos deceptos esse.* Mox ergo relapsus ad suas dubitationes, & deliberationes cœpit; inter alia, percelli metu cæcitatis; *Et quid, inquit, te futurum es- set, si cæcus fieres?* In hac formidine, incipit tentare, quomodo cæcus factus progredi posset? Itaque oculos claudit, cautèq; manu prætentu, magno spatio nouus andabat a progredivit. Verum ita sponte cæcus manus aurō grauidum, in viâ iacens, præterit, quod ponè subsequens socius conspexitum illico sustulit; dicens; solicitudine nimia excæcatos diuinæ Prudentiæ largitatem non videre. Quia igitur in hunc modum adiunxit pauperem de inopia: *venite & timete Domum.*

Psal. 106:

41.

Dominum omnes Sancti eius: quoniam non est
inopia timentibus eum. Divites eguerunt & e-
surierunt: inquirentes autem Dominū non mi-
nuentur omni bono. Huc ergo, qui non habetis
argentum, properate, emite, & comedite: ve-
nire emite absq; argento.

Psal. 33.

10.

Isa. 55.10

§. XIV.

Utilissima pecunia, per piam usuram, augende
ars, dare pauperibus.

Absque argento emit, qui spe & fiducia in
Deum emit: absq; argento emit, qui non con-
fudit in multitudine diuitiarum: absq; argento
emit; qui argentum dispergit & dat pauperi-
bus; nam centuplum accipit, etiam in hac
vita. Luculentā rem recenset Ioannes Mos-
cus cognomento Euiratus, his verbis: *Cum*
*in Samo insula essemus, narrabat nobis venera-
bilis pauperum cultrix Maria mater domini*
Pauli candidati, dicens: *cum essem in civitate
Nisibæ: erat ibi Christiana mulier virum ha-
bens gentilem. Erant autem pauperes, habe-
bant tamen quinquaginta numismata. Die vero
quodam ait vir uxori sua: Demus hæc numis-
mata fæneratori, ut aliquod solatium ex eis ca-
piamus. Ea enim sigillatim consumimus, &
deficiunt. Respondens autem illa bona uxor ait
viro: si placet ea fænerari, veni, demus illa sub*

Io. Mo-
scus Eui-
ratus in
prato spi-
rit. cap.
185.

H fæne-

fænore Deo Christianorum. Dicit ei vir eius.
Et ubi est Deus Christianorum, ut demus ei?
ait illa: ego tibi ipsum ostendam. Si enim huic
dederis ea, non solum non illa perdes, sed &
usuras tibi persoluet & capitale duplum reddet.
Qui ait: Eamus, ostende mihi illum, & demus
ei. Illa verò assumens virum suum, duxit in
sanctam Ecclesiam. Habet autem Ecclesia illa
quinq³ magnas ianuas. Cùm ergo induxit illum
in Ecclesiæ porticum, ostendit ei pauperes
dicens: istis si præbueris, Deus Christianorum
ipsa accipit. Isti enim omnes sui sunt. Qui mox
cum gudio numismata cœpit erogare pauperi-
bus. Reuersiq³ sunt in domum suam. Cùm ve-
rò post menses tres necessitate sumptuum angu-
starentur, ait vir uxori suæ: Soror, nihil, ut
video, nobis daturus est Deus Christianorum,
ex debito illo; & nunc angustamur inopiâ. Re-
spondit mulier & ait illi: Profectò dabit. Vade,
ubi illa dedisti, & exhibebit ea tibi cum omni
alacritate.

Quo audito, ille currens abiit in sanctam
Ecclesiam. Veniensq³, in loco, ubi erogauerat
numismata pauperibus, & circuens totam Ec-
clesiam neminem vidit, qui sibi debitum redde-
ret, nisi solos pauperes denuò sedentes. Cùm er-
go cogitaret à se ipso, cui diceret aliquid, aut à
919

quod exigeret, aspexit, ante pedes suos, in marmore iacere numisma unum de illis, quae pauperibus ipse erogarat, inclinansque se & accipiens illud abiit in domum suam, & ait coniugi sua: Ecce profectus sum in Ecclesiam, & crede mihi, mulier, quia Deum Christianorum non vidi, ut dixisti, nullusque mihi aliquid dedit, nisi quod hoc numisma ibi positum vidi, ubi ego prius erogaueram. Tunc ait ad eum mulier illa mirabilis: Ipse est, qui tibi hoc inuisibiliter praestit. Ille enim, inuisibili potestate sua, disponit hunc Mundum. Sed vade, Domine me, eme nobis aliquid, ut comedamus hodie, rursusque ipse prouidebit nobis. Abiit ille & emit sibi panem & vinum & pescem, & veniens domum dedit uxori. Quae accipiens pescem caput ipsum purgare, exenteransque illum, inuenit in visceribus eius lapidem valde mirabilem, ita ut miraretur mulier illius pulchritudinem. Non tamen sciebat, quid esset. Sernatum autem ostendit reuertenti viro, dicens: Ecce hunc lapidem in pisco reperi. Videns autem & ipse miratus est quidem ipsius pulchritudinem, ignorabat tamen quid esset. Cum autem comedisset, ait uxori: Da mihi lapidem, ut vadam & vendam illum, si quid fortassis pretij de illo accipere contingat. Neque enim, ut dixi, noue-

rat & ipse quid esset, utpote simplex & rudis. Tulit itaque lapidem & abiit ad Trapezitam, cuius erat proprium talia emere & vendere, inuenitq; illum, jam clausis omnibus, egredientem (ad vesperum enim iam dies erat) & ait illi: Vis emere hunc lapidem? ille verò considerans lapidem, dixit ei: Quid vis, ut tibi pro eo soluam? ait autem ille: da quidquid vis. Ad quem ipse: Accipe, inquit, quinq; numismata. Putans autem venditor, quia illudceret sibi, dicit ei: Et quantum vis pro illo persolue-re? Existimans Trapezita, quòd ita ille, per ironiam, loqueretur, ait ipsi: Accipe decem, pro eo, numismata. Venditor iterum se irride-ri arbitrans, tacuit. Dicit illi Trapezita: Vi-ginti numismata accipe. Ille autem tacebat ni- hil respondens. Cùm vero ad triginta, quadra- ginta, quinquaginta numismata emptor ascen- deret, & se daturum ea juramento affirma- ret, cœpit ille amplius lapidem estimare. Paula- tim verò emptor ascendens usq; ad trecenta nu- mismata peruenit, deditq; illa vendenti. Ipse igitur, dato lapide, acceptaq; pecunia, venit ad uxorem suam gaudens. Quæ cum videret il-lum exultantem, dixit: Quanto illum ven- didisti? Putabat autem quòd illum quinq; aut decem minutis vendidisset. Tunc ille trecenta numis-

numismata proferens dedit illa uxori sue dicens, tanto se illum vendidisse. Illa vero summa diuinæ bonitatis clementiam admirans dixit ei: Ecce DEVS Christianorum qualis est, quam bonus, quam gratus, quam dines! Vides quia non solùm quinquaginta numismata tibi reddidit, quæ tu illi mutuasti, sed paucis diebus tibi sexduplicata restituit? Agnosce gitur, quia non est DEVS alius, neque in terra, neque in cœlo, nisi ipse solus. Ille vero miraculo admonitus, cum experimento didicisset & ipse veritatem, effectus repente Christianus, glorificauit Deum & Saluatorem nostrum Christum cum Patre & Spiritu sancto, plurimas referens gratias prudentissima uxori sue, per quam vera Dei notitia ipsi in veritate concessa est.

§. XV.

Vxores quantum viris possint prodeesse?

Verè bona vxor magnum est bonum mariti. Hæc docuit virum suum sanctam usuram; neque solùm dititem fecit, sed etiam Christianum. Utinam haberet multas imitatrices! Aliæ vxores, vt earum superbiæ satisfiat, coniuges suos, ad fraudes, ad rapinas, ad mille dolos adigunt; furta eorum occultant, distrahunt, dissipant; neq; conantur bonis artibus ditescere. Enim uero

H 3

blan.

blanditijs, aut nequitijis suis corda virorum euertunt, & ad hæreses, aut alios errores, nec rarò ad idola pertrahunt, quod ipsi contigit Salomoni. Non est hoc bona vxoris, de qua dicitur, *sanctificatus est vir infidelis, per mulierem fidelem*: quod de S. Cæcilia legimus, quæ maritum suum Valerianum; de Theodora, quæ Sisinnium; de Clotilde, quæ Clodouæum; de Natalia, quæ Adrianum, per preces, per verba, per bona opera, per exempla sancta, conuertit. At maritum habes fidelem? si non potes illum conuertere ad fidem, in qua iam est, conuerte ad iustitiam, conuerte ad misericordiam, conuerte ad charitatem; doce eum dare eleemosynas, nec ei manū iniice dare cupienti, quod multas, prò dolor, auarissimas Orci Nymphas audiuimus factitare.

§. XVI.

Non malis, sed bonis artibus, pecunias esse querendas.

Discite hic & vos pecuniæ sititores, non pluris facere industriam vestram, quàm gratiam diuinam: non magis confidere, in ve-

Psal. 126. stro labore, quàm in Dei ope. *Vanum est vobis, ante lucem surgere; vanum, tota nocte, laborantes vigilare, & facere operationem in flumis*

fluminum nauigandorum, aut sudorum a-
quis multis; nihil capietis, si Christus non
sit vobiscum. *Nisi Dominus ædificauerit do-
mum, in vanum laborauerunt, qui ædificant
eam.* Hic messor plus cessando messuit,
quam alij, usque ad occasum solem, se de-
fatigando. Discite, mortales inter vera & va-
na auxilia, discrimin facere. Nolite vobis
promittere à mandragoris pecunias; non
fert ea radix nummos. Nolite effodere the-
sauros, quos atri custodiunt canes. Cerbe-
rus, non Deus; Gryphes, non Cœlites, ha-
bitant in illis hypogæis. Nolite animam
vestram vendere tribus Philippæis, Chri-
stum triginta argenteis. Non dat Orcus o-
pes, quibus ditescatis. Cum putaueritis vos
habere crumenam ære grauem, carbones
thesaurus erunt; & saepius stercora, quam
numismata colligetis. Denique, quando ni-
hil acceperitis, cum Pluto, Plutonem estis
adoraturi. Deum colite, ille aurum crea-
uit. Ille, cum nemo iuuerit, ditabit. Ille &
diuinam virgulam, & auream, sed castam,
pluuiam potest è cœlo mittere. Ab illo, tan-
quam sponsæ, arrham accepistis, quidquid
habetis. Cae, homo, ne de tua anima sit
illa querela: *Et hæc nesciuit, quia ego dedi ei* *Ofce. 2.8.*

H 4 fru-

120 Cap. VI. Bonitas Dei in Baptismo

frumentum, & vinum, & oleum, & argen-
tum multiplicaui ei, & aurum, quæ fecerunt
Baal, quasi dæmonis, non Numinis dona;
ab Inferis, non à Superis impetranda. Si qua-
re indiges, Patrem adi, non hostem, apud
quem, qui volunt diuites fieri, incidunt in ten-
tationem, & in laqueum diaboli. Hinc tam
multi, ob amissam vnicam vaccam, aut le-
ue damnum, seipso suspendunt: verè enim
in laqueum diaboli incidunt, quem illis te-
tendit.

i. Tim. 6.
9.

C A P V T. VI.
*Diuinae bonitatis iudicia, in Sacramento
Baptismi & Confirmationis, gratiaq;
diuina, mirabiliter suppeli-
tatis.*

§. I.

*Saulo fidei, Eunucho baptismi gratia quam in-
sperato oblata?*

 Vòd si, iudicio Dei, à pecunijs a-
lijsque terrenis bonis homines de-
fertissimi tantā habent compensa-
tionem, vt vel diuinitus pecuniā inuentur,
vel alia accipient bona pecunijs longè præ-
stantiora: quid egenti non erit sperandum
de cœlestibus thesauris? Inter quos est di-
uina

uina à Christo promanans gratia , quæ minime opinantibus atque etiam haud merentibus sæpe affulget & datur ; diuinaque Sacra menta , quæ mirabili prouidentia instituta , mirabiliore modo nonnunquam hominibus offeruntur. Nempe non minùs menti , quam corpori mortalium iudicat prospiciendum Deus ; qui sæpe illa occasione aut ratione adest , qua minime putauis- ses. Ita ex Saulo Paulum fecit , quando eum Ecclesiam discipulosque Christi flagrantissime persequenterem , ipsa cæcitate oculorum , illuminauit. Ibat spirans minarum & cædis in discipulos Domini : & subito circumfulxit eum lux de cælo. Ita vir AEthiops Eunuchus , potens Candacis regine AEthiopum , à Philip- po , in fide , eruditur insperato. Mittitur ab Angelo Philippus ad viam , quæ descendit ab Ierusalem in Gazam , & nec dum ipse scit , cur mittatur. Mittitur & ad currum , in quo sedebat Eunuchus. Occurrit locus oppor- tunissimus Isaiæ , de Christi Passione , pro- phetantis : occurrit & aqua : denique & ipsi Eunuco occurrit , vt diceret : *Ecce aqua , quid prohibet me baptizari ?* Ad hunc modum lauit AEthiopem , sed vtiliter , Deus , nihil minùs , quam , de hoc lauacro cogitantem , cum

Act. 9. 1.

Act. 8. 27.

domo exiisset. Sed tamen Saulus, quando in mala via iter faciebat; AEthiops, cum Deum quæsivit, conuersus est. Vnde admiranda Dei iudicia se se aperiunt, qui & sequentibus, & persequentibus venit obuius ad auxiliandum.

§. II.

Fides & miraculosus baptismus, à Petro Apo-
stolo custodibus, in carcere, ministran-
tur.

Baron. 1.
 2. An. 68.
 & Thom.
 Boz. lib.
 1. de sig.
 Eccl. c. 16.

Id autem, quod Eunucho baptizato, Paulóque conuerso euenit, in omnibus Sacramentis contigisse, potest ostendi. Nam in primis de aqua etiam diuinitus ad baptismū oblata, illud refert Baronius. Cū An. Christi sexagesimo octauo S. Petrus Apostolus in carcerem Mamertinum missus à Processo & Martiniano militibus asseruaretur, ipsos suos hos custodes ad Christi fidem adduxit. Iam crediderant; sed defuit aqua baptismū necessaria. Non defuit ergo Deus. Exemplò, quasi saxo vena esset secta, ita, in vicem sanguinis, fons erupit: qua aqua Processum & Martinianum tinxit Petrus. Nemo loco diffidat, qui Deo fudit. Nusquam & nunquam illi deest, quod prodest: quosq; mortalium iudicia sæpe abiectissimos ne pistrino qui-

quidem dignos censem, eos diuinus oculus ex persecutoribus Apostolos, ex lictoribus martyres, denique ex nigris candidos facit atque cæli candidatos.

§. III.

*Misericordia opere baptismus à peccatrice
imperatus.*

Stupendum eiuscemodi Dei iudicium sic manifestum etiam ex alia, commemoratione digna, historia, quam, sub Paulo Episcopo Alexandrino, circa annum Domini quingentesimum trigesimum septimum contigisse, in Prato spirituali, his verbis legimus. *Narravit nobis* (inquit Ioannes Moscus cognomento Euiratus) *Abbas Theonas Theodorus*, quod *Alexandria*, sub Paulo Patriarcha, *puella quadam relictæ fuerat pupilla, à parentibus magna facultate locupletibus. Erat autem adhuc sine baptismo. Die vero quadam ingressa pomarium, quod sibi reliquerant parentes eius (sunt enim in medio ciuitatis pomaria) vidit quendam parantem sibi laqueum, ut se prefocaret. Cucurrit igitur, & dixit ei: Quid facis, homo? Dixit autem ei: Dimitte me, mulier, quoniam in multa tribulatione sum. Quæ ait illi: dic mihi causam, & fortassis iuuare te potero. Dixit illi: Graui are alieno premor, & valde*

Prato
spirit. c.
107.

valde suffocor à creditoribus , elegi q̄, potius vi-
tam semel finire , quam quotidie mori. Qua
dixit illi : Quæso te , accipe omnia , quæ habeo .
Et redde : tantum ne perdas te ipsum. Sumens
verò ille reddidit omnia. Puella ergo angustari
cœpit non habens , qui sibi curam gereret. Itaq;
destitua parentum solatio , fornicari instituit ,
Et inde sibi victimum querere. Dicebant ergo vi-
ri illi sancti : Quis nouit ista , nisi solus DEVS?
quomodo scilicet permittatur anima , propter
causam aliquam ipsi soli cognitam , ad tempus
derelinqui ? Post aliquantulum temporis infir-
mata est puella , Et in se reuersa compuncta est ,
oravit q̄, Pontificem , ut faceret illam Christia-
nam. Omnes autem aspernabantur eam , di-
centes : Quis hanc suscipiat , quæ meretrix est ?
affligebatur autem vehementer. Cum verò in
his esset angustijs , astitit illi Angelus , in specie
hominis , cum quo misericordiam fecerat. Cui
illa dixit : Cupio fieri Christiana , Et nemo vult
pro me loqui. Qui ait : Nunquid re verâ istud
cupis ? Respondit illa : Utq; , Domine , Et de-
precor te , ut hoc mihi impetres. Qui ait : Noli
tristari. Ego adducam aliquos , qui te accipi-
ent. Adduxit ergo alios duos Et ipsos Sanctos
Angelos , duxeruntq; illam in Ecclesiam. Rur-
sumq; se ipsos transformantes in personas qua-
dam

dam illustres, & not as ex ordine Augustalium, vocant Clericos, Presbyterum, & Diaconum, qui in hoc ipsi constituti erant. Dicunt eis Clerici. Vestra charitas pro ea pollicetur? Illi autem responderunt: Etiam nos pro illa pollicemur. Sumentes ergo illam baptizauerunt: & albis induita rursus ab eis subiecta est. Quam cum deposuissent, euaniuerunt. Vicini ergo, cum illam albis induitam viderent, postquam recesserunt illi, dicunt ei: Quis te baptizauit? Nunciauit autem eis rem totam, dicens. Venerunt quidam, & tulerunt me in Ecclesiam, locutusq; sunt Clericis, & baptizauerunt me. Et dixerunt ad eam: Qui sunt illi? cum vero non posset dicere, qui essent illi, abeuntes nunciauerunt Episcopo. Dixit autem Episcopus his, qui ad baptizandum constituti erant: Vos illam baptizastis? Et confessi sunt, se illam baptizasse exoratatos ab illo & illo Augustalibus. Porro accersitis ex Praetorio his, quos Clerici dixerant, dixit Episcopus: Num ipsi pro ista fidei insisteris? Qui dixerunt: Neq; nouimus, neq; consci; nobis sumus, hoc fecisse. Tunc vero iam cognovit Episcopus, DE hoc opus esse. Connocansq; illam dicit ei: Dic mihi, filia, quid gessisti boni? Quae ait: Meretrix existens, & paupercula, quid boni operari potui? Dixit illi Episcopus: Nihil-

ne

126 Cap. VI. Bonitas Dei in Baptismo

ne omnino operata es? Dixit ei: Non, nisi quod, videns quendam, qui à creditoribus premebarur, se suffocare volentem, dat à illi omni substantiâ meâ, liberavi illum. Et his dictis, continuo obdorminit in Domino. Tunc Episcopus glorificans Dominum dixit: Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum.

§. IV.

*Bonitas diuina, etiam in operibus, quibus de con-
digno nihil debetur, remunerandis.*

Hoc baptismô vel meretrici, ante mortem, diuinitus procurat; non tantum mirabilia & arcana Dei iudicia illustrantur; sed etiam erudiuntur illi, qui, quæ olim pie gesserunt, frustra, esse gesta existimant. Bonus est Deus, etiam illorum operum non obliuiscitur, quæ mortali delicto extincta sunt. Illis enim et si cœlum non debeatur: enim uero et si de cogdigno nihil omnino debeatur, tanquam Dei inimicis, nisi poena; congruum tamen existimat Deus, ut aut bona recipient in vita sua, cum Epulone illo, aut ut illis aliunde via ad cœlum aperiatur. Et quis inenarrabilem bonitatem illius dignè admirari, quis pro ea dignè gratias agere queat? ait Blofius. Nam cum nemo ad salutem perueniat, qui non vel tantillum charitatis habeat,

Luc. 16.
25.
Ludouic.
Blofius
in Cano-
ne vit.
spirit. cap
2.

vi 18

ut ex amore Dei , saltem in extremo vita pos-
tus, pœnitentiam agat, auereturq; peccata: ec-
ce ipse misericordissimus hominumq; amantissi-
mus Deus , s̄a pe se usq; adeò benignum & ama-
bilem etiam desperatissimis peccatoribus (quos
alicuius virtutis merito insignitos esse cognoscit)
sub mortem exhibet , ut illi ex intimis præcor-
dijs doleant , quòd offendent tam pium Condi-
torem atq; Redemptorem. Per quam nimirum
pœnitentiam , apti redduntur ad salutem conse-
quendam; & peracta tali peccatorum purgatio-
ne , qualem divina iustitia quæsierit , in aeternū
cœlestis regni gaudium introducuntur. Profecto
in altissimo secretissimoq; profundo latet fons ille
inexhaustus , unde tanta pietas ad nos dimanat;
unde tanta misericordia super nos effunditur :
de qua qui desperat , Deum bonum & veracem
esse negat , in Spiritu sanctum blasphemus. Hæc
ille.

§. V.

Nulli , ob opera à se præstata , præsumtuosè agen-
dum , nulli desperandum esse.

At ne , qui vel eleemosynæ , vel alterius
cuiusdam boni sibi operis conscius est , te-
merariè præsumat , sibiique certò Numinis
gratiam promittat , etiamsi in grauia scele-
ra prolabatur ; sciat multos , immo pluri-
mos

mos in Inferno ardere, qui vel antè, quām se flagitijs inuoluerent, vel in ipsa scelestā vita, sanctissima quādam opera præstiterunt. Nouit Deus illa temporali aliqua felicitate compensare; ad quod ipsum etiam, vi iustitiae non astringitur; quamuis id, præ bonitate sua, faciat. Multa vtique laude & honore digna fecit Aman, quem tamen As-

Esther. 7.

9.

suerus justè suspendit, quia ille, quidquid, præmio dignum egit, crudelitate sua euertit. Hunc morem passim Principes obseruant; gladio addicunt rebelles, qui antè charissimi extiterunt. Ioab quantus fuit; apud Dauidem? non ille etiam per æstates hibernando; sed vel in summis frigoribus; aut asperrima tempestate; manus strenue conserendo, bellauit; non, velut malus Fabij imitator, ociosè cunctando, sed pugnando assidue, rem restituit. Quot non victorias retulit? quot non hostes intererunt? quantas nō sedauit rebelliones? & tamen; quando, appropinquauerunt dies Dauid, ut moreretur, præcepit, inter cætera, Salomoni filio suo, dicens: *Tu quoque nosti; quæ fecerit mihi Ioab filius Saruia, quæ fecerit duobus principibus exercitus Israel, Abner filio Ner, & Amasa filio Iether: quos occidit, & effudit san-*

3. Reg. 2.

1.

*sanguinem belli in pace, & posuit crux prælii,
 in baltheo suo, qui erat circa lumbos eius, & in
 calceamento suo, quod erat in pedibus eius. Fa-
 cies ergo iuxta sapientiam tuam, & non dedu-
 ces canitatem eius pacifice ad inferos. Cur non
 idem faciat Deus? Enim uero sæpè etiam fa-
 cit. Quamobrem Saul regem sic compellauit* 1. Reg. 15.
Samuel: Nonne, cum paruulus es in oculis 17.
*tuis, caput in tribubus Israel factus es? vn-
 xitq; te Dominus in regem super Israel? Et
 rursum: Pro eo, quod abiecisti sermonem Do-
 mini, abiecit te Dominus, ne sis rex. Nec tan-
 tum folio, sed etiam vita (& utinam non
 etiam vita æterna!) illum excidere passus
 est. Nemò ergo temerè peccet, etiam vir-
 tutis sibi conscius. Tantali hortus sunt vir-
 tum opera vitijs, velut spinis, suffocata.
 Nemo etiam desperet, immo tanto promptius
 liberalitatem, clementiam, aliq; pie-
 tatis opera exerceat, quia, sperare potest,
 si non præfidenter ac præsumptuose, sed
 casu, aut imbecillitate quadam labatur, De-
 um ea ipsa opera aspecturum, apud quem
 misericordes misericordia consequuntur. Quod Matth. 5.
 congruum esse dixi, conueniensque di-
 uinae bonitati, atq; ex recitata
 historia constat.*

§. VI.

Genesij ~~mimi~~ mira conuersio & baptis-
mus.Martyro-
log. Ro-
man. V-
Iuardi 25.
Augusti.

Et cur animum despondeant isti ? cum nihil penitus unquam merentes non raro respiciat Deus. Genesius, tempore Diocletiani, Romæ, mimus & thymelicæ artis magister, in publico theatro, de Christianorum mysterijs, Imperatori, per ludibrium, delicias facturus ægrotum se simulans baptismū poposcit. Euocato mimico presbytero, & exorcista, cum ludere vellet, repente seriò egit. Quippe, diuini Spiritus impulso, mutatus, inter ipfos sacrilegos iconos, Christianus factus, mimorum nugalitum, immo iam vi sua non parentibus simulacrum Sacramentorum arcanis absolutis, albis vestibus indutus, atque etiam ad sanctorum martyrum similitudinem, à militum petulantia raptus, de religione interrogandus Imperatori exhibitus, in editiore loco consistens sic cœpit perorare : *Audi, Imperator, audite Quirites, & omnes exercitus, populiq; huius ciuitatis. Eo apud me Christiani loco fuere, ut in derisum despectumq; illorum, sacros ritus, coram vobis, explodere vellem. Ita eram animatus.* *As̄t ubi primum*

me

me aqua nudum contigit, & interrogatus, credere me, respondi, mirabile se se oculis meis exhibuit spectaculum. Nam manū quandam vidi supra me cœlesti è regione. Et iuxta me Angeli steterunt clarissimè fulgurantes. Hi è libro quopiam, omnia, quæ ab infantia usq; male perpetravi, recitauerunt, atq; illico in aqua diluerunt; post quæ, me mihi ipsum ostenderunt nūne candidiorem. Talis prodeò ex hoc balneo. Nunc igitur & tu, Imperator, & vos satrapæ, & quotquot me ludentem spectauistis, mecum respiscite, & Christum verum Deum esse credite, per quem aeternum salvi esse possumus. Dixit, & Imperatorem, quem oblectatum venerat, in furorem dedit, a quo Plutiano traditus, dirissimè; pro Christo, est excruciatus. Nam equuleo tortus, fustibus cæsus, vngulis laceratus; facibus vstus, denique capite truncatus, nobilissimam martyrij laudem reportauit. Inter quæ tormenta omnia, nulla illi alia vox excidit, quam ista: *Non est rex, præter Christum, pro quo, si milles occidar, ipsum mihi de corde auferre non poteritis.* Sic diuina bonitas etiā indignis atque immerentibus offert gratiam, qua repente sanctissimi & fortissimi efficiantur. Neque sine iustissimo consilio. Quia, vt su-

Ludouic.
Blohius in
Canone
vit. spir.
cap. 2.

pra laudatus author ait: *Quanto plura, quanto
graviora sunt ipsa peccata, quae donat, &
quanto indigniores miserabilioresque sumus nos,
quibus ignoroscit; tanto gloria eius magis eluescit.*
Mihi enim uero etiam videtur voluisse vim
baptismi ostendere, in quo etsi neque intentio
ministri, neque suscipientis, ab initio, fuit,
tamen & illa diuinitus impleta, & haec ope-
re ipso suscitata tantum effectum sortita est,
ut, sine mora, ex illusore fieret confessor;
ex mimo Diocletiani, Seruus Christi; ex sa-
cilego denique, cultor sacrorum & Mar-
tyr. Adde, voluisse etiam Redemptorem no-
strum hoc exemplo demonstrare, quod ver-
bo aliquando docuerat, nempe nos non de-
bere esse vindictae appetentes. Nam ecce,
Matth. 5.
44.

qui dixerat: *Diligite inimicos vestros, benefa-
cite his, qui oderunt vos: & orate pro perse-
quentibus & calumniantibus vos: etiam caus-
sam reddidit: ut sitis filii Patris vestri, qui in
caelis, est: qui solem suum oriri facit super bonos
& malos: (hoc est, qui bonis & malis benè
facit) & pluit super iustos & iniustos, seu qui
cruces atque aduersa aequè iustis ac iniustis,
licet diuersis de cauissis, mittit. Nullus ergo
clypeum debet abijcere, in hac vita istius
ancipiti pugna: etiam si iniustus sit, pluia
tribu-*

tribulationum illum poterit abluerē, aut aqua baptismi, si nondum sit ea tinctus: etiam si malus, si cæcus in fide, solem diuinī luminis super eum oriri faciet, cum minimē sperabit. In Genesio discat, animarum nostrarum Pastorem Christum IESVM sāpe o- uem ex ore lupi eripuisse.

§. VII.

Philemonis triplex baptismus.

Quantus autem sit amor succurrenti in Deo, præsertim per baptismi sacramen- tum, quod de medij necessitate est, ita ut, sine eo, vel in re, vel in voto, suscep- to, saluari nemo possit, ostendam alio luculentio- re exemplo, vbi legimus, & fluminis, & fla- minis, & sanguinis baptismum, in uno ho- mine, confluxisse; quorum et si baptismi sin- guli suffecissent, voluit tamen omnipotens Mundi Gubernator declarare, aliunde de- fertos à se non deseriri; & quo pacto possit su- per iustos vtilissimē pluere. S. Philemon tactus colesti lumine, Christum vltrò profiteba- tur, & pro eo mori desiderabat. Stabat iam Martyr ad tribunal, & sedebat Præses ty- rannus. Ille damnari optabat, iste cupie- bat absoluere reum. Quare Philemoni obie- cit, frustra illum esse, cum neque Christia-

Laurenc.
Sur. tom.
6. die 4.
Decemb.
in vita ei-
usc. 32.
ex Meta-
phraſt. &
Aloys.

I 3 nus

134 Cap. VI. Bonitas Dei in Baptismo

nus quidem omnino factus sit, neq; baptis-
mum accepisset. Hæc aliaque multa, cum
effutisset Præses, è multis paleis paulum fru-
ctus collegit. Immò quasi oleum flammæ
subministratum esset, ita diuino amoris igne
exardescens Philemon exclamauit. *O ignem*
spiritalem, inquiebat, *qui accensus es, in meis*
præcordijs! ô quantum tibi debeo, ô Præses, quod
me etiam inuitus maximis affecisti beneficis sa-
crum baptismum in memoriam renovans. His
Præsidem cum allocutus esset in media tur-
ba consistens, *Rogo vos vehementer, exclamauit,*
Si quis inter vos præest Christianis, &
contemnit tormenta, propter pietatem, adsit.
citò, & me impertiat baptisme. Dixit, stetit,
expectauit; nemo vñus prodijt, qui pericu-
lum auderet cōtemnere tam præsens. Post
quam igitur vidit, omnes timore victos sile-
re, neque opis quidquam in homine vlo es-
se, calidè lachrymans, in hanc vocem eru-
pit: *Deus meus, Christe, qui me benignè adspi-
ciens à profundo errore renocasti, ne sic me de-
spicias diuinum baptismum minimè asecutum.*
Sed quoniam modo ostende mihi sacerdotem &
*quam, à quo, & in qua, similiter atq; alij Chri-
stiani, baptizer.* Vix ea dixerat, cum nubes,
densa cœlum contraxit, & è sublimi se se de-
mis-

mittens stantem medium circumdedit, effusōque imbre, eum abluit, Christo ipso cetera ad baptismum necessaria faciente. Mox nubes, officio hoc peracto, se se postliminiō in altum recepit. Martyr autem, in oculis omnium, cælesti rore baptizatus, *Vobis inquit, omnibus videre licuit, qui Christiani quidem estis, nondum autē vultis manifestam esse vestram pietatem, quemadmodum, cum nullus utiq₃ ad me ansus esset accedere, ipse veniens aperte Domin⁹ me maximo dono impertit baptismatis. Videte ergo, ut turpi & illiberali timore liberemini. Quin etiam tu quoq₃ aspice, Praes⁹, relictā, quæ nihil habet utile, insanias cognosce, cuinam Deo te ipsum, absq₃ ratione feceris inimicum, & quemadmodū, ea Indice, sis luiturus pœnas.* Ad hunc modū triplici baptismo candidus ad cœlestem coronam Philemon est promotus. Defuit illi, in terris, aqua; missa est de cœlo: defuit homo, qui baptizaret; adfuit Deus, qui baptizauit. Magnū hinc & solatium capere possunt puerilimes; & documentū negligentes. Puuerilimes quidem, qui sœpe nimis sunt anxij, verentes, se aut omnino, aut certè non recte esse baptizatos. Ament Deum super omnia: detestentur super omnia peccatum:

dicant ex animo : *O ignem Spiritalem, qui accessus es in meis præcordijs !* & confidant, Deū adfuturum, atq; eos, per hunc ipsum *baptismum Flaminis*, saluaturū. Negligentes autem discant baptismum æstimare. Suffecisset Philemoni Deū tantopere amanti *baptismus Flaminis* : suffecisset tanto martyri *baptismus sanguinis* ; & tamen Christus *baptismum Fluminis* ei vna impertijt, vt humanam socordiam corrigeret, quæ sæpe parum pensi habet, à qua obstetricie, filij, siue in Dei, siue in Diaboli nomine, baptizentur. Et tamen, *nisi quis renatus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei.*

§. VIII.

Ad Confirmationis sacramentum chrisma diuinitus augetur.

Woltan.
Wintou.
in vita, S.
Ethelo-
vvolodi
c. II. &
Sur. tom.
4. die I.
August.

Hoc prouidentissimum diuinum iudicium, in alijs quoq; Sacramentis sæpe eluxit. Ex Woltano Wintouiensi monacho constat, clericum, cui à S. Ethelovvoldo Wintouiensi Episcopo sacri erat Chrismatis cura demandata, minùs aliquando olei, quām res posceret, accepisse, atque illud ipsum, in itinere amisisse, mirabili Dei artificio, parum auferentis, vt multum redderet. Itaq; Episcopo pueros puellásque (neque enim in viri-

virilem aut senilem ætatem tunc sacramen-
tum istud differebant) confirmare volente,
neque habente Clerico sacri olei ampullam,
turbatio magna extitit. Anxius Clericus vi-
am ijsdem vestigijs, recalcat, recurritq; eò,
vnde venerat. Dum, oculis huc, illuc, cu-
riose missis, rem perditam indagat, reperit
ampullam in via iacentem, insigni auctu lo-
cupletatam. Nam, quæ antè nec media sui
parte plena fuerat, iam oleo sacro, usque
ad summum marginem referta, toti multi-
tudini sufficiebat, ad petitum Confirmatio-
nis Sacramentum suscipiendum. Igitur, qui
mulieri Sarephtanæ, per Eliam, dixit: *Hy-* 3. Reg. 17.
dria farina non deficiet, nec lecythus olei minue- 14.
tur, ille etiam, ad spiritualem usum, oleo
addidit incrementum.

§. IX.

*Confirmationis sacramentum non esse
negligendum.*

Is ergo inuccandus est, qui nouit elicere Deut. 32.
mel de petra, oleumq; de saxo durissimo; siue id 13.
ad corporis sustentationem requiratur, siue
ad animi salutem. Fatuis Virginibus simi- Matt. 25.
les sunt, qui non ad Deum, sed ad homines 8.
dicunt: *Date nobis de oleo vestro.* Quod sanè
faciunt, quicunque non negligunt oleum,

I § quo

138 Cap. VI. Bonitas Dei in Baptismo

quo cibos condiant, aut corporis leniant tubera & cruciatus; at de sacro oleo, quo anima in fide confirment, nihil omnino curant. Hinc tam sunt ad luctam, contra cacodæmonem aut Mundum, ineundam imbecilles. Hinc adeò parum, pro Religione labo-rant. Hinc castra & signa Ecclesiæ tam facièt desérūt, & qui pro Catholicis stare debuerant, sunt primi hæreticorum defensores. In Nouato Exemplum recenset Eusebius & Nicéphor⁹. Is, in morbo, baptismo tinctus, post morbum, supersedit Confirmatione si-gnari. Quare, persecutionis tempore, me-tu victus, presbyterū se negauit. Negatis, ô fatui, Christum, quouis periculo terremi-ni; quia à Deo oleum, & Spiritus S. vinctio-nem non flagitatis. Apud vos ergo Christ⁹ & oleum & operam perdidit, frustra pro vo-bis passus, frustra Confirmationis Sacramé-to vim passionis & sanguinis sui largitus.

Euseb.
lib.6. Ec-
cles. c. 35.
Niceph.
l.6. c. 3.

C A P V T VII.

Prouidentia iudicij g̃ diuini Bonitas, in Spirituali SS. Eucharistiæ alimento miri-ficè subministrato, declaratur. Vbi etiam docetur, quām grata sit Deo, Spi-ritualis communio.

§. I.

§. I.

Epulum Eucharisticum desiderabile.

EA est autem Numinis bonitas, ut quamuis multi à beneficij datore & manum & vultum auertant, tamen manum ipse non subtrahat, sed *ut ex-hilaret facie in oleo* (Confirmationis) & *panis* *Psal. 103:15* (Eucharistiae) *cor hominis confirmet*, ac præter sacrū Chrisma, etiam panem cœli prodigium prodigiosè porrigat, alijs porrigere detrectantibus; aut absentibus, ut porrigere non possint. *Qui possum ab hoc epulo abesse*, aiunt, dixisse Dianam, cum reliqui Diū adhibiti essent ab Oeneo ad sacrum conuiuiū, solam præteritam, aut non admissam. Longè dignius est, ut, qui ad Eucharisticum Epulum non admittuntur, dicant: *Qui possum ab hoc epulo abesse?* Et dicunt, qui Christū diligunt. Nec dicunt frustra, si desunt mortales, vel immortales eorum desiderio satisfaciunt.

§. II.

Eucharistia ab homine negata, à Deo concessa & data.

Erkenbaldus de Burban vir nobilis erat, & potens, inquit Cæsarius, & tantus amator iustitiae, ut nullam in iudicijs respiceret personam.

Hic, cum graniter infirmaretur, lectoq; de-

Lucian.
in Lapi-
this, & in
libello de
sacrificijs

Cæsarius
lib. 9. hi-
stor. c. 38.
Simile, sa-
nō idem

enīm.

140 Cap. VII. De reali, seu sacramentali

narrat

Thom.

Canti-

prat.

l. 2.

c. 35. n. 6.

cumberet, in proximâ camerâ, tumultum, clamoresque fœmineos audiuit: qui cum de causâ sciscitaretur, nullus ei circumstantiarum veritatem dicere præsumpsit. Tunc mittens unum ex pueris, ait: præcipio tibi, sub interminatio-
ne oculorum tuorum, ut dicas mihi meram ve-
ritatem. Cui ille pauens respondit: Domine, domicellus meus, filius sororis vestræ, fœminam
vi opprimere voluit, & hæc fuit causa clamoris. Ad quod verbum valde commotus, dixit
militibus: Ite, & suspendite illum. Milites o-
bedientiam simulantes, postquam egressi sunt,
dixerunt ad iuicem; si occiderimus iuuenem
hunc nobilem, & dominus noster, sicut opina-
bile est, mortuus fuerit, vel morte multabili-
mur, vel erimus extorres. Omnia tamen iu-
ueni intimantes, & ut præsentia auunculise sub-
traheret, commonentes. post horas aliquas ad
dominum suum ingressi, se eius implesse manda-
tum affirmauerunt. Quinto vero die iuuenis
estimans, auunculum de culpâ esse placatum,
vel immemorem, aperto ostio, introspexit: quem
ut infirmus confexit, verbis blandis, iuxta se,
sedere præcepit, uno vero brachio collum eius
stringens, & manu alterâ cultellum suum clam
extrahens, gutturi eius infixit & occidit. Qui
cum planctu & dolore multorum elatus, toti

pro-

proniciae incus. t horrorem. Sed & Erkenbaldo additus est dolor dolori, adeo ut, innualesce nte infirmitate, pro Episcopo mitteret, petens sa- crum sibi corpus deferri. Qui, cum venisset ille, cum multis lacrimis & contritione cordis, om- nia peccata sua confessus est. tacitam tamen in- terfectione. Super quo Episcopus iratus respon- dit; Quare subtilestis parricidium, quod in cog- natum vestrum commisisti? Dicente illo, fuit ne hoc peccatum? subiecit Episcopus; Etiam cru- dele nimis. Et ille; Ego neq; peccatum iudico, neq; à Deo mihi remitti deposco. Respondente Episcopo; Ego vobis Christi corpus non tradam, nisi parricidium idem confiteamini. Subiunxit vir nobilis; Sciat, Domine, me illum non oc- cidiisse, ex aliquo rancore, siue motu ira, sed solummodo ex Deitimore, zeloq; iustitiae. Nun- quam quis filium sororis plus diligere potuit, quam ego illum dilexi. Si mihi corpus Domini mei negaueritis, ego illi corpus & animam meā committo. Hac autem dixit, & egit propter exemplum, ne iustitiae derogare videretur. Vix enim Pontifex limen domus egressus fuerat, & ecce agrotus eum renocauit, dicens; Reverti- mini, Domine Episcope, reuertimini; videte, si in pyxide habeatis corpus Christi. Quod cum fecisset, nec in ea reperisset, subiunxit ille, Ec-

ce,

142 Cap. VII. De reali, seu sacramentali,

ce, quem mihi negasti, ipse mihi se non negauit: apparuitq; hostia in ore eius, & impletum est in eo, quod per Sapientiam dictum est: Diligite iustitiam, qui indicatis terram. Sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis, querite illum: apparet autem eis, qui fidem habent in illum. Episcopus autem paucus tantum miraculum ubiq; diuulgauit, per quem etiam quibusdam Abbatibus ordinis nostri innotuit, qui anno praterito illud in capitulo generali recitauerunt, cunctis Dominum glorificantibus, qui facit mirabilia magna solus. Hæc Cæsarius. Multi, repentina morte, vel domi, vel in campis, sublati, hoc sacro viatico non destituerentur, nisi iustitiā ipsi prius, destituerent. Iustos diuina iustitia non deserit.

§. III.

Missa mirabiliter SS. Eucharistia morituris.

Niceph.
l. 13. hist.
Eccles. c.
37. & Sur.
27. Ianu-
arij.

Aliquando autem ipse venit, in Eucharistia, Christus, & mansionem facit apud eum, qui illum diligit; aliquando, per Diuos aliosue dapiferos, vult sacrum hunc hominibus cibum apportari. De Ioanne Chrysostomo Nicephorus aliique memorant, ei in exilium missio, longiq; itineris fatigatione labefactato ac morti proximo, noctu, oranti, Petrum & Ioannem Apostolos, qui vi-
tæ eis

tæ eius duces fuerant, astitisse, &, perquam
amicè cum eo collocutos, primum victori-
am aduersus dæmones; tum migrationem
ad Deum; postea, quæ eum exceptura esset
bonorum perceptio, lætantissimè annuncia-
uisse. His, cùm ingenti lætitia, significa-
tis, cœlesti & ineffabili corporis Christi ef-
ca eum pauerunt: ex quo tempore postea
nihil cibi sumpsit. Dicta hæc ab eis sunt,
quibus ille ea secum versantibus concredi-
dit. Exulauit igitur à sua Ecclesia Chryso-
stomus, non exulauit à Deo. Non habuit
sacerdotem in terris, de cuius manibus su-
meret panem Angelorum, sed habuit Pon-
tificem Petrum, habuit Ioannem Euangeli-
stam. Quemadmodum & B. noster Stanis-
laus Koska habuit Angelos, S. Barbara pa-
trocrinante, ac sacrâ synaxin ei impetrante,
in cuius vita legerat, quòd, qui se illi deno-
tum commendaret, sine sacra Eucharistia,
non esset ex hac vita migraturus. Hunc ad
modum, vel in solitudine, Maria Aegyptia-
ca procul venientem eremitam habuit, à
quo, corpus Christi Domini sumtura, postu-
lauit, dici Symbolum Apostolicum, & Do-
minicam inchoari orationem, qua finita,
cœli Dominum suscepit, & extensis ad astra

Francisc.
Succin. in
vita eius.

mani-

144 Cap. VII. De reali, seu sacramentali,

manibus, cum multo fletu ingemiscens clamauit: *Nunc dimittis, Domine, ancillam tuam, secundum verbum tuum, in pace: Quia viderunt oculi mei salutare tuum.* Quis desperet de cibo corporali, si Christus oves suas, sua carne, sic iudicat pascendas? Qui etiam Luciam virginem Syracusanam, gladio in guttur infixo, tam diu seruavit viuā donec à veniente sacerdote sacrā communione reficeretur. Cui similem de milite historiam, immo mirabiliorem, refert fide dignus author Cæsarius'. Nam tertio die suspensus, sub Friderico Imperatore, in patibulo vixit, ob SS. Trinitatem, & quina Christi vulnera quotidie culta, vt in fine, viatico cœlesti non careret. Igitur deposita furca à sacerdote accepit, quod petiuit, peccatorum scilicet absolutionem, & corporis Christi communionem: qua accepta, mox expirauit, ad eum profectus, sine quo comite, noluit ex hac vita migrare. O si quotidie mortis memores, quotidie diuinū hoc viaticum à Deo peteremus! quām paratus est ille ad se dandum? Soliciti sumus de præstante medico, qui, illo tempore, dolorem leniat; &, si morbum pellere non potest, mortem saltem differat; & animæ medi-

Sur. 9.
April. ex
Paulo
Diacono.
Martyro-
log. A-
don. Ar-
chiep.
Treuir.
13. Dec.
Cæsar.
lib. 9.
cap. 49.

medicum, archiatrum Christum, non inuocamus quotidie? At medici tuiu conclamatos plerumque deserunt, Christo non deserente, ni prius illum ipsi deseramus. Magnū quiddam & desiderijs nostris valde dignum debet esse Eucharistia, sine qua hominum Redemptor sibi amicissimos nō vult è vita decedere.

§. IV.

Desiderio Eucharistiae quantam vim inesse docuerit D. Franciscus?

Scribit D. Bonaventura, Ciuem Caietanum Bartholomaeum nomine; dum in S. Francisci templo construendo laboraret, ruita trabis percussum morti proximum, idem viaticum postulauisse; sed cum monachus, antè decessurum existimaret, quām, tantā loci distantiā, afferri sacra Eucharistia posset, prolatis opportūnè B. Augustini verbis, animam agenti dixit: *Crede, & manduca*. Ille igitur, quem ore sumere Christum non potuit, corde flagrantissimo desiderauit. Vide mihi, mi Lector, quām promta manu adsit Deus, cum deest auxilium humanum. Nam D. Franciscus, cum vndeци fratribus, se illi stitit; atque adpectoratum strictissimis brachijs gestans agniculū, ad lectum

S. Bonavent. in vita S. Francisci c. 3. de miraculis,

K

eiūs

146 Cap. VII. De reali, seu sacramentali,

Thom.
Bozias
lib. 15. de

Desiderium S. communionis, communionem
mereri ostendit S. Laurentius Is-
tinianus.

De Laurentio Iustiniano Venetiarū Patriarcha, qui vixit Eugenio IV. sedente, hæc leguntur. *Sacra virgo quadam erat magna sanctitatis; hæc, per multos annos, abstinentia, vigilijs, orationibus steterat ante Dominū: Accidit autem, ut solennitate corporis Christi, neque sorores aliae, neque ipsa communicare divinis mysterijs possent, & cum ægræ ferrent, & illa imprimis sanctissima mulier, oratum Laurentium mittunt, quia prope esset monasterium, ut, si gratiam communicandi, eo die, habere non possent, ipse saltem dignaretur, dum celebraret, pro ancillis suis orare: promittit Laurentius, dum autem celebraret ad populum, post elevationem, factus est extra scipsum, de tulitq; eum spiritus ad illam mulierem in cellā clausam, & contemplationi vacantem; quæ forte tunc miro desiderio communicandi tenetur, & sacra illa mysteria communicavit, sive in corpore, sive extra corpus, Deus scit; ab oculis quidem totius populi non discessit, donec ad se ipsum reuersus ab illo pietatis officio reliquum missa peregit. Hæc sunt verba scriptoris, ex eadem gente Iustiniana prognati, ac patritij Veneti, huius desiderij sancti vsum & fructum ostendentia. Nimirum quia amans suarum ouium Pastor Christus, etiam cor-*

Signis
Eccles. &
4. ex Ber
nardin.
Iustin. in
vita eius.
c. 8. apud
Sur. 8.
Ian.

148 Cap. VII. De reali, seu sacramentali,

pore simul vult pluribus, quantumuis di-
stantibus, adesse, fecit etiam ipsum plurib'
simul esse in locis Patriarcham: atque, vi-
desideria tantæ pietatis propagaret, vel ipsa
miracula multiplicauit. Desiderat nimis
& Christus esse cum ijs, à quibus se vide-
desiderari. Eo autem præsente, quid deesse
potest; cum in illo sint omnia? Antigonus

Plutarch. II. pugnaturus contra Ptolomai duces, cum do-
in Antid. xisset gubernator, multò plures hostium esse na-
ues; Me ipsum præsentem (inquit) contra quo-
naues opponis? Contra quot hostes no-
Christum non opponemus; si quidem illu-

Thom. de præsentem habeamus? Habemus autem,
Kemp. lib habere volumus; si dicimus: Desidero nunc
4. cap. deuotè ac reuerenter suscipere: cupio in-
3. domum meam inducere, quatenus cum Za-
chao merear à te benedici, ac inter filios Abla-
ha computari. Anima mea corpus tuum con-
cupiscit, cor meum tecum uniri desiderat.

§. VI.

Desiderio SS. Eucharistiam attraxit Mo-
nachus:

Caesar. lib Magnes ferrum, ardens voluntas Deu-
9. c. 37. attrahit. Cuius etiam exemplum Bernard
de Lippa, prius Liuonie Abbas postea
piscopus, retulit, de quodam recens fidei

ac, paulo post, etiam ordinem religiosum professo, ex eorum numero, quos *Conuersos* appellant. Ille, cum ceteris Monachis Eucharistiā porrigi vidisset, sibiique idem non licere, vehementer doluisset, stans *contra altare* *communicandi desiderio suspirauit*. Et ecce pius Dominus, sine sacerdotis ministerio, de altari, per *Sacramentum*, descendere dignatus est, in os eius; qui mox hostiam aperto ore ostendens, & caussam tantæ gratia manifestans, cunctos, qui aderant, in stuporem conuertit: eandem enim hostiā defuisse repererunt in altari. Adeò placet Deo desiderium piorum. Desiderat desiderantes; & qui illum accedere non possunt, eos ipse accedit: quia voluntatem timentium se facit.

§. VII.

S. Catharina Senensis desiderio Eucharistiā Eucharistiā potitur.

Quod etiam, in Senensi Catharina, conspicuum fuit. Laborabat illa iliaco aliquando malo: sed quia doloris remissionem sperrabat, Raymundum, qui à confessionibus illi erat, rogauit, ut sacrificium tantisper differret, donec ipsa interesse, & sacrā Synaxi refici posset. Continuato diutiū dolore, iubet eum, etiam se absente, sacrificare,

D. Antonin. 3. p.
Chron. tit. 23. c.
14. §. 8.

150 Cap. VII. De reali, seu sacramentali,

care, ne mora nimis longa esset. Eo a-
gente, remittit dolor, & mox illa, inscio
mysta, adrepit, atque in remoto angulo
considet. Dum frangeret hostiam sacerdos,
particula hostię ex oculis illius subducta est,
vtraq; parte maiore, in manibus eius rema-
nente. Vndiq; diligenter circumspicit, nus-
quam particulam, reperit. Peracto sacro,
Catharina eum interrogat, cur tristitiam
vultu præ se ferat? Hostiæ particulam abs-
se amissam, ait ille. Et illa: Quæsiuisti, in-
quit, diligenter? Quæsui, respondet ille. Tum
illa subridens ait: Non erat necesse, te pro-
pterea tristari. Evidem arbitror, inquit ille,
te mihi illam abstulisse. Et illa: Non mihi in-
quit, vitio vertas, quia non ego sed alius abstu-
lit. Hoc tamen scias, velim, quod nunquam
inuenies. Tum fassa est, sibi diuinitus dela-
tam fuisse; Dum enim socia meæ, inquit, nollent,
ut cōmunicarem, ne ipsis molestiam adferrem,
acquieui. Recurri interim ad benignissimum
sponsum meum IESVM Christum, qui subla-
tam particulam, ad me detulit; ideoq; noli con-
tristari, sed potius, gaudie, in ipso, cum gratia-
rum actione. Planum est igitur, tam precio-
sa esse piorum hominum desideria; vt Deus
ipse iudicet ea diuinitus implenda, n̄ impleri

non

non possint aliunde. Quanquam non opus est, ut ea miraculis semper implete: implet satis, si diuinâ gratia implet. Quod etiam facit per *spiritualem communionem*.

§. VIII.

Realis Et spiritualis communionis differentia.

Nam hîc mihi silendum non est, quod Theologi, cum D. Thoma Aquinate, omnes docent, atque ex hac ipsa Dei bonitate consequens est; eos, quibus, quacunq; demum ex caussa, non conceditur, SS. Eucharistiam *Sacramento*liter sumere, quâm frequentissimè illam saltem *spiritualiter* sumere aut posse, aut oportere. Gratissimum enim est Christo, corde ei nos iungi, si ore simul iungi non possimus. Nobis autem hæc coniunctio prorsus necessaria est. Neque ea res fructu caret. Quia effectu Sacramenti magnum percipere potest, qui Sacramentum habet in voto, tametsi illud in re non accipiat. Quemadmodum enim multi *baptismo* *flaminis* baptizantur antè, quâm baptismo aquæ baptizentur, propter inflatum baptis- mi desiderium; ita etiam plurimi SS. Eucharistiam *spiritualiter* manducant, eam impensè desiderando, licet *Sacramento*liter non

S. Thomæ
3. p. q. 80.
art. 1. 2.

952 Cap. VII. De reali, seu sacramentali,
manducent; aut antè, quàm manducent
qua manducazione spirituali itidem perci-
pitur effectus huius sacramenti. Etenim ho-
mines, in ea, Christo, per fidem, & chari-
tatem, spiritualiter coniunguntur. Credunt
enim & amant, quod desiderant. Fides au-
tem Christo intellectum, amor vnit volun-
tatem. Neque tamen idcirco *sacramentalis*
& *realis* manducatio superuacanea censem-
da est: siquidem, vt D. Thomas ait, plenius
inducit sacramenti effectum, ipsa sacramenti
susceptio, quam solum desiderium. Qui enim
simul *spiritualiter & realiter, seu sacramenta-*
liter Eucharistiam sumunt, maiorem copiam
gratiae & virtutum consequuntur: quia præ-
cepto realis sumptionis, aut institutioni
Christi parent: & ordinariè magis ad se Deo
coniungendos excitantur; ac ex opere operato
*fructum consequuntur: cum *spiritualis com-**
**muniio* sit tantum op⁹ operantis, nec impletat*
præceptum realis sumptionis, quando ea ha-
beri potest. Quare neque communio reali
*est negligenda, neq; *spiritualis* non frequen-*
tissimè usurpanda; vt & illius fructu maiore
potiamur, & adipiscamur hunc, quoties in
die volumus, obuium ac opportunū. Quem
etsi Sanctissimi quique maximè appetant,

tamen

Idem. q.
69. art. 4.
ad 2.

tamen etiam sectari possunt peccatores. Iſti enim, dum à Sacramentali cōmunione abstinent, memores illius: *Qui manducat, & bibit indigne, iudicium sibi manducat & bibit,* **1. Cor. 11.** **29.** (quia rem tam sanctā irreuerenter tractat;) possunt tamen licetē sacramentum hoc *spiritualiter* sumere, hoc est, desiderare; atque ita, Christo spiritualiter coniungi, per fidē, & actualem charitatem, seu contritionem de peccato; ob quod se hoc Angelorum pane indignos iudicant, quodque abolitum volunt, ut digni fiant. Quia proinde spirituali communione, non peccant; quia eam falsitatem non committunt, quam committunt, qui illud *realiter* sumunt peccato mortali astricti. Significant enim iſti, se Christo vnitos, & membris eius incorporatos, quod tantum fit, per fidem formatam, quæ in peccatoribus non est, in quibus non est habitus charitatis: non significant autē hoc, qui tantum *spiritualiter* communicant, sed significant, se optare esse coniuctos; siue reipsa coniuncti sint, siue non, sed tantum coniungi desiderent, desiderioq; se iungant, & implicita contritione (si non expressa) profiteantur, seiungi se ab illo, peccando meruisse. Sicut ergo infidelis Baptismum,

K 5. sicut

154 Cap. VII. De reali, seu sacramentali,

sicut adulter Sacramentum Pœnitentiæ, ita
& quiuis peccator, per fidei & actualis cha-
titatis exercitium, potest Sacramentum Eu-
charistiæ desiderare. Quo desiderio in sui de-
spectum, & in peccati detestationem venit,
videns se, suâ culpâ, sacramentali Euchari-
stiæ sumtione & tam sacro coniuio, sine
veste nuptiali charitatis habitualis, indig-
num esse; cuius proinde desiderio, vult pec-
cata deponere, vt dignus fiat, qui ad men-
sam regiam accedat. Ut enim olere dome-
stico abstinent, ad nuptiales epulas inuitati;
sic, qui desiderio tenentur cœlestis ambro-
siæ, libenter contemnunt cramben pecca-
torum toties repetitam. Ut ilissima itaque
est etiā peccatoribus sumtio spiritualis Eu-
charistiæ, impetratque à Deo, tandem sum-
tionem quoque sacramentalem. Alexander

Plutarch.
in apoph-
theg. A-
lex. Mag.
Macedo, dijs sacrificans, ac citra parsimo-
niam thura in ignem sæpius injiciens (licet
Leonida pædagogo reclamante, &c dicente,
vt tam sumptuosè sacrificaret, cum thuri-
feram subiugasset regionem) etiam aroma-
tiferam regionem adeptus est: ita qui erga
Deum non sunt auari, sed quam largissimè
spiritualiter communicant, id assequuntur,
vt eis Deus, vel per homines, vel per modos,
extra

extra communem ordinem, atq; etiam miraculosos, cōmunionem sacramentalem impertiatur. *In vijs iustitiae ambulo*, inquit, *in medio semitarum iudicij*, ut ditem diligentes me, & thesauros eorum repleam. Quām quidam calidē optant, thesauros suos repleri? cur hīc inopiam amant? Quām multi dies noctesque, inter pocula, & in vino versantur, nec aliud cogitant, quām eomessiones? cur calicem Domini non sibiunt, car non esuriunt frumentum electorum? Quis cibus D E o dulcior, quis suauior potus, quām sanguis Christi? Dicebat olim Booz ad Ruth, 2. Ruth, vt cum messoribus intingeret buccellam in aceto, & vt liberrimē spicas colligeret: ob quam liberalitatem illa mox eū super terram adorauit. Christus iubet nos, in sanguine suo, non buccellam, sed animam nostram lauare, & in aceto memorialis Passionis suæ intingere; & non cadimus in terram? non venimus? non adoramus? immo nec esurimus, nec sitimus. Alioquin vtiq; qui vult nos cibum dare esurientibus, ac sipientibus potum; ipse etiam in cibum nobis se daret, & in potum. In quā rem plura libet exempla apponere.

Prou. 8.
20.

§. IX.

*Onuphrio, singulis Dominicis diebus, Angelus
SS. Eucharistiam ministrat.*

Petr. de
Natalib.
lib. 5. cap.
106. Mar.
Marul.
lib. 4. cap.
12. Ioan.
Garetius
cent. 4.
circa An.
282.

Psal. 77.
25.
S. Ambr.
in Tract.
de myste.
e. 9.
S. Ambr.
serm. 5.
de sacrâ.
ad Neo.
phytos.
e. 20.

Per annos adeò sexaginta Onuphrius Confessor, & Dei assiduus cultor, in vastissima profundissimâq; AEgypti eremo, hominibus incognitus vixerat. Ex his, tringinta annis, in cibum usus fuerat solis palmæ fructibus, & herbarum radiculis. Reliquis tringinta annis, solo pâne vitæ vitam sustentauit. At quia deerat sacerdos, qui eum diuinum panem ei porrigeret, adfuit, singulis Dominicis diebus, Angelus, vice sacerdotis functus. Tum verè dici potuit: *Panem Angelorum manducavit homo.* Et quia cor nostrum esca ista confirmat, vt ait S. Ambrosius, mirificè fuit Onuphriushac esca confirmatus. Nam grauissimas cacodæmonum insidias, heroica mente, superauit. Quod robur, vt & alij accipiant, ipse Christus invitat, & sui sumendi desiderium incendit. *Venisti ad altare, ait idem S Pater, vocat te Dominus IE SVS, vel animam tuam, vel Ecclesiam, & ait: Osculetur me ab osculis oris sui.* Osculatur enim Christum, qui eum ore reverente & amante excipit. *Vis ad Christum aptare? nihil gratius. Vis ad animam tuam? nihil*

uihil incundius, osculetur me. Videste mun-
dum esse ab omni peccato, quia delicta deterfa-
sunt: ideo te sacramentis cœlestibus dignum in-
dicat, & ideo iuinit ad cœlestē conuiuium. Os-
culetur me osculis oris sui. Ideò si non est, qui
tibi panem frangat, ipse frangit, ipse se por-
rigit. Audi istius amoris signum aliud, &
penè domesticum, quod Raderus, in Baua-
ria Sancta, de Friderico Ratisponensi, homi-
ne illiterato, his verbis refert. *Occupatum
olim, in lignili, vehemens Eucharistiæ desideri-
um incesserat: cum interim sacerdos sacris ope-
ratus, animaduertit, sibi de altari sacram ho-
stiam, aut, ut reor, partem hostiæ subductam,
quam anxiè circumspiciens; diuq; requirens,
tandem intellexit, à cœlē Friderico impertitā.*
Sic fit, quod dictum est: *Exultent & latentur* Psal. 69.
*in te omnes, qui querunt te. Si plures quære-
rent, plures inuenirent. Quod in alio ex-
emplo disce.*

Marth.
Rad. part.
1. Bauar.
Sanct.
pag. 157.

§. X.

Bertranda desideriū communicandi di-
ninitus in letum.

In S. Elzearij vita legimus, Bertrandam
Carmaram Carpenteratensem, innocentis
vitæ mulierem, & diuinarum rerum admo-
dum peritam, solenai quodam festo, die,

Surius t.
s. die 27.
Septembr.
in vita
S. Elze-
arij c. 17.

ad

158 Cap. VII. De reali, seu sacramentali,

ad Dominici corporis perceptionem accusatè se præparasse; sacerdotem autem vel incuria, vel obliuione, vel potius prouida Dei voluntate, particulam, pro illa, nullam consecrassè. Itaq; spe sua destitutam, Deus consolandā censuit. Cum enim Bertranda Missæ sacrificio interesset, & consueta pietate, Christi corpus, quod ore contingere non poterat, desiderantissima mente spiritualiter sumeret, Angelus exemplo comparuit, & bonam consecratæ hostiæ partem, ab altari, ad eam detulit; quam cum sacerdos non minore sollicitudine, quām diligentia perquireret, coacta est Bertranda diuinum sollicito beneficium aperire, ut doceret, nunquam frustra desiderari, præ cunctis desiderabiliem. Adeò bonus est, si deest operis facultas, desideria remuneratur. Desiderijs autem ardet, quisquis vidit mirabilia sacramenta, & ait: Osculetur me ab osculis oris sui: hoc est osculum mihi Christus infigat. Quare meliora ubera tua super vinum. Super illud vinum, quod etsi suavitatem habet, latitiam habet, gratiam habet: tamen illa latitia secularis, in te autem iucunditas est spiritualis. Hæc S. Pater, supra laudatus. Quare mirum est, homines non incendi amore, & saltem affectu

S. Ambr.
loc. cit.

ccc-

accedere ad hoc sacramentū. Quoties etiam impius quispiam sacerdos Christum ē cœlo in aram vocat, obedit ille voci hominis, &c, ne desit panis cœli, adest sub speciebus panis. At Christus nunquam exponitur in hostia, quin ad credentem dicat: *Osculetur me osculo oris sui*, & tamen sunt, qui osculum detrectent, ac ad regiam hanc mensam in uitati venire recusent? Impediunt negotia? non est omnium quotidie vestem induere nuptialem? Esto. at saltem desiderant accumbere, qui putant, se non posse accumbere; faciāntque, quod famelici solent, qui cum cibum non habent, quo vescantur, delectant se saltem cibi recordatione, estque illis, pro escæ vsu, escæ appetitus:

§. XI.

Angelorum manibus quinā SS. Eucharistiam acceperint?

Complures hoc desiderio etiam impetrarunt hunc cibū accipere manibus ministratiū Angelorū: ē quorū numero fuit Marcus Monachus; cui tamen cum Angelus Eucharistiam porrigeret, ait Macarius, apud Sozomenum, se manū ad iuncturam usque tantū vidisse. Item Majorus Episcopus, qui

Sozom.
lib. 6. c.
29. Pal-
lad. in
hist. Lau-
siaca. c.
20.

de

160 Cap. VII. De reali, seu sacramentali;

Petr. de
Natal, lib
9. c. 103.
In vita. S.
Bonau. c.
12. & a-
pud Sur.
tom. 3.
die 13. Iu-
lij. item
in Ch.ō.
Francise.
2. p. 1. 2.
c. 2.

Vide de
subductis
hostijs
Sozom. l.

de Angeli manu sacramentum hoc ter accē-
pit, in eremo, ab alijs desertus, sed non de-
sertus à Deo. Sed mirabile fuit, quod S. Bo-
nauenturę Episcopō Albanensi & Cardina-
li, nondum sacerdoti, accidit. Is, quia plus-
culis diebus, ob summam animi demissio-
nem, à sacratissimi corporis Christi percep-
tione abstinuit, veritus, ne, si illud indig-
nus sumeret, iudicium sibi manducaret &
biberet; in præmium tantæ humilitatis,
Missæ audiendæ præsens, & panis cœlestis
mitè appetens, particulam sacræ hostiæ, de
manibus celebrantis acceptam, per Ange-
lum, ori suo impositam accepit. Quam sub-
missionem vtinam multi imitarentur, qui
cum symposia, vltra dimidium noctis, pro-
traxerunt, cum scortati sunt, cum crapu-
lam nondum edormierunt, vt sacrilegio sa-
crilegium addant, non verentur, sine scele-
rum confessione, sine contritione animi, si-
ne peccati expiatione, non jejunii ad tre-
mendum hoc mysterium, & ad Missam ce-
lebrandam accedere, digni vtique, quibus
non iam Angeli hostiam afferant, sed aufe-
rant: vt sæpe legimus contigisse. Sed, si
eo miraculo moueri non sunt digni, erit
tempus, quando, sicut Magdeburgensi V-
dori,

doni, hostias Angeli è visceribus reuulsas, atq; flammatu gladio, è ceruicibus excusfas repetent; remque omnium sanctissimam, in salutem institutā, seuerissimo Iudici Deo, in vindictam damnationēmque eorum, annumerabunt.

8. hist. c.
5. Baron.
t. 3. An-
nal. An.
An. 400.
Petr. Clu-
miac. lib.
1. cap. 2.
Gregor.
Tutor.
lib. i. de
de glor.
Mart. c.
86.
Petr. de
Natal. I.
2. Cat.
Sanct. 86.
M. Mar.
Spalat. I.
4. c. 12. ex
Breviat.
Ambian.

§. XII.

*Christi manū, humilibus & aliunde desti-
tutis, SS. Eucharistia ministrata.*

Interim Deus amicis filiolisq; diligenter prouidet; ne fame pereant; neque per Angelos tantum diuinās has illis sportulas mittit; sed suismet etiam manibus se se illis in os, in pectus, in animam immittit. Celebrauerat aliquando Missā Honoratus, post Firminum Episcopum Ambianensem, quartus. Ventum erat ad hostiam sumendam; ibi, attentissima cogitatione, institit tanti sacramenti dignitatem perpendere. Ea meditationis vis fuit, vt, prae reuerentia, hostiam manibus attingere vereretur. Placuit conuiuæ modestia Christo, censuitque miraculo honorandam, miraculoque stupendo. Nam ipse, ex depicta inibi imagine sua, brachium extendit hostiamque, velut viuā manu, sublatam de altari Honorato porrexit. Itaque, iam ille sumere non rectusa-

L
uit,

152 Cap. VII. De reali, seu sacramentali,
uit, quod diuinitus dabatur; tanto dignior
eo pane, quanto se iudicauit indignorem.

S. Ambr. Vnde recte dixit S. ille Pater: *Deuoto animo,*
in 1. Cor. & cum timore accedendum ad communionem,
ut sciat mens, reuerentiam se debere ei, ad cuius
corpus sumendum accedit. Hoc enim apud
se debet indicare, quia Dominus est, cuius in
mysterio sanguinem potat, qui testis est beneficij
Dei. Quem nos, si cum disciplina accipiamus:
non erimus indigni corpore & sanguine Christi:
gratias enim videbimus reddere redemptori.
Hanc humilitatem, ut in se struant, vel laici
communicaturi, vel sacrificaturi sacerdo-
tes, habent præclaram illam D. Augustini
orationem, quæ incipit, *Summe sacerdos &c.*
in qua etiam petenda sic loquitur: *Vt sacri-
ficium laudis casto corpore, & mundo corde va-
leam offerre. Quanta enim cordis contritione,
& lachrymarum fonte, quanta reuerentia &
timore, quanta corporis castitate & animi pu-
ritate istud diuinum & cœlestè sacrificium est
celebrandum? Domine Deus meus, ubi caro
tua in veritate sumitur, ubi sanguis tuus in
veritate bibitur, ubi ima summis coniungun-
tur, ubi adest Sanctorum præsentia Angelorū,
ubi tu es sacerdos, & sacrificium mirabiliter &
ineffabiliter? Quis digne hoc celebrare potest
myste-*

mysterium, nisi omnipotens Deus offerentem fecerit dignum? Talis oratio humilem facit, talis meditatio dignum; talibus se porrigit Seruator, quia *cum simplicibus sermocinatio eius*. Qui etiam S. Dionysio, cum Rustico & Eleutherio socijs, in carcere, detento, & mox ad martyrium ituro, cunctis, qui doctrinæ eius audiendæ gratia aderant, spe etantibus, ingenti luce, & Angelorum multitudine circumdatus, sanctum panem porrigenus, dixit: *Aceipe hoc, mi chare, quod mox complebo tibi, una cum Patre meo, quoniam mecum est maxima merces tua, & his, qui audierint te, salus in regno meo.* Hæc, dum Missam, iam tum Apostolorum tempore, in custodia, faceret D. Dionysius, euènere. *Tu enim, ô Deus, fecisti priora, & illa post illa cogitasti: & hoc factum est, quod ipse voluisti.* *§.* 5.

Prou. 3?

32.

Su. 9. O-

ctob. in

vita eius,

c. 29. &

Io. Gas-

retius.

cent. 9. ex

Hilduino

Abbatæ

840.

S. Spiritus, & S. Thomas Apostolus SS. Eucharistiam præbentes: itemq; dignè & indigne cōmunicantium discrimen.

Verum neque Spiritus Sanctus deest, Eucharistiam desiderantibus. Siquidem, vt, in vita SS. Martyrum Faustini ac Iouitæ, habetur, cum prædicti martyres Secundum militem, Mediolani, baptizassent, & sacrâ

L 2 etiam

etiam communione, ex eo, membrum Ecclesiæ facere voluissent, sed panis deesset, ex quo sacramentum conficerent, à columba alite rostro delatum accepere, eique sumendum præbuere, sacrum esse minimè dubitantes, qui sic afferebatur. Et facile fuit credere, Spiritum S. fuisse, quem etiam Ioannes Baptista *descendentem, quasi columbam, de cælo* vidisse se testatus est. Certè, cum trium diuinarum personarum simplex, vnicaque substantia separari nō possit; apud eundem, Pater, & Spiritus Sanctus mansionem facit, apud quem Dei Filius diuertere non deditur. Quare huius diuini Spiritus est, homines ad crebrò communicandum & incitare, & iuuare, ut dignè communient. Nam indignis, meritò cœlum claudit, ne manna hoc inde descendat. Cur enim non faceret? cum Apostoli id scribantur fecisse. Nam, coronidis loco, adijciam, quod à multis probatis scriptoribus referatur, Anno scilicet Christi 1121. Ioannem Indorum Patriarcham venisse, & Callisto Pontifici, Cardinalibus, Prælatisque alijs, in consistorio publicè, summa cum fide, narrauisse, suo quidem tempore. S. Thomam Apostolum, quotannis, populum, sua ma-

Ioan. I.

32.

Heilnād.

in Chro.

To. Nau-

cler. vol.

2. gen.

38. Sta-

pleton. in

Collect.

de S. Tho-

ma &

nu, communicauisse, & , qui dignis sacra-
mentum porrexerat, ab indignis id retraxis-
se. Quod iudicium discriménque etiam vi-
dit olim Ammona presbyter sacris o-
perans. Angelus enim ad dexterum altaris
cornu astans, dignè communicantium no-
mina in librum referebat ; eorum autem,
qui synaxi se subduxerant, nomina con-
spexit deleri, qui triduo inde mortui sunt_.
Si oculos Ammonæ haberemus, quām mul-
tos indignè ad altare accedentes conspi-
ceremus, de libro vitæ deleri ? Admiranda
Dei patientia est, qui ordinariè non vult à
sacerdote cōmunicante cognosci discrimen
dignè, indigneūe communicantium, neque
retrahi manum , etiamsi Iudas aliquis , hoc,
est, auarus, proditor, aut sacrilegus, impu-
ro ore , SS. Eucharistiæ sacramento inhiet.
Impunè id se isti facere putant, qnia non
statim puniuntur. Sed, ô Deus , omnes via
tua paratæ sunt , & tua iudicia , in tua proni-
dentia posuisti.

Petr. Ri-
badene-
ira de vi-
tis SS. 12.
Decemb.
Pallad. in
SS. PP.
c. 72.

9.50

§. XIV.

Quām grauiter peccent indignè commu-
nicantes ?

Hoc est iudicium Dei. Dignis etiam spi-
ritualiter dat escam , in tempore opportuno, in-

L 3 dignos

166 Cap. VII. De reali, seu sacramentali,
dignos vel in hac plectit vita, vel in altera.
Itaque qui manducat, & bibit indigne, iudici-
um sibi manducat & bibit: non dijudicans cor-
pus Domini. Quoniam futurum est iudicium,
I. Cor. II.
29.
S. Ambr.
in I. Cor.
II.
ait Mediolanensis Antistes, ut quemadmodum
accedit unusquisq; , caussas reddat, in die Do-
mini nostri I E S V Christi: quia sine disciplina
traditionis & conuersationis qui accedunt, rei
sunt corporis & sanguinis Domini. Quid est
autem reos esse, nisi pœnas dare sortis & mortis
Domini? occisus est enim pro ijs, qui benefi-
um in irritu ducunt. Propterea inter vos mut-
ti infirmi & agri, & dormiunt multi. Ut ve-
rum probaret, quia examen futurum est acci-
pientium Domini corpus, iam hic imaginem in-
dicij ostendit, qui inconsideratè acceperant, du
febris & infirmitatibus corripiebantur, &
multi moriebantur, ut in his ceteri discerent, &
paucorum exemplo territi emendarentur, non
inultum scientes corpus Domini negligenter ac-
cipere, & eum, quem hic pœna distulerit, gra-
uius tractatum iri, quia contempsit exemplum.

§. XV.

*Magnam in Deum spem incendit, cura Dei
erga derelictos.*

Possent eiusmodi diuinorum iudicio-
rum documenta, etiam in ceteris Christi sa-

gra-

eramentis data adferri, sed ea passim alibi
inserendi erit locus; & hæc ipsa sufficiunt,
ad nos commonefaciendos, vt in Deo ma-
gis, quam in hominibus confidamus, &, in
omnibus periculis, dicamus: *Da nobis auxi-
lium de tribulatione: quia vana salus hominis;*
itemque: *Tibi derelictus est pauper, & orpha-
no tu eris adiutor: quia oculi tui in pauperem
respiciunt, &, propter miseriam inopum, & ge-
nitum pauperum exurges, quando diuites
dimittes inanes.* Sicut enim auis implumies
& seipso alere non valentes pullos, ma-
iore cura, alit, & minùs sollicita est de ijs,
qui iam euolare atque in pastum ire didice-
runt; ita Deus maximè indigentes maximè
juuat. Hæc est gloria eius, hæc potentiae &
bonitatis magnitudo; posse rebus despera-
tissimis succurrere, &, uno verbo, posse,
quod aliis nemo possit: sicut & medici præ-
stantia in clarescit, quando morbos pellit
ab alijs desperatos. Demosthenes, cum illi
obijceretur, quòd cum malis consuetudinē
haberet, *Ille, inquit, est optimus, qui derelictos
ab omnibus curandos suscipit.* Ita, tametsi o-
culus Domini omnibus inuigilat, omnibūs
que proipicit, præcipue tamen illos curat,
quos aliis nemo curat; & hoc ipsum plus

est,

L 4

Psal. 107^s

13.

168 Cap. VII. De reali, seu sacramentali,

est, quām si quis ab omnibus curaretur. Vt enim oratori olim peroranti, cæteris auditoribus sensim dilapsis, &c, solo Platone, post omnes, remanente, *Plato instar omnium fuit*, sic instar omnium, & præ omnibus, debet nobis esse Deus, qui solus sufficit, & infinitis modis omnium creaturarum auxilia excedit. *Quemadmodum vnius præsentia atque lux Solis clarius lucet, quām lumina omnium stellarum reliquarum.* Quare quisquis se ab omnibus mortalibus deserit videt, si ab eo noti amicique omnes recesserunt, si in se ipso nullum consilium, in alio nullum auxilium reperit, credat superesse Deum, & hunc sufficere existimet, clametque cum S. Francisco: *Deus meus & omnia.*

§. XVI.

*Etiam in temporalium rerum cura Deo
nitendum esse.*

Quia verò sollicitudo stultorum mortaliū minimè curat spiritualia, maximeque circa victimum vestitumque versatur, necessarium duco, vt afferam plura diuinæ curæ exempla, quæ monstrant, Deum non deesse ijs, quibus omnia, etiam in rebus temporalibus, deesse videntur, è quibus apparebit, quām longè præstabilius sit, etiam propter

601-

corporis necessaria, spem in Deo, quām in agris & fundis collocare: nulla enim grande, nulla vredo, nulla tempestatum injuria potest obesse, spem suam diuinitatis anchorā fulcienti. Quod confirmauit Dominus, cum Apostolis dixit: *Quando misi vos sine sacculo & pera, nunquid aliquid defuit vobis?* nempe hoc est, quod olim dixit: *Oculi mei ad fideles terrae, qui etsi baculo aut gladio carent, tamen ab Angelo meo defenduntur;* si peram non ferunt secum, è nubibus panem illis mitto, & mensam instruo, ambrosiā cœlesti conditam.

Luc. 22.

35.

Psal. 110.

6.

C A P V T. VIII.

Cur amicos suos parcet ac frugaliter, inimicos autem laute permittat vivere Deus?

§. I.

Diversa Dei & hominum, homines in coniunctis tractandi, ratio.

N principum aulis primæ admissionis amici ac satrapæ, ceteris conquisitiis solent tractari; &, quo quisque est nobilior, eò lautori mensæ adhibetur; est enim cibi premium honor conuiuantis. Quamobrem &

L 5 Iose-

Ioseph, cum epulum fratribus suis daret,
Geb. 43. sederunt coram eo, primogenitus juxta primogenita sua, & minimus juxta aitatem suam. Et mirabantur nimis, sumptis partibus, quas ab eo acceperant: *MAIOR* pars venit Beniamin, ita ut quinq^u partibus excederet. Tractaret utique hac ratione etiam Deus sibi amiores, si diuinæ sapientiæ judicio melius es-
 set, melius conuiuari. Aliter censet. Non e-

Esa. 55. 8.

nim cogitationes meæ, cogitationes vestre: neq^{ue} viæ vestre, viæ meæ, dicit Dominus. Quia sicut exaltantur cœli à terra, sic exaltatae sunt viæ meæ, à vijs vestris, & cogitationes meæ, à cogitationibus vestris. Vobis placet ebrietas, mihi displicet. Sobrietas placet mihi, displicet vobis. Apud vos, in honore est conuiuū, apud me jejunium. Vobis grata est abundantia, mihi abstinentia; quam etiam seculi sapientes diuinijs præposuerunt. Certe Diogenes à Platone petierat vini paululum, tūc & caricas. Plato misit lagenam. Cui Cynicus, hunc in modum, gratias egit: *Cum interrogārim, qnot sint duo, & duo? respondes vi-*
ginti. Noluit nimirum, pro quatuor, aut accipere, aut dari viginti. Quare & amicis suis plerumq; dat Deus, quod sufficiat, non quod superfluat: ipsi abundare non cupien-

706

res illud usurpant: Mendicitatem, & diuitias, Prou. 30:
8.
ne dederis mihi: tribue tantum victui meo ne-
cessaria; ne forte satiatus illiciar ad negandum,
& dicam: Quis est Dominus? aut egestate com-
pulsus furer, periurem nomen Dei mei. Porro
victui non multa sunt necessaria. Pauca suf-
ficiunt paucis contento. Itaque, quos non
deserit diuinum Numen, modico alit, si vi-
det non appetere multa, etiam tunc, cum
miraculosè alit.

§. II.

*S. Cuthberto ac socijs alendis Deus, per aqui-
lam, piscem mittit.*

Venerabilis Beda, qui Martyrum Eccle-
siae Angelicæ pro Christo cæforum histo-
riam texuit, S. Cuthberti Episcopi Lanpar-
niensis facta & verba hæc refert: *Disce, filiole,*
Dei fidem semper & spem habere in Domino,
*quia nunquam fame perit, qui Deo fideliter ser-
uit. Et sursum aspectans, vidensq; aquilam in*
altum volantem: Cernis, inquit, aquilam illam
porro volitantem? Etiam per huius ministerium,
*possibile est Domino Deo nostro, nos hodie refi-
cere. Talia confabulantes, agebant iter, juxta*
*fluum quendam. Et ecce subito vident aqui-
lam in ripa residentem, dixitq; vir Dei: Viden
ubi nostra, quæ in prædixi, ministræ residet? Cur-*

Beda in
vita S.
Cuth-
berti.

re.

re, rogo, & quid epularum nobis attulerit, in-
spice, & citius affer. Qui accurrens attulit pi-
scem non modicum, quem nuper illa de fluvio
prehenderat. At vir Dei, quid, inquit, fecisti,
fili? quare ministræ suam partem non dedisti?
seca citius medium. & illi partem, quam nobis
ministrando meretur, remitte. Fecit, uti jusse-
rat, sumptag₃ secum parte reliqua, ubi tempus
reficiendi aderat, diuerterūt ad proximum vi-
cum, & dato ad assandum pisce, se pariter, &
eos, ad quos intrabant, gratissimo refecerunt
conuiuio, prædicante Cuthberto verbum Dei,
atque eius beneficia collaudante. Collaudabi-
mus & nos, si inde discamus, & Deo fidere,
& paucis contenti esse. Per rapacissimas aues
potest nobis dare, dator munerum. Sed duo-
bus piscem vnum dedit. Non sufficit? etiam
ad abundantiam pluribus sufficit. Et aquilæ
dimidium remiserunt, in confusionem illo-
rum, qui nunquam dicunt: sufficit. Sed exem-
plum antiquius audiamus & discutiamus.

§. III.

Frugalissimum S. Pauli & Antonij Eremita- rum conuiuium.

Paulus Eremita ab hominum consortio
opéq; longissimè remotus, Deo cordi fuit,
qui eum, sicut olim Eliam, per volucres pa-
uit.

uit. Cum illum inuisisset Antonius jucundissimoque alloquio & recreasset, & recreatus esset, perspicue hanc Dei curam vidit.

De vtroque D. Hieronymus ita scribit: *Inter has sermocinationes, suspiciunt alitem cornum in ramo arboris consedisse. Qui inde leniter subuolans integrum panem, ante mirantium ora, depositus. Post cuius abscessum; Eia, inquit Paulus, Dominus nobis prandium misit, verè pīus, verè misericors. Sexaginta iam anni sunt, quod accipio dimidi semper panis fragmentum: verū ad aduentum tuum, militibus suis Christus duplcanit annonam. Igitur Domino gratiarum actione celebrata, super vitrei fontis marginem uterq; consedit. Hic verò, quis frauderet panem, oborta contentio panè diem duxit in vesperum. Paulus more cogebat hospitij, Antonius jure refellebat etatis. Tandem consilij fuit, ut, apprehenso è regione pane, dum ad se quisque nititur, pars cuique sua remaneret in manib;. Dehinc paululum aquæ, in fonte, prono ore libarunt: & immolantes Deo sacrificium laudis, noctem transgēre vigilijs, Quid hoc, o Superi! quis hic dapifer? vorax & furax auis mensæ ministrat? & cibum affert, cui ipsa libentiūs inhiaret! At optimus oeconomicus, optimus cocus est Deus, nouit panē*

pin-

S. Hierō.
in vita
Pauli E-
reis.

pinse, sine furno, nouit os corui frœnare,
vt famulis non desit, quo vescantur, pro e
non sollicitis sollicitus. Sed, ô cœli Rector,
quid hoc est? tam senibus? tam sanctis? tam
sancte conuenientibus seruis tuis adeò ple
beium, abstemium, & propè dixisse cani
num, immò coruinū apparas prandium? e
pulas instruis conuiuiales ac hospitales, nec
quidquam apponis, nisi limpidam aquam, &
vnicum, pro duobus jejunis, & sanctis viris,
panem; quod & Eliæ fecisti, mittens ei sub
cinericum panem, & vas aquæ, per Angelū.
Itane tractas tuos seruos, imò tuos amicos?
hæc tua paterna cura est? hoc prouidentiæ
tuæ indicium? cum interim inimicis tuis,
qui te quotidie offendunt, & blasphemant,
graue est, vt lautissimis prandijs cœnisque
contenti sint? neq; iam plebeium panem
aut fontanam aspiciunt, sed ne Atticis quide
bellarijs saturi, & Græco meraco vino lan
guidi possunt aut famem placare, aut sitim
restinguere. Nempe non tam tu illos, quām
illi seipso pascunt, lautitijsque famem non
pellunt, sed irritant, sitim non domant, sed,
velut oleo ignibus affuso, magis inflamant:
vt, cum perituro diuite, epulantes quotidie
splendide, splendide pereant, & sitim me
reant.

reantur sempiternam. Illis nihil sufficit, quia deest benedictio, cum qua modicum sufficit. Sanctis nihil deest, quia omnia adsunt, cum Deus adest. Hoc est, quod Psalmista ait: *Dinites eguerunt, & esurierunt: inquirentes autem Dominum, non minuentur omni bono.* Apponuntur illis sane affa & elixa, è siluis & è montibus petita, volantia & natantia; sed inter hæc omnia esuriunt & sitiunt; abundant & egent, sicut Midas inter aurum, & Tantalus inter fugacia poma. *Quidni esurient, qui coniuum super coniuum struunt, qui quater in die comedunt? qui coenas cum prandijs connectunt?* qui fercula apponunt, quorum ne numerandi quidem, ne dum edundi copia est? qui tot perdices, ficedulas, gallinas, phasianos; qui totos non tantum lepores, sed etiam apros mensis inferunt? & tamen semper esuriunt, semper sitiunt, semper ægrotant. Hoc est, quod magna illa Prophetissa, in Deo suo, magnificabat, qui *eserientes impletit bonis, & dinites dimisit inanes.* Nunquid enim subcineritius tantum fuit panis, quem ad caput suum inuenit Elias? & tamen *ambulauit in fortitudine cibi illius, quadraginta diebus, & quadraginta noctibus: usq; ad montem Dei Horeb.* Nec

Psal. 33.

II.

Luc. 1.

53.

3. Reg. 14.

6.

Dan. 1.12.

volc-

volebat Daniel, cum tribus pueris, nisi legūmina ad vescendum, & aquam ad bibendum, & tamen apparuerunt vultus eorum meliores, & corpulentiores, præ omnibus pueris, qui vescebantur cibo regio. Ergo amici Dei, & pauperes, quorum est regnum Dei, non solum exquisita non curant, sed etiam refugiunt, quidquid est delicatum. Quin sæpe neque micis saturantur, quæ cadunt de mensa dominorum, & tamen sani sunt, atq; robusti: morbis innumeris carent, quibus, qui in dominibus regum sunt, scatent. Nempe diuina bonitas alit illos, & ipsa abstinentia est illis pro medicina.

§. IV.

Præmia & pœnæ jejunium quadragesimale obseruantium, aut violentium.

Ad eundem modum, qui Ecclesiæ præcepto, per 40. dies, graui abstinentia obedient, & sanescunt sæpe, & insuper hostem domesticum carnem spiritui rebellatem dominant; Acheronticas laruas vincunt; peccata abstergunt; in spem veniunt, quæ clamat: *Beati qui esurunt & sitiunt, quoniam in cœlo, cum Lazaro, saturabuntur.* O quanta tunc erit rerum metamorphosis! Tunc bona recipient, qui nunc magis affliguntur; & qui nunc

Matth.
5. 6.

hunc ducunt in bonis dies suos, in puncto ad
infernum, cum Epulone, proiecti, frustra v-
nius guttae petent refrigerationem. Tunc
accumbent in nuptijs agni; qui nunc ante
fores magnatum, inter canes, jacent; & qui
nunc in pūrpura & eburneis sellis accum-
bunt; tunc, ante tristem Cerberum, proster-
nentur: *Subtus sternetur tinea, & vermis erit* Isa. 14:5
II.
operimentum eorum. Tunc ipse Dominus
transiens ministrabit illis, qui iam, neq; in-
ter mancipia consistere permittuntur; & qui
iam primos accubitus ambiunt, in ordinem
redigentur, infimique erunt, quando jube-
buntur descendere, ut nouissimum locum in
Tartaro occupent. Tunc *torrente voluptatis*
potabuntur, qui nunc *panem suum cum fletu*
miscent: & qui nunc semper Hilaria celebrat;
ac Bacchanalia viuunt, tunc demū sentient,
extrema gaudij à luctu occupari. *Quis* igitur
non vellet, aliquid hīc pati? famere? Ec-
clesiæ parere? jejunio vacare, & Deo vale-
tudinis suæ curam permittere? cum illi, qui
medicos quiritando corrumpunt, aut qui
bus corporum magis, quam animarum, cu-
riosi medici pestiferè adulantur; aut qui iam
debilitatem, iam occupationem, iam hunc,
iam illum morbum, pro libitu, fingunt; &

M

pre-

prætexunt, vt carnibus se farcire, & comedendo tempus atque conscientiam fallere possint; satietatem suam nimis longa & acerba, in Acherunte, inedia sint commutaturi. Itaque *judicium patris audite filij* (Ecclesiæ) & *sic facite, ut salvi sitis.* Si parum est vobis, paruo contenti estote: si multum, obedite Ecclesiæ *ieiunia præscribenti.*

Eccli. 3.

¶

§. V.

Frivola excusationes ieiunia præcepta detrectantium.

At seuerum est præceptum; grauis inedia; longa dies; impatiens venter; ingens consuetudo comedendi? Negantur calida. Nec panis satis conceditur. Additur pomum nanum, aut pannucium; libi buccea; vilium. Libare hoc est, non cœnare. Hævoces sunt gulonum, & manduconum, & nō tam corporis fomenta, quām libidinis nutrimenta quærentium; atque eorum, qui inediæ fræno in primis indigerent. Nimirū, vt cæci, vident; & loquuntur, vt muti, hoc est, nihil, aut, quod ipsi non intelligunt, veri Polypi, qui, ubi quidquid tetigerint, tenent; seu esculentum sit illud, seu poculum. Heu quām multūm distant nostrorū sæculorum ieiunia, ab illa sanctissima anti-

qui-

quitate! Paulus & Antonius, & ipse magnus Elias dapsiliter sibi viuere videbantur, cum laticem libarent; cum, longo die, dimidium panem manducarent. Dei præcursor Ioannes, in utero sanctificatus, locutas comedebat, mel silvestre. Paximacij contenti erant, qui sanctissimè, in claustris, vitam viuentes, vix habebant, quod tam seuera pænitentia eluerent. Nunc scelestissimo cuique pane & aqua contentum esse, durissimum & intolerabile videtur. Quid ergo mirum, si sunt homines, qui de Dei prouidentia queruntur; nulla enim illis est, nisi pinguissimæ culinæ prouidentia. Neglexisse se arbitrantur, si non quotidie *Paulus nequitia nidum in cacabo facit.* Oeconomum agit Deus, non dulciarium: prandia mittit, non promittit conuiua: pasci vult suos, non distendi: sustentari cibis, non opprimi. Quamobrem etiam alijs, quos, non sine miraculo, nutriuit, necessaria dedit, non curiosa; coliphia, non crustula submisit, aut melimela. Et quando nos docuit orare, dixit: *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie, seu, ut alia lectio habet, supersubstantialem, τὸν ἀνεστὸν enim, quod aliqui, quotidianum;* s, Hieronymus *supersub-*

Matth. 6:
II.

M 2

stan-

stantialem vertit; quasi tantum de Eucharistia & pane Angelorum solicii esse debeamus; aut certe de diario, & hodierno, non de crastino pane. Et quanquam, *panis nomine*, in diuinis, etiam alij hominum cibi intelligantur, non voluit tamen Christus a nobis peti ficedulas, aut alaudas, aut turdos, aut perdices & coturnices: multò minùs linguas psittacorum. Itaque pane prouisum est, quibus è cœlo sua missa est annona; aut certe rarissimè cibo preciosiore.

3. Reg. 17.

6. Marti

al. lib. 13.

61.

Nam vtique carnes, quas, cum pane, corusus Eliæ detulit, non erant cassitæ, aut *Ionitarum* gustus attagenarum.

§. VI.

Eremitæ à pueris & Angelis panis tantum, sed miraculose fertur.

Porrò, quod Paulo & Antonio contigit, id solitario etiam alteri atque Abbatii eius, Seuer. Seuerus Sulpitius memorat euenisse. Haud longè ab eremo contigua Nilo, multa erant Sulp. monasteria, è quibus, si qui maiorem virtutem mente concepissent, vt, acturi solitariam vitam, se ad eremum conferrent, non nisi permittente Abate, discedebant. Transgressis ad eremum, Abbatis ordinatione, panis, & quilibet alijs cibus ministræ.

strabatur. Cuidam duo pueri eum panem detulerant, adeò innocentes, ut redeuntibus aspis miræ magnitudinis veniens obuiā, quasi incantata carminibus capi se, palliōq; inuolutam ad monasterium innoxiam deportari permiserit. Duodennis puer *Mona-sterium*, quasi *victor*, *ingressus*, *in occursum* fratribus captiuam bestiam, resoluto pallio, non sine iactantia tumore, depositus. Sed cum infantiam, fidem, atque virtutem ceteri prædicarent, Abbas ille altiori consilio, ne infirmior etas insoleceret, utrumq; virgis compescuit, multū obiurgatos, car ipsi, quod per eos operatus fuerat Dominus, prodidissent: opus illud non sue fidei, sed diuina fuisse virtutis: discent potius, Deo in humilitate seruire, non insignis & virtutibus gloriari; quia melior esset infirmitatis conscientia, virtutum vanitate. Hoc ubi ille frater audinit solitarius, & periclitatos infantulos serpentis occursa, & ipsos insuper multa verbera, victo serpente, meruisse, Abbatem obsecrat, ne sibi post hac ullus panis aut cibus aliquis mitteretur. Iamq; octauus dies fuerat emensus, quo se homo Christi, infra periculum famis, ipse concluserat. Arebant membra ieunio, sed deficere mens cœlo intenta non poterat. Corpus inedia fatiscebat, fides fir-

ma durabat: cum interim admonitus Abbas ille per Spiritum, ut discipulum visitaret, pia solicitudine cognoscere cupiens, qua vita substantia vir fidelis uteretur, qui ministrari sibi panem ab homine noluisse, ad requirendum eum ipse Abbas proficiscitur. At ille, ubi eminus senem venire confexit, occurrit ei obuiam: agit gratias, dicit ad cellulam. Cum ingressi pariter ambo, conspicunt palmiciam sportam calido pane congestam, foribus affixam, de poste pendere: ac primum panis calidus sentitur odo-re, tactu vero, ac si ante paululum foco esset e-reptus, ostenditur. Aegypti tamen panis forma non cernitur: obstupefacti ambo, munus caeleste cognoscunt: cum ille hoc Abbatis aduentu prae-situm fateretur; Abbas vero illius fidei ac virtuti adscriberet: ita ambo caelestem panem cum magna exultatione fregerunt. Quod cum Abbas ad monasterium post regressus fratribus re-tulisset, tantus omnes incenderat ardor anima-rum, ut certatim ad eremum & sacras solitu-dines ire properarent.

§. VII.

Natura & castitas paucis, superbia & luxus abundantia gaudent.

Cuperem horum imitatores existere; no qui ad eremum, sed saltem qui, in jejunio, seque-

sequerentur, ponerentq; illam nimiam ani-
mi curam: tanquam si inualetudinem con-
tracturi & morituri essent, si consuetis ci-
bis abstinerent. Quasi non de cœlo vires ve-
nirent meliores? quasi non Angeli ministra-
rent, vbi hominum focus deest? Quid ne-
cessere est argenteis aureisq; ferculis mensam
onerare? etiam pane viuit homo. Et quem
Deus conuuum facit, non replet lautitijs.
Optimum condimentum est inedia. Melius
istis panis sapit, quam Apicijs nostris, Et
pictis anas enouata pennis; & Tuscus aper, &
pauones, & conchylia,

Et quæsitorum terra pelagoq; ciborum.

Lucan.

lib. 4.

Ambitiosa famæ, & laute gloria mensæ.

Quam multi pauperes, jeiunantium diuitū
mensas, epularum suarum loco, acceptarēt?
Siquidem, nec, cum festiuissimè viuunt, etiā
opifices dura opera exercentes, tot fercula
vident. Ieiunium Dominorum, & Matrona-
rum quale est? offa calida; pisces frigidi, o-
mnis generis lactucæ; vuæ passæ, amygdalæ,
pruna melle condita, omnis generis electua-
ria; omnis generis fructus; saccharei panes;
boli vino Massico ebrij; & quid non? Cum
Deus suos amicos vult mensa epulōque ho-
norare, panem apponit, & limpidi fontis-

M 4

aquam

Iob. 8. 3.

aquam. Quis tantæ sapientiæ ascribat errorem? nouit, quid optimum sit; nouit, quid prospicit dilectis suis. *Nunquid Deus supplantat judicium? aut omnipotens subuertit, quod justum est?* Neque ergo habent, quod queruntur, qui preciosè non possunt comedere, sed potius, ob quod se beatos existiment; neque quod jactent & glorientur, qui regio luxu lasciuunt, & conuiuantur, more Sardanapali. Quis venenum bibere gaudet? Credibile est, ipsum Socratem antè, quam cicatram biberet, suspirauisse. Animæ venenum est corporis sagina; & hostem alit, qui alit

Iob. 3. 24.

carnem. Hinc dixit Iob: *ante, quam comedam, suspiro;* quia scilicet coactus hostem meum nutrio, & facio fortiorum. Ut autem cibo corpus, sic jejunio nutritur virtus. Didacus Lopesius Medinæ præfектus prouinciæ teste, Bonifacio, tantus erat Deiparæ cultor, ut non solum, omnibus peruigilijs festa eius præcedentibus, sed illis etiam diebus, qui peruigilia ipsa præcedebant, jejunaret, is dicens solebat: bis in die, præsertim noctu, comedenti ac saturato, difficile esse seruare integrum castitatem, sine assiduo timore judicij diuini ac oratione; usque adeò jejunium conseruat castitatem: quam saturitas euer-

Bonifaci-
us lib. 2.
c. 44.

tit, *Manducavit populus & babit, & surrexe- Exod. 32,
runt ludere; lusum non notasset scriptura, 6.
nisi impudicum. Si quis existimat, se & ab-
undantia ciborum potionumq; perfrui, & va-
care posse sapientia, hoc est, versari in delicis, &
deliciarum vitis non teneri, seipsum decipit, ait
S. Hieronymus.*

S. Hierō.
l. 2. in Io-
uin.

§. VIII.

*Saturitatis atq; intemperantiae incommo-
da & turpitudo.*

*Hæc arma milites Christi decent; illa-
Veneri seruiunt. Serpens jeuni hominis sa-
liuā necatur; sic despuit dæmonem, qui de-
spuit satietatem. Equi subtractā auenā; ve-
nereæ voluptates, ardorq; libidinis, cibi &
potus abstinentia, restringuntur. *Ieiunijs,*
inquit D. Cyprianus, *vitiorum fentina sicca-
tur; petulantia marcat; concupiscentiae lan-
guent; fugitiæ abeunt voluptates; extingui-
tur ardantis Aethna incendium; & flammatio-
ni fornax Vulcani extincta intrinsecus mon-
tes conterminos non adurit. Sic suos athletas
præparat ad certamen Deus, dum à licitis
etiam eos vult abstinere; sicut faciunt, qui
in agone contendunt. Orcus non cupidis edo-
mare rebellionem carnis; non spoliare ty-
rannidem Cupidinis; non exarmare gulam;**

Plin. lib.
38. nat.
hist. c. 4.

S. Cypri-
an. de Ie-
iun. &
tentatio-
nibus
Christi.

M 5 neque

neque motus in honestos in cippo claudere,
 neque arctare aut distingere vagos appeti-
 tus. Hæc iudicia sunt cœlestis Patris; virtu-
 tes frugalitate alit; vitia sinit nutriti pre-
 ciosè. Et quod mireris, panis frusto pauper-
 culi, ac Dei serui vehementius delectantur,
 quam Vitellij isti Iouiali apparatu. Quare
 eti totos dies mensis accumbant, tamen
 conuertentur ad vesperam, & famem patien-
 tur, ut canes: & circuibunt ciuitatem, per pla-
 teas grassando, quærentque, post prolixū
 prandium, cœnam longiorem. Ita ipsi disper-
 gentur ad manducandum; si verò non fuerint
 saturati, & murmurabunt; nunquam enim
 possunt satis lautè prodigeq; tractari, sem-
 per queruntur de cibo, semper habent in
 quo accusent cocum; nihil illis satis sapit,
 quia non ex fame comedunt, sed ad volu-

Psal. 58.

15.

Prou. 27.

7.

ptatem. *Anima saturata calcabit fauum; &*
anima esuriens etiam amarum pro dulci sumet.
 Itaque tales non possunt liberalitatem pa-
 ternam Numinis accusare, sed suam insatia-
 bilem cupiditatem. Quanquam plerumque
 Deus & natura his calicum trahonibus o-
 mnem eripit voluptatem comedendi; im-
 mó & facultatem. Rarò enim, qui multūm
 bibunt, multūm comedunt; nec enim po-
 cula

cula ferculaque tot & tan ta vno stomacho simul capiuntur, nisi per vices, nunc vina, nunc fercula reuomantur; vt priùs immoderatè ingesta locum faciant, immoderatiùs successuris. Sed omnium stultissimum est, reperiri, qui cum, præ quotidiana ebrietate, cœnæ obliuiscuntur, tamen existimant, se jejunasse; obseruata scilicet lege Ecclesiastica cibos solum prohibente, & lege naturali temperantiæ turpissimè violata. Quale hoc jejunium est, potare, vt non esurias? offerre Deo inediam, & diabalo ebrietatem? Nunquid satius esset, carere vino, quam non carere vitio? destitui pane, quam distendi dapè? incendio alimenta subduci, quam injici? sed pauci hoc capiunt. Illos ergo Deus concupiscentijs suis regēdos permittit; aliquando etiam, tanquam fures ac raptore, seuerissimè puniturus. Nam illud vinum ad se rapiunt abliguriuntque, in propriam perniciem, quod ægrotis, quod debilibus, atque extrema egestate in extrema deiectis debetur. Quod non prodest eis, nisi vt, velut dolia, impleantur, atque in morbos pingueſcant, & naturæ suffocent vigorem. Neque enim podagra duntaxat in pedibus istorum nidulatur, sed etiam in toto corpore mille

pestes

pestes, quæ subitas mortes, post se, trahunt.

Psal. 103. **35.** Quod per imprecantis modū prædixit Psaltes. *Deficiant peccatores à terra, & iniqui, ita*

ut non sint; hanc habent intemperantiæ suæ mercedem, *quib⁹ in solo est viuēdi causa palato,* hoc est, qui non comedunt, *vt viuant, sed vi-* uunt *vt comedant; neque à Deo escam (ipsi* pullis coruorum deteriores) expectant, sed, *vt abundant, etiam egenos spoliant.* Talis descriptus est illis verbis: *Sedet in insidijs, cū diuitiis in occultis, ut interficiat innocentem.* *Oculi eius in pauperem respiciunt: insidiatur in abscondito, quasi leo in spelunca sua. Insidiatur, ut rapiat pauperem, rapere pauperem, dum attrahit eum.* *Quid ergo illi continget? Cadet cum dominatus fuerit pauperum.* Pauperum enim sanguis in venenum ei erit, non in alimentum.

§. IX.

*Quām longē melior fit conditio pauperum
conditione diuitum?*

Hæc cum ita sint, ite iam, pauperes, & dicite, Deum vobis esse inclementem: laude, diuites, sortem vestram, iminō deplo-

Matth. 5. **Luc. 6.** **Matt. 19.** rate. Veritas pauperes *beatos* vocat, beatos qui esuriunt: de diuitibus autem quid dicit?

*Va vobis dinitibus, va, qui habetis consolationem
vestram*

vestram: vae vobis, qui saturati estis. Amen
 dico vobis, quia diues difficile intrabit in regnum
 cœlorum. Iterum dico vobis, facilius est, came-
 lum per foramen acus transire, quam diuitem
 intrare in regnum cœlorum. Vtrum horum
 iam præstabilius est? vtrum consultius? di-
 uitè esse, an pauperem saturari, an macera-
 ri? O quantam hic ganeones, Eucliones, Vi-
 tellij, epulones erubescendi atque se se sub-
 mittendi causam habent? quantum maci-
 lenti, Iri, esuriones solatium! Si in eodem
 carcere duo sint, quorum alteri suspendium
 à magistratu significatum; alteri dimissio ac
 libertas; vter plus gaudet, vel dolet? Pincer-
 næ in vincula dato Ioseph prædixit, post tres
 dies, in pristinum gradum restituendum; pi-
 stori, post tres dies, ad coruos iturum; cum
 vtro tu esse voluisses? nonne cum pincerna?
 At quid Christus diuitibus & splendidè epu-
 lantibus, quid pauperibus & tenui victu vi-
 tam sustentantibus dixerit, audiisti: cum
 quibus igitur censes fortunatius agi? Nonne
 insania est, diuites quosdam de æterno sup-
 plicio, quò sunt certiores, eò esse superbio-
 res? Diogenes, sceleroso cuidam, probri gra-
 tia, obijcienti paupertatem: ob paupertatem,
 inquiebat, neminem vidi torqueri, ob malitiam

Gen. 40.
 13.

ms. b.

multos; neque in gehenna quisquam torquebitur ob abstinentiam exquisitorum ciborum; torquebuntur autem multi; quia *epulati sunt quotidie splendide*.

§. X.

Canis & porci fabula macilentis & pinguis accommodata,

Quadrat huc fabula rustici porcum & canem alentis. Canis interdiu ouium gregem cogebatur comitari in pascua; contra lupos & aliarum ferarum incursum pugnare; sustinere aestum & frigus; nimbos & niues pati; tolerare famem & sitim. Nam totis diebus, vix bucceam panis à pastore accipiebat; & plerumque, ubi etiam bestiarum dentibus saucius oues domum reducebat, præter arida ossa, vix quidquam obsonij accipiebat, quod reciperet. Porcus verò genio indulgens & cuticulam suam curans, (si tamen non corium potius) totus ocio & sagina pingue sciebat; interdiu semper in cœno & pastu, noctu, in stramine & somno; cum cani præforibus excubandum, & contra fures indesinenter peruigilandum esset. Impatientia ergo tandem, atque inuidia stimulatus Hyllactor, non sine eiulabili latratu, rustico exprobrauit rei indignitatem, ut qui setosum, foedum,

fœdum, otiosum, pigrum atque inutile animal, pinguissimis offis, delicate nutriri, fidelissimo autem custodi domus, ossa duntaxat obijceret, & indurata panis frusta, quæ alius nemo comesse vellet. Huic colonus, ne succéreas, inquit, mihi fidelis, sed diem crastinum expecta, & videbis hunc tam obesum porcum in cædem saginatum, cum tibi macilento viuere licebit. Altero die cum canis videret lanionem cultro, primum in jugulo porci, mox etiam in ventre & vñctissimo lardo, totisque intestinis cruentissimè ludentem, subiectaque sartagine sanguinis riuos excipientem, nec quicquam bestia miserabilissimè grunniente, dixit: Si hic saginæ finis est, nolo saginari; magis mihi profunt ossa & mucidus panis. Non longo epimythio opus est huic Apologo. Audite omnes pingues terræ: *Hæc dicit Dominus Deus ad vos: Ecce ego ipse judico inter pecus pingue, & macilentum. Quo modo autem judicat?* Homines cum irascuntur, subducunt seruis, aut filijs cibum; Deus iratus nouit cibum dare abundantiorem. Mirabile exemplum Israëlitarum, qui in iram excitauerunt *Excelsum in iniquosō, & tentauerunt Deum in cordibus suis; ut peterent escam animabus suis.* Et male

Psal. 21.

30.

Ezech.

34. 20.

Psal. 77.

17.

locu.

locuti sunt de Deo. Ideò audiuit Dominus, & distulit: & ignis accensus est in Iacob; & ira ascedit in Israël. Et pluit super eos sicut puluerem carnes: & sicut arenam maris volatilia penna-ta. Et ceciderunt in medio castrorum eorum, circa tabernacula eorum. Et manducauerunt, & saturati sunt nimis, & desiderium eorum attulit eis: non sunt fraudati à desiderio suo. Adhuc escæ eorum erant in ore ipsorum: & ira Dei ascendit super eos. Et occidit pingues eorum. Vides, quid iratus faciat Deus? pingues sinit fieri homines, sed pingues occidit; dum parcit ijs, qui vix ossibus hærent. De tali porco occiso legimus & alibi, cuius ipse Samuel egit lanionem: Dixitque Samuel: Adducite mihi Agag regem Amalec: Et oblatus est ei Agag pinguisimus & tremens. Et in frusta concidit eum Samuel coram Domino in Galgalia. Ne dubitate, vitiosè pingues, ex adipe vestro æternus ignis plus alimenti, est habiturus. Benè confidite, macilenti jeuniis; plus & valetudinis & virtutis habet, qui sic minus habet in cute pinguedinis.

§. XI.

Dinitijs pretiosior paupertas.

Qui homini dixit: *sine judicio, nihil facias grane,* an ipse sine judicio patietur amicos

f108

Eecl. 33.
30.

suos esurire, saturari inimicos? opes his, tan-
quam maius beneficium, dabit, illis negabit?
nequaquam. Maius est beneficium minus
habere. Plerumque qui diuitijs, idem & vi-
tijs vicinior est. Paupertatem Diogenes ap-
pellabat virtutem *ἀνεργίαν*, id est, *quæ per
se discitur*, seu potius *virtutis magistrum*. Di-
uitibus opus est multis præceptis, vt fruga-
liter viuant; vt corpus exerceant; vt labo-
rent; ne vestium ambitioso cultu delecten-
tur; ne potus cibique intemperantia, in li-
tes, jurgia, homicidia, aliāq; innumera mala
prolabātur: quæ omnia se ipsam docet pau-
pertas. Apud diuites, *libere & licere, idem est*.
Pauperes, quot supra se habent, tot habent
custodes. Grauissimè pronunciauit Augu-
stinus: *seculi potentiam, esse impunitam nequi-
tiam*. Pulcherrimè Solensis Crantor vitam
frugalem pauperemque Ithacæ Vlyssis pa-
triae comparabat, quæ juxta Homerum, a-
spera quidem erat, sed bona *νοεροφόρος*, id
est, juuenum altrix: dum eos cōsuefecit fru-
galiter & continenter viuere, & ad omnem
virtutis functionem exeruit. Eapropter &
Philosophi sapientiores olim, & Christo po-
stea veram sapientiam homines docente,
etiam sanctiores quique, vitam inopem di-

S. Augu-
stin. de
Verb. Dō.
serm. 37.

N diuitijs;

uitijs; oluscum caponibus; symposijs sim; conuiuiis centum ferculorum, panem mendicando obtentum prætulerunt. Lycurgus, ciuibus quibusdam interrogatis, quo modo liceret hostium insultum effugere? Si, inquit, pauperes fueritis; non facile potest elabi, qui sarcinis & impedimentis retardatur. Cui ergo nec ære loculus, nec crapula stomachus grauis est, is longè facilis infernū hostem fugiet persequentem, longè expeditius, per huius vitæ stadia, curret ad æternæ salutis brauium..

§. XII.

Viri à ciborum luxu abstinentes.

Hinc Pauli, hinc Antonij, hinc Macarij, hinc Paphnutij, hinc Frontonij, Pachomij, Venantij, hinc jeunijs exenterati lignei illi & ossei Hilariones, Serapiones, Spiridiones.

Sur. 1. Ianuar. in
vita eius.
C. 6.

B. Fulgentius Rusensis Episcopus sic vivebat, ut inedia magnitudo siccata corporis cutem fatiscere diversis ulceribus cogeret, ac superducta (quam dicunt) impetigne delicata corporis pulchritudo fædaretur. De qua seueritate cū nec æger remitteret, Scimus omnes, aiebat, ex epulis vitam solere seruari, non sanitatem posse cōferri. Nam vt sanetur infirmitas, si explenda videtur gula cupiditas; quare infir-

man-

mantur etiam illi, qui connujiſ lautioribus quotidie saginantur? Enim uero abſtinentia hæc vires extemplo recuperauit. De S. Edmundo Cantuariensi Archiepiscopo legimus, à prima pueritia ab omnibus quidem rebus creatis eum, quantum per vires licebat, præcipue vero à sermone, ſomno, cibo, potu abſtinuifſe. Solo pane & aqua, ſextis ferijs, contentus fuit. Interdum ſolum panem edens, nullum omnino potum admifit. Vnde id consecutum eſt, ut nonnunquam labia eius ſcissa viderentur, ut ſollet arida tellus humorem ſitiens. Defluebant, à capite, barba & pili, medicis eius rei cauſam di- centibus, quod corpus eius humoribus deſtitutum eſſet. Cibis veſcebatur vilioribus. Quod ſi ad eſſent delicata fercula & potus lautior, minus ijs utebatur. Nolebat, ut ſua cauſa, quisquam ex ipſo perquireret, quibus in prandio veſci vellet? Et, ſi appoſitas eſcas quipiam commendafſet, guſtare eās nolebat, quod opiperas eſſe, inde cony- ceret. Rarissime, in die, bis edebat, idq; non niſi honeſta ratione ſuadente. Ipsi Imperatores Iu- ſtinianus à ProcoPIO; Theodosius junior à Socrate; Carolus Magnus à Cranzio, & An- drea Brunnero noſtro, de abſtinentiæ cultu admirabiliter commendantur; tantò utiq; magiſtri præſtantiores, quia penuriam pati

Sur. 163
Nou. in
vita eius
c. 14.

Procop.
l. 1. Sc-
rat. lib.
7. c. 22.
& Baro.
An. 415.
Albert.
Cranz.
lib. 2.

Saxonie. maluerunt , cum omnibus rebus abunda-
c. 8. & l. 4. rent.

Annal.

Boiorū.

An. Brun

§. XIII.

Fœminæ lautiorum ciborum abstinen-
tiam docentes.

D. Hie-
ron. ad
Marcel-
lam. c. 15.

Quin neque fœminæ desunt, quæ victus
Parsimoniam epularum delitijs prætulerūt.
De Asella virgine, sic scribit Hieronymus:
Cum per omnem annum jugi jejunio pasceretur,
biduo triduoq; sic permanens, tum verò, in Qua-
dragesima, nauigij sui vela tendebat, omnes penè
hebdomadas, vultu lœtante, coniungens. Et quod
impossibile forsan est hominibus ad credendum,
Deo autem præstante possibile est, ita ad quin-
quagenarium peruenit atatem, ut non doleret
stomachus, non viscerum cruciaretur injuria,
non sicca humus, in qua cubabat, jacentia mem-
bra conficeret; non sacco asperata cutis fato
sumq; contraheret, sed, sano corpore, anima sa-
nior, solitudinem putaret delicias, & in urbe
turbida eremum inueniret monachorum. In
genibus durities camelorum, præ orandi fre-
quentia, occalluisse reperta est. Huic, merito

Bonfin. I. siensis, quæ, Bonfinio teste, à quinto decimo
5. hist. ætatis suæ anno, usque ad quinquagesimum
Decad. I. hordeaceo tantum pane & fabis contenta,
bis

bis dñntaxat, in hebdomade, cibum sumebat. Quæ exempla meritò in ruborem dare possunt sæculi nostri Iunones, quæ teneritudinem complexionis, & stomachi debilitatem prætexunt, ne iejunio compensare cogantur luxum luxuriémque, qua, in triclinijs & recessibus, Deum grauissimè offenderunt. Scilicet ad centum fercula digerenda satis potens stomachus; ad vnam cœnam omittendam est nimis infirmus. Quemadmodum, vt in hyeme, vñâ horâ, concionâ intersint, cœli asperitas & frigus obstat, nō obstat, vt in campis, per totos dies, venentur: & compluribus horis, in rheda, per nubes, & glaciem, omnibus plateis, inter vententes frigore Aquilones, circumuehantur, quasi non heroides, sed Mænades essent. Nimirum non cœlum, sed ipsæ sunt frigidæ: cum Dianis vtique, non cum Genouefis comparandæ. Si eligat quispiam, quod Superis approbandum, sibi remunerandū, Inferis detestandum rectè iudicat; eliget vtique, vt sibi diuina Bonitas frugalem potiùs, quam luxui deditam voluptariámq; vitam largiatur. Quid ergo Deum, tanquam immitem, accusamus, si ab eo id habemus, quod ipsi, si rectè calculum ducimus, cen-

N 3

semus

femus præoptandum? Videmus, nihil de-
esse timentibus Deum; auaris autem nihil
sufficere, & ditissimos conqueri de pauper-
tate: ut vel hinc sapere possimus. *Optimum*
est enim, aliena insania frui. Feliciter sapit,
qui alieno periculo sapit.

Plin. lib.
8 Nat.
hist. c. 5.

§. XIV.

Intemperantia pereuntes.

Neque animæ periculum est tantum, sed
& vitæ præsentis; quæ crapulâ acciditur.
Quid interest, laqueo, an cibo suffoceris;
fluiio, an dolio submergaris? Acino vuæ
passæ strangulatus est Anacreon Teius, teste
Politian. Politiano. Inmodico vini haustu, anno
in nutric. suæ ætatis LXX. iugulatus est Archesilaus
Hermip.
apud Di. Prytanæus, ut memorat Diogenes. Aiunt
og. & Andobuntum Anglorum regem in cœna
quandoque tantum vini sumfisse, ut eo ob-
rutus repente excesserit è vita. Mille sunt
exempla. Sed Medicorum sententia est, pl^u
nocere nimiam cibi, quam potus saturita-
tem. Itaque & hinc multi in morbos, im-
mo & in subitas mortes labuntur. Domiti-
um Aphrum Eusebius scribit, cibi superflui-
tate redundantem, in cœna, perijisse. De Se-
ptimo Seuero Imperatore refert Aurelius
Sextus, eum, dum membrorum omnium,

maxi-

maxime pedum dolorem pati nequiret, loco veneni, cibum plurimæ carnis incoctæ audiùs deuorauisse: quem dum concoquere non posset, cruditatem passus expirauit. Ac de Valentiniano Imperatore idem author recenset, eum intemperantia cibi ac saturitate, cum Quadorum legationi responderet, voce impetu sanguinis amissa, sensu integrum expirauisse. Quod & de Iouiano Imperatore testatur Baptista Egnatius. Certè Gregorius Turonensis author est, Childericum Saxonem, cùm aliquando ad ambas usque aures cibo se ingurgitasset, eo suffocatum, in lecto, mortuum, repertum. Nimirum in compendio dici potest: *Propter Eccli. 37. crapulam multi obierunt: qui autem abstinens 34. est, adiicit vitam.* Consultius etgo est & vi- no, & cibo nimio carere; quām abuti, si abundes. Nec tamen seruis suis nihil dat, qui nimium non dat Deus; sicut neque improbos semper sinit abundare.

C A P V T. IX.

Quām prodigiosa liberalitate Deus seruis suis, maximeq; religiosis prouideat tempore necessitatis?

§. I.

Divites à Deo inanes dimiti.

Isa. 5. 10.

Psal. 58. 7.

Dictores, vt lucidis coloribus gratiam addant, eosque faciant eminentiis clarescere, illos colores juxta ponunt, qui habent obscuritatem. Ita Deus inimicos suos, in ipsa copia, subinde penuria afflitit, vt cura illius & amor tanto fiat illustrior, quando paternè prospicit amieis. Auaris, & voluptuarijs, ventrēmque magis, quam Numen curantibus ita minatur. *Decem jugera vinearum facient lagunculam unam, & triginta modij sementis facient modios tres: V&e qui consurgitis manè ad ebrietatem sectandam, & potandum usq; ad vesperram, ut vino astuetis. Cithara, & lyra, & tympanum, & tibia, & vinum in coniuījs vestris: & opus Domini non respicitis, nec opera manū eius consideratis. Propterea captiuus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam, & nobiles eius interierunt fame, & multitudo eius siti exaruit.* His etiam in Psalmo prædictitur. *Et famem patientur, ut canes.* Nam, et si sint diuites, et si abundant, tamen potest eos diuina vindicta ad incitas redigere; & è Crœsis Iros facere. Quin multi, præ avaritia, quò plus habent, minùs audent comedere

aut

aut bibere, malunt enim stomachum, quam loculum inanem circumferre. Quin & illi ipsi, qui in vino & epulis commorantur, nunquam gulam ingluuiemque suam explēt. Quò vina plus bibuntur, plus sitiūtur. Hinc helluones, hinc gurgites vocātur; hinc, tanquam canes importuni, semper mensas allatrant alienas, vmbrae non conuiuæ; nec socij, sed parasiti; ollares amici, non ad aram, sed ad mensam venire parati.

§. II.

Esurientes impleri bonis à Deo.

Aliter agit cum seruis suis Deus; qui *non* ^{Pro. 10.} affliget fame animam justi. Cui, apud Iob, dicitur: *In fame eruet te de morte, & in bello de manu gladij. A flagello linguae absconderis, & non timebis calamitatem, cum venerit. In vastitate & fame ridebis, & bestias terræ non formidabis.* Hoc est, quod dicitur: *Ecce oculi Domini super metuentes eum, & in eis, qui sperant super misericordia eius. Ut eruat à morte animas eorum: & alat eos infame.* Ac rursus: *Non erit Dominus dies immaculorum: & hereditas eorum in aeternum erit. Non confundentur in tempore malo, & in diebus famis saturabuntur, quia peccatores peribunt.* Non enim in Domino, sed in Mundo spem suam ponunt; qui autem de

Dei prouidentia & bonitate sentiunt, quod oportet, haudquaquam ambigunt, vitam sustentationēmque suam multò magis curari à Deo, quām à seip̄s̄.

§. III.

Deum suos pascere scriptura exemplis docetur.

Quod sanè SS. PP. luculentè docuerunt.

**S. August
de orat.
Domi-
nic.
Prou. 10.
Psal. 36.
Luc. 12.**

**4. Reg. 4.
38.**

*Non potest, inquit S. Augustinus, quotidianus cibus aēsse justo, cum scriptum sit: Non occidit Dominus fame animam justi. Et iterum: Inniōr fui, etenim sēnui, & non vidi justum dērictum, nec semen eius quārens panem: Et iterū: quārentibus regnum Dei, & justitiam eius omnia promittit apponi, & cum sint Dei omnia, habenti Deum, nihil deerit, si D E V S ipse non desit. Sic Danieli in leonum lacu, jussu regis, incluso, prandium diuinitus procuratur, & intereras esurientes homo Dei pascitur. Sic alitur Elias in fuga, coruis ministrantibus & volucribus cibum apportantibus, in persecutōne nutritur. Elīsaeus quoque, tempore famis, nōne filijs Prophetarum & pulmentum dedit, & amaritudinem magnam in magnam dulcedinem conuertit? Neq; pulmentum tantum, sed & panes. Vir autem quidam venit de Baalsalisa deferens viro Dei panes primiti-
rum,*

rum, viginti panes hordeaceos, frumentum no-
 num in pera sua. At ille dixit: Da populo, ut co-
 medat. Responditq; ei minister eius: Quantum
 est hoc; ut apponam centum viris? Rursum ille
 ait: Da populo, ut comedat: hæc enim dicit Do-
 minus: Comedent, & supererit. Posuit itaq; co-
 ram eis: qui comedunt, & superfuit, juxta
 verbum Domini. Imago hæc & adumbratio Ioā. 6. 11.
 fuit Christi, ad eundem modum, quinque,
 panibus hordeaceis quinque virorum mil-
 lia, in deserto, pasturi; & pasturi ita, ut duo-
 decim cophini superessent, & tantò plus re-
 staret, quantò plus ademisset. Elisæo in pera 4. Reg. 4.
 allatum est frumentum; Christus discipulos 42.
 suos, sine sacculo & pera misit, & nihil illis Luc. 22.
 defuit. Quare etiam de imitatore Christi & 35.
 Apostolorum ait D. Ambrosius: Fide tutus
putet sibi, quò minus ea requirat, eo magis panē
suppetere. Curat enim Deus magis, qui Deum
 curant magis; & pullatis vestibus album,
 panem p̄iñsit, ut in proverbio est. Quanquā
 enim Dei seruis carnis curam non habenti-
 bus, sed jejunio atque abstinentiæ deditis
 facilius satisfiat; cum pomo, nucibus pal-
 marum, pistaceisue satiantur, aut cum ex
 jure hesterno panem atrum edunt: tamen
 diuina manus, cum nec ista suppetunt, mi-
 rifice

rificè eis succurrit. Proderit, benignum,
hunc Dei morem in exemplis docere.

§. IV.

Farina D. Benedicto diuinitus missa.

Agmen ducat antiquissimus & sanctissimus
S. Greg. Benedictus, de quo D. Gregorius ita scribit:
I. 2. dial. 6. 32.
*Alio quoq; tempore, in eadem Campaniæ regio-
ne, fames incubuerat, magnāq; omnes alimen-
torum indigentia coangustabat. Iamq;, in Be-
nedicti monasterio, triticum deerat: panes verò
penè omnes consumti fuerant, ut non plus, quām
quinq;, ad refectionis horam, fratribus inneniri
potuissent. Cūmq; eos venerabilis pater contri-
statos cerneret, eorum pusillanimitatem studuit
modesta increpatione corrigere, & rursum pro-
missione sublenare, dicens: Quare de panis inopia
vester animus contristatur? Hodie quidem mi-
nus est: sed die crastina abundanter habebitis.
Sequenti autem die ducenti farinæ modij ante
fores cellæ in saccis innenti sunt, quos omnipotēs
Deus, quibus deferentibus, transmisisset, nunc
vsg; manet incognitum. Quod cum fratres cer-
nerent, Domino gratias referentes, didicerunt
iam de abundātia nec in egestate dubitare. Hæc
D. Gregorius, qui infra aliud his verbis sub-
jungit.*

§. V.

§. V.

Idem Diuus oleum dando, oleum accipit.

Eo quog₃ tempore, quo alimentorum inopia Ibid. c.

Campaniam grauiter affligebat, vir Dei diners 39.
indigentibus monasterij sui cuncta tribuerat,
ut penè nihil in cellario, nisi parum quid olei, in
vitreo vase, remaneret. Tunc quidam subdiacono
nus, Agapitus nomine, aduenit, magnoperè po
stulans, ut sibi aliquantulum olei dari debuisset.
Vir autem Domini, qui cuncta decreuerat in
terra tribuere, ut in cœlo omnia reseruaret, hoc
ipsum parum, quod remanserat olei, ius^{it} peten
ti dari. Monachus verò, qui cellarium tenebat,
audinit quidem jubentis verba, sed implere di
stulit. Cumq₃ post paululum, si id, quod jusserat,
datum esset, inquireret; respondit monachus, se
minime dedisse: quia si illud ei tribueret, omnino
nihil fratribus remaneret. Tunc vir Dei alijs
pracepit, ut hoc ipsum vas vitreum, in quo pa
rum olei remansisse videbatur, per fenestram
projicerent, ne in cella aliquid, per inobedientiā,
remaneret. Factumq₃ est; sub fenestrâ autem
eadem ingens precipitum patebat, saxorum,
molibus asperum. Projectum itaq₃ vas vitreum,
venit in saxis, sed sic mansit incolume, ac si pro
jectum minime fuisset, ita ut neq₃ frangi, neq₃
oleum effundi potuisset. Quod vir Dei pracepit

lenu-

leuari, atq; ut erat integrum petenti tribui. Tūc collectis fratribus inobedientem Monachum de infidelitate suā, & superbia, coram omnibus, increpauit. Quā increpatione completā, sese cum eisdem fratribus in orationem dedit. In eo autē loco, ubi cum fratribus orabat, vacuum erat ab oleo dolium coopertum. Cumq; sanctus vir in oratione persisteret, cœpit operimentum eiusdem dolij oleo excrescente sublenari. Quo commoto atq; sublenato, oleum, quod excreuerat, ora dolij transiens, paumentum loci in quo incubuerat, inundabat. Quod Benedictus Dei famulus ut aspexit, protinus orationem compleuit, atq; in paumentum oleum defluere cessauit. Tunc dif- fidentem inobedientēmq; fratrem latius admonuit, ut fidem habere disceret & humilitatem. Idem verò frater salubriter correptus erubuit, quia venerabilis pater virtutem omnipotentis Dei, quām admonitione intimauerat, miraculis ostendebat: nec erat iam, ut quisquam de eius promissionibus dubitare posset: qui in uno eodemque momento, pro vitreo vase penè vacuo, plenum oleo dolium reddidisset.

§. VI.

Dando non perdi opes, sed augeri.

Discant hinc malè prouidi, immò male-
Luc. 6.38. dicti auaritiæ ministri, quām verum sit illud:
date;

date, & dabitur vobis: discant inde acquirere, vnde se putant perdere; nec, quæ domino- rum benigna liberalitas jubet distribui pau- peribus, ea vel in dominorum commodum, vel, quod deterius est, in suum marsupium reseruent. Optimus modus accipiendi est, Dei amore, dare: dum sic minuuntur opes, augentur. Inscitia igitur, immò impietas est, dicere illud, quod apud Aristophanè legitur: *Oleum non est in lecytho*, aut decerpere ali- quid, vel totum recondere, quod in templo- rum & egenorum usus à Dominis est desti- natum. Fraudem hi faciunt Dominis suis, quos, dum micam, dum guttam, dum exi- guas opes comparcunt, opibus maioribus spoliant. Imo tam imperiti sunt œconomi, vt, dū scrupulosissimè quærunt heros, prin- cipésque suos locupletare, eosdem ad sum- mas angustias redigant depauperéntque. Si enim Deus *centuplum*, etiam in hac vita, promittit, an non, dum vnum florenum jus- si in pauperes expendere, eum Domino suo inexpensum asseruant, eidem centum alios furantur? Et tamen, prô dolor, quid iam, frequentiùs fit in mundo, qui plenus est, eiusmodi fatuus. quid dico, fatuus? atheis- Politicis arcarijs, & thesaurarijs, quorū tota

Aristo-
phan. in
Aibus.

Matt. 14.
29.

præ-

prudentia œconomica in eo consistit, vt nihil dispensent, vt Ecclesiæ Ecclesiasticisque sua accidant, demant, inuertat fauores, gratiam, dona Principum. Nempe hoc ventum est rerum, hæc nunc industria censetur, vt bonum temporale, Politicumque, passim bono spirituali & Ecclesiastico anteponatur. Sic virtus it post aurum; sic anima seruit carni; sic religio subiicitur avaritiæ; sic cœlum terris, immo ipse Deus Mundo cogitat famulari. An non tales athei? an non sacrilegi? an non desperati? an non fures? an non ea restituere omnibus pauperibus obstringuntur, quæ ne pauperes à dominis donata acciperent, impediuerunt? Quām longè præstaret, cum D. Benedicto, has vitreas opes omnes, per fenestram, aut in mare Creticum proijcere; immo spargere in pauperes. Profectò sic non frangerentur, sic *in eterna tabernacula* portarentur. Sic dominos suos demum verè opulentarent. Hæc esset vera fidelitas, talis quæstor quæstum faceret, essetque verè fidelis seruus & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam. Qui autem hæc non credit, non facit; & qui non facit, non credit, vt proinde, cum iam totæ scholæ sint talia dicentium, & facientium,

hæc

hæc ipsa tempora esse Antichristi videantur,
quibus se Christus dixit, *fidem non inueni-
rum in terris.* *Luc. 18. 8.*

§. VII.

*Iter agentibus PP. Dominicanis, quomodo
Deus profexerit?*

Alia fide imbutus fuit D. Benedictus, ce-
terique religiosorum conditores, qui cre-
diderunt, Dei bonitatem esse tam bonam,
vt nulla se sinat liberalitate superari. Itaque
religionem ingressi omnia, Christi amore,
dimiserunt, Christum sibi peculiaribus stu-
dijs obstringentes, vt ipse quoque peculia-
rem eorum curam susciperet. In D. Domini-
ci vita legimus, recente adhuc ordine, eum
alumnos suos, Christi more, binos, ad pœni-
tentiam prædicandā, in varia loca ablegasse.
Contigit aliquando, vt horum duo, usque
ad horam nonam diei, hoc est, usque ad ve-
speram, absque cibo, fame atque itinere
fatigati, inter se mœstis animis consulta-
rent, vndénam, aut quid, ad corpora curan-
da, in regione ignota, apud ignotos paupe-
rēsque sperare possent? Ita sollicitis & nu-
tantibus repente superuenit vir statura pro-
cerus, forma honesta & eleganti, sed habitu
peregrino, qui illorum infirmam & modi-

Q

ēam

cam fidem vultuosiùs, & sermone seueriore accusans: Potuistis, inquit, credere Deo, ut eius caussâ Mundum relinqueretis, nunc autem credere non potestis, illi curam esse

Ps. 146.9. de vobis? *qui dat jumentis escam ipsorum?*

Non sinet filios fame emori: quod vos ipsi hodie abunde experiemini. His acriter dicatis, videri desijt (cœlestis quippe Genius erat) fiduciâ magnâ in animis eorum relictâ. Prosequuntur igitur viam, & in pagum proximum, eumque haud magnum aut nobilis declinant; ingrediuntur in templum, orant; orantes loci sacerdos comiter invitat, domumq; suam ut visant, rogat. Dum eunt, obuius miles, suos vult esse conuiuas. Oritur pium certamen. Negat se id passurū sacerdos, sibi iam condixisse dictitans; se jure esse priorem. Miles, contra jus, vim ostendit; &, injecta manu, innocentem facere rapinam laborat. Hac controuersiâ diu agitatâ, superuenit, diuinâ prouidentiâ dirigente, oppidi Dominus, litemq; dirimit, ductis in suam domum, lauteq; habitis & Religiosis, & milite, & sacerdote. O quām rara lis est, quantò potius nunc homines avari, eiuscmodi hospites solent à se ad alios deriuare, quām, exemplo Abrahæ, obuiam

pro-

procurrere, atque ad se trahere! quotiesque negant se esse domi, cum tales aduenæ fores pultant? Neque idcirco diffidendum, quia nouit Deus, in cuius manu sunt corda hominum, etiam de parcos Eucliones, ad succurrendum suis, conmouere. Quod eò illustrius est opus, quemadmodum & mirabilius est, è pumice, quam è fonte, aquam elicere.

§. VIII.

Eadem PP. Franciscanis accidisse.

De D. Francisco scribitur, eum, quoties suos aliò amandaret, nullum illis aliud viaticum dare consueuisse, quam illud Psalmi: *Iacta super Dominum cogitatum tuum, & ipse te enutriet: cuius versiculi fides, instar omnis peculij, erat. Accidit, ut duobus ab eo peregrinatum missis, diemque iam ferè totum, via inediāque confectis, vires deficerent, quin ut stipe ostiatim flagitata, nihil à quopiam mortalium porrigeretur. Quam pronum est, tali tempore, homines fieri subtristes & impatiens? Quam facile sollicitudo futuri & præsens inopia confidentiam labefactat? Et tamen, in his ipsis viris, pusillanimitatem Deus censuit castigandam. Misit igitur ex astris adolescentem ipsis astris formosiorēm, qui, interrogatā causā, ob quam adeo*

Psal. 54:

23.

O 2 deies

deiecti animis essent, binos eis panes exhibuit; quibus dum illi assidentes humi suauissimè vescerentur, cæpit eos asperis verbis castigare: *Homines, inquit, modicæ fidei, cur diuinæ curæ iam diffidebatis? Non vobis in mētem veniebat verborum illorum Propheta, quem sāpe vobis S. Pater vester inculcamit; Ia-cta cogitatum tuum in Domino, & ipse te enu-riet, cum eius videlicet bonitas ne bestijs qui-dem agri desit?* Quamobrem hoc scitote, nullam ob aliam causam distulisse Dominum open-suam, nisi ut fame ipsa diffidentiam vestram puniret. Dixit hæc, & complura alia talia; vbi loqui cessauit, cessauit pariter etiam conspici. Satis illi fuit, cum corpore men-tem etiam illorum pauisse. Nos quoq; inde pascamur, neque statim animis concida-mus, si non illico manna è cœlo cadit, aut è nubibus nobis aduolant coturnices. Illo nos solemur, illud identidem animo volua-mus: *Quo modo miseretur pater filiorum, mi-sertus est Dominus timentibus se: quoniam ipse cognovit figmentum nostrum.* Scit ergo nos indigere; & tanquam pater, non sinit indigere, ad desperationem. Miseretur, vt Pater; iuuat vt Dominus; præuenit, vt Deus.

Psal. 102.

13.

§. IX.

§. IX.

*S. Sabæ, quo modo, in necessitate, à Deo
fuerit prouisum?*

Narrat è Cyrillo Baronius, An. Seruato-
ris 513. in Laura, monachis sub Saba de-
gentibus adeò aliquando victui necessaria
defuisse, vt ne quidem panis suppeteret
Missæ sacrificio peragendo. Is, qui penum
ex officio curabat, monuit Sabam, immi-
nere diem Dominicum, neque præsto esse
panem, qui posset in Christi corpus conse-
crari. Nihil ea inopia Sabam turbauit; ius-
fit insuper sacra fidenter & sperari, & appa-
rari. *Est fidelis, inquietus, qui iubet crasti-
num manere liberum à sollicitudine, quod atti-
net ad usum corporis.* Nondum aduenerat
Dominicus dies, & ecce adsunt quidam fa-
cie incogniti equisones, cum triginta iumento-
rum onere. Onus autem erat frumen-
tum, vinum, oleum, & alia monachis ido-
nea ad alimentum; adeò copiosè congesta,
vt Laura capere vix posset. His illatis, an-
xio monitori suo dixit Sabas: *Quid ait? Sa-
crumne dimittemus ministerium?* Qua voce
ita perculit diffidentis animum, vt in genua
procumbens exiguae suæ erga Deum confi-
dentiæ veniam, cum lachrymis, flagitaret.

O 3

Igi.

Baron.
t. 6. An.
513. & Cy-
rill. in vi-
ta Sabæ,
apud Sur.
5. Decemb.
Matth. 6.

Igitur & tu, Lector, quid in testas, & non
 S. Augu-
 stini. lib. 8.
 Confess.
 c. II.

stas? Projice te in eum; noli metuere, non se
 subtrahet, ut cadas, aut fame pereas. Quo-
 ties expertus es illius opem, cum non vide-
 res, vnde iuuari posses? Ne igitur imposte-
 rum diffidas, quia experientia sperare didi-
 cisti.

§. X.

S. Ignatio Loyola quām prouide suc-
 currerit Deus?

Petr. Ri-
 baden. l. 5.
 vitæ S. Ig-
 natij. c. 9.

De sanctissimo nostri ordinis Fundatore
 Ignatio Loiola, in vita eius hæc scribit R.
 badeneira. Atq; in hac firmissima in Deum
 spe, pecuniaq; despicientia, Ignatij altitudo ani-
 mi multūm excelluit. Erat enim voluntate
 reg; pauperrimus: animo, Deiq; fiducia opulen-
 tiſſimus. Quapropter nullum, qui ad institutū
 nostrum aptus, vocatūsq; à Deo videretur, à
 Societate unquam exclusit, propter nostrarum
 rerum tenuitatem. Illudq; frequenter usurpa-
 bat, Nos quidem Deo seruiamus: ille certissime
 reget nos, & nihil nobis deerit. Iactemus cogita-
 tum nostrum in Dominum, & ille nos enutriet.
 Speremus in Domino, & faciamus bonitatem,
 & pascemur in diuitijs eius. Et cum quidam
 non ex externis modo, sed etiam ex domes-
 tico vehementer mirarentur, qua fretus spe, tam
 mult

multos Ignatius nullis certis redditibus fultus
Romæ haberet, quibus alendis magna facultates
vix sufficerent, idq; familiariter ex ipso que-
rerent: an nescitis (inquit) quantas vires spes
in Deum habeat? vel ignoratis, parum illic esse
loci, ubi omnia abunde suppetant? Quæ explo-
rata si essent, & manu tenerentur, ubi nostra es-
set in Deum spes? spes enim quæ videtur, non
est spes. Nam quod quis videt, non sperat. Atq;
ita sane euenit s&pisimè, ut nostra paupertas ex
spes contra spem sustentaretur: eiusq; rei multa
sunt, eaq; clarissima exempla, quæ si persequi o-
mnia velim, longus nimis sim, pauca tantum
subijcam, ex quibus similia intelligentur. Quo
tempore bellum inter Paulum IV. Pont. Max.
& Philippum Regem Catholicum gestum est,
magna erat in urbe annonæ caritas, & domi
nostræ rerum omnium penuria: itaq; nonnulli
ex nostris suadebant Ignatio, ut familiam suam,
quæ Romæ erat, diuidcret, & partem nostrorū
ad alia collegia, ubi cōmodius ali possent, aman-
daret. Ignatius verò, hoc ipso tempore, Antoniū
Labacum Architectum apprimè nobilem atq;
excellentem, qui filium habebat in Societate, ad
se accersiri jubet, cum eo, de solo eligendo ac de-
signando, & duobus collegijs Romano & Ger-
manico adificandis, agit diligenter, jubet uti for-

mam, exemplārūq; delineet, rationes sumptuum
 subducat, ac rem totam subscribat. Atq; hoc fa-
 cto declarauit Ignatius, illa Dei opera altissimis
 fixa esse radicibus, & supra eam petram esse
 fundata, qua neq; imbrium vi, neq; fluminum
 exundatione, & concursu obrui possunt, neq;
 ventorum impetu labefactari. Post exempla
 subjecta, quæ supra retulimus, sic pergit.
Quotidiana experientia Ignatius confirmationis
 & in dies singulari in Denm spe erectione euade-
 bat, cum tot argumentis disceret, se, suosq; illi
 curæ esse: & ubi maiores rerum ad vitam ne-
 cessariarum angustia timeri poterant, ubi diui-
 nām prouidentiam largius omnia suppeditare,
 & benignius sibi praesto esse. Illud præterea, quod
 fuit maximè insigne, & Romæ nostris omnibus
 vulgatissimum, addendum puto. Anno salutis
 nostræ 1555. 16. Septemb. Ioannes Polancus pe-
 cuniam, ad sumptus collegi Romani necessarios,
 neq; mutuam, neq; fœneratitiam, nec villa alia
 ratione diligentissimè conquisitam innuenerat.
 Rem ad Ignatium placidissimè detulit. Ille vero
 in cubiculum se abdidit, orationi se dedit, Deum
 precatus est, ut præsenti subueniret inopie. Post
 orationem Iacobum Laynem, Christophorum
 Madridium, ipsum deniq; Polancum ad se vo-
 cat, ipsis, quid à Polanco accepterit, exponit, seq;
 rem

rem totam Deo commendasse ait, & se quidem
neq; prophetam esse, neq; filium prophetarum,
sed tamen pro certo habere, Deum rebus prouide-
ntiissime consulturum. Et ad Polancum con-
uersus: Tu (inquit) Polance, in sex proximos
menses Collegij res curato, & illis sumptus nece-
sarios suppeditato, ego te istarum rerum cura
postea liberabo. Permire fuit, eo ipso die, qui
tamen iam vergebant in occasum, duobus ex locis,
ab hominibus nostris inopie, atq; difficultatis i-
gnaris, sponte pecunia missa est, qua ex illis tunc
angustijs exire licuit. Profectus sum ego Octobr.
mense proximo in Germaniam inferiorem, &
mense Martio in sequentis annis 1556. cum sex
mensum spatum ab Ignatio definitum, aut ef-
fluxisse iam, aut appetere videretur, Romanum ad
Martinum Olauum scripsi, me ut de rei exitu
faceret certiorem. Ille vero rescripsit, pridie eius
dies, quam a me literas accepisset, magnam pe-
cunia summam, eleemosyna nomine, Romanum
nostris allatam, & alienum penè dissolutum, Po-
lancum illa anxia rerum necessiarum cura
liberatum, solutiore animo esse, res omnes fluere,
& supra opinionem omnium, quam vñquam
antea copiosius abundare. Itaq; verba Ignatij
reipsa & felicissimo successu adeò esse compro-
bata, ut ipse maiora miracula non requireret ad

O s haben

habendam fidem. Ignatio: sed cœlestē tantūm lumen, quo illustratus mentis oculis videret, quæ corporeis oculis cernebat. Hæc de S. Ignatio Ribadeneira, complurāque, eodem loco, commemorat illustrissima fiduciæ eius erga Deum exempla, quæ omnia repetere, prolixum esset. Est in manibus author. Ad alios, & alia propero, prodigijs plena & documentis.

§. X.

S. Franciscum de Paula, in ædificando cœnobio, quibus prodigijs adjungerit Deus?

Fons quidam perennis miraculorum erat Franciscus de Paula, per quem, & in quo, Victor. cum monasteria ædificaret, diuinam suam protectionem illustrissimè Superi ostenderunt. Superant fidem humanam, inquit vita illius Scriptor, quæ Angelorum hand dubie ministerio, in Paulani conuentus fabrica, visa sunt miracula, nihil illis aut frequentius, aut incredibilius, nam onera grauia facili negotio, virtute divina trahebantur & vehebantur frequentissimè, & collis vicinus, qui Dormitorio extruendo officiebat, ad nutum sublatus est in alium locum; alius vero, qui imminebat, facto crucis signo, medio in aëre suspenditur, & verbo eius festiter, fons solo erumpit ad operarum v-

sum

sum commodiorem. Calx non sine miraculo effossa terra producitur. Fornacem frequentius succensam, in qua calx decoquebatur, illas sus ingreditur, & egreditur, ut periculo, quod ingruerat paupertati tanti viri, sese opponeret innocentia & sanctimonia. In huius porrò miraculi, quod vulgatissimum est, monimentum, eò loci visitur sacellum, illincq; tellus educitur, è qua vasa opere sigulino composita per uniuersum orbem deferuntur, ad febrium aliorūmq; morborum præsentissimam medelam. Nec uno, aut altero tantum exemplo compertum habemus ignis erga Francisci castimoniam obsequia. Nā titiones extinctos accedit, cibos sine igne excoxit, manus in ollas & lecythos olei fermentis illas sus immisit, lapides calcineos candentes è fornace eduxit, lateres & saxa in ignem injecta, & calore rubentia, è foco in vas, in quo infirmus lauandus erat, balneūmq; satis dissipatum loco, instar rosarum, gestauit, nudis pedibus ignem periculose spineta inuadentem compressit & extinxit, nudis etiam manibus, plantisq; succensas prunas protrivit, lampadēsq; ac cereos sine lumine accedit. Calcem è fornace carentem manibus illas eduxit, & contrectauit. Accidit aliquando, ut faber ferrarius B. Francisco quicquid ferri ad Conuentus fabricam desiderare-

tur.

tur, polliceretur, dummodo carbonem subministraret. Conuentione istiusmodi habitā, lignorū struens in fossa profunda occludit, igne supposito. Cum autem ignis superpositum aggerem inuaderet, accurrit Franciscus, & pedibus nudis flamas erumpentes retudit, donec unus ē Fratribus terram detulisset, qua hiatus oppleretur. Narrabo aliud factum. Quidam ex operariis fucus furto sustulerat. Coniectabant pleriq; vnu quempiam ex omnibus. Negabat ille acriter. At Franciscus tot repetitis mendacijs offensus, imperat ollam feruentem adferri, in quam nudus brachium primū immisit, deinde Latomo, quem conjectabat furem, dixit, fili, si furti non es reus, pollicor, te diuina ope manum tuam ex aqua, quemadmodum ego ipse, educturum in tuae innocentiae experimentum. Verū ille male facti conscientiā tactus, non est ausus eiusmodi periculum facere, maluitque furtinum obscurum profiteri.

§. XII.

Per eundem Sanctum, in alendis mortalibus
divinæ potentiae vis ostensa.

Idem au-
thor lib.
2. c. 1.
Eod. lib.
c. 4.

Maiora adhuc recensentur infra, quæ Paterni, in ciuitate Calabriæ, gesta sunt, dum altera fabrica, construeretur. E quibus sufficit ea, quæ huc spectant, apponere. Quid
memo-

memorem? inquit author, quoties suos opera-
rios dapibus cœlestibus, & non alia ratione, quam
Angelorum ministerio comparatis, aut mira-
culo multiplicatis aluit? Sane quidem processus
ad canonizationem Neocastrensis meminit An-
geli misi à Christo IESV ad S. Franciscum, ut
deferret frustulum panis, & vini amphoram,
quibus reficerentur conducti, ad ligna in quodā
monte comparanda, operari. Verum quod in eo
miraculo omnibus omnium oculis, & sensibus
subjectum est, inuisibili Angelorum ope perpe-
tratum credimus, in ijs, quæ subiiciuntur exem-
plis. Nam primo omnium, ter mille viros, aut
mulieres, qui Paternum visendi Thaumaturgi
gratia confluxerant, unico panis cophino, atq;
vini amphora ad satietatem reficit: cum tamen
postea idem cophinus, eadēq; amphora intacta
remanerent. Altera autem die, cum quendam
ex fabris ostendisset, proferens sicum unā (quan-
quam alij restim sicuum dixerunt) infit: Puta-
ne me tibi & sociis tuis, ex hac sicu partem ali-
quam dare posse? cui iste ratus id impossibile fa-
ctu, subridens: at mi Pater, inquit, si totam di-
stribueris, quid tibi ceder? Respondit S. vir,
gratia DEI, Charissime, quæ non deest inqui-
rentibus eum toto mentis affectu. Igitur sicum
istam viginti operariis diniſit, cum ea singulorū
admi-

admiratione, ut omnibus abundè satiatis, sic
præ manibus superesset. Idem narratur de tre-
centis hominibus, qui operam nauabant aqua-
ducti Conuentū excavando, paucis sicubus ita
refectis, ut superessent. Præterea viginti numero
fabros lignarios, quos cædendis in silua lignis ad-
dixerat, uno pane, viniq;^z amphora, totam diem
aluit, præter omnium expectationem, qui ante-
quam è Conuentu migrarēt, conquesti fuerant,
quod parcè nimium singulorum educationi pro-
spectum fuisset. Ad hoc memorandum est, quod
in litteris Vincentij Carafa Comitis ad Leonē
X. atq;^z alibi consignatum est, innumerabili ho-
minum concursu confluente, è cophino panis in-
taeto, & vini cado inexhausto omnes comedisse
& bibisse. Eratq;^z istud miraculi genus valde fa-
miliare S. Patri Thaumaturgo: Nam de eodē
vini dolio, à mense Aprili, ad mēsem Septembri;
ab omnibus operarijs, & innumeris, qui Pater-
num confluēbant, potatum est. Fabarum item
parua mensura per multos mēses non deficit;
vinum, lactuca, & frustulum panis multipli-
cantur, cistula pomorum oblata à paupercula
ducentis hominibus ita diuisa est, ut singulis po-
num unum cederet. Deniq;^z in apparata mensa
Guilielmo Oecono^{mo}, & Praefecto domus Illu-
striſſimæ D. Marchionissæ de Polixena, nec pi-
ſeis

scis miraculo expiscatus, nec panis, nec vinum à comedentibus minui visa sunt. Plurāq; alia ex actis ad canonizationem colligere est, quæ noster scribendi stylus contrahit brevitatis desiderio. Hæc de S. Francisco Paulino.

§. XIII.

S. Felix vua miraculosa reficiens, viciſſim ipſe, quām fit miraculose refectus?

Aliquando autem Christus, pane, aliquando vino; aliquando sua manu, suos pascit, aliquando aliena. Nota etiā in pueros est S. Othmari lagūcula. De S. Felice Nolano à Ribade-neira hæc memorantur. Postquā (sicut olim D. Petrus ex Herodiano carcere) ab Angelo è vinculis eductus ad montem peruenit, in quo S. Maximus Nolæ, in Campania, Episcopus, vitatis persecutoribus, fame confectus frigoreq; rigens in niuoso solo jacens mortuo, quām viuo, similior, vix spirabat; illico super eum se, Prophetæ instar, jaciens manus manibus, pedibúsq; pedes, & os ori composuit, vt rigentia membra calore pariter corporis foueret & charitatis. Tamdiu ita jacuit, donec & ipſe algeret: neq; tamen se aliquid proficere vidi. Itaque in preces & genua se erexit, Deūmq; incensissima oratione etiam atque etiam rogitauit, vt extre-

Petr. Ri-
bad. 14.
Januarij.

mē

mē affectō seni succurreret. Vide mihi vim
Matt. 7. 15. precum, & virtutem prouidentis Dei. *Nunc quid colligunt de spinis vuas, aut de tribulis fi- cias?* dixit Christus, naturae indolem inge- niūmq; declarans. Atqui hic felix, pro Ma- ximo, Deum precatus, de vicino rubo, pi- etissimē liuentem conspexit pendere vuam. Eām igitur, quasi demissum ccelo munus, carpens digitali prælo domuit expressūmq; ori senis mustum instillauit. *Quām primum semianimis* Præsul ætherio depromptum cado falernum libauit, vimq; eius in venas admisit, veluti à morte reuocatus, aut alto experrectus sopore, cœpit gratios diu oculos aperire, Numinisque benignitatem re- diuua voce laudare. Nec minor fuit in ipsā etiam Felicem Numinis prouidentia. Siquidem postquam Nolam nouis Aeneas Ma- ximum, tanquam Patrem suum, incedere pedibus non valentem, humeris suscep- tum reportauit, paulò post, noua orta est tem- pestas. *Quærebatur* tūm ab Imperatoris milite Felix, tanquam caput Christianorū; neque in medio foro agnoscebatur, post- quam ipse de seipso interrogatus, dixit: *Sibi Felicem de facie notum non esse* (vñq; adeo nunquam in speculo se viderat) eoque dicto

scic

sese captantium è manibus subduxit. Ut etiam ex oculis sese eorum subduceret, lattebras circumspexit. Prope erant parietinæ, ibi inter ruderâ sese viuum cogitabat sepius. Instabat fugienti miles, qui intellexerat, eum ipsum esse Felicem, qui cum in foro fuerat collocutus. Instantem vbi vidit, inuocata diuina ope, non tam in latibulum, quam in patentem locum intrauit. Cœlesti opus erat clypeo. Mox igitur adeò densa aranearum tela diuinitus ei asylo est prætexta, vt sequi non posset crudelitas, quò se innocentia recepisset. Quis enim sibi persuaderet, opus tam citò creuisse aranearum? Pulcherrimè S. Paulinus ait:

*Sic vbi Christus adest nobis, & aranea muro est:
Aut cui Christus abest, & murus aranea fiet.*

Multi enim, intra firmissimârû vrbium mænia, non sunt tuti: Felicem operâ aranearû & tenuissimæ telæ defenserunt, sub quibus vtique securius, quam alij sub Orci galea, Dei seruitus latitauit. Felix vbi delûsos spe sua venaticos canes animaduertit, ad Deum conuersus; *Et si, inquit, ambulanero in meo* Psal. 12. *dio umbræ mortis, non timebo, mala, quo-* 4. *niam tu mecum es; indeque, vt S. Paulinus* refert, *parietinas interiores ingressus, solidum*

P

illuc

Gregor.
Turonēs.
l. i. de mi-
rac. cap.
104.

illic semestre delituit, nulli mortalium visus co-
gnitus. Gregorius Turonensis, ait, eum
toto trimestri inibi delituisse. At quis tam
strenuum militem, tam pium Presbyterum,
toto illo temporis intervallo, aluit? Audi
miram prouidentiam. In proximo habita-
bat mulier admodum addicta Deo, quæ Fe-
licis ibi latitantis prorsus ignara, non secus,
ac si conscientia foret, eodem, quo sanctus
erat, loco, (quem suum esse penum puta-
bat) in excessu mentis, esculanta vernis su-
is destinata, collocabat. Quodque mirabi-
le erat, semper ponendorum esculentorum
memor, recipiendorum semper immemor
fiebat. Ita totius ignara miraculi Felicis
nutrix ignotum alumnum sustentauit. Quē,
ne potus deficeret, licet sudum cœlum im-
bres suspendisset, & solum siccitate aruis-
set, Deus, æthere lactante, refecit. Siqui-
dem adeò vberem de cœlo rorem in vete-
rem, quæ fortè, immo consilio Altissimi,
ponè aderat, testam depluit, vt omnem il-
lo sitis ardorem temperaret. Nemo de cly-
peo, nemo de cibo, nemo de potu solitus
sit. Nouit Deus seruos suos aranearum te-
lā clypeare; nouit pascere cibis in alium
vsum præparatis, sicut Danieli alterius

Pro.

Prophetæ messorūmque pulmēto; nouit cœli rōrem in nectar vertere; dummodo illius nos curæ permittamus, neque, contra præcepta eius, de rebus caducis; vsque ad desperationem, solicii simus:

§. XIV.

S. Lydvvina liberalitas diuinâ liberali-
tate compensata.

Neque arbitrandum est, solis eam viris à Deo potestatem factam. Refert Ioan. Brugmannus, de S. Lydvvina virgine, quæ in comitatu Hollandiæ, oppido Schiedamensi, æquè mira egit, ac passa est, eam erga indigentes maximè fuisse liberalem, quos, si poterat, vel coctis, vel crudis juuabat cibis; si non poterat, benignitate verborum solabatur. Nouerat pauperum nomina, & habitacula; & quamuis jaceret in tenebris, omnia intueri, omnia distinctè cognoscere videbatur, perinde ac si versaretur inter homines. In pauperum usus iussit, hyeme, sale aspergi carnes, salitas, cum pisis coctas illis transmittebat. Contigit aliquando, ut cum vicinis diuidende vacce quarta pars ei cederet ad alendos pauperes. Ex ea cum ministræ eius quandam portionem cum pisis coxissent, & triginta domibus inde ad saturitatem distribuissent, quidam ait Lydvvina:

Ioan. Brugm. & ex eo Surius tom. 7. 12. April, part. 2. cap. 2.

quemadmodum iussisti, triginta pauperum domibus de carnis, & pisces tuis ad satietatem dividimus, & tamen nihil in olla diminutum videtur. E vestigio illa respondit: Non pro meis meritis, sed pro sua bonitate id fecit Deus. An non ille dixit, date, & dabitur vobis? Comederunt sane ex illis carnis domestici eius, comederunt aduentantes peregrini, omnes admiratione permoti, manum Domini adesse fatebantur, qualem viduæ farinulam conservarat. Porro etiam dinites, præ denotione, petebant interdum mitti sibi de buccellis virginis nostræ. Illos vero pauperes ante omnes secretò fouere & pascere suudebat, quos ex opulentis nouerat ad inopiam redactos, & verecundia à petendis eleemosynis cohiberi. Mendicabat autem etiam ipsa, si defissent carnes, quibus inopes reficeret. Oravit quango, virum pium, ut si haberet armum porci coctum, mitteret sibi pauperibus impertendum. Fecit ille, & mox sensit quām sit grata Deo manus porrecta ad dandum. Ut enim ipse fassus est, cùm paulò post conjectisset oculos eò, unde rulrat armum, vidi alium longè maiorem suspensum. Sciscitur ex familia, num quis eum spenderit. Negant omnes: agnoscit donum Dei, fit erga virginem nostram denotior, fit in pauperes liberalior. Mulier quadam caduco labo-

ranti

rans morbo, s^{ep}è in plateis corruebat. Accidit autem, ut magno spiritus angore correpta in domunculam Lydvvinae intraret, potumq₃ sibi dari posceret. Lydvvina tum nihil cogitans de exiguo vino, quod supererat, cùm sola esset, aquam monstrauit fæmina, quodam vasculo contentam. Illa totam exhausit, sed sitis extincta non est. Ardet misera, plúsque sibi dari petit. Tum Lydvvina recordata vini, digito ostendit; atq₃ illa totum bibt: rursusq₃ instat pro potu. Sed cùm nihil liquoris haberet virgo, dedit ei nummum quendam, ut illo sibi potum emeret; quem illa hilariter accipiens, abscessit. Deinde febribus Lydvvinam corripienibus, orat patrē, ut pauxillum vini porrigat, quo labia arentia tingantur; non enim meminit tunc fæminam morbidam vinum omne epotasse. Porrigit pater poculum filie, unde illa mulier biberat; & ecce, plenum est optimo vino, diuinitus in illud infuso. Stupet virgo, sentiens nullum se melius bibisse vinum, nec tamen patri indicat, unde sit, licet & ille stupens admiraretur, neq₃ colorem, neq₃ saporem eius unquam perire. Tandem cum in vasculo, longo tempore, durasset, cuiusdam fæmina incuria effusum est. Per id tempus adhuc parcissime vino utebatur Lydvvina: itaq₃ doluit illud effusum, quod nunquam habuisset sibi

P 5

accom-

accommmodatius vinum. Cūm enim alia vina
sine aqua admixtione bibere non posset, hoc solū
purum babit. Obseruet hic lector humanitatem
sancte Virginis, quæ è suo poculo iussit fæminam
morbo comitali vexatam bibere. Cūm frater
eius *VVilhelmus* excessisset è viuis, multo are
alieno obstrictus, filij eius in magnam inciderunt
calamitatem, quam humanitus euadere vix
possent. Tū Lydvvina illorum miserta, quedam
clinodia sua distractit octo libris eius regionis.
Dedit autem negotium Nicolao cognato suo, ut
is è crumena, in quam nummos omnes condida-
rat, satisfaceret creditoribus. Fecit ille, ut iussus
erat, & cūm omnibus esset factum satis, quod
reliquum fuit pecunia in crumena, ter coram
Lydvvina numeratum est, & tantundem in-
uentū est, quantum illa primò imposuerat. Illa
verò prohibuit, ne cuiquam id indicaretur, cru-
menamq; illam Domini *IESV* voluit crumenā
deinceps appellari. Atq; ex illa & ipsa expende-
bat in pauperes & liberaliter, & Dominus *IE-
SVS* abundè infundebat. Quibusdam speciali-
bus amicis aliquando ex ea percunctantibus,
quantum ex illa crumena post obitum fratris
sui *VVilhelmi* distribuisset, sic respondit: Quan-
doquidem video non latere vos donum Dei, pro-
gerto confirmo, me de illis octo libris plus quam

qua³

quadraginta libras in pauperes erogasse, præter eas, quibus dissolui et alienum fratris mei. Sex annis ante obitum virginis multis modis ex ea pecunia datum est pauperibus, & illa rursus diuinitus aucta. Post deceßum virginis, dimidia pars pecuniae in eadē crumena reperta est. Quidam etiam eius aurei nummi coram tribus fide dignis viris numerati, illis stupentibus, visibiliter aucti fuere.

§. XV.

*In mari nauigantibus aqua dulcis
suppeditata.*

Ut famelicis prouidet, sic sitientibus clamat Deus: *Omnes sitientes venite ad aquas,* Isai. 55. 1. Nam & è petra eijcere aquas iectu virgæ potest; (& è nubibus, panem in cibum, imbrem in potum præcipitare. Audite veritatis simplicitatem. *Abbas Gregorius Anachoreta* Pratum spirituale Moschi Euirati cap. 174. narravit nobis dicens: *Cum ex Byzantio de- scenderem, ingressus sum nauim, Intravit autem & Scriba quidam, cum uxore suâ, profecturus ad sanctam civitatem, orationis causâ.* Erat autem Nauclerus religiosus valde, multumq;₃ jejunans. *Cum ergo nauigaremus, scriba serui frustra consumebant aquam.* Postquam verò in medium pelagus venimus, defecit nobis aqua; eramusq;₃ in magnâ tristitia. Et erat miserabile

spectaculum, videre mulieres & pueros, & infantes siti arescentes, & velut mortuos jacentes. Cū ergo dies tres in hac necessitate fuissimus, scriba ipse tribulationem non sustinens, educto gladio, & nautas, & Nauclerum volebat occidere. Dicebat enim: hi sunt nostræ perditionis authores, quia non sumperunt aquam ad sufficientiam. Ego autem orabam scribam dicens: noli hoc facere, sed magis deprecemur Dominum nostrum IESVM verum Deum, qui facit magna, & mirabilia, quorum non est numerus. Ecce enim & Nauclerus, ut vides, tertium hunc agit diem, jejunio, & orationi vacans. Cūq; acquiesceret scriba, quartā die, circa sextam horam, surgens Nauclerus, clamauit voce magna dicens: Gloria tibi, Christe Deus noster: ita ut omnes mirarentur in voce ipsius. Dixitq; nautis: submittite membranas. Et cū explicuissent eas, ecce nubes supra nauem venientes, tantum pluit aquæ, donec impleuerunt vasa ad necessitudinem nostram. Erat autem miraculum grande & terribile, quod, velificante nave, nubes illa consequeretur nos, & extra nauem nō plueret. Sic extra vellus olim ros non cecidit, ut appareret, destinatō cecidisse. Impleta est Isa. 44. 3. igitur promissio illa: Effundam aquas super sufficientem. Quod, si cui forte nubes non sufficiat,

Iudic. 6.

38.

Isa. 44. 3.

ret. Sic extra vellus olim ros non cecidit, ut

appareret, destinatō cecidisse. Impleta est

igitur promissio illa: Effundam aquas super

sufficientem. Quod, si cui forte nubes non suffi-

ciat,

cit, audiat, tota maria dulcedinem induisse, ut seruis Dei in potum cederent. *Anachoreta* *Moschus*
quidā erat in partibus Iordanis, nomine Theo- *Euiratns*
dorus Eunuchus. Hic necessitate quadam com- *in Prato*
pulsus est Constantinopolim pergere, ingressūq; 173. *Spirit.c.*

est in nauim. Cùm verò nauis diutius detine-
retur in pelago, defecit aqua, erantq; nautæ, &
vectores in magnâ anxietate & desperatione.
Surgens autem Anachoreta & expandens in
cœlum manus suas ad Deum, qui saluat de mor-
te animas nostras, factâ oratione, signauit ma-
re signo crucis, & ait nautis: Benedictus Do-
minus, haurite, quantum aquæ opus habetis.
Impleueruntq; omnia vasa sua de mari aquâ
dulci. Et omnes glorificauerunt Deum. Qui *Exod. 15.*
vtique reduxit prodigiū Moysis aquis Ma- *13.*
ra amaritudinem adimentis. Glorificantes
autem Deum compellare se meritò potue-
*runt illis verbis: *Haurietis aquas in gaudio de**

Ifa. 12. 3.

fontibus Saluatoris: & dicetis in die illa: Con-
fitemini Domino, & innocate nomen eius: notas
facite in populis adiuentiones eius.

§. XVI.

Mirabiles naturæ, aut Dei fontes.

Quid quòd Deus, ipsius naturæ ingenio,
sicut pluit super justos & injustos, ita alicubi
pijs pariter ac impijs prodigiosissimos fon-

P 5 tes

tes sinit pereñare, quibus sitim restinguant?
 Quippe *insula* *cuidam* *Canarica* , quae *FERRI*
 dicitur, omni aqua dulci destituta subuenit di-
 uina *Prouidentia* *arboris* *cuiusdam* *præsidio* ;
 cuius ea *natura* est, ut *asiduè* *instar* *fontis*, *dulci*
humore *stillet*, *qui* *hominibus* & *pecoribus* *ad* *po-*
tū *sufficiat*. *Nimirum* *omnia* *vbiq*ue *subsumt*
Deo; *si* *vult*, *ex* *ipsis* *ignibus* *poteſt* *aquam*
producere, *ex* *aquis* *ignes*.

Quis querat in arbore nectar?

Sed *Deus* *ibi* *poteſt* *reperire*. *Sicut* *fit*, *apud*
Sinas, *vbi* *ex* *arborum* *folijs* *vina* *dul-*
cissima *exprimuntur*. *Dummodo* *nos* *De-*
um *timeamus*, *Non* *est* *inopia* *timentibus* *e-*
um. *Poteſt* *è* *maxilla*, *immo* *è* *dente* *fontem*
prolicere, *vnde* *Samſones* *bibant* *ad* *sati-*
tatem; *immo* & *ad* *voluptatem*. *Nam* &
illa *aqua*, *quæ*, *ad* *virgæ* *ictum*, *immo* *nutrū*,
de *petra*, *saxo* & *durissimo*, *proſilijt*, *olei*, &
mellis *dulcedinem* *præbuit* *gustantibus*. *Ita*
Deut. *32*, *olim* *populum* *suum* *conſtituit* *ſuper* *excelsam*
terram, *ut* *comederet* *fructus* *agrorum*, *ut* *ſuge-*
ret *mel* *de* *petra*, *oleum* & *de* *saxo* *durissimo*.
Nempe, *qui* *in* *Nuptijs*, *ex* *aqua* *vinum* *opti-*
mum *fecit*, *facere* *etiam* *poteſt*, *ut* *ipsa* *aqua*
mellis *gustum* *adipiscatur*. *Cum* *filijs* *Belial*,
cum *noctes* *diésque* *pergræcantibus* *Api-*
cijjs.

cijs, cum sagis & magis nocturnâ vecturâ in
cellas alienas, & ad dolia non sua peregrin-
nantibus, etiam vinum Cr̄ticum in absyn-
thium vertatur, & sit de vinea Sodomorum, Deut. 32.
vinea eorum, & de suburbanis Gomorrhæ: vua 32.
eorum, vua fellis, & botri amariſſimi. Fel dra-
conum vinum eorum, & venenum aspidum
insanabile. Amara enim conscientia, etiam
ex Massico, aut Maronæo vino absynthia-
cum producit; vt etiam h̄ic congruat, quod
de graphio Symposium Poëta dicit: Symposia
in Aeneis
gm.
Alter a pars reuocat, quidquid pars altera fecit.

C A P V T. X.

*Aliunde desertis Dei seruis, etiam
delicias apponi.*

§. I.

Quæ à Deo sunt, suauiora sunt.

Non Christo tantum, in deserto,
Angeli ministrarunt, sed etiam
ipſe Christus Angelis, hoc est, ho-
minibus in deserto, more Angelorum, vi-
uentibus. Pauit enim quinq; panibus quinq;
virorum millia; immo plura postea millia
Eremitarum. Neque tamen putandum est,
eos, quos etiam miraculosè sustentat diuina
prouidentia, aut solo pane hordeaceo, aut
sine

ant?
RR
t di-
dio;
dulci
d po-
sunt
uam

apud
dul-
De-
us e-
ntem
aties-
n &
utu,
, &
Ita
ſsam
ſuge-
ſimo.
opti-
aqua
elial,
Api-
cijs,

sine dulcissima jucunditate semper sustentari. Sicut Christus, præter panes, et iam pisces apposuit suis conuiuis, in deserto; ita subinde etiam alijs sanctis delicias fugientibus delicias facit. Docet enim Ferrariensis, ea, quæ à Deo fiunt immediatè, perfectiora esse his, quæ fiunt à Deo, mediante natura. Sicut ergo olim manna omnem suavitatem saporis continebat, quod nulli naturali cibo contigit; ita vinum in Nuptijs à Christo ex aqua factum, fuit præstantius quovis vino naturali. Pari pacto tradit Ferrariensis, panem in deserto, piscesque Christi potestate multiplicatos, longè fuisse gustus delicatioris, nobiliorisque, & habuisse vim cibi pariter & potus. Quod postea sæpius contigisse, ut dulcedinem Dei gustarent homines, exemplis docebo delicatos; ut ne istam quidè habeant aduersus Deum excusationem, & quia gustum sequuntur, vel dulcedine trahantur. Hoc enim hamo usus est etiam ille

Psal. 33. qui dixit: *Gustate & videte, quoniam suavis est*
 2. *Quod ideo dicit, ait Emissenus, quia*
 Serm. de *Dominus.* *Epiphan.* *amor Dei, quantolibet ardore quæsus, etiam*
magis ac magis sitim inflamat. Vnde & de
seipso dicit: Qui edunt me, adhuc esurient; &
qui bibunt me, adhuc sitient. Gustent ergo, vt
vide-

videant suavitatem; edant, ut esuriant; bibant, ut sitiant fontem salientem in vitam æternam; quicunque suavitatem sequuntur.

§. II.

Ficus Eremitæ, a vua ab Angelo allata.

Apud Palladium Helenopolitanum Episcopum, Posidonius Thebanus hæc ipse de se narrat: *Cum habitarem in loco Porphyrite, anno uno, toto anno, nullum hominem conueni, non audiui sermocinationem, non panem tetigi, nisi si quando paucis uteer dactylis, & sicubi herbas inuenirem agrestes. Quo quidem tempore, cum mei panes, aliquando defecissent, egres-sus sum è spelunca, ut venirem in orbem terræ habitabilem, & cum toto die ambulasse, vix aberam à spelunca duo millia. Cum ergo cir-cumspexisset, video equitem militis habitum præferentem, habentem in capite galeam tiari-feram: & cum conjectasset, cum esse militem, profectus sum usq; ad speluncam, & inueni ca-nistrum vuarum, & ficum nuper decerpta-rum: quod cum accepisset, letus redini ad spe-luncam, habens, duobus mensibus, cibos illos ad meam refectionem. En ut etiam obsonijs suos recreat cœlestis Pater! Ficus in paradiſo, ad delicias creauerat (quod vel è folijs ficus intelligimus, quæ primi parentes consue-tunt,*

Palladius
cap. 77.
hist. Lau-
siacæ.

runt, vt facerent sibi perizomata) nunc ē Paradiso per Angelum ficus mittit in erēnum. Post diluuium, Noë cœpit exercere terram, & plantauit vineam, vt vinum biberet cum jucunditate, en sine vinea vuas Angelus, non iam Christo, sed Posidonio, in deserto ministrat. Quid debuit vltra facere, etiam illecebris Deus homines allicit ad sibi seruiendum. Cur non sequerentur? vcljad pictas vuas etiam aues aduolarunt; ad veras vuas homines, satis alioquin appetentes vini, se non sinunt inuitari.

§. III.

Panis, oliuæ, poma, herbae dulces seruis Dei diuinitus ministratae.

Ruffin.
lib. 2. c.
21. Pallad. 59.

Abbas Hellen, de quo Ruffinus ac Palladius meminit, idem expertus est. Cū enim aliquando panes ei defecissent, in spelunca, Angelus, in figura fratris eius, attulit nutrimentū. Rursus autem ipsum aliquando quarentes fratres decem numero, errabant per solitudinem, septimo iam die, jeuni permanentes. Cū verò eos innuenisset, iusit in spelunca refici; illi verò eum vietus admonuerunt. Ille, qui nihil habebat, quod eis apponerebat, dixit eis: Potens est Deus mensam parare in deserto. Statim autem quidam adolescens, pontone, ipsis orantibus, pul-
sauit.

sancti fores. Cum autem aperuissent, viderunt adolescentem habentem magnam sportam panis & oliuarum. Iis autem susceptis, comedunt, Deo agentes gratias, cum adolescens statim euannisset. Vides, praeter panem, oliuas? Vis adhuc aliquid dulcius? Audi eundem, Palladium, de eodem Hellene. *Abiit in Ibid.* desertum, atq; ibi, tanquam pro concupiscentia carnis punienda, jeunijs semetipsum capit affigere. Tertia autem septimana jeunijs sui, vidit in deserto jacere diuersa poma sparsa: & intelligens dolos inimici, ait: Non manducabo, neq; contingam, ne fratrem meum, hoc est, animam meam scandalizem. Scriptum est enim, quia non in cibo solo vinit homo, sed in omni verbo Dei. Cumq; & sequenti septimana jeunaret, paululum in somno deductus est, & ecce Angelus Domini astitit ei, per visum, dicens: Surge iam, & quae tibi apposita inueneris, nihil dubitans vescere. Surgens autem, vidit aquae fontem lenibus repletum fluentis, eiusq; ripas in circuitu herbis quibusdam teneris odoratisque praetextas. Et accedens decerpere capit, & edere, similiter & ex fonte poculum sumere. Confirmabat autem, se nunquam in omni vita sua tantæ dulcedinis aliquid, & tanta suavitatis habuisse. Inuenit autem in ipso loco etiam speluncam

luncam quandam, intra quam aliquamdiu
quieuit. Et cum reficiendi corpusculi tempus &
necessitas adfuerisset, per Dei nihilominus gratia
nihil deerat eorum, quae poscebat a Domino.
Quid iam volumus amplius? pascit suos
Deus; & nectare atque ambrosia pascit, si
necessere est. Quid alibi delicias quærimus?
quæramus ibi, ubi est torrens voluptatis. Una
ex hoc torrente gutta, totis fluuijs Mundi
antecellit.

§. IV.

Manna suauitas.

De Israëlitis ait Scriptura: Angelorum
esca nutriuisti populum tuum, & paratum pa-
nem de cœlo præstitisti illis, sine labore, omne
delectamentum in se habentem, & omnis sapo-
ris suauitatem. Substantia enim tua dulcedi-
nem tuam, quam in filios habes, ostendebat: &
deseruiens uniuscuiusq; voluntati, ad quod quisq;
volet, conuertebatur. Itaque manna illud,
mellis in aliorum palato, piperis in aliorum
in aliorum piscis, in aliorum carnis, in alio-
rum melopeponis, aut alterius suauissimi
fructus saporem efficiebat. Renouatum est
hoc miraculum non semel tantum, apud
Christianos; Deo suis prouidente, & tan-
quam paruulis lac aut melimela dante.

Nam

Sap. 16.
20.

Nam pueris melimela damus; & crustula; Horat. lib.
elementa velint ut discere prima. 1. Sat. 5.

§. V.

Eremita, in miraculo pane, suum meritum,
& peccatum ostenditur.

Dulcissimi eiuscmodi panis & accepti,
& perdit meminit etiam, apud vetustissi-
mum authorem Palladium, in Lusiaca
historia, Ioannes Thebaidis clarissimus il-
lustrator; his verbis: *Fuit quidam mona-
chus, (imitatione Christi, ad jejunandum,
in desertum secedentis) qui in eremo hac, quæ
præ ceteris interior est, habitabat. Hic dum plu-
res annos in abstinentia perdurâisset, & prone-
ctus tempore, propè iam ad senilem venisset at-
tem, omni virtutum flore adornatus, ac totius
continentia magnitudine sublimatus: cum ora-
tionibus & hymnis sedulò Deo seruiret; tanquam
emerito militi suo Dominus remunerationes pa-
rat; utpote qui in corpore adhuc positus, ad in-
star Angelorum incorporeæ vite fungeretur of-
ficijs, & dignum judicans annonam cœlestem
præbere in deserto ei, qui cœlestem Regem perui-
gilibus præstolabatur excubij. Quod & Chri-
sto factum est, cui, postquam 40. dies je-
junauit, Angeli cibos, utique esurienti, mi-
nistrauerunt. Volens ergo Deus, qui olim, in 4.
Matth.*

Q

deserto

deserto Israëlitis è nubibus , Eliæ , per cor-
uum , panem suppeditauit , etiam in hoc sa-
culo remunerare eius Monachi fidele propositū,
ad prouidentiæ sua sollicitudinem quotidiani
viectus eius renocat curam . Ut enim ei cibi v-
sum præposuisset naturæ necessitas , ingrediens
speluncam suam inueniebat mensa panem su-
perpositum , miræ suavitatis , omnes mundi
delicias superantibus , miriq; candoris : ex quo
refectus , non surrexit ludere , non saltare &
choreas ducere , non poposcit fritillos ; sed
in exemplum eorum , qui saturati & satu-
randi Deum laudant , gratias diuinae prestan-
tiae referens , rursus ad hymnos & orationes con-
uertebatur . Ad quem diuina etiam reuelatio-
nes , multæq; , de futuris rebus , à Deo præmoni-
tiones fiebant . Quam benè monuit Aposto-
lus : Qui stat , videat , ne cadat ? Siquidem etiā
sanctissimi viri nonnulli , diabolo tentante ,
ceciderunt . Quod etiam huic eremicolæ ac-
cidit . In his enim talibus & tantis profecti-
bus positus , quia sibi placere ac gloriari quasi de-
meritis suis cœpit , & cœlestis beneficij munus ,
vitæ sua debitum duxit , laxatæ sunt tentatori
habenæ . Qui , vt mille artifex , quasi tenui
terebra , initio paruum , ac sensim maius
foramen facturus , ab exiguis censuit ordi-
endum ,

I. Cor.
10. 12.

endum. Itaque continuò subintrat eum parua
quædam desidia animi, tam parua, quam nec
posset aduertere. Post hæc (vt sensim & per
gradus iretur) creuit maior negligentia, ita ut
tardior iam fieret ad hymnos, sed & ad oratio-
nem pigrius surgeret, Psalmi quoq; ipsi non eà,
quà priùs, vigilantiâ ab ipso canerentur, sed ubi
parum quid exhibitum fuisse soliti ministerij,
anima eius quasi nimio labore fatigata, requi-
escere festinabat: quia sensus eius reprobus effe-
ctus, de sublimioribus ad inferiora ceciderat,
& cogitationes suæ per diversa eum præcipitia
rapiebant. Erat enim iam in corde eius clande-
stina quædam, turpis ac nefanda cogitatio, con-
suetudo tamen prior; velut si decursus aquæ,
etiam cessante remigio, adhuc priori impetu na-
nigium ferat, ita & vetus institutio ad consueta
hominem officia trahebat. Ob quam caussam
& stare adhuc in suo statu videbatur. Hic ergo,
cum post orationes cibum solito requisisset ad
vesperam, ingressus locum eum, in quo refici
consueuerat, iuuenit solito panem mensa super-
positum, ex quo refectus, nihil eorum, quæ in-
corde suo versabantur, emendatione curauit,
neq; immutationis suæ damna persensit, sed sper-
nentem se minima, paulatim casurum non in-
tellexit. Interea, cum grani iam libidinis incen-

Q 2 die

dio stimularetur, & inflammatus turpi conchiscentia raperetur rursus ad sacerdotium, illa interim die cohibuit se, & solita hymnorum & orationum ministeria ex more persoluit, atque ingressus ut cibum sumeret, panem quidem inuenit mensa superpositum, sed aliquanto sordidorem; admiratus est, & tristis effectus intellexit enim quod ipsum respiceret, hoc genus monstri, tamen cibo sumpto refectus est. Post diem tertium triplicatis uergeri stimulis coepit: occupauerat enim cogitationes eius quasi iam presentis, & secum posita, secundumque accumbentis imago mulieris, quam complecti sibi videbatur, & ad turpes usus habere substratum. Processit tamen & sequenti die ad solita psallendi & vrandi officia, sed stabat oculis, & mente captiuus. Cumq; solito ingressus ad Vesperam requireret cibum, panem quidem inuenit super mensam, sed sordidissimum ac aridissimum, & quasi a murib; vel canibus undiq; corrosum. Tunc ille ut hoc vidit, ingemuit, & lacrymas fudit, sed non ita ex corde, nec ita uberes, quae possent flamam tanti ignis extinguerere. Verantamen sumit cibum, sed neq; quantum volebat, neq; quam solebat: cum interim cogitationes eum, tanquam cohors barbarica, undiq; circumuallant, & omni ex parte in eum tela jaculantur, ad vincendum

vincitum captiuūmq; eum ad sāculum retrahunt. Exurgens ergo, cōp̄it iter agere noctū, per erēnum, & tendere ad ciuitatēm: sed ubi dies facta est, ciuitas quidem longē adhuc aberat. Ipse verō, cum rapidissimo astu coqueretur, & fatigaretur in erēmo undiq; versus, considerare oculis cōp̄it, & requirere, sicubi esset in vicino monasterium: & cum conspexisset frātrum quorundam cellulam, tendebat illuc, ut apud eos requiesceret. Quem ubi adesse sāserunt serui Dei, continuo procurrunt in obuiam, & velut Angelum DEI excipientes adorant, pedes lauant, ad orationem inuitant, mensam ponunt, atq; omnia secundūm diuinum mandatū complent charitatis officia. Verūm ubi refectus est, & paululum requieuit, ex more quasi eruditissimo & opinatiōm patre cōp̄erunt verbum, edificationis expetere, ac monita salutis inquirere. Interrogauerunt quoque eum, quomodo quis diaboli laqueos possit effugere, aut si quando turpes injecerit animo cogitationes, quomodo depelli possint & abiici? Tum ille, ut compulsus est monita fratribus dare, & salutis eos viam docere; ac de insidijs dāmonum (quas seruis Dei intendunt) facere sermonem, illos quidem plenē & sufficienter edocuit, sibi verō ipsi stimulos compunctionis incendit, & in se met ipsū.

Q 3 regres-

regressus ait: *Quomodo ego alios moneo, & ipse decipior? aut quomodo alios corrigo, qui me ipsum non emendo? Age ergo, miser, facito ipse prior, quæ facere alios doce. Cumq; huismodi increpationibus uteretur aduersus se met ipsum, & intellexisset, se miserabiliter supplantatum, valedicens fratribus, continuo se rapidissimo cursu in eremum dedit, & ad speluncam, de qua discerat, rediit: prosternens se Domini in oratione, dicens: Nisi Dominus adjuisset me, paulo minus habitasset in inferno anima mea. Et iterum. Paulo minus fui in omni malo; & paulo minus consummauerunt me, in terra. In hoc vero completum est, quod ait Scriptura: Frater fratrem adjuvans exaltabitur, ut ciuitas munita & fortis. Frater qui adjuuat fratrem, quasi ciuitas firma, & judicia quasi vetes virium. Post hæc ergo permanxit omni vita sua in luctu & lacrymis, videns diuinum sibi concessum coelestis mensæ beneficium perdidisse, cœpit enim in labore rursus & sudore vultus sui manducare panem suum. Conclusit autem se intra speluncam, atq; in cilicio & cinere jacens, tamdiu lugens & flensq; permanxit in orationibus, donec assistens ei Angelus Domini, diceret ei: Suscepit Dominus pœnitentiam tuam, & repropitiatus est tibi: sed cane, ne ultra elatus de-*

tus decipiari. Venient autem ad te fratres, quos tu ipse docuisti, deferentes tibi benedictiones, quas suscipere ne recuses, & sumens cum eis cibum, age gratias Deo tuo.

§. VI.

Quām noxia sit securitas putantium, se
à temptatione securos?

Multorum fructuum hortus est hoc exemplum. Ex eo decerpi potest cognoscīq; primō, cura Dei, qua, in deserto, desertos alit. Secundō Dei delicatus amor, delicatissimo pane suos alentis, & velut manna dantis, juxta illud Psal. 67. *Parasti in dulcedine tua, pauperi Deus.* Tertiō ministerium Angelorum, qui, in solitudine, non Christo solum, sed etiam seruis Christi ministrauerūt. Quartō, infelicitas, ut ita dicam, magnae felicitatis, in nimiam non raro securitatem inducentis. Supra dictus enim Eremita securitate periclitatus, & felicitate miser factus est, & cœpit demereri, ipsorum meritorum occasione. Quintō, humani ingenij virtutisque inconstantia: nam de virtute superbus, virtutem amisit; meruitq; cadere, ut humiliaretur, qui stando superbiuit: denique in turpia lapsus est, qui vescebatur pane Angelorum, Quo exemplo meritō

Q 4

multi

multi mortales deberent fieri cautiores. Si cadit, qui mundum fugit; quomodo stabit, qui mundum ambit? Si peccat in eremo, ab omni hominum illecebra remotus; quid fieri illi, qui in medijs turbis jactatur? Si labitur, qui in intimis solitudinibus se abscondit, ut declinet labendi occasionem; quid ei continget, qui præcipitia vltro adit? Si vicitur à Venere, tam abstinentis; quid sperare potest, qui se quotidie ingurgitat vino, in quo est luxuria? Si non extinguit ignem impurum aqua; an non magis jungentur vnum & Venus? Sternitur sobrietas; & ebrietas firma consistet? Decipitur Eremita tam diu multumque exercitatus; quid fraudis non patietur, qui vix scit duos fidei articulos, in negotio spirituali prorsus peregrinus? Fædatur, in quo omnis virtus fuit; quod non impelletur omni flagitio cooperatus? Vir tantæ orationis intrat in tentationem; quibus modis tentabitur turpiloquus, detractor, blasphemus? Desertor factus est, qui quotidie manducauit panem Angelorum; quam constans erit, qui quotidie vel cum diabolis, vel cum hominibus diabolo deterioribus versatur? Illum superbia & libido rapuit, cui Deus arcana cœlestia ac res futuras

futuras reuelavit; an parcet ei, cui omnes turpitudines instillantur? Nempe hæc est mortalium pernicies, securi sunt, nec sollicitè ambulant, cum in medio tentationum, periclitantur. Maxima pars hominum putat se non tentari; cum nemo sit, qui non tentetur. Tentati sunt, in statu innocentiae, primi parentes. Tentatus est castissimus Ioseph. Tentatus est Dauid. Tentatus Salomon. Tentati Petrus, Iudas, & omnes Apostoli: omnes Eremitæ: omnes Religiosi: ipse Christus: & est, qui se à tentatione judicet immunem? Falleris, ô miser. *Tentatio est vita hominis super terram.* Omni momento tentatur. *Sicut leo rugiens circumvit tentator.* Sed ita subtilis est, ut laqueum abscondat; ita callidus, ut fraudem astu colat: & ut, qui diu in aquis versantur, non sentiunt se esse madidos, ita qui maximè tentantur, nesciunt, quid sit tentari. Tentari, ô infelices, est ad peccatum alluci. Cur toties delinquitis, si non allicimini ad peccandum? cur jussi estis orare: *Et ne nos inducas in temptationem,* si nulla est tentatio? Hostis, vbi cunque potest, nocet; & hostis infernalis parcet? *Quin neque unus tantum, sed sæpe mille tentant.* Vnde quidam interrogatus, quod illi no-

Gen. 39.

3. Reg. 11.

Matth. II.

Marc. 5. 9.

men esset, dixit, se vocari *Legionem*. Ita totis legionibus quidam ad superbiam, auaritiam tentati, adhuc se à tentatione liberos arbitrantur. Sextò, Dei leuiter sensimq; monentis; & corrigentis magis, quām punientis clementia. Neq; enim panem illico subduxit negligenti, sed minuit, sed mindus condituit. Septimò, vis diuinorum colloquiorum, paternusq; Dei erga filios prodigos ad frugem redeuntes animus. Vbi enim suam exhortatione motus est desertor, vbi ad pœnitentiam ac cellam se recepit, iterum eum diuina bonitas suscepit, & nutrituit, sed iam pane mortali manu confecto, ne diuino prodigio iterum ad insolentiam abuteretur.

§. VII.

*Vitæ religiosæ suauitas, acquista,
vel perdata.*

Septimò, in hac etiam historia, tanquam in viua quadam imagine, se intuentur Religiosi, qui, quia corporis sui curam negligunt, merentur curam Dei. An non enim liberimè vacant studijs & orationi? an non, dum illis nulla culinæ cogitatio, ne dum cura est, mensam paratam inueniunt? Addo, illis summam esse in pane & cibo suauitatem;

tem; ut non ficta pietate, sed verissimo testimonio profiteri possint, plus sibi frugales domi dapes sapere, quam si splendidissimis Principum epulis adhibeantur. Accedunt suauissimae illustrationes mentis, & dulcissimi motus animorum; spes certa futurae retributionis; mirifica vita securitas, *quasi juge coniunctionum*. Hæc omnia illi habent: sed multi, sua culpa, vel mintunt, vel penitus amittunt; dum dormire largius, orare, parcius, ingurgitare se cibis ac potu intemperantiis, deserere consueta virtutum exercitia, fugere solitudinem, querere humana solatia, sectari alloquia, amare conuenticula; aucupari noua, frequentare profanorum conuentus, amare conuiua, adire aulas incipiunt. Quantò enim magis dominatur caro, tantò minus spiritus potest emergere; & sicut qui vili olere repleuit famelicum ventrem, neque ficedulis, neque phasianis aut saccharo potest delectari, cum locus, in sacculo non supersit comedendis meliorib⁹; ita qui mundi siliquis se distendit, non est capax cœlestis dulcedinis. Ad Deum, atque ad se redeat, qui vult redire ad diuinæ voluptates; aut se dignum efficere epulis Angelica manu aut missis, aut paratis: ut dicere possit:

Psal. 67.
11. los. 5.
12.

possit: *Parasti in dulcedine tua pauperi Deum,*
De filijs Israël dicitur: & comederunt de
frugibus terræ. Quid sequitur? Defecitque
manna, postquam comederunt de frugibus ter
ræ, nec usi sunt ultra cibo illo filij Israël, sed co
mederunt de frugibus presentis anni terra Cha
naan. Sic contingit filijs Dei: manna ha
bent, sed manna subducitur, quando, cœle
stibus neglectis, ad terrena gaudia conuer
tūtur. Nec enim diuina delectatione dignus
est, qui præponit humanam.

C A P V T. XI.

Alia diuina, erga Dei seruos, dulcedi
nis exempla.

§. I.

Varij modi, quibus Deus homines alit.

Nemo queratur de suis temporibus,
 neque præferat nostro æuo sacra
 antiquiora, quasi iam minus dul-
 cis sit Deus, aut non ita beneficus, sed bene-
 faciendo fatigatus. Adhuc idem est Numen,
 quod fuit semper; adhuc, sicut omni æuo,
 Mundum gubernat. Primum terræ; horto-
 rum; arborum; agrorum fructibus; deinde
 piscibus aquarum; tum etiam avibus, per
 aërem, aduolantibus, denique feris
 dome-

domesticisque animalibus alit homines ; & quosdam quidem otiosos, quibus quodammodo victimum *tellus inarata* gignit ; alios autem manuum labore ac *sudore vultus* panem vult comparare. Alijs, per amicos, & beneficos, alijs, per piorum liberalitatem mittit escas. Non raro, per Angelos, eos, qui Angelicam vitam institerunt, aut cibis, aut non visibili alimento, alit.

§. II.

Nicolai Helveticus victimus.

In pueros notum est, quid Nicolao Helveticio, propè nostris temporibus, factum sit. Omnis illi cibus, omnis gustus erat SS. Eucharistia. Nihil esculenti, per tot annos, sumebat, nihil quod vel alere, ne dum delebare palatum posset. Pro nectare & ambrosia fuit illi Christus. Sed, quia vita illius à P. Petro Hugone nostro copiosè descripta, in manibus est, nolo hīc paginas implere. Satis est, monere, nihil delicatius, dulcius, exquisitius à Deo homini dari potuisse, quam filij sui, in Eucharistia, corpus, quod quod sèpius dignè, eò etiam suauius manducatur ; neque nauiscatur, nisi à stomacho vitorio, & mel, tanquam fel, respuente.

Petr. Hugo in vita eius.

§. III.

§. III.

SS. Eucharistie percepta mira dulcedo.

Fœminam cibis humanis pastam, sed diuinis prodigiosè recreatam, sic fide dignus author recenset: *Noni quandam sanctimoniale ordinis nostri, quæ illam à Domino accepit gratiam, ut quando communicat, tantam ex ipso sacro corpore dulcedinem sentiat, ac si mel reciperet. Non saporem panis, sed mellis, ut dixi, in masticatione, sentit, tota illa die: maximè ante perceptionem cibi corporalis, saliuam habens mellifluam. Nec mirum, legitur enim de manna, quod gustus eius fuerit quasi simile, cum melle. Pergit paulò post author. Similem gratiam, & fortè maiorem, andini collatam fuisse domina Alheydi prime Abbatis monasterij cinitatis VVestualie. Hæc, quotiescumq; corpus Domini à sacerdote suscepit, non panis soliditatem inter dentes, neq; panis saporem inter fauces sensit, sed ipsum Sacramentum, quasi fauus mellis, sine masticatione, per guttur eius in ventrem defluxit; sic, ut mira suavitate omnia eius interiora replerentur. Quando defuncta est, dominus Florentius Abbas de Campo S. Mariæ, qui pater eius fuerat spiritualis atq; confessor, post sepulturam eius, oronibus, qui confluxerant, eandem gratiam prædicauit. Subij-*

Cæsarius
Heisterb.
l. 9. c. 39.

Ibid.
c. 40.

cit his Apollonius: *Si de cadanere leonis egred
sa est dulcedo, non miror, si de corpore Christi,
qui est leo de tribu Iuda, dulcedo egreditur.* Et
planè non sine caussa dicitur: *Fauis distil-
lans labia tua, sponsa, mel & lac sub lingua tua.* Iudic. 14.
Apoc. 5.
Cant. 4.
II.
Hanc enim dulcedinem, in Sacramento, ef-
ficebat ardor charitatis. Dulcis enim est a-
mor, & omnia facit amanti dulcia; quem-
admodum vana amanti amarissimum est
Eucharistiæ manna degustare, debet enim
alia relinquere, quæ illi, tanquam exfurda-
to palato, videntur dulciora. Monendi ta-
men mihi, hîc, sunt simplices, ne putent sé
sensibilem, in sumendo sacro hoc ferculo,
experiri debere dulcedinem. Spiritualis ci-
bus est, & spiritualis dulcedo, hoc est, cha-
ritas in eo, coniunctioque cum Deo quæ-
renda est; quam vtique significat dulcedo
illa, quæ ore percipitur à nonnullis, nec ap-
petenda, si deest; nec, nisi cum magna hu-
militate, si adest, acceptanda. Solet enim
Deus, etiam per corporum sensus, subinde
animas refocillare: quam ob caussam man-
na de cœlo misit Israëlitis.

§. IV.

*Christus hordeaceum panem vulneri intin-
ctum reddit suauem.*

Hoc

Hoc pacto, in D. Francisci vita legimus, An-

gelum, vni⁹ chordæ vel tractu, vel tactu, cor

Francisci ita tetigisse, vt omnis molestiæ,

**Idem Cę-
farius lib.
4. c. 80.**

quam patiebatur, obliuisceretur. Hoc pa-

cto egit cum Clerico illo, qui ad claram val-

lem venit, vt, relictis seculi curis, Deo soli

famularetur. Is, quia corpus antea delicate

habere asseuerat, à communi fratrum pane

pisisq; vehementer abhorrebat. Duo igitur

metuebat æquè, famem scilicet, & famis

medicinam, refectionem. Nocte ergo qua-

dam, cura propemodum tabescenti, Mundi

Reparator Christus comparuit manu te-

nens frustum eiusmodi panis, quo ceteri

solebant vesci Religiosi. Hoc ei porrigen-

dixit: *Comede panem istum.* Ad quæ cum

Nouitius responderet: *Domine, ne quaque*

vesci potui pane hordeaceo; Christus vulneri

lateris sui panem eundem intinxit, & porre-

etum comedere iussit. *De quo cum gustasset, fa-*

etus est sicut mel dulcis in ore eius. Itaq; ex illo

tempore, & panem atrum, & fabas, & reli-

qua legumina, cibosq; regulæ conformes,

quos priùs digitis attingere, nausea illi erat,

magna delectatione, comedit. Nempe nihil

dulce non est, quod sanguine Christi imbui-

Gen. 3.19.

tur. Dixerat olim Deus: *In sudore vultus tui*

vesceris

vesceris pane; falsus sudor amarum tunc fecit panem; nunc dulcis Christi sanguis panem dulcem reddit; quem ab illo acceptum, læti edimus.

§. V.

*Amara in dulcedinem verti, Deum
amantibus.*

Venit aliquando populus in Mara; nec Exod. 15.
poterat bibere aquas de Mara, eò quòd essent 23.
amaræ. Et murmurauit populus contra Moy-
sen dicens: *Quid bibemus?* At ille clamauit ad
Dominum, qui ostendit ei lignum: *quod cum
misisset in aquas, in dulcedinem versa sunt.*
Mara est Mundus, in quo quid non amarū?
Venit Christus; & ostendit nobis suæ Cru-
cis lignum, dicens: *Jugum meum suave est, &* Matthæ
onus meum leue. Qui ergo cruce illius scit uti, 11. 30.
suaue jugum facit, & suaue illi est, quidquid
est alijs amarum. Salsæ solent esse atque a-
maræ lachrymæ, sed Cruce sanguinéque
Christi dulcescunt. *Dulciores sunt lachrymæ*
*orantium, inquit S. Augustinus, quam gau-
dia theatrorum.* Terrenis hominibus men-
tem leuare, graue est; leue crucis baculo ni-
tentibus. *Orando enim, ait S. Bernardus,*
bibitur vinum latificans, vinum spiritus, quod
inebriat, & carnalium infundit obliuionem.

R. Ama-

S. Ber-
nard.
serm. 18.
in Cant.

Amarus & falsus est panis sudore vultus permistus; sed Crucis lignum in panem misum (non quemadmodum à Iudæis toxicū, quo panis inficiebatur) ad Moysis figuram, amaritatem pellit, nectar facit & ambrosiam. Cui enim non fiat dulce pati, pro eo, qui ut pati posset, homo factus est? Qui autem vivissim pro eo pati optant, pati gaudent, & spe condiunt amaritudinem laboris. Immò & Deus illis laborem condit, compensatq; quod tolerant, æternæ voluptatis cogitatione.

§. VI.

Cibi vice, Deo sacra Virgo, dulcedinem percipit dininam.

Recito in hanc rem eiusdem authoris
Cæfarius. historiam Ordinis sui cœtum, ait, fuisse Vir-
 l. 8. c. 94. ginum Deo sacrarum. In eo, quæ penum-
 curabat, promi condi loco, oua frixa, toto
 conuentu, diuiserat. Dum negotiosa est,
 dum satagit rerum, vnam obliuione præter-
 iuit. Quid illa famelica? num impatiens
 facta, num ex odio se negligi suspicata est?
 num cellam execrationibus, sorores reli-
 quas Diris impleuit, aut querelis? Nequa-
 quam. Sed negligentia alterius, in suum me-
 ritum, vfa; sibimet, quod neglecta esset,
 gratula-

gratulata est, Deoque, quasi, ob beneficium, gratias retulit. Adfuit illico præmium virtutis. Nam summus ille paterfamilias, tanta os eius faucesque dulcedine compleuit, ut nunquam aliquid suauius, in omni vita sua, se meminerit, gustauisse. Neque corpori duntaxat ea data est dulcedo; sed menti insuper deliciæ sese tam infunderunt copiosæ, ut diceret, se omnibus eiusmodi esculentis, usque ad extremum obitus sui diem, carere velle, dummodo adhuc semel, gaudiū animi simile liceret persentiscere. O quam verè dixit ille: *Parasti, in dulcedine tua, pauperi Dens!* Psal. 67. 11. Qui enim nouit & sustinere, & abstinere, qui gaudere paupertate, qui inopia delectari; ei Deus & cocus est, & medicus, & opsonator. Adeò homines paupertate uti ad meritum, vel abuti ad impatientiam possunt; &, sicut, ex eadem arundine, vel fistula fieri potest, vel sagitta; ut aut canat, aut lædat; ita ex eadem rerum inopia delectari potest quispiam, vel cruciari.

§. VII.

Ægroto agricola Deus fraga mittit.

Duo hic commemorabo, vnum est de simplici, sed pio agricola. Vdalrico nomen est, & eius memoria habetur sancta, in sacello,

R. 2. non

non procul Abusiaco, intra montium pri-
mas fauces sito ; ibi, vbi *Iulij Cæsaris* im-
mensus, de rupe, trans *Lycum*, *saltus* mon-
stratur. AEgrotabat is agricola, media hys-
me, cum omnia niuibus cooperta horreret.
Incessit eum alieni temporis cupidus, nempe
fraga comedendi. Et illico fraga de niuium
candore rubentia reperta sunt. Facit nimi-
rum Deus voluntatem timentium se ; & o-
mnia seruiunt illi, qui seruit Deo.

§. VIII.

*Ægroto Petro Canisio aduolat auicula
in cibum futura.*

Alterum de nostro Petro Canisio, in
eius vita refertur. Accidit id ei senio mor-
bōque graui, & penè morti vicino. Nam,
cum stomachus iam auersionibus laboraret, sa-
pius à ministro cubiculi fatigatus, ut signifi-
cat, quo cibi desiderio teneretur, auiculam tan-
dem nominauit. Prodiit in forum Oeconomus,
nullaq; reperta, tristis domum rediit ; cum ecce
ad vesperam, aperta fenestra cubiculi, auis
quasi diuinitus immissa se nullo negotio capien-
dam, tantum non ultro offert, &c, vt Poëta
canit :

*Iacob.
Biderm.
lib. 1. E-
pigr. 119.*

*Illa ter, illa quater per inane cubile vagata,
Ambit humanas cœna futura manus.*

Qua

Qua in cœnam apposita, & parua & unica contentus, nihil præterea gustauit, ille tamen lautè se opiparéq; eo vespere epulatum affirmabat. Sic Deus delicias facit seruis suis. Quin & auicula, vt Poëta de eadem scribit:

Nusquam alibi Nidum maluit esse sibi,

Nec potuit tumulo nobiliore frui.

Certè, si mentem haberent atque intelligentia præditæ essent, & aues, & omnes creaturæ in escam homini datæ, mallent vtique bonis in cibum cedere, quām sepeliri in impijs. Sic enim ad Dei gloriam magis seruirent, & quō ipse in se non sunt destinatæ, in Sanctis tamen, Sanctorūmq; corporibus, per nutrimentum additæ, ad cœlum venirent; quod vtique præoptarent, quām cū adipatis damnatorum ventribus, æternū ignominiosissimè & miserrimè cremari; fit enim ciborum materia, materia damnatorum.

§. IX.

Seruorum Dei magna, Mundi parua dulcedo.

Ob hæc talia diuinis obsequijs addicti identidem exclamant: *Quām magna multitudine dulcedinis tuae, Domine, quam abscondisti timentibus te?* Est enim & magna dulcedo,

R 3 cum

cum in Mundo vix stilla sit dulcedinis, adeo,
que parua. Est *multitudo* dulcedinis & varie-
tas; nam & anima eam sentit, & corpus, &
omnes sensus corporis: cum Mundus, quan-
do corpus delectat, animum stimulet & cru-
ciet. Est dulcedo aurum, ut apud S. Franci-
scum; est dulcedo in gustu Eucharistiae, in
ouis, & fragis, in auibus, in pane diuino san-
guine tincto. Magna ergo multitudo dulce-
dinis diuinæ; parua & rara dulcedinis mun-
danæ, vel potius nulla; siquidem, quam pa-
rit, extinguit eodem instrumento. Sicut qui
eodem oris flatu ignem excitat, & necat.
Nam dum vino delectat, vino eodem cru-
ciat, oculorum lippitudine, capitis dolore,
podagra, & mille malis inductis.

§. X.

Fames mater saporis, cibos condit.

Quid quod, sine miraculo, ipsa fames
est optimum cibi condimentum, quæ dulce
facit, quidquid comedunt *esurientes*, quos
Deus *replet bonis*? *Dulciores, post famem, epu-
le fiunt*, ait S. Ambrosius, quæ *assiduitate fa-
stido sunt, & diurna continuazione viles* sunt.
*Condimentum cibi jejunium est. Quanto au-
dior appetentia, tanto esca jucundior. Com-
mendat sitis poculum, nescit vinum querere.*

Luc. 1.
S. Am-
bros. in
tract. de
Helia &
jejun.
Cap. 9.

Et mox: *U*su etiam *pre*iosa degenerant: quo-
rum autem difficilis posse^{ss}io est, eorum grata
perfunctio. *I*pse sol, post noctem, gravior: ipsa lux,
post tenebras, splendidior: post vigilias, sopor dul-
cior: ipsa salus, post ægritudinis tentamenta, ju-
cundior. *A*b ipso mundi conditore didicimus,
sæpe diuersitatibus cumulari gratiam. *P*atrocini-
natur ergo & conniuio famæ, ut gravior fiat
mensa jeunijs. *H*æc S. Pater. Narrat Tho-
mas Cantipratanus, venisse se, in ignotum
sibi pagum; & quia pedibus id iter confece-
rat, longitudine viæ adeò fuisse lassatum,
ut, animo fugiente, moriendum sibi puta-
ret. Fratres, qui eum comitabantur, quæ
proximè patebat ingressus, domum pres-
byteri subeunt; sed, aperta janua, reperiunt
clausum miserationi pectus. Neque enim
vel nigerrimi panis frustum, pro homine
inediâ deficiente, potuerunt obtinere. Inde
ergo digressi longè latèq; ostiatim circum-
eunt; nec quidquam accipiunt. In extremo
pagi angulo casa hærebat, ita pauperis fœ-
minæ contubernium, ut ipsa stipe digna es-
set. Et tamen hæc, quæ minimum habebat,
maximè omnium extitit liberalis. Fragmen-
tum forte vnicum furfurei panis illi erat: hoc
ipsum dabat; magnum donum, si dantis ma-

Thom^s
Cantiprat^s
lib. I. A-
pum. c. 10.
§. 9.

num aspicias ac facultatem. Hoc ergo vi-
spiranti Thomæ obsonium attulerunt. Ille
annonam cum socijs diuidendam ratus, o-
mnes ad communem mensam vocauit. Et
audi ipsum loquentem. *Resedimus sub dumo,*
ait, panem comedimus. Et, licet palearum ari-
sta, quæ erant in pane, palatum comedentium
stimularent, nunquam tamen in vita measum
tam suavi deliciarum edulio delectatus. Opti-
mus coquus est appetitus, quo carent Apicij & manducones, qui nunquam benece-
nant, qua nunquam esuriunt. Est ergo &
hæc vtilitas paupertatis, quod egenis faciat
meliùs sapere cibum quemcunque, quam
diuitibus epulas Iouiales: immo & diuiti-
bus, si volunt esse abstinentes. Hinc Art-
axerxi & Ptolomæo aqua & panis delitæ
fuerunt; & à Lacedæmonijs coquus omnis
juris nigri perpetuo decreto proscriptus est.

Plutarch.
in Laco-
nic. Cic.
§. Tusc.

§. XI.

Animi letitia in minoribus sepe maior,
quam in magnis.

Accedit ad hoc libertas animi, & vita-
curis vacua, quæ est vel hinc pompæ aulicæ
preferenda; quia illa anxietate libera omnia
reddit jucunda: hæc autem nunquam qui-
escit stimulis atque intemperijs exagitata.

Appono

Appono h̄ic talia expertum & confitentem Augustinum. *Inhiabam, inquit, honoribus, lucris, coniugio, & tu irridebas. Patiebar in eis cupiditatibus amarissimas difficultates, te propitio tanto magis, quanto minus sinebas mihi dulcescere, quod non eras tu, &c.* Et paulò infra: *Quām ergo miser eram! & quomodo egisti, ut sentirem miseriam meam, die illo, quo, cum pararem recitare Imperatori laudes, quibus plura mentirer, & mentienti faueretur ab scientibus: easq; curas anhelaret cor meum, & cogitationum tabificarum febribus astuaret.* Transiens per quendam vicum Mediolanensem, animaduerti pauperem mendicum, iam credo saturum jocantem atq; l̄tantem: & ingemui, & locutus sum cum amicis, qui mecum erant, multos dolores insaniarum nostrarum: quia omnibus talibus conatibus nostris (qualibus tunc laborabam, sub stimulis cupiditatum, trahens infelicitatis meæ sarcinam, & trahendo exagerans) nihil vellemus aliud, nisi ad secundam l̄titiam peruenire, quo nos mendicus ille iam præcesser, nunquam illuc forte peruenituros.

§. XII.

Dinitum &que malis, ac nummis, carant pauperes.

Ex his exemplis perspicuum est, quām

R 5 verum

S. Augu-
stin. l. 6.
Confess.
cap. 6,

verum sit illud adagium ; *Vallis vitem decepit.* Ut enim valli, quibus vites alligatae fulciuntur, nonnunquam radicibus actis, ramis ac frondibus suis vitem strangulant, aut prostrati palmitem secum trahunt; sic diuitiae & rerum abundantia quibus opulentis nituntur, dum laetitias & voluptatem sperantur parituræ, plerumq; curas gignit, & mille sollicitudinum procellas. Vbi enim plures curæ, quam apud opulentos ? vbi rior quies, quam apud opulentos ? vbi somnus interruptior, quam apud opulentos ? vbi ciborum maius fastidium, quam apud opulentos ? vbi frequentior nausea vini, quam apud opulentos, qui, postquam se ad summum gutturem, vt Comicus ait, ingurgitarunt, omnia conuomunt ? vbi lites acerbiores, quam apud opulentos ? Et hæc vita non sit amara ? cum tamen pauperes, nec tineam metuant, nec furem ; & totas noctes securi dormiant, postquam mæcido, tâquam Deorum cibo, & limpida, tanquam nectare, sese suauissimè refecerunt. Videte

Psal. 24.8.

igitur, quam sit *dulcis & rectus Dominus*: ijs, qui sunt sine solatio auri atq; argenti, *dulcis*: qui autem spem in auro incertam & sollicitam habent, *rectus*. Dispice ergo, quam

amarum

amarum sit, relinquere Dominum Deum, ac Ierem. 3.
fodere sibi cisternas dissipatas. Duo enim, 19.
ait, mala fecit populus meus: Me derelique- Ierem. 2.
runt fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi cister- 13.
nas dissipatas, quæ continere non valent aquas.

C A P V T XII.

*Non solum Religiosos & peculiares Dei
seruos, sed & seculares prodigiose
curatos & pastos.*

§. I.

Nihil deesse timentibus Deum.

NE quis autem existimet, Prophetis tantum, atque Apostolis, virisque Eremitis, & Religiosis hanc à Deo curam impendi, suppetunt & rationes, & præter ea, quæ de Lydwina diximus, alijsq; , alia exempla, quæ demonstrant, hanc paternam filiorum alendorum præsidentiam, in Supra.
c. 18. alios quoq; fuisse corriuatam. *In præmissis* S. Hieron.
veritatis nemo dubitet, inquit D. Hieronymus. in c. 6.
Sit homo, qui esse debet, & mox addentur Matth.
ei omnia, propter quem facta sunt omnia. Quidquid est in hoc terrarum orbe, hominis causâ, conditum est. Nihil igitur se hominis utilitati subducet, nisi ille se Dei obsequio subducat. Igitur si homo ad eam, quam Deo debet,

debet, seruitutem redeat, jure quodam suo, etiam cætera, tanquam sua, sibiq; debita recuperabit, siue religiosus is sit, siue communis hominum lege, extra omnem religiosum ordinem, viuat. Siquidem generali prouidentia Deus omnibus consulit; peculiari vero filiis suis. Quo quis enim magis filij nomine dignus est, eò magis eum curare vniuersi parens debet.

§. II.

Magis curari à Deo, qui Deum magis curant.

Matth. 5.

45.

Quòd si Deus etiam lilijs, & passeribus, & capillis capitis intendit, prouidentiamq; præstat; quòd si solem suum oriri facit etiā super injustos; quantò magis justis omnia necessaria prouidebit? Illud quidem fatendum est, sanctiorem quemque, ab omni cura temporali impensiùs mentem auellere, ut eam totam possit impendere Deo. Quare sicut ille solum Deum curat, ita obligat vicissim Deum, ut illum ita curet, quasi solum curet. Non neglit tanta bonitas eos, qui se totos in illam projecerunt. Itaque magis tales curantur, quam si seipso curarent; & maiorem eorum rationem habet Mundi Gubernator, quam illorum, qui curas animaliumq;

mūmq; suum quodammodo diuiserunt, aut toti negotijs imersi seculo seruiunt. Quanquam bonus Deus magis hos etiam ipsos curat, quam ipsi Deum.

§. III.

Obsessa ciuitatis insperatum auxilium.

Nec enim desunt exempla. Quam insperatō

4. Reg. 6.

succurrit usque ad desperationem obsessæ

25.

ciuitati? Factaq; est famæ magna in Samaria:

& tamdiu obsessa est, donec venundaretur caput asini octoginta argenteis, & quarta pars cabi steroris columbarum quinque argenteis.

Si famæ hæc non satis magna, considera à matre filium coctum; considera verba ducis, Elisæo magnam rerum omnium abundantiam in sequentem diem promittente, dicentis:

Si Dominus fecerit etiam cataractas, in 4. Reg.

cælo, nunquid poterit esse, quod loqueris? Et

7. 2.

tamen, totis repente Syriorum castris exterritis, fugientēq; & rege & exercitu, quanta omnium cibariorum copia in prædam relitta est? Vnus dies totam sustulit calamitatem; nec citius sol noctem pepulit, quam abundantia penuriam; & inopia rerum omnium, in omnium rerum copiā est commutata.

§. IV.

Mulieri per Prophetam prospectum.

Neque

4 Reg.
8.1.

Neque toti tantum ciuitati proutisum est, sed etiam exiguae mulieri, ad quam Eli-sæus dixit: *Surge, vade tu & domus tua, & peregrinare ubiunque repereris: vocavit enim Dominus famem, & veniet super terram, septem annis. Quæ surrexit, & fecit juxta præceptum hominis Dei: & vadens cum domo sua peregrinata est, in terra Philistym diebus multis. Curauit utique hæc mulier familiam, sed una etiam à cœlo curata est, per Prophetam, dum missa est, fame dominante, ubi atere-tur. Quod quidem apertis verbis Prophetæ huic mulierculæ antè dixit. Quam plurimis, non quidem per sermonem hominis, sed per Angeli suggestionem, indicat Deus, ut locum mutent, & emigrent aliò, ubi eos vult sus-tare; qui si ibi manerent, unde, tacita cogi-tatione suadente, abeunt, fame essent per-i-turi.*

§. V

Luc. 5, 5.

Apostolis à Christo pisces prouisi.

Ipsi Apostoli, cum labore manuum sua-
rum victum quæritarent, cum retia in un-
das jactarent & pescarentur, nonne à Do-
mino adjuti sunt? Ad Simorem ait: *Duc in
altum, & laxate retia vestra in capturam. Et
respondens Simon dixit illi: Præceptor, per to-
tam noctem laborantes nihil cepimus: in verbo
autem*

autem tuo, laxabo rete. Et cum hoc fecissent, concluserunt piscium multitudinem copiosam, rumpiebatur autem rete eorum. Et annuerunt socii, qui erant in alia naui, ut venirent, & adjuvarent eos. Et venerunt, & impleuerunt ambas nauiculas, ita ut penè mergerentur. Quod cum videret Simon Petrus, procidit ad genua IESV, dicens: Exi à me, quia homo peccator sum, Domine, stupor enim circumdederat eum, & omnes, qui cum illo erant, in captura piscium, quam cœperant. Post resurrectionem quoque, stans in littore, Apostolis, qui iterum tota nocte cœperunt nihil, dixit: Mit- Ioan. 21, 6.
tite in dextram nauigij rete, & inuenietis. Mi-
serunt ergo, & iam non valebant illud trahere, præ multitudine piscium. Laborantibus igitur, & pro victu solicitis succurrit, & quasi manum porrexit. Quin postquam descendebant in terram, viderunt prunas positas, & pi-
scem superpositum & panem; & dixit IESVS:
Venite, prandete. En cocum factum! en factū
piscatorem, in gratiam piscatorum! Aut
enim piscem, pruni posita superpositum,
manu sua è mari extraxit, aut creauit, & pi-
scem utique magnum, qui tot fame-
licis piscatoribus sufficeret.
saturandis.

§. VI.

§. VI.

*Pauperibus, in Natali Christi, epulum, & qui
ad illud pertinebant, mira dispositione
Dei, & Francisci à Puerō IE-
SV paratum.*

Possent hīc innumera alia exempla af-
ferri. Vnum non prætermittam valde re-
cens, quod in historia vitæ ac virtutum
Venerabilis Fr. Francisci à Puerō IESV

**Ioseph. à
Iesu Ma-
ria de vi-
ta Fran-
cisci à
Puer. Ie-
su. c. 5. 6.
lib. I.** Carmelitæ discalceati R. P. F. Ioseph à Iesu
Maria, item Carmelita Discalceatus refert,
Franciscum scilicet à Puerō IESV, inter mul-
ta pietatis exercitia, in die Natali eius, E-
quitatui & militiae IESV (ita pauperes vo-
cabat) commune instruere solitum epulum,
quo non solum Complutenses, verū etiā

totius prouinciæ pauperes, modò factæ in
eam diem confessionis schedulam testem o-
stenderent, excipiebat. Aliquot antè diebus
religiosissimo candore Paruulum suum con-
ueniebat, eique narrabat, se pauperibus fe-
stiuam mensam, in illius honorem, promi-
sisse: illius partes esse vigilare, vt creditori-
bus sumptum suppeditantibus satisfac-
tusmodi oratione facta, omnem deinceps
cogitatum suum in Dominum jactabat.
Minimūm veruecibus triginta, bobus duo-

bus,

būs, frumenti sextarijs quindecim aut vi-
ginti illi opus erat, cum capreolis, larido, ra-
pis, carbonibus. Quæ omnia Puer IESVS ad
eum direxit, etiam per ignotos, & pauperes:
Ipsi pastores ruris illi de g̃ege suo affere-
bant, quidquid liberet, & quocunque tan-
dem precios, quandocunque soluendo. De-
nique ad miraculum omnia supp̃etebant,
licet numerus conuiuarum, ad mille ducen-
tos excresceret; quos omnes ad laudandum
Puerulum IESVM exhortabatur. Præter ci-
bos autem, etiam singulis Regalem vnum
in chartula complicatum offerebat. Quo-
dam anno, in summa annionæ caritate, no-
te quadam Natiuitati Christi proxima, in
ipso facello nosocomij, sic paruulum suum
est allocutus: *Domine, nostrum festum, &*
dies cibanda militia tua ecce est in foribus, Fran-
ciscus autem ne vel vnum obolum habet: &
nemo ei quidpiam adhuc obtulit, aut promisit,
sicuti alias factum est; nescio igitur, quid mihi,
hoc anno, affuturum sperem ab ipsomet Domi-
no meo; maxime cum ipse mei prorsus oblitus
videatur: Sic oranti repente affusus est ma-
ior fiduciæ spiritus; quem tamen Orcinus
spiritus, obiecta hominum penuria, dicti-
tansque, voluntatem, hoc anno, pro opere

S fore,

fore, extinguere est conatus. Sed fortiter eum repellenti, mox ad fores adfuit ignoti vultus homo, qui aureos illi in manus dedit refulgentes, vna jubens hoc epulum, hoc anno, nequaquam omittere. Cum dicto se è conspectu subduxit. Secuti dein alij atque alij, qui omnia necessaria affatim fugabant. Solus bos deerat, & instabat iam dies. Ergo frater, qui eum adjuuabat, identidem instans dicere non cessauit: *Itaq; hoc epulum, Francisce, bouem non videbit?* Respondit semper Franciscus: *Bouem habebimus: Scit Puer I E S V S, eo nobis opus esse. Ne dubites, missurus est bouem.* Quin eo ipso die, quo singulorum portio præparabatur, adfuit frater, qui diceret: *Hoc anno bouem pauperes non comedent: Immò, ne despera,* ait Franciscus. Cum alter non cessaret vrgere, diffidentiam eius reprehendens, à se repulit, & mox adfuit, qui vltro bouem, non alio prelio, quam, vt pro se oraret, obtulit.

§. VII:

Bos emptus se ipsum sifit emptori.
Vice altera, ait ibidem author, Madrito reuertens, ad Complutenses suos, paucis ante natalem Dominicum diebus, pro instruenda ordinaria mensa pauperum, ad Turregum, quod Complut-

Compluto tribus dimidiatis milliaribus distat : animaduertit illic arantem rusticum in gemino bone; quorum alter, quia obesus valde atque abunde bonus ipsi videbatur, optimum putauit, si ex eo conniuinum istius anni instrueret. Conuenit ergo ea de re agricolam; agit de pretio, bouem emit; & numeratā pro eo pecunia, non alia obligatione adstringens eum rusticum, quam quod quatuor diebus ante festum Dominicæ Natiuitatis veniret Complutum, atque emptam illam, ac iam persolutam bestiam adduceret, latabundus abit. Atque ita, nulla alia conditione superaddita, omnis timoris expers, nihil vel de ipso subulci nomine sollicitus, iter suum prosequitur. Stabat interim secū cachinnans pagan⁹ (sicuti postea narravit) & de homine tam sincera ac simplicis farina, qui sine alia præcautione, emptū bouem ac pretium eius, in nunquam visi, nunquam auditī hominis manibus reliquisset, sibi ipsi risum faciebat, nihil minus, quam de tradendo pecore cogitans. Instabant Natalitia, & qui à conniuino erat, Franciscum nostrum, ut de bone emendo ageret, commonebat: ipse autem iam emptum eum esse dicebat. Ventum erat, ut iam singulis præscinderentur portiones sua, & vestigium bonis necdum apparerat, & Franciscus venturum eum asseuerabat.

S 2 bat.

bat. Pridie igitur nativitatis, presentibus in hospitali fratre nostro, & altero Francisco de Cuevas familiari suo, cum pluribus alijs, bos ingens, & omni ex parte bonus ad mensam, tanquam in propriam penetrat, sine ductore, domum. Vedit, & subito, ipsissimus ille est, inquit, noster Franciscus, emi illum, & pretium solui, ligare, maectate, diuidite. Venit autem & infidelis ille rusticus, multò post tempore, anhelus totus, & multa super profugo suo bone queritans. Ad primum autem F. Francisci colloquium compunctus usq; ad cor, abjecit se coram in genua, sinistra sue intentionis accusator factus; & ut delictum sibi remitteretur, supplex precator institit; confessusq; est ijs, qui tum aderant, quomodo, cum primo diluculo istius diei egressus est ad opus suum, bos iste, qui alioquin mansuetissimus erat, Complutum versus sese arripuisse. Quem toto nisu insequuntus nullatenus asequi potuisse, ad quem Fr. Franciscus convertens sese pacifice, & super caput humiliantis se, & reatum suum publicantis manum imponens. Quid, amice, hoccine igitur tibi in animo erat? festina igitur ad templum, & ostende te parvulo IESV, ut istam tuam iniquitatem propitiis tibi, ut petis, remittat, iuit autem & ipse pro gratia illa, & pro ram insigne prouidentia sua symbolo gratiam;

gratiam Deo relaturus. Vnde factum est, ut quotquot ibi reperti sunt, noua admiratione ac stupore corriperentur.

§. VIII.

Bos datus pauperibus, illico compensatur.

Addam hīc domesticum ac simile de boue, longēq; luculentius exemplum. P. Andreas Ouyedus, qui anno 1579. sanctissimē vitam finiit in Salembri, à Iulio III. Pontifice in Patriarcham suffectus, ab vniuersa gente Goana verē sanctus & vir Apostolicus habitus, præter ardentissimum zelum animarum, erga pauperes præcipua fuit charitate. Aliquando ita omnia in illos profuderat, vt nihil omnium, quod daret, superesset, præter vnicum adeò bouem, qui ei erat, ad sacra ornamenta deportanda, pernecessarius, si quando ex vno loco ad alium erat profiscendum. Quia tamen viscera eius pati non poterant, vt miseros egentes oculis aspiceret, eum ipsum clitellarium bouem mandari jussit, atque in pauperum escam distribui. Adfuit tum illi, qui hæc ipsa postea de eo est testatus, monuitque: ne jumentum adeò necessarium occidi fineret. Huic Ouyedus respondit: *Sine, fili, eum, cædi atq; distribui: quippe cras manè Deus alium bonum*

S 3 prouid-

prouidebit. Vaticinio euentus respondit. Intellexit enim nobilis quidam Patris charitatem pariter ac necessitatem, tantóq; benignissimæ liberalitatis, in pauperrimo Patriarcha, exemplo permotus, ad eum quadraginta boues, pecudésq; alias octoginta, præter alium commeatum, misit; quibus inopinatò auctus, in plures potuit alédos esse liberalis.

§. IX.

Mercatoris in pauperes liberalitas compensata, illiberalitas punita.

Sic Deus submisit, non tantum homini Religioso, sed etiam omnis generis hominibus extra Religionem decentibus, per Religiosum, festivas epulas. Et quod mirum est, qui ad eum confluebant, non ad dandam, sed ad accipiendam eleemosynam confuerent videbantur; cum tamen non accipiendi, sed dandi animo venirent, qui non ipsi erant indigentes. Illud etiam illustre est. Complutus erat quidā pius ac copiosus mercator, Matthæus Pontanus, apud quem acceptas eleemosynas Franciscus deponere solebat, ut recipere, si proximi id indigentia postularet. Quodam diffcili anno, & penuria rerum ingenti pressis hominibus nosocomiōq; inimis redundante, tantum à thesaurario suo argenti

In l. 2.
c. 4. vitæ
Francisci
à Puer
Iesu.

argenti acceperat, vt non solùm fiscum proprium exauriret, verùm etiam mutuum à mercatore peteret, fide Pueri IESV, in cautionem accepti, datâ. Omnia mercator in rationes inferebat diligentissimè. Tandem reperit se Franciscus millenorum ducatorum debitorem; nec territus, in dies debita augebat, mercatór q; petenti diu dabat; donec, mala cogitatione animum subeunte, vnde soluēdo esset, cœpit dubitare. Redeunti ergo atque iterum petenti Francisco dixit: Vnde tot nomina expunges, Frater? quis tibi tantam pecuniæ summam promisit? Nemo, inquit, Franciscus, sed habeo bonum, fidejusserem Puerum I E S V M; qui me non deseret. Hoc responsum vbi ad amicos retulit mercator, derisui habitus est, vt qui se verbis fineret lactari, propriamq; familiam ac liberos in extremam cōijceret necessitatem, eique argentum suum concrederet, cui, præter peram, fundus nullus erat. His talibus sarcasmis exacerbatus Matthæus, redeunti, pro mutuo, Franciso, negavit se deinceps quidquam daturum; datis vtiq; iam abunde depauperatum despoliatumque. Abiit vacua manu Franciscus, & Puer IESV necessitatem suam exposuit, à quo missus est, alium pa-

S 4 tronum

tronum quærere. Quæsivit, & inuenit alium mercatorem Rodricum Nunnez, à quo æquè ac à priore omnia liberaliter accepit. Intervim ex quo à Matthæo repulsus est Franciscus, cum Francisco etiam omnis fortuna abijt. Nihil in taberna amplius vendebatur; nec, quæ debita fuerunt, extorqueri poterant, silebat negotiatio, cessabant lucra, nulla in domo prosperitas, nulla in domesticis sanitas. Ipse Matthæus inquietus & conturbatus, quasi mente videbatur excidisse. Vsq; adeò damnosum est, lucro nimis inhiare; & parcum esse erga Deum, est opes profligare. Quod cum agnosceret Matthæus, Franciscum iam vltro conuenit, dixitq;, vt, solito more, pro mutuo, ad se rediret, se & sua omnia deinceps fore in illius, & Pueri IESV potestate. Quod vbi factum, & lucrari mercatoriterum cœpit, & pauperum procurator, acceptis largissimis eleemosynis, intra mensem, debitum omne dissoluit, adeò, vt etiam centum coronatorum summa superesset. Videant hic mercatores, discant magnates, unde possint opulescere; neque cum nostris Politicis existiment, se rem aucturos, dum minunt sumptus in pauperes & Ecclesiam faciendos. Discant hinc ipsi pauperes, Dei curam etiam

etiam ad eos alendos extendi, qui extra religionem religiosè viuunt. Quisquis Deo viuit, Deo fidat; cuius verbum est: *Si volueritis, Isa. 1. 19.*
& audieritis me, bona terra comedetis.

§. X.

Principum promissa, in Deo stabilienda.

Ne longum faciam, complura alia omitto, quæ Francisco huic, in hoc genere, acciderunt; illud tribus verbis perstringam potius, quam dicam, eum, si spem suam in Principibus posuisset, nec totum se in Dei manum tradidisset, nihil impetrasse opis. Quare cum Sabaudus, cum Catharina Austriæ infantissa matrimonium initurus, Madritum venisset, & eodem venienti Francisco multa promisisset; Madrito discessit, Francisci oblitus; qui iam Complutum redierat, pecunia accipiendæ cura alij demandata. Quare moestus Franciscus, ad Puerulum suū IESVM configuit, atque in sinum eius querelas deposit, didicitq; , ideo nihil se accepisse, quia carnem brachium suum posuisset. Quam primū ergo posthac constituit, in solo Deo fiduciam omnem collocare, adfuit à Sabundo cursor, qui liberali sanè eleemosyna in pauperes assignata eum subleuauit. O mortales, quid speratis in Principibus! in Deo

S 5 sperate,

S. Hierō.
in c. 6.
Matth.

S. Augu-
stin. lib.
de Elec-
mosyna.

sperate, & bona terrae comedetis. In promissis
veritatis, ait D. Hieronymus, nemo dubitet.
Sit homo, qui esse debet, & mox addentur ei o-
mnia. Non est autem homo, qui esse debet,
si in Deo non sperat. Immo impietas est, post
tot exempla luculentissima, post tot clarissi-
ma Scripturæ Sacrae, sanctorumque Patrum
testimonia, de diuina prouidentia dubitare.
De qua qui dubitat, an Deus sit memor sua-
rum promissionum; dubitat, an sit liberalis;
dubit, an sit Deus; si enim Deus est, fidelis
est, diues est, liberalis est; amans est suorum
filiorum. Meritò igitur eiusmodi Dubi-
tantium his verbis compellat D. Augustinus:
*Tu Christiano, tu Dei seruo, tu bonis operibus
dedito, tu Domino suo charo aliquid existimas
defuturum? An putas, qui Christum pascit,
a Christo ipse non pascitur? An putas terrena de-
rerunt, quibus cœlestia & diuina tribuuntur?
Vnde hæc incredula cogitatio? Quid facit in do-
mo Dei perfidum pectus? Sed fortasse non sunt
tales in Ecclesia Dei? Diffidunt curæ & pro-
uidentiæ Dei, quicunq; furtis, rapinis, frau-
dibus, aliisque malis artibus diuites volun-
tari. Si enim à Deo necessaria sperarent, nō
raperent aliunde. Sperarent autem, si non
ipsis bestijs se se judicarent indigniores. Si-
quidem*

quidem de brutis animalibus sciunt verè dici
ad Dominum: *Dante tē illis, colligent: appelle-* Ps. 103.
28.
riente te manum tuā, omnia implebuntur boni-
tate. His se æquiparare non audent, quia
non tantum comparati sunt animales isti e-
quo & mulo, & jumentis insipientibus, sed
etiam, infra bestiarum vilitatem, se se abje-
cerunt. Si in Deo spem collocarent, non so-
lum ad eos alendos pij homines, sed etiam
corui, cerui, lupi, leones, aliāq; bruta anima-
lia, & ipsa elementa excitarentur.

§. XI.

*Dei in extrema fame, notabilis mi-
sericordia.*

Et fuerunt excitati. Recensebo in hanc Pithœus
rem exemplum, quo vix quidquam in diui- in Anna-
næ prouidentiæ testimoniæ luculentius po-
test afferri. Habeo illud ex Annalibus Fran-
corum Pithæi, nec Baronium id suis Anna-
libus inserere piguit. Anno reparatæ salu- 850. n. 15.
tis 850. sæuissima fames Germaniam inua-
fit; sed præcipuè eos infestauit, qui Rhenum
accoluerant. Ibi unus frumenti Moguntia-
ci modius decem siclis argenti vendebatur.
Sed memorabilis fuit charitas Archebisopij
Rhabani. Is in quadam parochiæ suæ villa,
Wincella dicta, commorabatur, & , præter
dome-

domesticos ac familiares suos, quotidie pl^u quam trecentos alimentis sustentabat. Itaque ingenti contentione illuc pauperes undique confluxerunt. Inter hos visa est & mulier inedia consumta, quæ filium paruum gestans, refici cibo cupiebat, sed exhaustis viribus, in ipso limine concidit. Puerulus igitur adrepens mamillam matris mortuæ, quasi adhuc viuentis, de sinu protrahens ac fugere tentans omnes gemere & flere coëgit, qui miserabile illud spectaculum intuebantur. Nimirum minus beneficium alij existimarent, esse in alimentis positum, nisi alij fame interirent: & luculentius succurrit Numen, dum, alijs inedia morientibus, alios ab ipso penè capulo reducit ad vitam. Itaque, eo ipso tempore, alius quispiam de Grabfelden famem fugiens, vxore & tenero adhuc filio comitante, in Thuringiam proficiscebatur. Quam verè locutus est, qui famem *malesuadam* appellavit? Nā audi, quid huic suaserit. Si mensa Thyesteam cogitas, minus cogitas. Alienis ibi manibus mactatus est puer, & ab ignaro parente absumtus. Hic, pater suis met manib^u & dentibus gnatum lacerare constituit. Ventum erat ad siluam densis arboribus horridam & vel

vel ab ipsis vmbbris formidolosam. Procul ab hominibus, nec feram conspiciebant. Quid non suadet solitudo? quid non cogit fames? Fractus jejunio parens inedia tabescientem vxorem intuens, puerumque auctum mortuo similem, aut iam morituro, sic conjugem affatur: *Quid viuimus, mea charissima, immo quid morimur tamdiu? an non satius est, hanc citò finire calamitatem?* Et finienda est profectò omnibus tandem, si nō vnius morte diorum vitam redimimus. Paullo post animam iam fugientem exhalabit nobis hic puer, & nos cum illo, ni qualicunque cibo vires restauramus. Nunc quid igitur satius est, pueri mortem accelerare, ut eius carnibus viuamus? vitam illi dedimus, sic vices ibunt, sic vitam dabit & ille nobis: immo sic longo eum pariter, & nos cruciatu liberabimus. Ad hæc verba, vehementissimè viscera materna cohoruerunt: neque voluit pia parens in ijs eundem filium bis gestare. Obtestata est igitur, quantis maximis precibus potuit, maritum, ne tantum scelus in Deum, in proprium sanguinem, in innocentem puerum admitteret: potius omnibus occumbendum vñā, quam tale facinus audiendum. Vim peroranti protis lachrymæ ac ciulatus

eiulatus addiderunt. Caucasum commotis-
set pallida mater, pro teneri filij vita, apud
patrem, apud coniugem supplex. Sed fames
patris in rabiem cessit. inijcit conitigi, inijcit
proli manus, & de maternis brachijs; filium,
per vim, rapit, nec quidquam clamantem,
vxoreq; frustra reclamante, & superos ob-
testante. Efferatur, in summis malis, non ex-
tinguitur penitus hominis natura. Quamob-
rem & iste fame væsaniens, ne uno istu &
matrem occideret, & prolem, filium à pa-
rentis conspectu longius asportauit, ut, ex
tra oculos illius, eum deartuaret. Quin e-
ducto iam gladio, manu ipsa, ad tantum faci-
nus, trepidante, aliquandiu in ancipi hæ-
sit, deliberauitq; cōsultiūsne esset, ferire, an
perire? fuitq; crudele certamen, inter amo-
rem patrum, & furorem comedendi. In tall-
imentis lucta, sinistra gnatūm trahens, fer-
rum nudatum dextera tenens dum progre-
ditur, adest repente de cœlo auxilium, & ec-
ce, quasi pro Iphigeniæ mactatu cerua sub-
stitueretur, ita inopinatò conspicit duos lu-
pos eminus ceruæ instantes, eāmq; recens
occisam lacerantes. Quis eo tunc lætior? il-
lico manu mittit filiam, eūmq; vitæ, liber-
tati, matri, immo & sibi donat; sublatoque
clamore,

clamore, strictum ensem intentans, quātum, per vires, licuit, accurrit, lupos fugat, & ferina cruda stomachum placat. Mox partes alias atque alias seca, eāsque, ut erant, crurore manantes ad coniugem, affert, iam nati- cidiū pridem esse peractū existimantem. Cum autem etiam videret maritum venien- tem, carnēsque recentes sanguine perfusas manibus ferentem, quid aliud arbitrari pos- tuit, quām filij occisi eas esse? Ergo, animo fugiente, sensibūsq; destituta retrorsum col- lapsa est, non secus ac fulmine dejecta. Ad- uolat maritus, consolatūr vxorem, quā non, nisi filio addūcto conspectōque, credere voluit, filium viuere. Filium ubi vidit, tum demum illi remigravit ex integro sp̄ritus; tum in pedes erecta, tum in has voces effusa est. *Exultauit cor meum in Domino: infirmi accincti sunt robore: & famelici saturati sunt.* *I. Reg. 2. 1.*
*Dominus mortificat, & vivificat: dederit ad inferos, & reducit. Egit & maritus Deo gra- tias, & quōd tam immani facinore se non, passus esset contaminari, & quōd filium sibi conseruasset: dixitque ex animo: Oculi om- nium in te sperant Domine, quia tu das escam illorum in tempore opportuno. Lauda Domi- num mecum & tu, vxor, & tu, fili, per h̄c e- *Pf. 144. 15.*
Iob. 36. 31.
*nim**

288 *Cap. XIII. Etiam per simplicissimos*

*nim judicat populos, & dat escas multis mortali-
talibus. Post eiusmodi laudes, mensæ accu-
buerunt, testatique sunt postea, nunquam
se suauius epulatos esse, quam cum incoctis
carnibus, in silua, vescerentur. Sic Deus ipsos
lupos voluit esse famelicorum hominum la-
niones. Nec mirum est à lupis homini præ-
dam relietam, si à lupa Romulum ac Remum
laetatos esse Romani crediderunt.*

C A P V T XIII.

*Mirabile iudicium Dei, per simplicissi-
mos, saepe efficientis, quod persapi-
entes sperari non potuisset.*

§. I.

Dei ars est, contraria e contrarijs elicere.

Non subuenit igitur tantum ijs di-
uina misericordia, quibus alij non
subueniunt; aut qui aliunde deserti
sunt, sed saepe etiam subuenit, per lupos, per
ceruos; aut si per homines, certè per illos,
de quibus minimè sperauisses; sicut in con-
trarium saepe nocent, quos credidisses tibi
profuturos, ut pro perca, quod dicitur, scor-
pium capias, & ex ipsa vipera medicinam, hoc
est, ex inimicis salutem. Ars maior est, reme-
dijs minoribus succurrere: maxima autem,
si non

Luc. I. 71.

Si non tantum contraria contrarijs curen-
tur, sed etiam ipsi artis præcepto contraria
adhibeantur. Sic Seruator *expuens in terrā* Ioan. 9. 6.
fecit lutum ex spūto, ad oculos cæci illumina-
nandos, cum alioqui luto oculi excæcentur;
nihil enim illis magis est contrarium. Sic
cūm nihil sit, quod aquas magis reddat a-
maras atque impotabiles, quām sal (vt ex
marinis aquis est manifestum, quas nemo
potest bibere) tamen Elisæus eas, immisso
in amaras aquas sale, dulces potabilēsq; ef-
fecit. Si artem sequi humanam, aut phar-
macopolas voluisset imitari, saccharum in-
spersisset, mel infudisset, mulsum, non sa-
lem indidisset. Habet ergo præcipuam ad-
mirationem diuinæ prouidentiæ illud cœle-
ste iudicium, quo *vocat ea quæ non sunt, tan-* Rom. 4.
quam ea quæ sunt; & vtitur ijs, qui sunt cō-
temtibiles, in hominum oculis, vt eos con-
fundat, qui sibi videntur esse sapientes. Nam
quemadmodum, apud Strabonem, *Croto-* Strab.
nitarum postremus, reliquorum primus est; lib. 6.
ita sæpe, apud Deum, *primi fiunt nouissimi*; Matth.
& nouissimi primi. 19. 3d.

§. II.

Innocentis Monachi ridicula simplicitas mali-
tiosissimi Nobilis iniquitatem emendat.

I

II

Cæsarius
lib. 6.
cap. 2.

In quam rem *VVido Abbas Cisterciensis*,
postea Cardinalis, cum missus esset *Colonia*, ad
electionem confirmandam, quæ facta fuerat
contra Philippum in Othonem, retulit *ibidem*,
quandam sanctæ simplicitatis historiam satis ju-
cundam, *satisque mirabilem*. Dicebat enim,
Cisterciensis ordinis domum quampiam, in
ditione sitam Nobilis, sed Deum ac diuina
non curantis viri. *Is*, cui *jus & vis idem erat*,
cœnobium multis miseris vexabat modis;
per præfectos ac ministros reliquos, de
annona, de *vino*, de *pecoribus Monasterij*,
quatum libuit, abstulit, atque usurpauit; id-
que toties, quoties *væsana* in eum incessit.
libido rapiendi. *Religiosis reliquit*, quantum
ipsi videbatur, non quantum ad eos pertine-
bat. *Quem ad modum haud raro hodieque*
fieri videmus, ab *ijs*, qui, vt *ipsi pereant*, per-
dere Religiosorum redditus, omni, quā pos-
sunt, ope, nituntur. *Diu iam ea durauerat*
tyrannis; & *pœnè lex erat*, nullum *jus esse*
Monachorum, eorumque *jura*, sine *injuria*
posse violari. *Quid facerent*, contra *vim*
tantam, *pauperculi*? *Crabronem irritassent*,
aut ignem gladio fôdissent, nisi *querelas in*
tra septa monasterij continuissent. *Itaque*
gemitum silentio prementes, *velut inclusam*

flam-

flammam, conabantur suffocare. Sed ea tandem, tanquam ruptis repagulis, se se effudit potentius, quando idem Nobilis, more hostis, in armenta ipsa monasterij palam inuasit, partemque haud exigiam, prædæ instar, in suam arcem, nouis Cacus abduxit. Convocat Abbas fratres, in cōcilio existunt quærelæ; mox turbæ, itur in diuersas sententias. Mittendum vnum, è toto cōcetu, censuerunt. Sed non erat, qui mitti vellet. Abbatis præcipuam fore authoritatem arbitrabantur. At ille prouinciam detrectauit, dictans, nihil se, apud Caucaseum pectus, profecturum. Destinatur Prior, sed & ille noluit actum agere. Designatur is, qui *cellæ præfetus* vocatur; excusauit. Ad ultimum, Nemone hic est; ait Cœnobiarcha, qui nobis ire aut velit, aut adire hunc Verrem audeat? Cunctis altum silentibus, indignante ironia, vnius: Ille, inquit, eat, & digito simul hominem senio ingenioque simplicissimum, ac inde ineptissimum ostendebat. O quanta est vis simplicitatis! Nescit tergiversari, dum nescit suspicari. Hinc, qui simplicior, idem est obedientior.

Igitur, ceteris omnibus iter detrectantibus, iste solus negotium suscepit. In ipso abi-

T 2 tu, ex

tu, ex Abbatे quærit: Quid sibi, si non totum, sed pars duntaxat eorum, quæ ablata erant, restituatur, faciendum? Respondet Abbas: *Quidquid reddiderit, accipe, in Nominе Domini.* Præstat aliquid recipere, quām amittere totum. Sic instructus it mōnachus. Ad arcem vbi peruenit, immō & ad conspectū honorati prædonis, cœpit Præsulis sui, Fratrumq; ei in primis orationes offerre; tum etiam mandata, quæ acceperat, exponere.

Iob. 12. 4. Audit otūē vulpes, &c, quia deridetur iusti simplicitas, quæ est *lampas contempta apud cogitationes dinitum, parata ad tempus statutum;* ideo & tunc superba astutia, querelas Religiosi parui pendens, & cū sarcasmo eleuans, video te famelicum; inquit, Pater, igitur prius prande, & tum responsum accipe. Profuit & hīc, simplicem fuisse, ut iniquus depeculator

Iob. 5. 13. in astutia sua comprehendenderetur. Condixit.

I. Cor. 3. Mansit. Hora prandij jubetur accumbere; 19. apponuntur consueta carnium fercula; nulla hospitis carne alioqui abstinentis habitatione, immō in muscipulam, qua non conuiua, sed conuiuator caperetur. Haud immemor erat Mōnachus aut regulæ, aut consuetudinis suæ; sed obedientia simplicissimo homini, & præceptum Abbatis præcipue ante

ante oculos versabatur. Itaque cum carnes appositas, de monasterij sui pecoribus esse, haud ambigeret, intrepidè eas, non tantum ad satietatem, sed etiam, supra naturæ appetitiam, contruncare instigit, idque, non ut se, sed ut Superioris mandatum impleret. Sedebat, cum uxore sua, Nobilis, in diuersa mensæ parte, identidem tuburcinantem & obseruans, & admirans, temerèque secum cogitans, ita Religiosos, cum foras prodeunt, libertate in peccatum abuti, è claustris sui cauea emissos. Absoluto prandio, remotisque mensis, Monachum ab arbitris seductum, eiuscmodi sermone aggressus est. Dic mihi, bone vir, solētne Conuentus vester manducare carnem? Nequaquam, ait Monachus. Addit Nobilis: *Quid, cum exeunt?* Neque domi, neque foris carnibus vescuntur, inquit Monachus. Ratus Nobilis, se eum in nassam compulsum tenere: Cur igitur, tu, hodie, inquit, Milo mihi factus bouem propemodum solus integrum, in mensa mea, deuorauisti? Dixit hæc vocaliùs, ut ceteri quoque audire ac ridere possent. Verùm alia consilia Dei fuere. Voluit enim *tyrannum* (sic author vocat bonorum Ecclesiasticorum inuasores) innocentissimi viri simplicitate, erudire; non titillare ad cuchiños.

T 3 Audi,

Audi, quid simplicitas versutiæ responderit. *Cum Abbas meus, inquietabat, huc me mitteret, præcepit mihi, ut quidquid ex pecoribus rehahere possem, accipere non recusarem, & quia mihi constabat, carnes appositus fuisse monasterij mei; item quia timui, nil amplius mihi fore restituendum, nisi quantum dentibus capere possem; comedи, propter obedientiam, ne omnino vacuus redirem.* Superauit tam sincera simplicitas omnes eloquentiæ profanæ artes & colores. Nam quia Deus non projicit simplicem, nec porriget manum malignis, ea vis, fuit responsi, ut adamantinum Nobilis pectus penetrârit. Illico enim dicti candore, immò S. Spiritu per os Monachi loquente, commotus, præstolari tantisper eum jussit, donec rem ad vxorem referret; sine cuius utique nutu ac tribunali nihil audebat facere. Vxori igitur, recensitâ senis responsione, dixit: Tantæ virum innocentia ac simplicitatis repulsam pati, indignum est, & periculosum. Quippe præsentem Dei vindictâ metuo, si hunc offendô. Idem censuit & vxor, viro, ad miserandum, proclivior. Ergo ad senem reuersus hac oratione usus est. Venerande senex, optime Dei serue, viciisti, non Tullium eloquentem, sed Paulum simplicem imita-

Iob. 8. 20.

imitatus. Si vi egisses, si disertis verbis, si compositis ad persuadendum figuris, si tropis me aggressus essem, lapis fuisset. Vsus obediētia, vsus sinceritate, me totum emolliisti. Vidi enim te hominem esse misericordia dignum. Itaque Monasterio tuo & abacta pecora, quæ supersunt, restituā, & quidquid vñquam damni intuli, quā licuerit, in integrum sarciam; neq; posthac quidquam turbæ in vos mouebo. Ex eā igitur horā, non solum bona sua, sed etiam constantem cœnobitæ pacem ac quietem habuere.

§. III.

Cur Deus quibusdam frænum laxet in Religiosos, itēmque, cur per simplices sāpe plus efficiat, quām per mundi sapientes?

Duo mihi hinc sumo documenta. Primum, sicut paterfamilias eadem clavi aperit clausa, & aperta claudit, ita eodem opere laxare aliquando Deum secularibus frænū, in Religiosorum prouentus, aliāque bona grassantibus; vt, dum inuasores rapiendo currunt in Infernum, Religiosi tolerando cœlum promereantur, & in Domino pone re spem suam assuescant, solentürque se illo cantu: *Quoniam non in finem vñlinio erit pa-* Ps. 9. 19.

T 4 peris;

296. Cap. XIII. Etiam per simplicissimos

peris; patientia pauperum non peribit in finem. Succurrit tandem cœlestis Pater, per illos ipsos etiam, qui presserunt, dummodo non Megarensium, sed veris lachrymis calamitas ploretur, nec pro Parni scaphula, quod dicitur; bellum instituatur. Alterum documentum est, magnam esse cœli potentiam, quæ per simplices æquè nouit juuare, ac per prudentes. Allegoria vetus est, *Ne puere gladium commiseris*, quo docetur, imperitis ac fatuis non mandandam esse rerum magnarum potestatem. Hæc proba est monitio, si viribus humanis negotium geratur. Deo autem perinde est, etiam *ex ore infantium & lactentium* potest perficere laudem. Et sæpe per hos facit, quod non facit per disertos. Per paruos, cum magna gerit, tanto plus illi tribuendum est, quanto minus illis, per quos gerit. Sic testatur Marcellinus Comes, etiam per adolescentem, cui Rex Henricus jusserrat linguam exscindi, fidem Christi clarius prædicatam. Itaque *videte vocationem vestram, fratres, quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles: sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, ut confundat sapientes: & infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia: & ignobilia mundi*

PL. 3.

Vide Ba-
ronium
tom. 6.
An. 484.
1. Cor. 1.
26.

mundi, & contemptibilia elegit Deus, & ea quae non sunt, ut ea quae sunt destrueret: ut non glorietur omnis caro, in conspectu eius. Non glorietur in stemmate suo sanguis regius; non in eloquentia sua Demosthenes; non in gladio suo Alexander: Deus per simplices & pescatores Apostolos totum mundum subiugavit: hodiisque non infrequenter, de stercore eleuat pauperem, ut solium gloriae te- neat, de quo potentes deponit. Inter Angelos ea est subordinatio, ut superior illuminet inferiorem, non autem inferior superiorum. Quia ubi iam nullum est superbiae periculum, neque debet esse causa humilationis. Inter homines autem facile doctior est inflatior; & pronissimum est, ut superior despiciat inferiorem. Quamobrem diuina sapientia constituit, ut saepe simplicior erudire debeat prudentiorem; & vel eruditissimus discat ab omnium scientiarum impenrito. Sunt enim eruditi, tegulæ domus in alto positæ, simplices, terræ subjacenti similes. Super tegulas pluiae de cœlo cadunt, sed citò delabuntur in terram, quam faciunt virere. Ita contingit in alta cathedra constitutis, cœlestis doctrina, initar pluiae, per mentem eorum transit, non imbuit volun-

T 5 tatem,

298 Cap. XIII. Etiam per simplicissimos
tatem. At simplices, minus quidem intelli-
gunt, plus tamen volunt. Possunt igitur
docere affectu, à quibus intellectu superan-
tur.

§. IV.

Deiparæ Virginitas à simplici Fr. A-
egidio defensa.

Sur. in
vita S.
Ægidij
23 April.
tom. 7.

Venit aliquando ad Aegidium D. Fran-
cisci simplicissimum discipulum, quidam or-
dinis Prædicatorum valde eruditus Sacra The-
logia, qui multis annis mire vexatus fuit hesi-
tatione quadam de perpetuâ Matris DEI vir-
ginitate. Videbatur enim ei fieri non posse, ut si-
mul Mater esset & Virgo. At tamen dolebat
ei plurimum, utpote viro bene Catholico, istud
hesitatio, cupiebatque ab homine diuinitus illu-
strato de hac quæstione doceri. Audierat vero,
fratrem Aegidium egregie illuminatum, & sa-
pius rapi in DEVM, itaq; statuit ire ad eum,
confidens, eius sermonibus hac ambiguitate libe-
ratum iri. Cum autem iam esset in via, Aegi-
dius spiritu cognovit, & tentationem & aduen-
tum eius, procedensque ei obuiam, priusquam
quicquam diceret, baculo terram percusit &
ait: Frater prædicator: S. MARIA Virgo
est ante partum, moxque illic ortum est elegans
lilium. Iterum humum cedens, Frater Prædi-
cator, inquit, S. MARIA Virgo est in partu
& con-

¶ confessim alterum erupit lilyum. Tertio so-
lum feriens. Fr. Prædicator, ait S. MARIA
Virgo est post partum, simulq; tertium enatum
est lilyum. Mox autem Ægidius a fugit, &
Doctor ille curatus est. Postquam autem didicit.
eum fuisse Ægidium, multò deinceps amore, &
illum & ordinem eius complexus est. Consimili-
modo, in Campania Galliarum Prouincia, in
monasterio Cisterciensis ordinis, quod Argenso-
les dicitur, Abbatissam vidimus, ait Cantipra-
tanus, quæ, sine ulla litteratura artis Gram-
maticæ, non solùm libros Theologie; verùm
etiam libros Augustini de Trinitate plenissimè
intelligebat, & difficillimas questiones eorum
lucidissimis solutionibus exponebat.

Thom.
Canti-
prat.lib.
2. cap. 46.
§. 5.

§. V.

Sapientia diuina parvulis reuelata.

Quàm verè dixit Christus: Confiteor tibi, Matth. 11.
Pater, Domine cœli & terra, quia abscondisti 25.
hac à sapientibus & prudentibus, & reuelasti
ea parvulis? Ita Pater, quoniam sic fuit pla-
citum ante te. Quem locum exponens S.
Augustinus ita scribit: Nomine sapientum &
prudentum superbos intelligi, ipse exposuit, cum
ait: Et reuelasti ea parvulis. Quid enim par-
vulis, nisi humilibus? Addit D. Gregorius:
Nec dixit: Reuelasti ea stultis, sed parvulis, tu-

S. Augu-
stin.sermon.
8.deverb.
Dom.S.
Greg.c.9.
sup.lob.

morem

36. I. 27.
Moral.Psal. 104.
22.Dan. 13.
45.

Luc. 2. 46.

morem se damnasse innotescens, non ingenij acumen. Perpendant ergo, qui se supra ceteros sapere arbitrantur, quam exiguam causam habeant, se circumspiciendi, quasi plus alijs sciant; cum diuina Sapientia, in rebus maximis, plus reuelet paruulis, & piscatoribus Apostolis, quam tumidis Philosophis; plus Aegidio, quam Theophrasto; plus Paulo Simplici, aut mulierculæ rudi, quam Socrati sapienti; immo cum per pueros doceat senes. Sic constituit iuuenem Ioseph principem domus Pharaonis, ut eterndiret principes eius, sicut semetipsum, & senes eius prudentiam doceret, in medio sapientium Aegyptiorum. Sic cum Susanna inno-
cens duceretur ad mortem, suscitauit Dominus Spiritum sanctum pueri iunioris, eius no-
men Daniel. Et dixerunt ei senes: Veni, & se-
de in medio nostrum, & indica nobis, quia ibi
Deus dedit honorem senectutis. Sic ipsum pue-
rulum Iesum parentes inuenerunt in templo
sedentem in medio doctorum, audientem illos,
& interrogantem eos. Stupebant autem omnes,
qui eum audiebant, super prudentia & respon-
sis eius. Et videntes admirati sunt. Ita enim
interrogando discipuli egit partes, ut ab om-
nibus Doctor Doctorum esse videretur. Et
fuit

fuit hic ipse quoque, ni fallor, puerulus, qui magnū illum Augustinum docuit, non nimis alta de SS. Trinitate disputare. Dabo authorem pium, ea de re, quæ alioqui controuertitur, non dubitantem. Cuius hæc sunt verba:

§. VI.

S. Augustinus à paruulo eruditus.

*Quid te inflas, humana superbia? quò as-
surgis fortius, tantò turpius conquassaris. Au-
di, quid de Beato Augustino S. Volusianus in
Laude mirabili testatur, dicens: In alijs sacer-
dotibus per mundum quomodocunq; toleratur,
inscitia, id est ignorantia, cum autem ad Au-
gustinum ventum fuerit, Legi Dei deesse credi-
tur, quidquid eum contigerit ignorare. Quid
autem tam magnifico viro, super profunditate
sermonis & arduarum rerum disputatione, con-
tigerit, audiamus. Inter miracula quædā Bea-
ti Augustini tale quid de eo reperitur. Eo in tem-
pore, quo Beatus Augustinus librum de Trinita-
te composuit, illi tale miraculum Deus ostendit.
Hipponensis ciuitas Africæ nobilis, in quâ Beatus
Augustinus Episcopatum administrabat, super
littus maris pulcherrimè sita erat. Beatus au-
tem Augustinus in consuetudine habebat, ut post
diurnum studium ac laborem, vespere super lit-
tus*

Thom.

Canti-

prat. lib.

2. Apum.

c. 48, §. 3.

tus maris, sequentibus cum à longè Episcopis & Clericis, qui eum, pro consilio & negotio universalis Ecclesie, frequentabant, solus antecedens deambularet: ne scilicet eius contemplationem & studium fabulatio impediret. Cum ergo sic solus, vice quadam, incederet, puerulum mira pulchritudinis super littus maris sedentem inuenit, qui facta in terra fossa parvula, sicut pueri in plateis ludentes solent, cochleari argenteo aquam de mari hauriebat, & in illam fossam parvulam effundebat. Quem ut Beatus Augustinus ita seriosè sedentem vidit, pedem mox prebit, & stetit. Procedensq; inde, puerum salutat, & inquirit, quid agat? Et puer cum magnō serio respondens, volo, inquit, totum mare istud exhaurire, & isti fossa, si possum, infundere. Quo responso, quasi puerili, vir sanctus in risum decentissimum concitatus, respondit: Et quomodo inquit, ô bone puer, hoc poteris? ingens mare est, parvum cochlear, quo exhauris, parva etiam fossa, in quam infundis. Et mox puer: possilius, inquit, mibi est hoc facere, quod intendo, quam te implere, quod cogitas. Ad hoc Beatus Augustinus mirabiliter stupefactus, quid hoc esset, interrogat. Et puer: Cogitatu, ait, volvis, & stimas volumine breui concludere, quid sit illud individua Trinitatis inexpli-

inexplicabile Sacramentum. Et hoc quidem antequam possis, isti fossa parvula potius totius maris undas infundam. Hac dicens puer repente disparuit. Beatus vero Augustinus Christum in facto glorificans, quam verum puer dixerat, mox aduertit.

§. VII.

Præcedentis historia veritas trutinata.

Hæc ad Liburnum, portum Pisaniorum contigisse tradit Iacobus Philippus Bergomensis. Quidquid sit de loco; de pueru IESVS ei apparente res probabilius est, quam quod S. Hieronymo apparuerit; non solum quia epistola illa D. Augustini ad Cyrrillum fictitia est; sed quia etiam vetustissima, in Ecclesia, pictura est D. Augustini, cum pueru ad littus & pedes illius sedente, atq; cochlear tenente, quo mare in effosam scrobem colligit: quidquid nonnulli etiam hanc imaginem sublaetæ fidei esse arbitrentur. Quod si ergo historiam esse ponamus. voluit & hunc Doctorem Puer IESVS docere, & voluit utiq; sanctus hoc Doctor libenter ab hoc Pueru doceri, tanquam à Sapientia Patris, magistrisque veritatis, qui per veros, aut ætate, aut sapientia mundana, pueros, complures alios, in humanis oculis grandes instru-

In tom. 2.
D. Augustini Ap-
pendice
epist. 17.
Io. Molæ.
de hist.
SS. Ima-
ginum
lib. 3.
cap. 36.

304 Cap. XIII. Etiam per simplicissimos

instruxit, vt Mundi sapientiam confundet; doceretque, nullum pusillum, nullum quantumvis simplicē esse contemnendum. Sic exaltatur à DEO humilitas, sic sublimitas humiliatur.

§. VIII.

Amphilochij simplicissimi profunda &
audax sapientia.

Niceph.
Callist.
I. II. hist.
Eccles. c.
9. Sozom.
lib. 7. c. 6.
Theodor.
15. c. 16.
Trip. c. 35.

Nicephorus, Sozomenus aliq; com
res testantur, fuisse Iconij senem
Episcopum Amphilochium dictum, anti
quæ simplicitatis hominem, qui Theodosi
um Magnum Imperatorem ausus est adire,
eique libellum supplicem dare, quo Theo
dosius inonebat, vt impios Arianorum
conuentus, ex vrbibus prosciberet. Neq;
enim minus nocere infectione hæreticos
censebat, quam pestilentia correptos, qui
Iuem, etiam, in maximè cautos, propagant.
Imperatori durior ea inhumaniorque peti
tio videbatur, vt qui clementia atq; bene
volentia capiendos Arianos putaret, im
prudentemq; Episcopi zelum in alia tempo
ra quietiora differendū arbitraretur. Quid
ibi fecit sapientissima Amphilochij simili
tatis? quibus machinis porrò quatere Im
peratoris animum instruit? Est tempus, cum
filendo

filendo plus efficimus, quam loquendo. Igitur quam sincerâ ingenuitate petitionem suam explicauit, tam prudenti patientia repulsam passus tacuit. Existimauerat Imperator, homini aquam hæsisse, nec iam argumenta solùm, verùm etiam verba deesse. Erras, erras, ô Imperator, non est stultitiae signum, posse, tacere. Garrulorum sermo, vti vilis, ita & excors est. Solus ille verè sapit, qui habet lin-
guam in potestate. *Qui moderatur sermones* ^{Pro. 17.} _{27.}
suos, doctus & prudens est: & preciosi spiritus
vir eruditus. Hinc, stultus quoque si tacuerit,
sapiens reputabitur: & si compressorit labia sua,
intelligens.

Amphilochius igitur, tanquam elingatus, abijt; sed silens consilium coxit, toti Ecclesiæ profuturum. Paulo enim post facinus dignum memoria fecit; & vtique alijs quoque imitandum, si mortales tam facile pro Christi gloria, quam pro Principum oblectatiunculis, stulti sustinerent reputari. Quippe occasionem captauit, vt, cum alijs Præsulibus in aulam venientibus, & ipse veniret. Ibi, vti mos, & parcerat, cum alijs Episcopis Imperatorem quam decentissime consalutauit. Resta inde ad filium ipsius,

qui admodum nuper ad Imperiū lectus fuerat, digressus, eum impolitè atq; inurbanè gestūque subrustico tractare cœpit. Neque enim eadem illi, quæ patri eius, obseruantia honorisque signa exhibuit; sed tanquam si de vulgo, aut coloni terræne filius esset, ita cum eo, quasi cum puer colloquēs, manūque eum, contra omnes leges aulicas, demulcens: *Saule & tu, ô puer*, inquiebat. Hæc cum videret Theodosius, senem Amphilochium ætate desipere existimabat, & vtique rudiore animo, rusticum, non aulicum, in aula, agere cogitabat. Itaque simplicitatem hominis instruendam censuit, docuitque, quibus cærimonijis filius esset salutandus. Iterum erras, ô Imperator, non tu illum, ille te docebit: tui, non illius mores, sunt culpandi.

Audijt igitur Amphilochius Imperatorem, instructionemq; illius, leui risu, refutans, quasi per contumaciam, respondit: sufficere filio eius iam exhibitum à se honorem. Hoc dicto Theodosius ira percitus, & non secus, ac si filius atroci iniuria affectus esset, grauiter commotus, Episcopum delirantem, cum conuicio, abduci jussit. Cithara ut sonet, percutienda est: idem huic Epis-

cop

copo accidit. Tangebatur iam & satellitum
manu ignominiosè foras protrudebatur,
cum renidente ac sereno ore conuersus,
consiliūmque in animo occultatum sonan-
tissima voce proferens: *Videsne, ô Impera-
tor, inquietus, quām tu indignè illatam filio
tuo injuriam feras? Vides, quām vehementer
& incensè, ob compellationem minus urbanam
decentēmque, in me, exardescas? Sic scilicet
existimare te oportuit, succensere etiam cœle-
stem Imperatorem, & Patrem Vnigeniti, pro-
pter eos, qui non communem illi tribuunt hono-
rem, sed dissimilem & longè minorem Patre
vocare audent.*

Hic vidisses, quid diuina possint. Etenim
Imperator, cum inde rem actam intellige-
ret, & verba illa confidentissimè aptissimè
que proleta admiraretur, velut fulmine
ictus, ita quām primūm sacerdotem Dei ad
se accersiuit, atque ad pedes eius accidit ve-
niām petens, publicāque voce professus est,
non Episcopum, sed se simplicem fuisse atq;
ignorantem; neque aliter, quām ipse dixi-
set, se rem habere. Igitur in ea sententia con-
firmatus, postea eos, qui aliter, quām Nicæa
statutum fuerat, opinarentur, extremè auer-
satus est. Contentiones in foro, & inane-

conuentus inhibuit ; disputationibus , de
Deo & natura eius , finem omnino impo-
suit, & constitutione publicè proposita, pe-
riculum , qui ei non parerent, denunciauit,
pœnásque , contra hoc edictum acturis, se-
uerissimas est comminatus. Ita factum, vt,
Arianis & Eunomianis pulsis , τῷ ὀμοσίᾳ
consubstantialis fidei professores Ecclesias
moderarentur. Ita astutiam simplicitas
supplantauit.

§. IX.

*Quantum esset saepe emolumentum ; si, qui
possunt , Principibus audenter verita-
tem ingerere ?*

Liceat saltem mihi, ex hac historia, ali-
quid discere, si alij nolunt. Nempe illud
disco , vt non diffidam simplicitati meæ, sed
quæ ad diuinum honorem ; quæ ad Reli-
gionem orthodoxam, & conseruandam, &
propagandam ; quæ ad justitiam pacis &
belli obtinendam faciunt , & quæ mihi à
bono Genio , immò à bono Deo suggerun-
tur, ea, cum locus, aut tempus jubet, liberè
proferam. Si apud Principum aures, si in-
curia Regum, si in maximis aulis mihi locus
non est ; saltem illis identidem occinam, &
circa illorum aures circumsonabo, qui pro-
ximi

ximi sunt Principibus, qui Regum aures tenent apertas, qui cuiuscunque Dynastæ aut curiam, aut animam habent, occupantque. Non sum exercitatus in schola Machiauelli; non didici gryphos; non sectatus sum artes & ambages Politicas; at meliorem magistrum Spiritum S. humilibus promisum inuocabo, quia *inspiratio omnipotentis* dat intelligentiam. *Beatus homo, quem tu erudieris, Domine, & de lege tua docueris eum.* Sapientior enim eudet, quam Athenienses, & omnes Mundi sapientes. Timebat Moyses, cum eum Deus mitteret ad Pharaonem, & dicebat: *Obsecro, Domine, non sum eloquens ab heri & nudius tertius.* Etsi enim eruditus esset, omni sapientia AEgyptiorum, &c, vt Origenes ait, eloquentia incomparabili, tamen *ab heri, & nudius tertius*, postquam Deum loquentem audiuit, intellexit ruditatem suam; sicut rusticus, licet, cum jumentis suis comparatus, sapiens videatur; collatus tamen Doctoribus imperitiam suam agnoscit; ita Moyses vidit, omnem humanam sapientiam, coram Deo, stultitiam esse. Sed Deus illi dixit: *Quis fecit os hominis, aut quis fabricatus est mutum?* Age igitur, quod agis, tu linguam dabis, ego suggeram verba.

Iob. 32. 8.
Ps. 93. 12.

Exod. 4.
10.

V 3 Quo

310 Cap. XIII. Etiam per simplicissimos

Quo pacto etiam Christus Apostolos suos
Matr. 10. animauit dicens: *Nolite cogitare, quo modo,
19. aut, quid loquamini: dabitur enim vobis in illa
hora, quid loquamini. Non enim vos estis, qui
loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loqui-
tur in vobis.* Hoc idem & alij, quibus cum
magnatibus est negotium, aut occasio col-
loquendi, debent secum cogitare, insisteré.

A&t. 2, 4. que viæ Apostolorum, qui cœperunt loqui va-
rijs linguis, prout Spiritus S. (non prout Spi-
ritus Mundi) dabant eloqui illis. O quanta fa-
cerent, pro pauperibus, Principes, pro popu-
lis Reges, pro Ecclesia Imperatores, si Am-
philochios multos haberent; si essent, qui
eorum vultus, rugas, iras, fulminantes ocu-
los possent pati; si Episcopi ipsi, si Ecclesia-
rum præsides, si Concionatores, si conscienc-
iarum moderatores, non essent *canes muti,*
Ila. 56. 10. *non valentes latrare;* qui magis Principis,
quam Numinis gratiam captant; idque illi-
co rectum esse pronunciant, quod Regi, no
quod juri & æquitati vident cōuenire; apud
quos, quidquid Domino illorum displicet,
injustum est, rectum, quidquid placet. Sic
nimirum sapiunt Mundi sapientes. Sic ca-
nunt, similes ranis, quæ et si multūm canant,
parum laudantur. Nec enim ranæ, nisi ranis
placent,

placent. At Paulus sic loquitur: *Gloria nostra 2. Cor. 13
hac est, testimonium conscientiae nostrae, quod in 12.
simplicitate cordis & sinceritate Dei, & non in
sapientia carnali, sed in gratia Dei, conuersati
sumus in hoc mundo. Quid quod & bonae
mentis Principibus, magis probatur sincera
simplicitas, quam astutia vulpina?*

§. X.

*Spiridonis Episcopi simplicitate mysterium
SS. Trinitatis defensum.*

Sæpe deridetur justi simplicitas, interim, *Iob. 14.41*
reipsa, simplicitas justorum dirigit eos. Nam, *Prou. 11.3.*
talibus vtitur diuina sapientia, cum & mi-
nus superbiant, & magis veritati, quam sub-
tilitati obedient, consciij propriæ imbecil-
litatis. Sed & Dei virtus, illis aliquid, quod
vires sapientum excessit, efficientibus, ma-
gis elucefecit. Minus enim simplex addit de
suo; & plus gloriæ Numini relinquit inex-
ploratus homo, quam de quo fuit magna
expectatio. Qua ratione Anno 325. Catho- *Sozom.*
lica Religio, per Spiridonem Episcopum, *l. 1. c. 1.*
Trimithuntium triumphauit. Cōfluxerant, *Ruff. l. 13.*
eo anno, ad Nicænam Synodum, non so- *Euseb.*
lum Episcopi Catholici per litteras accersi- *l. 10. c. 32.*
ti; sed etiā ex Philosophis pleriq; qui apud *Niceph.*
Gentiles pro sapientibus habebantur, dispu- *l. 8. c. 15.*

V 4 tatio-

312 Cap. XIII. Etiam per simplicissimos
tationibus, in hoc Concilio, agitatis, dedita
opera, interfuerunt. Quorum nonnulli, qua-
nam tandem esset Christiana doctrina, admo-
dum scire auebant: ali⁹ odio in Christianos pro-
pterea animati & inflammati, quod superstitiosa
Gentilium religio nuper antiquari copta erat,
questiōnem de fide Christiana propositam, ad
inanem quandam verborum cōcertationem de-
duxerunt: adeo ut ipsi, inter se, digladiari, &
secum pugnare viderentur. Inter hos vnum,
tanquam nouus Goliath, in medium proce-
dit, & insolenti dicendi arrogantia se jactare,
magnisque glorias verborum flare cœpit.
Dixisset militem gloriosum. Neque se dun-
taxat circumspiciebat ac prædicabat, sed
sacerdotes insuper Dei præsanè confiden-
ter ac protervè eleuabat, contemnebat, ir-
ridebat. Spiridon nequaquam Suadæ filius,
artisque dicendi, multoque minùs fallendi,
ac præstigiarum omnium expers, hanc Phi-
losophi superbiam non tulit, sed & ipse, ad
certamen cum eo ineundum, surrexit. Ha-
buit diuersos ea res motus. Petulantes risu,
modestos impleuit metu. Veriti enim sunt,
ne juueni senex, homini facundissimo &
eloquentissimo indoctus atque indisertus
succumbens ludibrio exponeretur. Itaque
ceteri,

ceteri, qui aderant Episcopi, libenter rece-
ptui cecinissent. Sed veneranda eos canities
illustris Confessoris absterruit, reuerentiāq;
ipsa illi fecit authoritatem. Data est ergo
illi, liberè, quæ vellet, loquendi potestas^s.
Ille, sine exordijs, sine colore, sine arte, eius-
cmodi oratione eum contriuit: *In Nomine
IESV Christi, Philosophus, audito. Vnus est Deus
cœli, terra, & omnium rerum tam oculis subje-
ctarum, quam eorum aciem fugientium opifex:
qui hec omnia, & virtute Verbi fabricatus est,
& sacrato Spiritus S. afflatu stabiliuit. Quare
hoc Verbum: quod nos Filium Dei nuncupamus,
misertum humani erroris, & belluinae viuendi
rationis, ex Virgine nasci, cum hominibus una
versari, proq; ijsdem, mortem oppetere voluit.
Est quoq; iterum venturus, de ys rebus, quas
quisq; gesserit in vita, dicturus sententiam. Ista
ita se habere, sine ulla alia curiosa indagatione
pro certo credimus. Noli ergo in his, quæ fide
duntaxat recte intelliguntur, curiose refutan-
dis, laborem frustra consumere, quereréue, qui
ista fieri, aut non fieri possint? Quod si credis,
mibi quidem sciscitanti responde. Quasi de cœ-
lo tactus, ita sapientissima dictionis simpli-
citate obstupefactus Philosophus, illico re-
spondit: *Credo. Mox etiam amplissimas illi**

V 5

gratias

514 Cap. XIII. *Etiam per simplicissimos*

gratias egit, quod ipsum & vicisset, & erudiisset; protestatus, se eadem cum sene sentire. Quin consilium etiam illis dedit, qui perinde erga fidem Christianam, atque ipse antea, affecti erant, adhortatusque est, ut doctrinæ Christianæ assentirentur, jureiurando confirmingans, se non modò non sine diuino Numine mutatum esse; sed etiam vi a virtute quadam inexplicabili ad Christianam fidem conuersum.

§. XI.

Ipsos sapientes à simplicibus erudiri.

Eant nunc Mundi sapientes (quorum tamen non nisi septem numerantur) & spernant simplicitatem. Eant Stoici, Peripatetici, Academici, & disputationes acutissimas vanitati vendant. Eant & doctissimæ subtilitatis Theologi, &c, quæ nemo intelligat, scribant, dicent, explicit. Præ illis Deo, cuius est *cum simplicibus sermocinatio*, Spiritones, Pauli Simplices, Simeones Sali, Iacoboni placuerunt. *Scriptum est enim: Perdam sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobabo. Ubi sapiens? ubi Scriba? ubi conqueritor huius seculi? Nonne stultam fecit Deus sapientiam huius Mundi?* Supercilium igitur ponant, qui sibi de magna eruditione tumidè

I. Cor. i.

19.

tumidè plaudunt, ac fastidiosè despunt
ineruditos. Deus sapientissimus, sicut per
simplicitatem Spiridonis, acutissimum So-
phistam conuertit, quem tot ac tanti, in eo-
dem Concilio collecti Patres conuertere
non potuerunt; ita & nunc sæpe, per non
admodum doctum, sed pium ac zelosum sa-
cerdotem, plurimos hæreticos ad fidem,
peccatores ad pœnitentiam, pereuntes ad
salutem trahit; cum plurimi Theologiæ
Doctores grandia de Deo loquentes, ne v-
num quidem hominem conuerterint, aut
ad vitam traduxerint meliorem; ne dicam,
conuertere dignati sint. Quod non eò intel-
lectum volo, quasi eruditionem aut erudi-
tos eleuem; sed ne scientia inflati, simili-
ces putent à Deo minùs æstimari; atque ipsi
beneficiis faginati pecunias magis, quam
animas venentur, curámque religionis in-
doctis relinquant; quasi qui plùs sciunt,
minùs facere teneantur; cum, Christo te-
ste, omni, cui multum datum est, multum
queratur ab eo: & cui commen-
dauerunt multum, plius pe-
tant ab eo.

Luc. 12;
14.

C A.

C A P V T XIV.

Per bestias, etiam illas, à quibus alioqui
cauemus, Deum nonnunquam suc-
currere, & miranda ex-
hibere.

S. I.

Homines à bestijs nutriti, vel ducti
per inuia.

Pro. 8. 31.

Vemadmodum, in hominibus, ita
& in ipsis etiam bestijs, contrari-
os sæpe euentus ostendit ludens in

Sup. c. 18.

orbe terrarū diuina sapientia; qua duce pro-
sunt ipsæ noxiæ animantes. Supra dixi, per
coruos, voracissimum animal, Prophetæ &
Eremitæ, pérq; calidissimam bestiam, Chu-
thberto cœlestem œconomū, cibos misisse.

Iustin. I. 1.

S. AEgidium cerua sustentauit. Cyrum ca-
Gell. I 5. nes, Androdom, vel, vt alij legunt, Andro-
c. 4. Plin. clum leo nutriuit. Vestalis Romulum & Re-
I. 8. c. 17. clum paruulos in Tyberim abiecit, quos aqua
post Li- in sicco reliquit; ad vagitum lupa accurrit, eosq;
nium lib. uberibus suis aluit. In vita S. Athenogenis
I. Aloy- Abbatis ac martyris legimus, imperante
sius Lipo- Diocletiano, in ciuitate Sebaste, eundem
manus Abbatem, antè, quād ad martyrium rape-
ex Sime- retur, ceruæ suæ, quam aluerat, benedixi-
one Me- se, ei-
taphraſt.

se, eique à Deo precatum, vt stirps eius non deficeret. Ab eo tempore quotannis, die 17- Iulij, quo S. Athenogenes, cum suis fratribus, Christi caussa, imperfectus est, quando Euangeliū canebatur, venit cerua in templum, cum hinnulo, quem inibi reliquit; quasi Numini, in memoriam Sanctorum Martyrum, sacrificium obtulisset. Vr- spergensis aliique historici scribunt, Hun- nos citra Mæotidem paludem habitasse, ve- nationibūsq; suis contentos, de alijs regio- nibus sollicitos non fuisse, immo neque pu- tassem, in altera ripa, terram cultam aut ho- mines reperiri. Verūm, cum fortè venato- res quidam conspicerent ceruam, lento gressu, paludes transeuntem, atque inter- dum, quasi vadum exploraret, subsisten- tem, donec in alteram ripam euaderet, id- que illis mirum & insolitum videretur; eius semitam subsecuti regionem amplam & à Scythis habitatam inuenerunt. Hunni ergo rati, à cerua sibi vadum diuinitus indica- tum esse, coacto exercitu, traiecto que la- cu, Scythas & finitimos nihil tale opinan- tes oppresserunt, eoque progressi sunt, vt toti orbi formidabiles redderentur. Ammonius refert, simili modo, ceruam Clodouao

Sozom.
1. i. c. 37.
ait bouē
œstro
pèr citum
fuisse.

Ammon.
lib. I. c. 25.

Franco-

de gest.

Franc.

Fazell..

de reb.

Sic. dec. 2.

l. 9. cap. 6.

Francorum regi, contra Gothos pugnaturi-
ro, vadum in flumine Vigenna demonstra-
uisse. Quod etiam S. Itæ è Tokhenburgen-
siarce innocenter præcipitatè accidit. Nam,
ceruâ præuiâ, aptum solitudini locum in-
uenit. Capitolium olim anser; Casiblim ac-
cipiter, contra hostes, defendit.

§. II.

*Hortus à serpente, non Hesperidum, sed verè
defensus; homines ab aquilis & cornis
adinti.*

S. Greg. Iendi hortos cura erat, cernens, in eo olera par-
1. I. Dial. tim sublata furto, &, reperto aditu, quo fur-
cap. 3. ingredi consueuerat, serpenti præcepit, ut illum
custodiret, nec inde nisi iussus discederet. Prō
pudor! Irrationale animal seruo Dei obediuit,

homo damnum irrogare non dubitauit. Fur-
ergo peruersus, cum serpentem confexisset, præ
timore, se retro ferre voluit; &, pede vepribus
implicato, pronus pependit, donec ab ipso olitore
superueniente expeditus fuit. Sic serpens, qui
in primo horto hominem fecit nocentem,
in hoc horto, innocentis excubitor fuit; &
qui olim furtum pomi suasit, nunc obstitit,

Plin. I. 10. ut homo neque olusculum posset furari. E-
cap. 5. ducata à Virgine, apud Seston urbem, Aquila
retulit

retulit gratiam, aues primo, mox deinde venatus afferens. Quin, dum mortuae Virginis cremen-
tur ossa, in defuncta rogum se coniecit volu-
lucris, simulq; conflagravit. Aquila hæc, be-
 neficij memor, gratam se exhibuit; alia nul-
 lo beneficio obligata, idē beneficium spon-
 te præstítit Pyrrho Epirotarum regi; & idem
 alia Ptolomæo Soteri Arsinoës filio. Ast a-
 lia (Xiphilino, Suetonio, & Dione testibus)
 Octauio Augusto, cum puer adhuc ruri,
 quarto ab urbe lapide, via Campana edu-
 caretur, in nemore prandenti, ex improvi-
 so de manibus panem rapuit, moxque altissi-
 mè euolauit, quæ paulò post leniter delap-
 sa ex improviso eundem ei reddidit. Quod
 non solum, cum Imperij portento, ei acci-
 dit, sed etiam ut constaret, eadem anima-
 lia cibum auferre, & offerre posse. S. Me-
 dardum adhuc puerum pecora pascentem à
 pluuijs, Iosephum Anchietam à Solibus,
 expassis alis, aquila defendit. Atq; ut rur-
 sus à nostris, ad Ethnicorum mira regredia-
 mur, Zonaras, Anno, ante Christum 346.
 tempore Alexandri M. pueri nouem anno-
 rum, narrat, Gallis Italiam populantibus,
 Romanisque resistentibus, Gallum proce-
 fisse magnitudine atque armis insignem:

qui

Sur. tom;
 3. in vita
 cius.

qui quatiens scutum hastâ, cum silentium fecisset, prouocauit, per interpretem, vnum ex Romanis, qui secum ferro décerneret. Ibi M. Valerius, Tribunus militum, adolescens; prius sciscitatus consulis sui (L. Furij Camilli, M F.) voluntatem, in medium armatus processit. Ei repente coruus in galea consedit, in hostem versus: qui non solùm tenuit semel captam sedem: sed quotiescumque certamen initum est, leuans se alis, os oculosque hostis rostro & vnguis appetijt; donec territum prodigij talis visu, oculisq; simul ac mente turbatum Valerius obtruncauit. Ales è conspectu elata, orientem petijt. Inde, victis Gallis, laudatus Tribunus, & decem bobus aureaque à Consule coronâ donatus *Coruini* cognomen accepit.

§. III.

Nihibus inclusum, mirabili magisterio, docent serpentes nutrimentum querere.

Ioan. Fischer. l. 4.
contra
Oecolampad.
e. 22.

Quia luculentum est diuinæ prouidentie ac bonitatis, in alia historia, exemplum, neque fortasse in omnes notum, aut non ita credibile indoctis, auctores, & aliam historiam verbis non meis dabo, quam, ex Ioannis Fischeri Roffensis Episcopi opere, quod Anno 1526. aduersus Oecolampodium edi-

dit

dit (qui se à Wilhelmo Gronyensi docto
Frisone probataeque fidei viro accepisse, te-
statur) Ludouicus Richeomus ita refert :
*Is sacerdotem, ait, quendam, cum, sub initium
hyemis, Italiam versus iter ageret, niuibus & al-
gorum adactus necessitate, dum in alpibus er-
rabundus, mitiorem à ventis, & niuibus val-
lem reperire sperans, desiliisset, neque reducem
quiaqua versum exitum comperisset, neq; unde
desilierat, propter altitudinem, ascendere po-
tuisset, sub exesam, & propendentem rupem se se
fame moritum conjecisse, ac desperasse. Sed, ut
erat luna plena, vidi noctu serpentum diuersa
genera, qui ad ipsius cavernam tendebant niue
super repentes; exterritus hoc visu, muniuit se
signo S. Crucis. Neq; enim sibi persuadere statim
potuit, naturales esse serpentes, nullam fingere
causam valens, quia naturaliter cogerentur,
tali tempestate, antris suis exire, & sic per niues re-
pere. Phantasmatum igitur nocturnorū quan-
dam credidit illusionem, aut spiritus forte ma-
lignos, qui tali specie simulata ad se inquietan-
dum accederent. Rursum igitur signum Crucis
sibi imprimens, commendabat se, toto mentis
affectu, Deo ac Beatae Virgini. Serpentes recta
versus lapidem speluncæ sua vicinum contem-
debant, ibi, aliquot factis reflexibus, cœperunt*

Ludouic;
Richeo.
in Pere-
grino
Laureta-
no c. 1383

eundem lingere. Ipse interim anxiè eos respexitans horam prætolabatur, quâ impetu factò ingrederentur speluncam, ad se deuorandum. At ubi illi aliquandiu lapidem linxissent, regressi sunt, eâdem, qua venerant, viâ, in sua antra. Summas igitur Deo agit gratias, qui tali eum metu liberasset, dormiuitq; nonnihil, per noctis reliquum, absq; cibo diem sequentem transiens, nihilque, prater candorem niuis terram latè operientis, & lucem cœli videns. Secundâ & tertiâ nocte, horâ eâdem, reuersi serpentes fecerunt similiter, & abierunt. Tum demum credidit naturales serpentes, sed mirabatur, quidnam ita lapidem lingerent. Iam penè viribus destituto incidit cogitatio, quòd fortè animalia illa ostenderent, quid sibi faciendum esset; in sua necessitate; tūmq; ad lapidem accedens cœpit eundem similiter lingere, & ecce (res stupenda) inter lingēdum, ita fuit restitutus quasi cibo restitus. Tali itaq; modo, rotâ hyeme, sub rupe, latitans contra frigus & famem se defendebat, donec, in fine Aprilis, nîne solutâ, pernixiam factis alpibus, quosdam audiret in vicino colloquentes, iisque se comitem præbuit ad peregrinationem suam cōplendam. Hæc Richeomus.

§. IV.

Cur noxia animalia condiderit Deus?

Ergo,

Ergo, si vult Deus, serpentes, quos in aliorum supplicia immisit, in auxilia immitit aliorum. Nullius igitur temeritas accusare debet Mundi Conditorem, quod noxia animalia crearit, quemadmodum Manichæ⁹ quidam, apud D: Augustinum, simplici cuidam Catholico, Deum malum esse, persuasit, quod muscas, quas ille tunc infestas patiebatur, condidisset. Hunc errorem fusè impugnat S. Chrysostomus, S. Edmundus, S. Damascenus, Philo, & alij. Nemesij sunt ista: *Si aliqua sunt, quæ fructus non ferant, contraq; perniciem homini important, sciendum est, cum quæ ad hominum usus valent, primario loco creata essent, tum cetera omnia, quæ natura ferebat, esse condita; ut ne res ulla, quæ fieri posset, ab hoc opificio abesset.* Quanquam ne ista quidem planè eiusmodi sunt, ut nullam ex ijs homo utilitatem capiat. Nam etiam venenata bestia emolumentum illi faciunt, propterea quod eis ad curanda vulnera ab illis ipsis illata, certosque morbos sanandos abutitur. Tales sunt theriacæ quædam compositiones, quæ vocantur, quas ratio excogitauit, ut per eas etiam illis dominaretur, & velut à denictis hostibus commodum perciperet. Sed habet homo infinitas vires his contrarias à Deo acceptas, quibus arcere, &

S. Augu-
stin. tract. 1 in Ioan.
S. Chrys.
hom. 12.
ad pop. S.
Edm. in
Speculo
Eccl. c. 6.
tom. 5. Bis
blioth.
Damas-
cenus 2.
Fid. c. 10.
Phil. lib.
de Pro-
uid. Ne-
mesius 1.
de homi-
ne. cap 1.

ulcisci, & corrigere eorum injurias posset. Alii enim alios usus habent, communiter tamen omnia ad hominis commoditatem natura conferunt, etiam illa, quorum alioqui nulla utilitas

Lactant. *appareat.* Lactantius proposita hac Stoico-
lib. de Ira. rum, ut ait, responsione: *Quod nihil sit, cuius*

cap. 13. *non sit aliqua utilitas, tametsi occulta plerumq;*

lateat, & ideo purgari Deum à calumnia, ex rerum noxiarum productione ipsis illata, scribit, hanc responsonem esse ineptam, & respondendum potius fuisse, istiāmodi mala facta fuisse, ut homo haberet, in quo datum sibi sapientiam & rationem exerceret. Est quidem hæc aliqua etiam ratio, sed tamen neque Stoicorum responso est rei- cienda, quām tot SS. PP. & ipsæ experientiæ approbauerint. Certè documenta & medicamenta ab eiuscmodi bestijs habemus. Si Scorpij malum est venenum, est & oleum. Scorpij bonum. Quin idem Scorpius dum sauciat, sanat, si, in ipso ictu, vulneri facto

Deut. 32. *interatur. Certè qui dixit: Dentes bestiarum immittam in eos: cum furore trahentium super terram atque serpentium; idem etiam dixit:*

Psal. 90.
33.

Super aspidem & basiliscum ambulabis:

& conculcabis leonem & dra-

conemus.

§. V.

§. V.

Inaudita leonum ac luporum obedientia.

Supra p.

2. & 3.

Dan. 14.

Io. Eui-

rat. in

prat. Spir.

cap. 125.

De dracone victo & contemptim interfecto, historia Danielis Prophetæ loquitur. Et de serpentibus, paulo supra docui. Idem etiam Daniel, inter famelicorum leonum rictus, in Iacu, illæsus mansit. Abbas Sergius leoni, in via jacenti, panem porrexit, & recedere jussit, ut jumenta salua transire possent. Accipit leo panem & mandatum. Simonidem quoque Monachum, scribit Theodoretus, viatoribus in viam reducendis duos leones, è nemore aduolantes attribuisse, qui eos non deseruerunt, donec rectum denuò iter tenerent. Narrat Hugo Præmonstratensis Abbas, Norbertum Archiepiscopum Magdeburgensem, cuidam pueru ouium pastori petenti, in gregis custodiam, sibi canem dari, respondisse: *Cum lupus aduenerit, rapueritque, ex grege aliquid jubeto ei, nostro nomine, ne quid attingat.* Felix simplicitas pueri fuit. Paruit Nortberto; ob quod, etiam lupus paruit pueru. Iam lupus in gregem irruptionem fecerat, iam ouem ore arreptam asportauerat, cū puer præcepti memor cursu prædonem persequi & clamare imperiosissimè cœpit, vt domini ouem dimitteret,

Theodo-

ret. in

hist. Re-

lig. cap. 6.

Hugo

Præmon-

str. in vita

Norberti

cap. 73.

Chron.
Minor.
lib. 10.
cap. 29.

sic dominum mandare. Audita hac voce, lupus ouem illasam reddidit. Est scilicet ita, qui Deo obedit, etiam creaturas facit sibi obsequentes. In statu justitiae originalis, omnia animantia, quantumuis fera, hominis imperio erant subiecta. Quod idem obtinuere multi viri sanctitate praediti, quibus bestiæ ad nutum paruerunt. Admirandum est, quod, in Chronico Minorum legitur, de S. Francisco. Lupus quidam fame rabidus ciuitatem Eugubinam velut obsederat; ut nemo vel ingredi, vel egredi, ac ne comitus quidem, posset. Superuenit D. Franciscus. Audita feræ immanitate, statuit urbem liberare. Eo ad bestiam in campum prodeunte, vnde ciues è turribus atque fenebris, tanquam ad funestum prælium, prospexere. Vix in conspectum belluæ venit, cum illa truculentè in eum irruit. Expalluerunt, qui spectauerant. At Franciscus venientem hostem vltro, & nominatim vocauit, fercientemque signo crucis compescuit. Videlles miram illico metamorphosin. Nam lupus extemplo caput dimitens, neque alter ac si in agnum esset mutatus, ad S. Viri pedes sese prostrauit. Ita supplicem, de illata vastitate, verbis acribus castigauit, exposi-

tis cl-

tis ciuium querelis. Postea indicauit ei, venisse se, vt pacem inter ciues & ipsum componeret. Pacis conditiones erant, vt lupus posthac nulli damnum inferret, ciues ei non nocerent, sed injuriarum obliuiscerentur. Addidit, fore, vt alimēta nunquam defessent. Post hæc audita, & velut intellecta, lupus capitis inclinatione, aurium, caudæ, & totius corporis gesticulationibus annuebat, vt signis eiuscmodi omnia approbare videretur. Quin & petenti dexteram in signū fœderis, sancto viro dextrum pedem porrexit; inuitantemque, in oppidum, vt coram pactas conditiones firmaret, velut agnillus, secutus est. Fit concursus totius ciuitatis. *Ibi D. Franciscus grauiter denuncianuit populo, huiusmodi plagas à Deo immitti puniendis mortalium criminibus; alios esse in inferno lupos; rabiem inferni barathri ardenterq; fornicis voraciorem rictū infausto huius bellua, quæ præter vitam mortalem, auferre nihil posset.* Tunc exposuit, quas cum lupo extra portas iniisset conditiones utrimq; pactas. *Easdem probabant ciues. Iisdem quoque indicijs, quæ ediderat, assensus est lupus, pedemque rursus poscenti B. Franciso eleuauit, & in eius manu reposuit. Omnes latitia exilientes benedixerunt Dominum.*

X 4

Neque

Neque hactenus tantum pertinuit cicuratio. Siquidem, ab eo die, lupus quotidie, canis blandissimi instar, urbem obiuit, atque ad singulorum fores subsistens, alimenti sui portionem ostiatim emendicauit. Quocunque ibi, gratissimus adueniebat, & cum applausu, in omnium aedibus, excipiebatur. Quodque mireris magis; nullus unquam eum canis allatratuit, nulli & ipse unquam ferox visus est. Duo annos id miraculum tenuit; postea lupus desit viuere. cum magno populi luctu; nam in eius innocentia plebs D. Francisci intuebatur sanctitatem.

§. VI.

Insignis aquilæ & lupi gratitudo.

Quid autem dubitemus de eiusmodi facto, cum non sit impossibile, apud Deum, omne verbum? Possunt homines dicere:

Plaut. A- Reddam ego te, ex fera, fame mansuetem; &
finar. Lā- Heliogabalus, teste Lampridio, habuit leo-
prid. in nes & leopardos, quos edocetos, per mansuetarios,
Helioga- subito ad secundam mensam jubebat accum-
balo. bere; cur id Deus non posset? cuius clara-

Marc. 16. est promissio: signa autem eos, qui credide-
17. rint, haec sequentur, &c. serpentes tollent, & si
mortiferum quid biberint, non eis nocebit.

Ser-

Serpentes tollent, inquit Theophylactus, sicut Paulus viperam in manu sustulit, nihil ab ea offensus. Et si mortale quiddam biberint, non nocebit eis. Sæpe enim & hæc facta sunt, ut in historijs inuenimus. Multi enim & venenum bibentes, per signaculum crucis, illæsi conseruati sunt. Atque, ut hæc tanta miracula fide sint digniora, ea naturæ vis est, ea industria artis, ut ipsum virus prospicit. Nam & in veneno inest medicina; & pernici-
fissimæ animantes sanare possunt, cœlo di-
rigente. Cuius etiam beneficio bestiæ homi-
nem, contra bestias, defendunt. Nam, con-
tra serpentes, hominem ab aquila defensum
Crates Pergamenus historia insigni docet,
quam etiam Stesichorus Poëta poëmate
prosecutus est, & AElianus, in hunc modū
recitat. *Decem & sex viri frumentum in area
perticis excutientes, in maximis solis ardoribus,
cum ardentissime sitirent, unum ex suis, ut a-
quam de proximo hauriret fonte, miserunt. Is
messoriam falcem in manibus habebat, & in
humeris situlam gestabat. Ubi vero ad fontem
venit, offendit aquilam quam strictissime, cau-
tèq; serpente circumPLICATAM, iam iam proxi-
mam, ut strangularetur. In eam enim aquila
innolauerat; veruntamen non compos voti &*

Theoph.
in cap. 16.
Marci.
Act. 12.

Ælian.
l. 17. c. 370
de ani-
mal.

X S infi-

insidiarum, in ea ipsa expugnanda, euaserat: ne, que pullis, ut Homerice dicam, epulas attulerat: sed spiris illius, cœn laqueis, circumuenta, vici- na erat, ad pereundum. Agricola, vel quod non ignoraret, vel quod auditione accepisset, Aquilam Iouis nunciam & ministram esse: & item, quod egregie teneret, feram & improbam be- stiam esse serpentem, falce eam dissecuit: & vin- culis aquilam, unde effugere non poterat, exo- luit. Quumq[ue] his obiter gestis reuertisset, atque haustâ aquâ vinum temperatum omnibus mi- nistrasset; ij quidem audiſſimè copioſeq[ue] in pran- dio bibere ingrediuntur: is autem, qui aquam hauiſſet, iam post illos bibiturus erat. Ad labia igitur poculum cum admoniſſet, seruata aquila circum locum illum etiam nunc versans, ut hanc mercedem sua salutis persolueret, sic in po- culum inuolauit, ut potio effunderetur. Ille, quod grauiter fitiret, indignatus ait: Hancne gratiam, cum ſis illa (nam auem recognoscebat) tuo con- ſeruatori refers? itāne Iouem gratiarum inſpe- Etorem & prefectum vereris? Quum hac lo- cutus in ſiti, ſe ad alios conuerteret, videt ex ve- nenata potionē palpitantes, extrellum ſpiritum efflare. Serpens, ut coniycere licebat, ſuo veneno fontem imbuerat. Itaq[ue] redemptionis præmīum ei, qui ſe conſeruasset, Aquila cum pari ſalute

compen-

compensauit. Quod beneficium longè inex- **Cæsarius**
pectatius est in lupo, qui puellam adultam in- **l.10. c.66.**
uasit, dentibus brachium illius tenens; quam
cum secum traheret, quoties illa clamare cœpit,
clamantem durius presit, & tacenti pepercit.
Quid plura? ducta est ab eo in siluam ad alium
lupum, cuius gutturi os fuerat infixum; qui cū
nimis torqueretur, per os alterius lupi manus
puellæ in guttur hiantis mittitur, a qua os, quod
inhæserat, extrahitur. Sanatus verò mox cum
suo collega puellam ad villam propriam redu-
xit.

§. VII.

*Aristomenem aquila portat, vulpes car-
cere liberat.*

Verùm hoc iterum, vti & aquilæ com-
memoratæ, gratitudinis & relati beneficij
exemplum est; alia aquila, beneficio non
accepto, benefica fuit; quin & vulpes, licet
inuita, sed à Mundi Domino vel docta, vel
ducta. Siquidem Pausanias author est, Ari- **Pausan.**
stomenem, miro ab aquila modo, è Ceadā **lib. 4.**
(sic altè dehiscentem foueam vocabant)
liberatum. Cuius rei historia cum insolens
sit, ac auditu perjucunda, placet verba scri-
ptoris apponere. *Aristomenem*, ait, *qui sàpè*
alias, idem & tunc Deus seruauit: cuius, qui
res gestas magnificentius extollunt, aduolasse
aquilam

aquilam dicunt, quæ cadentis corpus paſſis alis
ſubiens, ita illum liberauerit, ut omni ex parte
illæſus ad eius barathri ima delatus fuerit. Fato
certè nescio quo exitus ei è tetro illo hiatu mon-
ſtratus est. Nam cum in imo iam ſpecu conſi-
tiffet, veste obuolutus decubuit, extremam,
quam proximè ad eſſe putabat, vita horam ex-
pectans. Triduum erat ibi iam commoratus,
cum audito ſtrepitū quodam, retecta facie, per
ſubluſtres tenebras, vulpem vidiſ cadauera ap-
petentem. Cogitans itaq; per oſtiolum omnino a-
liquod bestiam illuc penetratſe, ut ea quantiſ per
propinꝫ accederet, operiebatur. Id, cum, uti vole-
bat, accidiffet, feram manu altera comprehen-
dit; altera, quoties ſe illa conuertiffet, chla-
mydem mordicus preſandam obiiciebat, &
currentem quidem, qua ſe via dabat, curſu
conſequebatur; trahendum verò ſe bellua, per
inuia, præbebat. Vidiſ poſtremò cuniculum ni-
hilo ampliorem, quam unde poſſet vulpes euadere, per quem luminis ſe aliquid oſtendebat.
Per illum quadrupes, ut primū dimiſit eam
quasi manu miſſam Aristomenes, luſtrum ſuum
repetiſt. At ille anguſtam illam, & minimè per-
uiam cauernulam manibus aperiens intrans, ad
ſuos tandem euafit. Fuit eius fortuna, cum ca-
ptus eſt, mira & inopinata; maior enim viri ſpi-
ritu

ritus erat, maior, ex rerum gestarum magnitudine, audacia, quam ut quisq; capi illum posse sperare debuerit. Sed nihil fuit admirabilius; nullum certius præstantiae huiusce argumentum, quam quod è Cœada clabi potuerit. Huc usque Pausanias. Nimirum sicut, qui, castigante Deo, inroibunt in inferiora terræ, tradentur in manus gladij, & partes vulpium erunt; ita vicissim, pro quibus Deus pugnat, vel ipsis vulpibus hostes vastabunt, quod legimus Samsoni accidisse; qui, per faciferas vulpes, Iud. 15. 4: longè latèque incendit segetes Philisthæorum.

§. VIII.

Omnia homini seruire, si Deus velit.

Ex eiusmodi historijs elucent varia diuinæ bonitatis judicia. Nam 1. ostenditur, Deum in omnibus creaturis esse laudabilem, etiam ijs, quæ noxiæ vocantur. Hinc Dauid non ait tantum: *Laudate Dominum de cœlis, &c.* Ps. 148. 1. sed etiam: *Laudate Dominum de terra: dracones, & omnes abyssi: nec reges duntaxat, & omnes populos, Principes, & omnes judices terra, sed etiam bestias, & uniuersa pecora, itemque serpentes ipsis in Dei laudes trahit.* 2. Si vtilia magis laudamus, demonstrat talibus euentis uniuersi Gubernator, posse se etiam de ipsis pernitiiosis eruere hominum emolumenta.

alis
arte
Fate
con-
stisti-
L,
ex-
us,
per
ap-
a-
per
ole-
pen-
bla-
&
ersu-
per
ni-
ua-
at.
eam
ium
per-
is, ad
& ca-
i spi-
ritu

Inmenta. Hoc nimis est etiam inter homines discriminem. Probi norunt etiam malis bene vti: impij autem ipsa bona rapiunt in malum. 3. Hinc intelligimus, omnia homini seruire, si Deus velit; dominiumq; illud ab initio hominibus datum, in peccati pœnam à justo judice, subductum aut limitatum. Manichæi solebant dicere: *Quomodo accepit homo potestatem piscium maris, & volatilium cœli, & omnium pecorum & ferarum; cum videamus à multis feris homines occidi, & à multis volatilibus nobis necessaria rapi, qua volumus vel vitare, vel capere, & plerumq; non possumus?* *Quo modo ergo in hoc accepimus potestatem?* *Hoc illis primum dicendum est*, ait S. Ambrosius, quod multum errant, qui post peccatum considerant hominem, cum in huius vita mortalitatem damnatus est, & amisit perfectionem, qua factus est ad imaginem Dei. *Sed si dominatio eius tantum valet*, ut tam multis pecoribus imperet: quamuis enim à multis feris propter fragilitatem corporis posset occidi: à nullis tamē domari potest, cum ipse tam multas, & prope omnes domet. *Si ergo hac hominis dominatio tantum valet*, quid censendum est in statu innocentiae valuisse? *Timemus, inquit Ioan. Constantinopolitanus Episcopus, bestiam*

S. Am-
bros. li. 1.
de Genes.
cap. 18.

bestias & pauemus, non contradico. Sed non hoc ostendit legem Dei esse mendacem. Ab initio enim non ita res erant dispositæ, sed timebant & tremebant, & subiecabantur Domino. Et quoniam à fiducia decidimus pro peccato, profecto & ab honore. Unde hoc manifestum est? Adduxit enim Deus bestias ad Adam videre, quid eas vocaret, & non resiluit Adam tanquam timens. Hoc unum signum; quod non fuerunt homini ab initio terribiles bestiæ. Secundum aliud isto manifestius, quæ fuit ad mulierem, per serpentinam disputatio. Si enim essent bestiæ terribiles hominibus, non utiq; mulier viso serpente mansisset, nec accepisset consilium, non ei cum tanta sermocinaretur fiducia, sed statim ad eius expansisset & resiluisset aspectum. Nunc autem & disputat, & non timet. Nondum enim erat timor iste, sed quia peccatum ingressum est, ablata sunt ea, quæ honoris sunt. Quamdiu quidem habebat ad Deum fiduciam, terribilis bestiæ erat; sed quia offendit, extremos etiam conseruorum suorum iam paucet.

§. IX.

Cur bestiæ hominibus cœperint nocere?

4. Hinc discimus, penes Deum esse, ut nos creature illius vel lœdant, vel defendant.

Itaque de generibus animalium venenosis & S. Ambro-
perni.

Apud S. Ambros.
lib. i. con-
tra Iuliā.

brof. li. 3.
super
Genes.
cap. 15.

perniciousis quāri solet, utrum post peccatum hō-
minis, ad vindictam creatā sint, an potius, cum
iam creatā essent innoxia, non nisi postea pecca-
toribus nocere cāperint? Neq; hoc mirum est,
quandoquidem in temporibus huius vitæ & la-
boriosæ atq; crumnosæ, cum sit nemo ita iustus;
ut se perfectum audeat dicere: unde exercende
atq; infirmitate perficienda virtuti, necessariae
sunt tentationes & molestiae corporales: tamen
& S. Daniel, inter leones saluus atq; intrepidus
vixit: qui non utiq; Deo mentiens in oratione;
non tantum peccata populi sui; sed etiam sua
fatetur. Et Apostoli manui mortifera viperā
inhæsit, nec læsit. Potuerunt ergo etiam ista crea-
ta nihil nocere, si cauſa nō extitisset, vel terren-
dorum puniendorūmque vitiorū; vel proban-
dæ perficiendæq; virtutis: quia & exempla sunt
demonstranda patientiæ; ad profectum cetero-
rum: & ipse homo sibi in temptationibus certius
innotescit; & iuste salus illa perpetua, qua tur-
piter amissa est, per voluptatem; fortiter recipi-
tur, per dolorem. Totum ergo penes Deum
est, vt nos bestiæ lēdant, vel protegant; pro-
tegunt, cum jubentur; non lāderent, nisi
nos earum Authorem lāsissemus. Postquam
contra illum pugnauimus; non iam grus
contra pygmaeū duntaxat, sed mus quoq;
pugnat

pugnat contra elephantum; seu, ut aperte dicam, mure minor musca mordere audet Pharaonem, elephanto superbiā maiorem.

§. X.

Bestias etiam nocendo prodesse.

§. Deniq; negari non potest maxima mortalibus damna ab eiuscmodi belluis saepe prouenire. Alibi leones itinera faciunt infesta; vrsi alibi: alibi lupi: & in Paraquaria, integri silvestrium equorū exercitus, quidquid offendunt, proterentes. Sed & draconum metuendæ sunt insidiæ; tigridum item velocitas; immanitas leopardorum. Sunt in sacris & profanis innumeræ historiæ. Nihilominus hæc ipsa tam præsentia vitæ discrimina summam pariunt utilitatem. Nam incommodis maximis, quæ inferunt, fastidium pariunt vitæ terrestris, desideriumque excitant, ut ex hac peregrinatione ad cœlestem patriam, ex hac lachrymarum valle ad æternam securitatem; ad suimum illud bonum, quod omni molestia carebit, tanto impensiùs anhelemus. Quo desiderio roborati martyres ad bestias damnati, inter leonum rictus, cum S. Ignatio Episcopo Antiocheno; inter virulentos angues, cum D. Thecla; inter mille aliarum belluarum lani-

Y

atus;

atus, cum alijs Dei athletis, exultaerunt. Et vniuersim, esse maximum bonitatis Dei & affectus, in optimos quosque, quos hic varijs incommodis exercket, argumentum, præter D. Dionysium, & alios, Gazæus declarat. Philo ita loquitur: *Oportebat, quo magis elucerent meliora, etiam deteriora produci a potentia bonitatis summa, que Deus est.*

Areop.
De diu.
non c. 8.
S. Aug.
q. 82. ex
83. Gazæ-
us in suo
Theo-
phrasto.
Philo l. 2.
Allego-
riar.

C A P V T XV.

*Mirabile diuinæ æquitatis & boni-
tatis, per Lupos, auxilia fa-
cientis exemplum.*

§. I.

Sequentis historia Author laudatus.

 Voniam superiore capite ex profa-
no authore ostendimus, diuinam
bonitatem, etiam in vulpe libera-
trice, succurrentem, atque è barathro, siue
Ceadâ educentem, addam hîc, quod ab ho-
mine fide digno, pio, docto, & verè Religio-
so, eóq; Societatis nostræ candidissimæ men-
tis sacerdote, ac sene audiui, quem meritò
omnes ex Iouis tabulis testem dicebant esse
potuisse, *in quo dolus non erat*, & in cuius ore
Apo. 14.5. *non est inuentum mendacium.* Is, cùm ali-
quando nobis sermo, de varietate Dei ho-
mines

mines ad Societatem nostram vocantis, incidisset, cum alto suspirio, mihi dixit, narratum se admirabilem vocationem, stupendo modo, miserantis Dei, si ei promittere, velim; me nomen eius non interrogaturum, de quo historiam verissimam vellet recitare; nam & nomen sibi constare, & notum virum; sed caussas esse; cur non proderet. E quibus dictis, aliisque rebus, quas de eo noveram, aliud coniucere non potui, quam illum ipsum esse; cui id euenisset. Præsertim quia sæpius postea rogantem me, ut nomen & personam interrogandi potestatem faceret, ille ipse me longè vehementius rogauit, ne interrogarem: ut proinde visus sit, mihi, malle Deo tacitura humilitate, quam apud homines, vocatione prodigiosa notus esse. Quare, imitatione D. Ioannis Euangelistæ (qui & ipse, quæ de se refert, tanquam de tertio, solet commemorare) eum, cui ipsi omnia reliqua narrationi adiuncta quadrabant, in hunc ferè modum, & ordinentem, & perorantem, sicutientissimis auribus, audiui.

§. II.

*Lupus adolescentem, ex arcto carcere, & valida latronum manu, Dei prouidentia mis-
sus liberat.*

X 2

Ado-

Adolescens erat, in terra Germania, non
obscuris natalibus oriundus; neque opibus
destitutus, si eum parentes pecunijs corrum-
pere voluissent. Sed illi alienis exemplis cau-
tiores, cum eum, a se, ad studia litterarum
amandarent, quia intelligebant, quam ma-
gnum sit vestigal parsimonia, bona frigi fi-
lium facere maluerunt, quam comedatio-
rem. Itaque scholas adeunti rerum necessa-
riarum nihil deesse patiebantur, sed neque
luxu disfluere sinebant. Sic factum est, ut
breui, in scientijs & pietate, pari progressu,
proficeret, desiderioque se magis perficien-
di incensus animo circumspiceret, qua vi-
uendi ratione potissimum posset etiam in-
alios olim scientias ac pietatem deriuare.
Quia autem virtus illi placuit, mores pri-
mum seculi displicuerunt, mox ipsum etiam
seculum despiciuit. Statuit ergo animum con-
ferre ad Ordinem aliquem Religiosum, in
quo & bibliothecae vigerent, & morum di-
sciplina non negligeretur. Itaque multarum
Religionum statuta, leges, vestiendi & habi-
tandi genus; sed praecipue Religiosos ipsos
etiam atq; etiam considerauit. Nec diu an-
ceps stetit. Illorum se decreuit vitae addice-
re, quorum assueuerat doctrinæ; ratus nul-
los sibi

Ios sibi esse perspectiores, quām quos in scho-
la atque de cathedra noscere didicisset. Cer-
ta iam erat illi hæc sententia; & quiescebat
animus, immò, *nunc dij beati*, gaudens di-
cebat.

Ceterūm quis nescit cereas esse mentes
adolescentūm, præsertim cùm nullum du-
cem directorēmūe admittunt consiliorum?
Nam sicut vites vimo non alligatæ in terra
jacent, & computrescunt ignauæ; ita etiam
florentissimorum juuenum animi, si non
habeant, à quo erigantur, in fructus spera-
tos non maturescunt: aut, quemadmodum
excussa è silice scintilla, etiam in bonum fo-
mitem incidens facilè extinguitur, si flatu
oris non foueatur; ita ardentes hominum
etiam proborum cogitationes diuino igne
conceptæ citò vanescunt, si illis non dete-
gantur, quorum ignito eloquio possunt in-
validam flamمام promoueri, sed veluti
cinere sepultæ prunæ sepeliantur, & suffo-
centur. Itaque & huic adolescenti euenit.
Pasetis semiobolus dici poterat. Spem in flo-
re fecit, in messe propemodum decepisset.
Nam, vt sibi prudentulus videbatur, men-
tis suæ arcana quām secretissima habuit,
consiliūmque religionis ineundæ, neque illi

Y 3 quidem,

quidem, qui ei à sacris confessionibus erat, patefecit. Interim non defuere socij, qui in contraria omnia eum impellerent. Inuitabant ad hortos suburbanos; trahebant ad haustus frequentiores; inde ludo chartarum eum implicabant; tandem ad choreas ventum est, & pro virginibus Musis, virgines interpoles placuerunt. Sicut ventus nubes abstergit, ita delicię omne Deo, in religione, seruendi consilium abstulerunt. Iam s̄apius abesse lectionibus, morbos fingere, negotia prætexere; causari occupationes, negligere res diuinas, nimium curare res humanas; emere chirotheculas, & sindones preciosas; cultiūs incedere, & in Nymphaeum cultus pecunias perdere, neque libros quidquam pensi habere, denique aliis esse passim dicebatur.

Neque latebat hæc mutatio parentum, vigilantiam, qui mirabantur, sumptus priores non sufficere, ad se rariūs à filio litteras venire; earūmque loco varias vndique mentiones, suspiciones, querelas emergere. Igitur non dormiendum rati, gnatum vnicē dilectum ad alias Athenas migrare jubent, cum loco atque socijs sperantes vitia quoq; deserturum. Et, vt seueritate terrorem ini-
cerent,

cerent, viatici exiguitate puniunt. Viam
igitur pedes, & solus ingressus, quâ

Prominet Hercyniae confinis Rhætia silua,
rectum quidem tenuit tramitem, sed op-
nione prolixiorum. Itaque die destitutus,
angi animo cœpit, & compendia, non sine
dispendio quæritare. Sed nec in eo ipso di-
spendio diuina consilia defuere. Nam Deus
acceleravit coruscationes emittere judicij sui; Eccli. 43.
& errore errorem voluit corrigere, vt ani- 14.
mam illius in viam reduceret, cuius pes ex-
orbitaret. Per inuia multa, per tenua densa,
per paludosa, cæca illum nox duxit, mole-
stissimis ambagibus, donec tandem, per
rariora arborum, conspexit, nescio vnde,
lumen quoddam allucere. Hominum habi-
tationem inuenturum se ratus, sequi cœpit,
quò radij inuitabant, tandemque difficulter
eluctatus ad magalia peruenit, in quibus
existimauit, pastores cum pecoribus suis ha-
bitare. Adit. pulsat. sperat. Sed mox intelli-
git, ad Orci se januam delatum esse. Nam
ad ostium, cum lumine, progressa anus, vbi
iuvanem vidit, haud illiberalem, miserta
periclitantis, illico facecere jussit, & aliò
properare. Iuuenis inhumanitatem rusticæ
Baucidis interpretatus, impensius rogare.

instituit, vt id noctis admitteretur, promittens, se sine molestia mansurum, stramine, aut feno, in lecti vicem, contentum esse posse, & si quid panis aut offæ daretur, pecuniâ abunde compensaturum. Non est, mi fili, aiebat anus, quod ista excuses: mihi à te, nullum metuo incommodum; tibi, tibi me tu, cui certum est exitium, si hic diuertis. Non sunt hæc pastorum mapalia, vt arbitraris, non colonorum casæ, sed immanissimorum latronum receptacula; qui, cum bona tua fortuna, nunc absunt, aurigæ insidiantes, quem eoruū vnuis, in pago proximo explorauit, hac nocte, transiitum. Iuerunt ergo ad funestam homicidij tragœdiam, cui tu tuo exitio epilogum addes, si vel hic permanseris, vel in eorum hinc abiens incideris crudelitatem. Dixit hæc anus, & flens juveni, manum simul ac panem dedit, lachrymis testata dictorum veritatem. Sed, vt periculum declinaret, semitam ostendit, in diuersum à latronibus ducentem.

Quid tunc animi fuisse desertissimo adolescenti putatis? Ibat solus viam ignorabat, tempus erat nocturnum, magna siluæ densitas & longitudo horrorem incutiebant; sola latronum formido ab itinere atq; inedia fa-

dia fatigato pedes restaurabat; cui accessit creperum lumen lunæ iam iam se se supra terras attolléatis. Viam igitur volare potiùs, quām ambulare cœpit, timore pedibus alas faciente. Spatium iam sufficiens se existimauerat euafisse, cùm repente animaduertit, euensis sibi, quod sphæræ per præcipitum volutæ solet contingere: ad calamitatem, enim suam fuit celer. Nam in eos ipsos latrones, quos fugit, incidit, adhuc occisum aurigam terra adobruentes. Illi, siue quia, inter nocturna silētia, strepitum euntis percepunt; siue quia per emissios ac venaticos excubitores prædam odorati; extemplo juueni manus iniecere. Frustra ille elabi, frustra innocentiam, frustra inopiam, frustra adolescentiam obtendere conabatur. Tanquam molossi Angli metuentem ceruam, cinixerunt, insolentissimisque clamoribus, veluti latratibus externarunt. Ibi mox prædonum vñus, qui ceteris videbatur immanior, mutato sermone, fictitiāq; lingua, & syllabis præpostérè pronunciatis, ceteros adhortabatur, vt pecuniā, vestibúsque detractis contenti, vitam tam teneræ donarent ætati. Cui aliis mollem animum, & insulfam misericordiam opprobrans dicebat:

Y 5 prodi-

345 *Cap. XV. Auxilium diuinum,*

proditorem se dimissuros, si viuum dimitterent. Tertij consilium placuit, suadentis, ut vacuum è curru dolium deiijceretur, cui, velut caueæ inclusa præda, tanti per sineretur viuere, donec, cœna repleti, ad eum, cum ludo ac voluptate, ad plures mittendum reuerterentur. Hæc dum sua lingua dicerent, intelligi se ab adolescentे non putabant. At ille inter æquales dudum sic nugari didicerat: omnia proinde intelligebat.

Vix pedibus in eam sententiam iuerant, cùm illico dolium de curru, & adolescentе in dolio fuit. Discedunt ad latibulum suum latrones. Adolescentе in capulo, non in dolio se reperit, viuūmque sepultum credit. Et, vtinam, inquiebat, sepultus essem, nec in liberam mihi auram prodeundum fore! Nihil metuerem, lanienam non expectarem, neque carceris mei angustias sentirem. O quām crudeliter mecum ludent! ô per quot vulnera, sanguis, exhibis! ô quot sicas purpurrabo! aut fortasse de tot aridis arborum ramis ignem suscitabunt, qui illis luceat, mihi ardeat? Certè immania mihi minati sunt. Nihil tam crudele est, quod timere non possim ab ijs, quibus cruor in desiderio; homicidia sunt in voluptate. At quid parentes

tes mei charissimi facient ? vbi me quærent ?
Nulla vnquā Ceres pro sua Proserpina tam
solicita fuit , quām mea pro me mater erit :
quæ si me reperiri volet , ad Proserpinam
ipsam & generum Cereris debebit descen-
dere. Sodales verò mei, illi dulcissimi com-
potores, quò me locorum deuenisse dicent ?
Sed non curanda mihi est ampliùs fama ,
postquam actum est de vita. In singula mo-
menta cultrum expecto , cur moror , quid
de me dicant homines ? Hæc nox in eternam
mihi noctem claudet lumina. Vixisti , miser.
Et, vt mortem magis sentias , in flore ætatis
tuæ , occumbes. Huccine nascimur , vt pe-
reamus ? & desinimus , postquam vix cæpi-
mus viuere ? ô spes inanes ! ô stulta mortali-
um vota ! destinatis , quid in senecta ætate
facturi sitis , & in prima iuuentute è vita ex-
turbamini. Sed cur hæc fiunt ? naturámne
accusabo , an Deum ? neutrum meritò pos-
sum. Natura me diutiùs sineret vitam pro-
rogare. Deus, sine quo , ne capillus quidem
de capite nostro perit , vtique cauſam ha-
bebit , cur ita permittat. Sine illius volun-
tate , ne passer quidem de tecto cadit ; mul-
tò minùs ego , sine illius nutu , in latrones
incidi. Ita me magistri ab ineunte pueritia

douce-

Eccli. 8.
17.

docuerunt. Qua verò id permisisse de causa putem? Dudū memorię iussus sum mandare aureum illud dictum: *Non indices contra indicem: quoniam secundum quod iustum est, iudicat.* Cur igitur hanc meam calamitatem iustum esse putem? Lusi? sed permissa est adolescentibus honesta relaxatio. Potaui? sed semper citra ebrietatem. Multa pullis donaui? sed mea erant. sed non memini, limites honesti me transiliisse.

Hæc talia omnia, cùm infra miserię suę meritum esse existimaret anxius adolescentis animus, tandem, velut orta luce, clarius videre cœpit fundum totius calamitatis.

Luc. 9.62. Nam meminens, se antehac à Deo vocatum ad Societatem Iesu ingrediendam, applicataque ad aratrum manu, retrò respexisse, enim uero etiam procul resiliisse, illico in has voces erupit. Ah video, Domine, quid in me plectas. Contempsisti te: hinc reus sum. Extendisti & porrexiisti mihi manum, non aspexi. Annusti, renui. Habuisti, deserui. Præter æquum igitur nihil facis, si deseris desertorem, & vitam mihi abscindis illam, quam tibi viuere negau. Hoc dudum, prædixisse, te, audiui. Tua enim sunt illa: *Quia vocavi, & renuisti: extendi manum meam,*

Prou. 1.
26.

& non

¶ non fuit qui aspiceret. Despexitis omne con-
silium meum, & increpationes meas neglexistis.
Ego quoq; in interitu vestro ridebo; & subsan-
nabo, cum vobis id, quod timebatis, aduenie-
rit. Cum irruerit repentina calamitas, & in-
teritus, quasi tempestas ingruerit: quando ve-
nerit super vos tribulatio & angustia: in quali
ego nunc sum. Suscipiam igitur, quod me-
rui, & qui religiosè nolui viuere, conabor
saltem religiosè mori: &, dum spiritus su-
perest, inconstantiam meam non desinam
plangere; peccataq; quæ lachrymis nequeo
delere; sanguine ac nece lubens expiabo.
Dixerat hæc calentibus verbis adolescens,
cum ei in mentem venit, non ita ad extre-
mum omnia ducta esse, ut Deo non supersit
modus succurrenti. Subibat, è medio leo-
num lacu, Danielem; ex incendio Babyloni-
co, tres pueros; ex ipsis ceti visceribus vi-
uum atque incolumem Ionam Propheten
eductum esse. Occurrit & illud: *Dominus* *Ion. 2. 1.*
mortificat & vivificat: deducit ad inferos, & *1. Reg. 2.*
reducit. Hinc spes illi accensa, hinc oratio
in hunc ferè modum effusa est: *Cum angu-* *Ion. 18.*
staretur in me anima mea, Domini recordatus
sum: ut veniat ad te oratio mea. Itemque Vi-
uet anima mea, & laudabit te: & judiciatua
adiuua-

psal. 118. adiunabunt me. Moxque voto se obstrinxit;
 in proximo Societatis domicilio, si ferale
 illud claustrum manusque sanguinarias
 euasisset, se petiturum, vt in album So-
 ciorum reciperetur; addiditq; illud Pro-
 pheticum: *Quæcumq; voni, reddam pro salute
 Domino.*

**Ioan. 2.
10.**

Vouerat, & extemplo serenitas menti
 reddita est, nondum etiam cognita securi-
 tate. Erat tunc non sine luna cœlum, & per
 os cupæ radij clariores in captū incidebant.
 Ea dolij apertura, pro fenestra, vſus, ad lu-
 porum accurrentium ululatum excitatus
 prospexit. Ibi nouus cum horror inuasit,
 nam complures vident lupos dolium vndiq;
 in omnem partem, circumeuntes, & nari-
 bus hariolantes, quid intus esset. Cœnam
 nimirum famelici, ex odore, indagabant.
 Ibi demum cœpit iutieni carcer suus esse cha-
 rus, cuius effractores nolebat esse lupos. Sed
 intelligite potentem Dei sapientiam atque
 bonitatem. Quam ex exiguo malo ingens
 procurat bonum? Ex metu iocum, ex ioco
 quantum attulit beneficium? Dum lupi cir-
 ca dolium susque deque vagantur, casu
 dicam, an diuina manu, vnuſ appendiculæ
 summitatem, per os vasis, immersit, eaque
 faciem

faciem adeò ipsam intus prospectantis leniter demulxit. Ibi, seu natura, seu bonus potius Genius suggessit, ex templo iuuenis palpum vtraque manu arripit, caudamque lupi omnem, aduersis pilis, intro ad se trahit, ante, interitum suum, vltimò lusurus. Lupus, vbi se captum sensit, primò horrendum cœpit v lulare; ad quam vocem ceteri omnes in fugam se dederunt; deinde conari institit, an se posset è vinculis liberare. Lepidum erat, funesto tempore, certamen, hinc lupi trahentis, inde retrahentis adolescentis, lupumque, quanta maxima vi poterat, tenentis. Bestia, quò magis se se astrictam colligatamque animaduertebat, eò magis nitebatur in contrarium euadere; tantoque impetu ferebatur, vt doliū ipsum, vna cum suo incola, post se, ad abruptum aliquem, saxosumque locum raperet. Ridebat intus vector, mirabaturque, tam citò è cupa rhedam esse factam, & ex victima aurigam. At vbi, acto, per præceps, & lupo, & dolio, impactoque identidem in scopulos, ac tandem etiam rupto solutoque vase, se in auras editum vidit, lupum manu misit; qui, libertate accepta, ne respiciens quidem diffugit.

Adolescens autem in pedes pariter & spē euaden-

euadendi erectus, per auia & inuia, se quām longissimē inde proripuit, inter currendum Deo laudes dicere non oblitus, sed illud, aut aliud quid simile identidem usurpans:

Ion. 2. 3.

Clamaui de tribulatione mea ad Dominum, & exaudivit me: de ventre inferi clamaui, & exaudisti vocem meam. Abiectus sum a conspectu oculorum tuorum: veruntamen rursus videbo templum sanctum tuum. Nam quod voui, exequar, non executurus, nisi me in extremum discriminem coniectum sapere docuisses: Nullus enim vñquam Diogenes, in dolio tam vtiliter est philosophatus. Hæc ærūna mea, fuit schola tua. Maximā gratia fuit, in latrones incidisse; illi me ex laqueis dia-boli, ex ipsis incendijs inferni, eripuerunt.

Psal. 118.

Cognoui, Domine, quia aequitas iudicata tua: & in veritate tua humiliasti me. Hæc angustia cor meū dilatauit. Hæc nox mentem meam illuminauit. Proximus morti, didici viuere. Viuam, & vt tibi viuam, Domine, Mundo moriar. Hæc talia, per totam noctem, cum Deo, & secum est locutus, diéque redditā; aliò, quām priùs iter instituit. Nam ad proximum Societatis Collegium profectus, admitti in tirocinium flagitauit. Admissus est; & in religione constanter viuens, Deo,

pro

pro tam mirabili vocatione, nunquam se sat-
tis esse gratum posse, agnouit, vt qui eum,
per errorem siluæ, in viam salutis; per cap-
tivitatem lupi, in libertatem; per latronum
pericula, ad veram securitatem reduxisset.
Dubium non est, latrones postea ad iuue-
nem è custodia eximendum atque contruci-
dandum reuersos capere non potuisse, qui-
bus alis, dolium è loco suo auolârit: cum ne
vespertilio quidem, qui sine plumis volat,
volet sine alis.

Scio consuetum multis, vt Tellenis can-
tilenas canant, qui vtiq; hanc à me narra-
tam historiam dicent, esse pulchram fabu-
lam. Cum illis non contendam. Suo nimi-
rum pede alios metiuntur: nam cum ita se
gerant, vt nemo illis possit credere, etiam
ipsi credunt nemini. Qui autem norunt,
quām sit *mirabilis Deus in sanctis suis*, diuina Psal. 67.
opera, nequaquam humanis iudicijs teme- 36.
rant, sed suspiciunt ac venerantur dicentes:
mirabilia opera Altissimi. Qui & alios com-
plures deduxit in via mirabili. Nam prope
simillimam historiam prolixè describit Lu-
douicus Richeomus de Tristano, qui itidem
prius in latronū manus incidit, quām nun-
ciū Mundo remitteret; immo præsentiori

Ecli. 11.

4.

Sap. 10.

17.

Ludouicu-

s Richeom-

in pere-

gtino

Laureta- periculo ereptus est. Etenim Vincentius,
no. 147. Theodosius & Lazarus eum repererunt, in
 silua, *sub ingenti & procera queru, solo induso*
tectum, terra porrectum, & instar eorum, qui
rotæ suppicio afficiuntur, palis quatuor alliga-
tum, ac lupum manu tenentem, qui eum,
cum alijs quatuor, deuoraturus erat, nisi di-
uinitus ereptus fuisset. Historiam curiosè
jucundam, cum & longa sit, & author in ma-
nibus habeatur, piget exscribere. Sufficit,
quod ego narraui, exempli similitudine con-
firmauisse; eiisque bonitatem laudauisse,
Iob. 9. 10. *qui facit magna, & incomprehensibilia, & mi-*
rabilia, quorum non est numerus; illiq; paruif-
Isa. 12. 4. *se, qui ait: Confitemini Domino, & invocate*
Pl. 104. 2. *nomen eius: notas facite in populis adiuentio-*
nies eius. Cantate ei, & psallite ei; & narrate o-
mnia mirabilia eius: neque aliquid fortuitum
vocate, si in casum inopinatum inuoluamini;
sed agnoscite hominis casum, Dei esse
consilium; Fortunam mortalium, Numinis
aut gratiam, aut pœnam; stultorum deniq;
Fata, non esse, quod ipsi singunt, tollentia,
sed punientia malè usurpatam peccantium
libertatem. Neque enim in casibus humanis
Fortuna aut Fatum, sed diuinæ prouidentiæ
judicia dominantur, quibus alij vtuntur, alij
abutuntur,

CAP.

C A P V T XVI.

*Summa Dei etiam in malos bonitas,
quām immeritō nonnullos
offendat?*

§. I.

Pharisæi Christi bonitate offensi.

 Vid miremur, his judicijs alios v-
ti, alios abuti? cum nos nulli ipsam
Dei bonitatem trahant in malitię
fūx nutrimentum. Quod vñdens Seruator,
Ioanni renunciari jussit: *Ceci vident: claudi Matth. 18.
ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt,
mortui resurgunt, pauperes euangeliꝝ antur: &
beatus est, qui non fuerit scandalizatus in me.*
Nempe fuerunt etiam tunc, qui, mortis oc-
casionem acceperunt, vnde vitam haurire
debiuissent. An non enim miraculis tam
splendidis, ad credendum moueri eos opor-
tuit? illi verò scandalizati, etiam moti sunt,
ad accusandum. Ea scilicet fuit Scibarum,
ea Pharisæorum malitia, vt offenderentur,
quòd *ad peccatorem divertisset*; quòd *cum
peccatoribus manducaret*; quòd *à muliere pec-
atrice se tangi pateretur*; quòd *sabbatis homi-
nes curaret*: denique *in principe demoniorum*
dicebant, eum *damonia ejcere*. adeò *petra Isa. 8. 143*

Z a scandalis

Rom. 9. *scandali, & lapis offendionis, positus in ruinam*
33. *multorum fuit: sed non credentium. nam*
Luc. 2. 34. *credentibus lapis summus, angularis, electus*
1. Petr. 2. *fuit, teste S. Petro.*
6. 7.

§. II.

Cur Deus sāpē differat punire peccatores?

Tales Pharisei etiam nunc reperiuntur, qui inde scandalum rapiunt, ex Mundi gubernatione, vnde maximè rapi deberent in admirationem immensæ bonitatis Dei. Ut enim quibusdam nimis seuerus, ita alijs nimis clemens esse videtur. Non repetam hīc, **D. Dionys. ep. ad Demoph.** quod alibi attuli ē D. Dionysio, de Carpo Episcopo, Idololatram, & eum, qui se ab Idololatra seduci passus est, vita indignos judicante, & grēque ferente, quōd eos terra sustineret. Ad cuius morem multi vindictā ardentes, offendī se non dissimularit, si non toties Deus sua fulmina mittat, quoties homines peccant. Non habet Dominus iram tam comprehendiosam; longanimis est, patiens est, bonus est, misericors est, justus est; differt, ne præcipitare videatur; patitur, ut det exemplum; expectat tempus, quia expectat pœnitentiam; quæ si non sequatur, mortam pœnā compensat. Hoc pertinet ad infinitam

finitam illius excellentiam, qui, quia in se optimus est, est etiam alijs summè bonus, bonitate, vt vocant, *respectua*. Hac omnibus creaturis se communicat, sed intelligentiā præditis, modo insuper peculiari; nempe sub vltimi finis ratione, ad quem vt nos dirigat perducātque, donis cumulat, & ijs, quibus nos, tanquam caussa efficiens naturalis, conseruans, prouidēnsque regit; & per quæ efficiimur *divinae confortes naturæ*, vt dixit, quem S. Dionysius *Theologorum decus supremum & antiquissimum columen nominauit*. Inter hæc dona autem, sunt variæ virtutes, quas nos vult (etiam indignis beneficiendo) docere.

S. Dionysius cap. 3. diuin. nom.

§. III.

Ex clementia Dei, bonitas illius agnoscitur, nostra excitatur.

Prima est, vt hanc ipsam bonitatem, in Deo agnoscamus & credamus. Nam, vt Clemens Alexandrinus dixit: *bona facere, est Dei natura, ut ignis calefacere, & lucis illuminare*. Sic multorum natura, aut malitia potius velut in naturam versa, est *mala facere*, omnes accusare, omnes calumniari, omnes offendere, instar echini, vbiunque eum tangas, aculeati; immò instar *decem cornua Apoc. 13.*

Clem.
Alex. I. 1. Strom.

c. 8.

Z 3 haben. 3:

habentium diabolorum. Secunda cauſſa eſt, vt ſciamus, vnde & nos boni fieri poſſimus,

**In Pimā-
dro c. 4.
Plotin.
Ennead.
6.1.7.c.22.** atque ita in ſpem erigamur. Nam, vt vel Hermes tradiſit, Deus eſt *bonum bona faci-
ens, bonum efficiens*: vel, vt Plotinus docet,

Deus eſt bonum, cetera bona, vt amari poſſiat, *quasi colorans*, & hoc ipſo amabilia reddens. Apelles te bonum pictorem; Praxiteles bonum ſculptorem, aut ſtatuarium; Galenus bonum medicum; Deus bonum hominem faciet, vt nōris, à quo magistro diſcere de- beas pietatem. Tertia cauſſa eſt, vt homo, ſe, cum diuina gratia, bonitatis illius capacem faciat. Siquidem, vt ex mente Platonis Alcinous loquitur, *Deus bonus eſt, quoniam in omnia, pro cuiusq; facultate, sua beneficia, confert, cum omnis boni cauſſa ſit*. Ut ergo mi- nus vafculum minus balsami capit, & in maiore plus poſteſt comprehendere; ſic diuina bonitas in eos ſe ſe copioſius effundit, qui ſinum magis dilatant. Audi Saluatorem:

Luc. 7.47. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multū. Vbi D. Gregorius ait: Tantò ergo amplius peccati rubigo conſumitur, quanto peccatoris cor magno charitatis igne concrema- tur. Nam vtique qui ex amore Dei magis dolet, ſe Deum offendiffe, venia ſe reddit-*
dignio-

digniorem, capaciorque sit maioris gratiæ diuinæ infundendæ. Sic oleum stetit, cum 4. Reg. 4.
vas non superesset; quod tam diu fluxit, 5.
quam diu filij matri suæ oleum infundenti
vasa offerre potuerunt.

§. IV.

*Clementia Dei docet nos etiam in in-
gratos esse beneficos.*

Quarta cauſſa est, ne nos à beneficiendo excusemus, dicentes, littus fruſtra arari, & nequicquam in ſaxis ſeminari: eſſe enim homines quosdam, ſicut ſicum aridam, ſicut terram ſterilem, inutiles, ingratos, immo qui tanquam militares illi Leopardi, beneficijs peiores fiant. Quis actum libenter agit? quis AEthiopem lauare, aut laterem conatur? Hæc omnia refutat diuina bonitas, quæ quos redemifſet, niſi etiam pro inimicis ſuis voluifſet Dei Filium, in cruce, immolari? Philo, qui Hebræorum Plato dictus est, in hunc modum differit: *Benignus cum Philo. I. I.
ſit Deus, largitur bona omnibus etiam imper- allegor.
fectis, inuitans eos, ut emulatores virtutis, atq;
participes fiant, oſtentansq; immensas ſuas diu-
tias, quod ſufficient etiam ijs, qui non magnam
utilitatem inde capiunt. Hoc autem alijs rebus
declarat manifestissime; quoſies enim pluit in*

Matth. 5.
45.

mare, fontes producit in desertissimis locis, tenuem & asperam, sterilemque terram rigat inundans fluminibus, quid aliud exhibet, quam nimietatem dinitiarum benignitatisq; sua? Eadem est causa, ob quam nullam animam sterilem boni creavit, quamvis sint quedam, quibus hoc est inutile. Vides pulcherrimum summi DEI exemplum, cuius imitationem ipse

Matth. 5.
44.

vrgens ait: *Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos: & orate pro persequenti-bus, & calumniantibus vos: ut sitis filii Patris vestri, qui in cœlis est: qui solem suum oriri facit super bonos & malos: & pluit super justos & injustos.* Imitare, ô homo, tuum Conditoris, benefac etiam beneficia contemnenti. Si malus est ille, tanto tu melior esto. Factu, quod boni solent, si vis esse bonus; si illerespuit tuum munus, non tu idcirco desinies esse bonus; sed ille se malum esse demonstrat. Imitetur ille diabolum, tu imitare Deum, qui ad pœnitentiam prouocat amando, nec raro indulgendo corrigit. Quinta causa est, ut nos manu ducat ad cultum, inuocatio-nemque Sanctorum, per quos, etiam desperatissimis manum potrigit, ut resurgent...

¶ 138. 17, Sic nimis honorificati sunt amici tui Deus; & præcipue tua atq; misericordia Mater Maria,

Virgo,

Virgo clementissima, & refugium peccatorum,
 à te constituta, per quam non riulos, sed
 fluuios immensæ bonitatis tuæ effudisti:
 quos huius voluminis angustijs includere,
 plane temerarius sit conatus. In confessio
 est, augustius illam, quām per tam prodi-
 giosam beneficentiam, inclarescere non po-
 tuisse. Nam sicut in Psal. 49. 15. Deus af-
 flicto dicit: *Eruam te, & honorificabis me;* ita
 meritò etiam Mater Dei, ab ijs, quos eruit,
 in toto orbe terrarum honorificatur.

§. V.

*Christus adulteræ clemens, Phariseos
 in ruborem dat.*

Eant nunc Aristarchi, murmurent Theo-
 nes, & dentem exacuant; inde Deo gloria
 nascitur, vnde illi occasionem sumunt con-
 uitiandi. Primum exemplum est, quia hac
 mente adduxerunt Christo *Scriba & Phari-* Ioan. 8. 3,
sæi mulierem in adulterio deprehensam, & sta-
tuerunt eam in medio, fingentes scilicet, se
Christi judicio stare velle; quamuis scrupu-
lum subijciebant: In lege Moyses mandauit
nobis huiusmodi lapidare, quid tu dicis, ap-
probasne legem, an reprobas? Hoc, totum
dicebant tentates eum, ut possent accusare eum.

Sciebant enim eum misericordiam profiteri Ita S. Aug.

Z 5 & man.

Serm. 47. & mansuetudinem. Quare si, lapidandam,
de verb. dixisset, clamassent, eum tam misericordem,
Dom. clementemq; non esse, quam videri vellet,

vt qui mulierem capit is damnasset; si non
lapidandam, ipsum igitur lapidandum, vt

S. Augu- qui legem Moysis violaret. Sed Dominus in
stin. tract. respondendo, & justitiam seruaturus est, inquit

33. S. Augustinus, & à mansuetudine non recessu-
rus. Non dixit: Non lapidetur, ne contra legem

dicere videretur. Absit autem, ut diceret, Lapi-
detur. Venit enim non perdere, quod inuenierat,

sed querere, quod perierat. Quid ergo respondit?

Qui sine peccato est vestrum, primus in illam la-
pidem mittat. Hac scilicet vox justitiae est: Pu-

niantur peccatrix, sed non à peccatoribus. Au-
diuimus vocem justitiae, audiamus & mansue-
tudinis. Nec ego, inquit, te condemnabo. Sed

quid est, Domine? faves ergo peccatis? Non
plane. Attende, quod sequitur: Vade, & am-

plius noli peccare. Ergo & Dominus damnavit,
sed peccata, non hominem. Sic veritas, sic sa-

pientia, sic ipsa, cui calumnia perabatur,
justitia, & adulteram pariter, & adulteræ

accusatores emendauit. Illa bonitate corre-
cta est; ipsis ad propriam conscientiam re-

missis, vel aperte in terræ puluere scriptum,
Matth. 7. vel tacite in pectore dictum est: Festucam,

3. quib

que in oculo est fratri tui, vides, trahem autem,
que in oculo tuo est, non vides? Hæc est *imago Sap. 7. 26.*
bonitatis illius, quæ etiam, inter ipsam Scri-
barum & Phariseorum malitiam; enimue-
rò, in adulteram in flagranti delicto depre-
hensam, explendescit.

§. VI.

*Christus Magdalena, contra Phariseum pa-
tronus; & cur uni Deus donet, non item
alteri, quod peccauit?*

Alterum exemplū offensi bonitate Pha-
risæi Lucas exhibet, in Magdalena, quæ erat *Luc. 7. 38.*
in ciuitate peccatrix, quæ stans retro secus pe-
des Christi, lachrymis cæpit rigare pedes eius,
& capillis capitis sui tergebat, & osculabatur
pedes eius, & unguento ungebatur. Videns au-
tem Phariseus, qui vocauerat eum, ait intra-
se, dicens: *Hic si esset Propheta, sciret utiq.,*
quæ & qualis est mulier, quæ tangit eum, quia
peccatrix est. Vides hic bonitatem Christi,
& peruersum iudicium Pharisei? Ille susci-
pit resipiscentem; iste indignatur Pastori o-
uem suscipienti. Christus fidem & dilectio-
nem mulieris; Phariseus peccatricis delicta
intuetur. Christus clementer, Phariseus *S. Aug. I.*
temere & impiè iudicat; nempe putat, ig- ⁵⁰ homilie
norare Christum, qualis sit mulier, cum ille ^{23.}

non

non solùm mulieris mores, sed ipsius etiam
 Pharisei cogitationes perspectas haberet.
Dio. l. 41. Caium Iul. Cæsarem laudant Scriptores,
 quòd, cum in scrinijs Pompeij secretæ litté-
 ræ repertæ essent, ex quibus, quo plerique
 animo, & erga Pompeium, & contra se fuis-
 sent, deprehendere potuisset, neque lege-
 rit eas, neque descripserit, sed exemplo
 cremârit, ne quid acerbius in quenquam sta-
 tuere cogeretur. Quantis laudibus dignus
Ierem. 31. est Deus, cuius illa vox est: *propitiabor ini-
 quitati eorum, & peccati eorum non memora-
 bor amplius?* Igitur Phariseus peruersè Chri-
 stum, & non ex vero, sed de suo ingenio iu-
 dicauit. Cum enim turgido inflatus Spir-
 itu, sanctum se esse profiteretur, quasi pro-
Isa. 52. 11. pheticum illud dicens: *Discede à me, & noli
 me tangere, quia mundus sum;* offendeban-
 tur, quòd se Christus à muliere peccatrice
 contrectari pateretur: quemadmodum &
Matth. 5. illi alij, qui dicebant: *Quare cum Publica-
 nis & peccatoribus manducatis & bibitis?* At
30. non tali spiritu erat humilis & humilitatis
 Magister; vt medicus ægrotos, oues vt Pâ-
 stor, peccatores recipiebat vt Saluator; &
 pro hac bonitate sua, qua amari merebatur,
 hominum linguas passus est. Nempe vt, qui
 oculis

oculis malè affecti sunt, luce; ita pessimi qui-
que ipsa offenduntur bonitate. At ignoscit
vni, non ignoscit alteri? *Quòd DEVS alijs*
gratuita vocatione conuersis misericordiam lar-
gitur indebitam, non ad dispensatoris iniustiti-
am, sed ad donantis misericordissimam libera-
litatem, veritatis ratione referendum est. An
audebit debitor creditorem iniquitatis arguere?
si alteri donans ab eo, quod debitum exegerit?
Si ergo inter contractus hominum, nullus ex
hoc præsumptionis locus est, vt à se dicat debitor
iniuste exigi, quia scit alijs debitori ab eodē, quod
debebat, creditore donatum: quis in tantam in-
saniam prophana vocis erumpat, vt iniustitia
Deum arguat, si vni indebitam donauerit gra-
tiam, & alteri debitam reddiderit pœnam? Ita
est, & tamen est, qui murmuret.

S. Aug. I.
de. Præ-
dest. &
gratia.
cap. 3.

§. VII.

Deus patri Filium prodigum recipienti similis
iniustos patitur murmuratores.

Sed non idcirco Deus desinit esse bonus,
qui eiuscmodi murmuratori respondet: *An*
oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum?
itemque: *Non licet mihi, quod volo, facere?*
Quod est tertium exemplum, cui, vt quar-
tum addam: Verum est, multos, cum filio
illo adolescentiore, accepta substantia sua,
peregrè,

Matt. 20.
15. Luc. 15.
12.

peregrè, à Deo proficiisci, atque in regionem longinquam, & ibi dispare substantiam suam (omnes dotes spirituales, cum ipsa diuina gratia animaque sua) vivendo luxuriosè: neque dignos esse, qui, fame coacti, domum reuertentes à Patre cœlesti recipiantur. Deus tamen sua bonitate dignum iudicat, ut etiam tales recipiat. Cum igitur adhuc longè est talis, videt illum pater ipsius, & misericordia mouetur: vnde vltro accurrens cadit super collum eius, & osculatur eum. Gaudet enim conuersione hominis à peccato teli pescantis. Et tam promta est illius misericordia, ut præstò sit ad se venire volentibus; illisq; obuiam occurrat, qui consilia, de vita mu-

Ps. 10. 17. tanda moliri incipiunt. Nam, desiderium pauperum exaudiuit Dominus, preparationem cordis eorum audiuit auris tua, ait Daud. Et

Psal. 31. 5. iterum: *Dixi: confitebor aduersum meinistriam meam Domino, & tu remisisti impietatem*

Isa. 65. 24. peccati mei. Et erit, inquit Deus, *antequam clament, ego exaudiam; adhuc illis loquentibus, ego audiam.* Qua de causa dicebat Na-

Ioā. 1. 48. thaneli Seruator: *Prinquam te Philippus vocaret, cum esses sub fico, vidi te.* Certe sit licet indignus peccator, quem respiciat supra illa maiestas, tamen tanto est miseri-

or, &

or, & hinc miserabilior, quanto ipsa miseratione indignior. Vbi enim maior miseria, ibi maior est causa miserendi. Et quem decet misericordiam magis tangi, quam Patrem? quem magis par est, miserrimis succurrere, quam felicissimum? Si, apud Angelos, *ma- Luc.15.7.*
ius est gaudium, super uno peccatore pénitentiam agente, quam super nonaginta nouem in-
stis, qui non indigent pénitentia; cur non idem gaudium sit, apud Dominum Angelorum? Qui tamen de hac ipsa bonitate sua necessarium dicit, se excusare, sicut pater ille, tum apud seruos, tum, apud maiores natu filium, se se excusauit. Ne enim serui mirantur, tam splendidum, propter unum semi-nudum adolescentem, & degenerem gnatum, apparari conuiuium, dixit: *Quia hic filius meus mortuus erat, & renixit.* Nimirum etsi ueste scissili & lacera amictum, etsi vultu squallidum, & pallore extremam faciem testante luridum; tamen filium suum agnoscit; & quem dudum perditum atque pro mortuo habuerat, non aliter censet accipiendum, ac si a mortuis extitisset. *Quid* ni serui mirati essent tantam bonitatem? *cum filius ipse eius senior in agro astum diei & laborem passus, re intellecta, indignatus sit,* *Luc.15.25.*

& no-

& noluerit introire, patrique ad eum egredienti, ac ad conuiuium roganti dixerit: *Ecce tot annis seruio tibi, & nunquam mandatum præteriui, & nunquam dedisti mihi hædum, ut cum amicis meis epularer: sed postquam filius tuus hic, qui deuorauit substantiam suam cùm meretricibus, venit, occidisti illi vitulum saginatum.* Ad hunc modum, multi, qui se putant semper vitâ vixisse illibatam, tacita cogitatione, indignantur, quando vident grauissimos & publicos peccatores maximis donis diuinis ornari, & sâpe beatissima morte, post exactos, in omni scelerate, multos annos, decedere: Sed defendit se Dei, à misericordia non nisi in miseros exhibenda; & tranquillat animum vel in inuidias, vel in indignationes ebullientem. *Fili,* inquit, *tu semper mecum es, & omnia mea tua sunt: epulari autem & gaudere oportebat, quia frater tuus hic, mortuus erat, & resuixit: perierat & inuentus est.* Noli ergo indignari; tu Iudæe, si populi Gentilium maiore gratia diuini luminis ac fidei illustrantur. Noli tu, qui tibi iustus videris, putare, Deum iniustum esse, si peccatores recipit ad se reuertentes: *Tolle, quod tuum est, tuaque gratia contentus esto; Deum non vis esse Deum, si non*

non vis esse misericordem, *Dominus patiens* Num. 14.
est multa misericordia, auferens iniquitatem 18.
& scelera, inquit Moyses. Quid quod neque
se iustum esse ostendit, qui iustum Deum ac-
cusat; qui peccatoribus inuidet; qui denique
se iustum existimat, & tanquam iustum ia-
*ctans ait: Nunquam mandatum tuum pre- Luc. 15. 29.
 terini. Nihil mihi conscient sum; ait Aposto- 1. Cor. 4.
 lus, sed non in hoc iustificatus sum. Quid ergo 4.*
alijs vult misericordiam inuidere, qui ea
ipse indiget? Dicendum est, ait S. Chryso-
stomus, quod nullus sanctorum dolet in talibus,
immo bona aliorum sua existimat.

§. VIII.

Misericordia Christi erga latronem in cruce.

Nostra igitur existimemus omnia eius-
 modi bona, quæ, dum alijs à bono Deo ex-
 hibentur, nostra fiunt charitate, nostra i-
 mitatione; ut discamus, non desperare, e-
 tiam si in peccatis conseruerimus. Hinc in
 quintum exemplum, Latro ille manifesta-
 rius iam acturus erat, in patibulo, ani-
 mam, & vix agere cæperat pœnitentiam,
 paucula illa pronuncians: *Domine memento* Luc. 23.
mei, cum veneris in regnum tuum, cum sta- 42.
tim à mitissimo Iesu audiuit: Amen dico ti-
bi, hodie tecum eris in Paradiſo. Petiuerat il-

Aa

le, non

le, non vt statim, sed vt, cum in suum regnum veniret, recordaretur sui, respondit, Christus: *Hodie mecum eris in Paradiso*: adeò pronus est ad dandum, vt citius det, quām petatur. Et vide cui det? homicidæ, latroni, illi ipsi, qui paulo prius Christo in cruce pendenti, ipse etiam pendens ac desperatè propemodū petulans conuictatus erat. Ita enim loquitur S. Ambrosius: *Matthæus & Marcus duos conuictantes inducunt latrones*, Lucas *vnum conuictantem, & vnum reprehendentem*. Fortasse & iste prius conuictus est, sed repente conuersus. Pulcherrimum autem datur affectandæ conuersionis exemplū. O Deus, quām promptus es ad ignoscendū! quām tardi nos ad veniam à te flagitandam! & tamen ignoscis illi linguae veniam petenti, quæ, eodem penè momento, te sacrilegè laceravit? Quis hanc bonitatem tantam potest comprehendere, nisi qui te credit infinitè bonum? Credens autem, quis desperat, si in cruce latro saluatus est: antè paululum homicida, post paululum accusatus, conuictus, damnatus, suspensus & liberatus. Noli mirari, ubi damnatus, sed ubi liberatus, ubi mutatus. Hæc pius Afer.

§. IX.

S. Ambros. in c.
23. Luc.

S. Augustin. serm.
37. in
Ioan.

§. IX.

Alterius latronis conuersio.

Eadem bonitas, in sexto exemplo atque alio quodam latrone, ad accendendam, in maximis etiam peccatoribus, spem eluxit. Moses *Æthiops*, conditione seruus, propter natura sua improbitatem, ex heri sui domo profugit: atq; ubi prædari didicisset, paulo post prædonum cohortis *Praefectus* fuit. Et cum nefaria multa scelera peregisset, & ad cades patrandas audax factus esset, ex præfacta quadam temeritate monasticam ingressus est vitam, philosophariq; prorsus incipit, strenuè admodum ad virtutem graffans. Quod autem priore vita instituto, & corporis valida constitutione, rursum ad voluptatem per imaginationes incitatus alliceretur, varijs exercitjs carnem domare summoperè contendit. Et quandoq; quidem solo pane, absq; obsomio usus, quandoq; autem, plurimo opere perfecto, ad quinquaginta, die quolibet, precatio[n]es fecit. Et sex continuis annis, noctes totas, per uigilio exegit, stans atq; orans: ita ut neq; genua inclinaret, neq; prorsus oculis ad somnum propendens connueret. Porro notwithstanding Monachorum domicilia circumiens, clam uincu[n]isq; hydriam auferebat, eamq; aqua repletam in locum suum reponebat. Idq; ingen-

Nice-
phor.
list. I. II.
hist. Ec-
cles. c. 36.

tis laboris fuit, propterea quod inde locus, ubi aqua fluebat, alijs quidem decem, nonnullis autem viginti, quibusdam etiam triginta studys abesser. Per longo vero tempore pristinum suum retinuit robur; quamvis multum studij in hoc collocaret, ut id debilitaret, & carnem diuturna ærumna extenuaret. Dicunt autem aliquando prædones eum quatuor, qui officinam quietis sua percurrebant, cepisse, vinxisse, atq[ue] in humeros, sublatos in Ecclesiam deportasse, & Patribus, quid de eis statuerent: permisisse: nefas esse dicentem, ut in posterum mali quidquam alicui ipse inferret. Neq[ue] unquam quemquam fuisse ferunt, qui tantopere mutatus a vitijs ad virtutem summam quam pertigit, peruererit. Incredibilis vero fuit demonibus terror. Et, quod supra opinionem omnium est, presbyter etiam in Scetifactus est, cum quidem quam plurimos, eo tempore, quo latronum manu duxerat, interemisset. Et quia talis erat, multos eosq[ue] optimos post se reliquit sectatores.

§. X.

Magnorum peccatorum conuersione per pensa, ingredi & alios in spem venia peccatores.

Hoc est, quod supra dicebam: nostra existimanda esse, omnia eiusmodi bona, quæ dum

dum alijs à bono Deo exhibentur, nostra
funt imitatione. Nam quantæ spei non est
argumentum? quis non obstupescat, ad tan-
tam metamorphosin? Latro tam immanis
fit exemplum summæ charitatis? Qui antè,
nocturnis in tenebris, aliorum bonis & vitæ
insidiabatur, nunc per totas noctes perui-
gilat, vt alijs possit aquam præstare? Tot
cædium reus, nunc se suumque corpus ca-
stigat? Is qui intemperantissimus vino se
ingurgitabat, epulis lacertos ædificabat,
nunc solo pane contentus est? æquè in vir-
tutem fortis, ac in flagitia priùs fuerat au-
dax. Herifuga famulus antè; nunc redit ad
Dominum vniuersi, & ei famulari incipit,
quem in tot crudelitatibus, si quiuisset, ip-
sum occidisset? Sic AEthiops pellem mu-
tat & sic prædo fit præda? sic homicidarum
ductor, fit ductor Anachoretarum? & qui
vias infestauit, nunc in seipsum grassatur?
ex face nebulonum, nunc lux Monacho-
rum? Prope ipse Abbas non credidit, ex tam
infami prædone aliquid boni fieri potuisse.
Timuit cum illo colloqui: trepidauit, illum
ad fores, ne dum in interiora domus, admit-
tere: nec supplici ac omnia promittenti cre-
didisset. Reiecit, vt pestem, horruit vt latro.

Aa 3 nem,

nem, nec sibi persuadere potuit, illas manus ad cœlum sublatas, Numini gratas esse posse, quæ toties humano sanguine fuerunt cruentatæ. Itaque ille, quod precibus non potuit, minis impetravit; non admittendus, nisi formidatus. Censuit nempe illud ad se

Matth. II.

12.

pertinere: *Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud; serius in peccando, seriam quoque pœnitentiam egit. Qua in re multos eosque optimos, post se, reliquit secessatores, qui quamuis grauibus cooperti flagitijs, quamuis fulmina meriti & Tartara, quamuis sexaginta, aut octoginta annis Deum ad iracundiam prouocauerunt, tamen cogitatione pia tacti, post calumnias, post adulteria, post cædes, post sacrilegia, repente di-*

Pl. 76. 8.

xerunt: *Nunquid in æternū projicit Deus; aut non apponet, ut complacitior sit adhuc? Aut in finem misericordiam suam abscindet, a generatione in generationem? Aut obliuiscetur miseri-
ri Deus? aut continebit, in ira sua, misericordias suas? Et dixi, Nunc cœpi: Hæc mutatio dexteræ Excelsi; quæ neminem respuit, sed latronem de nemore, latronem de cruce, plus quam latronem ex ipsis quodammodo inferni faucibus recipit ad misericordiæ diuinæ fores pulsantem.*

§. XI.

§. XI.

*Quanta patientia Deus ad cordis nostri ostium
pulset & expectet?*

Immò tam excellens est diuinæ bonitatis magnitudo, vt ipsa pulset, & recipi flagitet.

Emulare ergo, & pœnitentiam age. Ecce sio Apoe. 3.
20.

ad ostium, & pulso, inquit, si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum. Abraham & Loth, ille in ostio tabernaculi sui, iste in foribus ciuitatis sedit, vt hospites Angelos introducerent; vterq; cucurrit in occursum eorum: vterque pronus in terram, summis precibus, rogauit, vt diuertere dignaretur. Nunc ipse s̄æpe Deus stat ad ostium, ipse pulsat, ipse hospitium rogat; & sui eum non recipiunt, nec est locus in diuersorio.

Quid facere posset, quid deberet, si rem humano affectu vellet æstimare? Samaritani aliquando Christum in ciuitatem non receperunt. Cum vidissent autem discipuli eius Iacobus & Ioannes, dixerunt, Domine, vis dicimus ut ignis descendat de cœlo, & consumat illos? Et cōuersus increpauit illos, dicens: Nescitis, cuius spiritus estis. Filius hominis non venit animas perdere, sed saluare. Itaq; etiam repudiatus stat ad ostium, & pulsare perseverat; idque non solùm ob suam immensam bonitatem,

Gen. 18.1.
Gen. 19.1.

Ioan. 1.
Luc. 2.

Luc. 9. 54.

sed etiam ob preces & bonitatem suorum.
 Cum enim vel Sancti eorum mansuetudinis perueniant, ut neque de extremè desperatis desperent; quanto magis decet ipsum Magistrum Sanctorum (qui dixit: *Discite a me, quia mitis sum*) esse in eisdem benignum atque misericordem?

Matth. II.

¶

§. XII.

Magnorum est, ut sint in aduersarios benigni.

Suspiciuntur homines, & laudibus in cælum tolluntur, qui se ipsos vincere, aduersarios benignè habere, & facile ignoscere possunt ijs, à quibus violati fuerunt. Et, Poëta teste, *Quo quisq; est maior, magis est placabilis ira.* Certè Ecclesia S. Stephani, pro lapidatoribus suis Deum precantis, exemplum intuita, ita nos docet orare: *Da nobis, quæsumus Domine, imitari, quod colimus, ut discamus, & inimicos diligere: quia eius natalitia celebramus, qui non uit etiam pro persecutoribus orare.* Si ergo pulchrum est hominibus, benefacere ijs, à quibus maleficio affecti sunt; quanto id ad Numinis gloriam erit conuenientius? Neque enim potest, in illa virtute, infinitis modis perfectus Deus, à mortalibus superari. Nihil ergo mirum, si

summa

summa maiestas illius læsa, non tantum veniam petentes in gratiam recipit, sed si etiam vtrò eos quærit, & ad ostium cordis illorum stans pulsat, & rogit, vt aperire velint, gratiamque recipere, quàm à se, cum maxima iniuria, excluserunt. Igitur vt septimum exemplum addam.

§. XIII.

Luculentum diuinæ bonitatis, etiam in desperatismos, exemplum.

Luculenta eiuscmodi res accidisse legitur, in B. Catharinæ Senensis vita. Erat Senis, Anno Christi 1370. ciuis, cui nomen Andreas Naddini, opes copiosæ, si aurum spectes; nullæ, si consideres virtutem. Nam plerumq; quibus aurum nimis charum est, non est nimis chara virtus. Itaq; hic homo cum alijs plerisq; flagitijs coopertus, tum etiam præcipuè tesserarum ludo ita erat mancipatus, vt si ludendo, perderet numeros, Diuos, Deumque ipsum conuitijs præscindere identidem, cælumq; detestabili execratione implere non vereretur. Quadragesimum iam ætatis suæ attigerat annum, cum eum diuina vindicta censuit, non diutiùs differendum. Graui igitur morbo affecit, quo crudescente, depositus iam videbatur.

Raymūd,
è Capua
apud Sur.
19. Apr.

A a 5 Nec

Nec minùs anima, quām corpus ægrotabat. De corpore Medici desperauerant, non item de anima Religiosi. Venerunt itaq; ad eum multi homines pij, inter quos etiam vtriusque sexus cænobitæ, atq; in primis Parochus illius. Hi eum, vt fit, præsentis periculi, instantisq; mortis admonuere; hortati sunt, vt peccata sua in memoriam, se in pœnitentiam reduceret, sacerdotique confiteretur, quæ alioqui æternūm luenda essent. Surdo loquebantur. Ille enim, qui sacras aedes adire, aut sacris initiatos honorare nunquam, consueuerat, prouum habuit etiam sacrorum sermones contemnere. Itaque sana suadentes, quasi importuna loquentes, repulit, & à se exire jussit, nihil sibi cum Deo esse, dictans, nihil Deo secum. Peruenit hæc desperationis fama ad aures F. Thomæ, qui S. Virginis Catharinæ Senensi à sacris confessionibus erat. Hic, insigni animæ huius percutitis zelo, Catharinam adiuit, rogauitque, vt diuinam desperatissimo homini miserationem precibus quām enixissimis impetraret. Paruit illa, neque precari cessauit antè, quām Christus illi se sisteret, cauſāmq; redideret, ob quām meritò miser perire sinetur. An non pereat, inquietabat, cuius blasphemum

mum os, si posset, me ipsum perditum iret,
cuius flagitia mundum implent, & ad cæ-
lum usque pertingunt? qui, ut alia sileantur,
etiam tabulam, in qua mea, Matris meæ,
aliorumque Diuorum imagines impictæ e-
rant, ausus est, sacrilega manu, in ignem ja-
ctare? nonne & ipse dignissimus est, ut æter-
nis gehennæ flammis exuratur? Nonne par-
est, ut, quod mihi fecit, ipse quoque patiatur?
Hæc atque alia talia Virgini dicebat Chri-
stus, ut peccatoris ostenderet abominandam
fœditatem. Verum Catharina, & salutis ani-
marum sitientissima, & gnarissima diuinæ
misericordiæ esse inexhaustam immensita-
tem, cum precibus, etiam yberrimas lachry-
mas fudit, neque desistit antè, quam mitissimus
Dominus huic tam impio peccatori decum-
benti appareret, atque, in vicem Parochi, ad
peccata confessione delenda hortaretur, ve-
niam, si id ficeret, liberalissime pollicens.
Quem non flecteret tanta bonitas? quis
conditionem tam fauentem non accepta-
ret? Ergo ille paulo prius faxo durior An-
dreas repente mollescit, erumpit in vocem,
clamat, se Christum videre, enim uero etiam
audire monentem, ne Confessionem insuper
habeat, sed viam sibi paret ad veniam tot-

scle-

scelerum obtinendam. Itaque quantocuyus Confessarium acciri postulat, quem modico prius eliminârat. Curritur. adest sacerdos. confitetur Andreas, ingenti animi dolore: condit testamentum sanctissimè, malâmq; vitam, optima morte, consignat. Verè igi-

S. Augu- tur ille dixit: *Non est desperandum de malis.*
stin. lib. *sed pro ipsis, ut boni fiant, studiosius supplican-*
de vera *innocent. dum, quia numerus Sanctorum semper de nu-*
cap. 184. *mero auctus est impiorum.*

§. XIV.

Promtiorem esse Deum ad misericordiam nobis exhibendam, quam nos ad eam accep- tandum.

Acta personis rebusq; respondere necesse est,
S. Atha- *inquit S. Athanasius, ut quis author fuerit,*
nas. orat. *ex opere ipsius contestatum reddatur, & ex au-*
contra *thore viciſſim, quale sit opus agnoscatur. Quod*
idola. *cum ita sit, merito, audita eiusmodi hi-*
Psal. 76. *storia, exclamari potest: Hac mutatio dex-*
teræ excelsi; neque enim alia manus talia fa-
Psal. 110. 2. *cere potest: itemque Magna opera Domini*
magnum testantur operatorem. Tantò e-
nim maior est Deus, quantò misericordiam
Num. 14. *ostendit ampliorem. Vnde cantatur: Do-*
18. *minus patiens, & multæ misericordiæ, auſfe-*
Psal. 144. 9. *rens iniquitatem & scelera: Et miserationes*
eius,

eius, super omnia opera eius; dummodo nos ijs velimus vti, aut eas acceptare. Nam planè ita est, pròmtiùs dat Deus beneficia, quā homines illa acceptent. Eo fine Balthasar Aluarez vidit Christum Dominum nostrum, preclaris donis valde onustum, & onere illo quodammodo afflictum, ac desiderantem exonerari, & propensum se ostendentem ad gratificandum exoneranti. Et quamvis magno desiderio id cuperet, non tamen onus deponebat; eò quod vasa deessent, in quibus eius dona reponerentur.

Pronior ergo est Deus, ad offerenda beneficia, quām nos ad ea auferenda. Vnde rectè

Propheta: Deus meus, misericordia mea. Pec-
camus grauiter, inhæremus peccato pertinaci-
ter, gaudemus de peccato, post peccatum am-
bulamus. Extenso collo peccatum nostrum præ-
dicamus, nec abscondimus, & tu placatus es? ait ille. Nos te prouocamus ad iram, tu au-
tem conducis nos ad misericordiam: nos irrita-

mus te ad furorem, tu autem differs vindictam.

Iusto exterminio punire poteras peccantes, sub-
uertere negligentes: sed patientia tua expectat,

ut corrigamus pānitentes. Deus ergo meus, mi-
sericordia mea! Nunquid non hac est iniustia?

sed nunquid est iniustitia, apud Deum? Absit.

Quod enim sustinet Deus, index iniusti patien-

Ludouic.
de Ponte
in vita
Aluarez.
c. 7. §. 2.

Psal. 58.
S. Augu-
stini in
tract. de
Visitatio-
ne infir-
mi. serm.

ter, totum Deus est. Neq; enim aliter Deus
esset, nisi flectereris, nisi patereris, nisi misere-
reris. Quodcumq; igitur facis, tuum est: quod
tuum est, bonum est Quod igitur facis, bonum
est, Deus meus misericordia mea.

§. XV.

*Admiranda Turca ad fidem nostram vocatio,
& conuersio.*

Sicut, octaui exempli loco, prorsus bo-
num & admirabile erat, quod Româ Dilin-
gam perscriptum fuit, Neapoli An. 1640.
(an. 1641 ?) accidisse. Ibi Turca mancipi-
um, curiositate populi allectus, cum reli-
qua turba, domum quandam sacram, in
qua, Natalibus Christi Domini festis, ra-
rissimi artificij elegantiæq; Præsepe viseba-
tur, ingressus oculos à longè stans, ignota
pietate, impleuit. Nulli vñquiam sua curio-
sitas felicior fuit. Nam ecce procul consi-
stentem Turcam, atque nihil minus cogi-
tantem fabrefactus è materia Christus in-
fans, è præsepio respicere; tum etiam, pro-
tensa manu, & indice digito annuere, atq;
ad se vocare cæpit: quin & vocem claram
addidit, cunctis, qui aderant, in stuporem
raptis. Neque verò annuere cessauit antè,
quam ille attonitus ac tremens accederet.

Vbi

Scipio
hoc An-
tonius
Ceschi,
18. Janu-
ar. An.
1643.

Vbi accessit, egit Christus ipse Catechistam, hominem Turcam res fidei necessarias docuit, monuitque, ut Baptismo se quām primū tingi curaret; fore enim, ut, intra breve tempus, secum in cælo esset. Profecit insigniter, sub tali magistro, Turca; rem disertè narrauit; baptismum petiit, obtinuit; & paucos post dies, grauiter ægrotans, iāmque ipsi morti vicinus, palam professus est, mori se non posse priūs, quām Sacrum viaticum accepisset. Accepit, & spiritum cælo reddidit. Miraberis, Lector, hanc tantam Dei bonitatem. at scito, omnibus ad præsepe Christi confluentibus annuere misericordem Dominum; omnibus documenta diuina tradere. Non vident, neque audiunt hoc omnes? in ipsis culpa est, quia sponte cæci sunt, & vitijs obturati non habent aures audiendi. At, qui aures audiendi habent, audiunt puerulum IESVM è præsepio non solūm vagientem, sed etiam pannis paupertatem, frigoris tolerantiā patientiam, lachrymis pœnitentiam, denique vultu, gestu, totius corporis habitu, omnes virtutes docentem; incensique amore tam immenso infantis, iam tum, pro Mundo, patientis, toti, se proiiciunt in mare diuinæ boni.

Deus
sere-
quod
num

io;

bo-
in-
40.
ipi-
relia-
, in
ra-
ba-
nota
ario-
nsi-
gi-
in-
pro-
atq;
ram
rem
ntè,
eret.
Vbi

384 Cap. XVI. *Sūma Dei in malos bonitas.*

bonitatis. Philæni, aut, vt Athenæus eos appellat, Philotoconistæ, optauerant olim, vt in balænas conuerterentur, dummodo mare in pretiosissimum vinum mutaretur, in quo se se possent continuò volutare. O quantum est mare amor Dei; o quam dulcis Oceanus, immensitas diuinæ bonitatis? omnes prorsus in eum se conijcerent, omnes in eo, velut pisces, natare optarent, si eius agnoscerent suavitatem. Immo omnes in eo submergi, & animam, amore ebriam, ponere cuperent; quemadmodum Georgius Clarentiæ Comes, qui (ob suspicionem affectati regni, ab Eduardo I V. huius nominis rege Angliæ, fratre suo, iussus mori, & genus mortis, quod sibi magis placeret, eligere) voluit vino Cretico, seu, vt vulgo vocant, Maluatico, suffocari, coniectusque in vas plenum huius vini, illud sensim sorbendo suauiter submersus est; ita, præ amoris dulcedine, toti in Deo mergerentur omnes, si quam suavis sit Dominus, gustauissent; neq; etiam mille mortes sentirent charitate inebriati.

((o))

CAP.

C A P V T. XVII.

*Quanta, ex consideratione Dei summè
boni, summèq; misericordis, etiam alio-
qui desperatis, spes venia & fidu-
cia addatur?*

§. I.

*Ab alijs videri ab alijs non videri diui-
nam bonitatem.*

A Vdiui nonnullos, qui nauali præ-
lio interfuerunt, quod Ioannes de
Austria, contra Turcas, felicissi-
mè gessit, narrantes, cadauera in mari na-
tantia internosci potuisse. Siquidem cor-
pora Turcarum prona, at Christianorum
supina, atque cœlum aspicientia dicebant
natitauisse. Eadem res quotidie accidit ijs,
qui in diuinæ bonitatis mare incident; alij
enim ibi eriguntur ad spem in Deo ponen-
dam; alij suopte pondere euentuntur, & ita
deprimuntur, vt, ad quam oculos habent,
non videant bonitatis profunditatem.

§. II.

*Diuinæ misericordiæ, & humane malitia
magnitudinem simul intuendam
esse.*

Hanc utique non vidit Cain, qui dixit:

B b Maior

Gen. 3. 13. *Maior est iniquitas mea, quam ut veniam merear; quasi aliquid maius esse possit magnitudine diuinæ bonitatis. Merito quidem ante oculos versari debet peccatori scelerum enormitas, sed juxta etiani ponenda est misericordiæ Dei magnitudo. Si quis iam lapsus, & nimio sceleris pondere oppressus desperare iam cœpit, ait Hipponensis Præfus, attendat vulneris magnitudinem, sed non desperet medici potestatem: peccatum enim cum desperatione, certa mors est. Nemo dicat, ego, si iam aliquid mali feci, iam damnatus sum; Deus malis talibus non ignoscit. Cur non addo peccata peccatis, fruar seculo, in voluptate lasciva, in cupiditate nefaria. Iam perdita spe reparationis, vel hoc habeam, quod video; si non possum habere, quod credo. Deus enim noster sic cautos fecit, quando ceciderunt: sic desperatos esse non vult, qui ceciderunt.*

§. III.

Nolle Deum, ut quisquam spe venia deturbetur.

Quemadmodum neq; Iudam sic voluit esse desperatum: voluit tamen ipse desperare Iudas penitentiâ ductus, sine diuinæ misericordiæ recordatione. *Habebat lachrymas Petrus pio, quas fundebat, affectu: ait D. Ambro.*

Ambrosius, non habebat proditor fletus, qui-
bus sacrilegium fateretur: ut, dum suo reus fu-
dicio damnatur, & spontaneo supplicio expia-
tur facinus: pietas Domini, qui se ipse nollet ul-
cisci, & diuinitas probaretur, qui conscientiam
mentis inuisibili potestate interrogaret. Usque
adeo magna est Domini pietas, ut vel, in ipso
proditore suo, se se nollet ulcisci; usque; adeo
magna vis conscientiae, ut, ubi carnifex de-
est, laqueo se ipsa plectat. Non vult tamen
hoc Deus, qui ait: *Nolo mortem impij, sed ut* Ezech. 33.
connvertatur impius a via sua, & vivat. Itaque
de illis non est desperandum, qui adhuc mala sua
non solum corrigere nolunt, sed etiam defendere
non erubescunt. Sic nec illa cinitas desperata
fuit, de qua dictum est: *Adhuc triduum, & Ni-*
nus subuertetur. In ipso tamen triduo idonea
fuit conuerti, orare, plangere, & de pena imini-
nente misericordiam promereri. Ita Augusti-
nus, qui alio loco addit: *Nemo de peccati sui* Tract. 5.
dimissione desperet, quando & veniam merue- in lo. &
runt, qui Christum occiderunt. Item: *Quid* term. 36.
autem conuerso non ignoscitur? *Quis homicida*
desperet? si in spem redditus est, a quo etiam
Christus occisus est? At sunt quædam scelera,
& quoddam genus sceleratorum, de quibus
plerique desperant? cum & ipsi (scilicet)

auari, luxuriosi, benefici & magi) plerumque soleant desperare? Esse tales, non nego; desperandum tamen illis esse, pernego.

§. I V.

Quænam genera peccantium maxime de spe decidunt?

Baronius
1017.

Circa annum Christi 1017. in Aquitania, ante D. Io. Baptiste festum, tribus diebus, è cælo, pluua sanguinis cecidit; qui cum in lapidem aut carnem incidisset, non poterat elui; si verò supra lignum lapsus esset, lauabatur. De hac re consultus Fulbertus Episcopus Carnotensis, per lapidem, inquit, *impij, per carnem fornicarij significantur; per lignum medijs, qui neg, molles, ut caro, neg, ut lapis duri.* Addit *impios, & fornicarios indelebili nota, in sanguine suo, morituros; medios, per mortis angustiam, saluandos.* Verè lapides sunt homines impij, & indurato cor. *Olcæ 4.2.* de; apud quos *sanguis sanguinem tetigit, qui peccatum peccato addiderunt; postquam enim toti sunt scelere, velut impuro cruento, inquinati, addunt alium sanguinem, qui priorem deleri non sinit, desperationem.* Quod etiam carni deditis accidit; qui adeò plerumque molles sunt, ut existiment, se voluptates corporis non posse abdicare, atque

que idcirco, *in sanguine suo moriantur*. Impij illi adamante sunt duriores: adamas hirci sanguine dicitur liquefcere; illi autem neq; Christi quidem sanguine molliuntur. Homines autem carnales Adonidis sanguinem sanguini Christi anteponunt. Hinc ineluctibili desperationis nota maculantur; quæ est totius malitiæ complementum. Nam vt D. Chrysostomus ait, *Peccantes non dolere magis Deum exacerbat, quam peccare. Hominem quidem exacerbans, & amicos, & vicinos rogas: & siue semel, siue amplius te repulerit iratus, non recedis, sed auges supplicationem; Deo verò tuo exacerbato, oscitas, & recedis, & delicias vacas: quomodo non ex hoc ipso magis irritabis eum? Quapropter dignus es terram subire, nec hunc solem intueri, neq; penitus spirare; quod tam facilem habens Dominum, & eum exasperas, & exasperans pœnitentiam non agis.*

S. Chrysostomus
Deum exacerbat, quam peccare. Hominem
quidem exacerbans, & amicos, & vicinos rogas:
& siue semel, siue amplius te repulerit iratus,
non recedis, sed auges supplicationem;

soft. hom.
46. ad populum,

§. V.

*Sanguis Christi optimum antidotum
contra desperationem.*

Quid ergo tanta Dei facilitas? quid patientia? quid clementia exigit? vt ne impij quidem, & toti carnei desperent. Ad hoc Deus homo factus est, ad hoc sanguinem fudit, vt impijs iratum judicem placaret, vt

B b 3 homi-

rum;
nego;
de
uita-
die-
qui
non
psus
Ful-
dem,
ican-
aro,
rios
me-
Verè
cor-
qui
iam
ore,
qui
m-
deò
se
at-
que

hominem animalem spiritualem faceret: ut nemo, quantumuis flagitosus, damnaretur. Qui igitur desperant, desperant tantum quia volunt, non quia debent. Immò non potest desperare; quisquis vult misericordias Domini ante oculos ponere, atque id expendere, quòd peccatoribus grauissimis tam bénignus pater exhibuit. Si enim eos ex cœno extraxit, qui toti in eo erant sepulti; an non poterunt extrahi, qui pedibus duntaxat luto immerguntur? In altera vita justitiam suam magis, in hac magis misericordiam suam vult ostendere: quam ut maximè manifestet, manifestat erga maximos peccatores. Pertinacissima sunt quædam scelera, fateor; sed longè potentius est antidotum sanguis Christi ad sanguinem peccati abluendum. Quid sanguis Christi nō posset, si sanguis martyrum tam efficax est, à Christi sanguine vim trahens? Nam vel istum legimus, duros tales, saxeosq; emolliisse, atque molles solidasse in virtutem; vt, infinita Numinis bonitate cognita, omnem mollitiem voluptatēmque improbam, in fortitudinem, patientiamq; commutarent; martyrum Deum, vsq; ad tormenta exquisitissima, mortem amantium, exemplo.

§. VI.

§. VI.

Sanguis Martyrum quanta sit potentia ad homines a peccatis abducendos, admiringo exemplo ostenditur.

Aglaia Romana, mulier claritate nata-
liū, formæ elegantiā, fortunæ benevolentiā,
copiā diuitiarum insignis; ex genere nimi-
rum patricio, & eorum, qui proconsularem
honorem erant consecuti; eam à prima æta-
te vultus gratiam acceperat, quæ insidias
facere & pati posset. Ac, ne malorum vel ir-
ritamenta, vel fomenta deessent, tantæ sup-
petebant opes, vt ad omnem luxum suffice-
rent. Accedebat, super omnia, periculosis-
simum juuentuti venenum, libera viuendi
potestas. Absque parentum oculis, absque
mariti custodiā degebat. Vno verbo, sine
ullo metu, domina erat; & quidquid libe-
bat, faciebat; ipsa domi pariter, & pater, &
mater familias. Rarò fortuna, quos nimis
amat, serio amat: nam fauor illius, hamus
est vitiorum. Cœpit itaque Aglaia pecuniā
vti ad voluptatem; cui cum cupidiæ non
satis facerent, etiam illecebræ turpes quæ-
rebantur. Quid expectatis? in tali domo
non habitant simul honestas & potestas.
Quid autem non faceret præmortui pudo-

Surius' ex
Meta-
phras**e**
s. Iunij

ris muliercula? quid non efficeret excetra, quæ delinimentis permulcebat omnes? præcipue eos, quibus poterat imperare: inter quos illa nec coniux, nec vidua, nec virgo fuit.

Dipsas serpens est, ad inferendam perniciem summè velox: nam quos momordit, siti inardescunt adeò vehementer, vt paulò post moriantur. Talis erat serpens Aglais, immò longè perniciosior; neque enim illi morsu opus erat, sed ex oculis incendia jaculabatur, & tanquam Medusa, aspiciendo necabat. Habuit hæc, in familia sua, aliquem bonorum suorum procuratorem Bonifacium nomine, qui ingenij solertiam, insigni in eam fidelitate ac benevolentia, redididerat amabiliorem. Inuictus in eo animus, à solo amore & vino vincebatur: cui & forma promotionem dedit, vt ambiretur; & vinum stimulos, ne frustra ambiretur. Si quidem, vbi ebrietas, ibi rarò diu venustas & castitas sociantur. Accedebat occasio dominæ ad vitium, cum autoritate, allicientis. Itaque Bonifacius ceteris in rebus Iosepho par, sola constantia temperantiaque, toto cœlo, ab illo distabat. Sinebat enim se, pro pallio, teneri. Cetera cur verbis exprimam;

Antipat.

man, quæ ne cogitari à quoquam velim? *Thef. e-
Quod de aquila legimus in polypum ruen-
te, quæ circumPLICANTIBUS & pertinaciter
adhæscentibus cirris, vnà cum polypo in
profundum maris tracta perijt; id de Aglai-
de, déque Bonifacio affirmare possemus,
nisi hanc labem quantamcunque, sanguine
elui posse, ille ostendisset, de quo meritò di-
citur: Confitemini Domino, quoniam bonus: Ps. 106. 1.
quoniam in seculum misericordia eius. Nam
etsi rectè indelebiles cruentati imbris notas
exposuerit Fulbertus de impijs, déque ijs,
qui omne tempus Cereri & Libero deberi
arbitrantur, quos difficile est corrigere; at-
tamen tantum, apud homines, hoc impossibi-
le est; apud Deum autem omnia possilia sunt; 26.
cuius mirabiles sunt viæ, quibus hominem
reducit.*

Vigebat, ea tempestate, persecutio Chri-
stianorum, & sacrilegus simulachrorū cul-
tus totum simul occupabat Orientem. Ibi
erat tormentorum officina, dirum seculis
spoliarium; theatrum crudelitatis; omnis
immititatis sedes. ibi in corpora humana
inagebantur feræ. ibi conspiciebantur de-
rosa Martyrum corpora. ibi semiustulati ia-
cebant, qui in tunica molesta coacti sunt

B b 5 ambu-

pig. anth:
lib. 1. tit.
Piscis.

ambulare. Nec expleuit sanguinarios editionis dies vnuis, menses, anni insumebantur. Ipsæ etiam feminæ, sexus rudis, insci- usq; ferri, ferrum pati cogebantur. Denique minio arenæ, & nouo semper flore, Martyrum sanguine, purpurabantur. Audijt totus orbis de hac Martyrum constantiâ, & tyrannorum laniena. Peruenit fama etiam ad Aglaidem: quæ, tametsi à Martyrū virtute longè abesset, cæpit tamen Martyrum cruciatus atq; pugnas admirari, victorias æstimare, reliquias desiderare; vt saltem venerari posset, quos voluntas non erat imitari. Iam enim, vel per nuncios, intellecto Martyrū sanguine, calescebat. Quidquid feminæ desiderant, vehementer desiderant. Quare etiam Aglais omnino statuit, nulli labori, vel sumptui parcere, vt eiuscmodi martyris corpus posset adipisci. Nullus ad id negotium Bonifacio vel fidelior, vel aptior videbatur. Quapropter, sicut ei impuros amores, ita etiam hunc sanctum amorem concredidit; ita igitur, remotis arbitris, eum est allocuta. *Scis, frater, qualibus simus coquinati peccatis, nec nobis cura esse aliquid, quod expectamus futurum, ut si- stamur ante Deum, & pro his gratia subeamus suppli-*

supplicia. Ceterū audiri à quodam viro pio, quod si quis eos, qui propter Christū passi & affetti sunt martyrio, in honore habuerit, & coluerit, magna quædam & præclara eum illinc ex eo manet remuneratio, & eadem, qua illi fruenter beatitudine. Multi autem nunc quoq, ut aiunt, pro Christo, pulchra adeunt certamina. Tu vero (etenim iam venit tempus, ut meus ostendat Bonifacius, qua sit in nos affectione) ad hec mihi inserui, & omni studio eò vadens, pro pèra ad me afferre aliquid è sacrīs his reliquijs: ut cum eas honorifice deposuerimus, & sacras ad eis adificauerimus, eos semper habeamus custodes & seruatores. Hæc illa..

Nihil Bonifacius consueuerat Aglaidā negare. Annuenti igitur & hīc, aurum, vnguenta & sindonas, ac duodecim equos tradit. Etenim magnus Christianorum amor in reliquias Diuorum, occasionem præbuerat lucri impijs, qui nulli eas, nisi magno prelio emtas, dabant. In digressu, dum Bonifacius Aglaidi suæ vltimum vale dicit, per iocum, an vaticinium? addidit: Quid si, ô domina, hoc cœpto frustrareris; secunda vero, ut aiunt, navigatio, meum ad te corpus afferret: fueritne hoc tibi mediocre tui instituti scopis solatum, & apud te habendum in honore?

Non

Non res ista sibi ludos nunc poscit, respon-
dit Aglais: *Deus qui seruiformam, propter nos,
acepit, & suum effudit sanguinem, ipse ad mea
non aspiciat delicta, & mittat Angelum suum
ante te, & dirigat gressus tuos.* Dum profici-
citur Bonifacius, sentit & ipse vim sangu-
nis per Martyres effusi. Subibat enim eius
mentem cogitatio eiusmodi: *Qualia sunt,
quaæ feci? & qualia sum impuris manibus por-
taturus?* Hac reuerentiâ tactus sensim cæ-
pit nimiam corporis sui curam deponere;
enimuerò eidem pabulum subducturus, car-
nibus ac vino abstinuit, totâ via; non infre-
quenter etiam omni cibo. Quod ieunium,
oratione assiduâ ad Deum, decorabat.

In Asiam, & adeò Tharsum vbi venit, tot
martyrum fertilem ciuitatem, socijs & e-
quis in hospitio relictis, ipse illico, ne ab-
sterno quidem itineris puluere, in eum se lo-
cum contulit, in quo martyres decertabant.
In stadiū ingressus conspexit magnam hinc
populi multitudinem; inde sanctos varijs
quidem tormentis discruciatos, vnum ta-
men omnibus crimen obijci, *pietatem ve-
ramq; religionem.* Tanta erat suppliciorum
varietas, vt nemo ferè eosdem, cum altero,
subiret cruciatus. Vna interea omnium erat

vox

Vox, Christum Deum esse, profitentium. Itaque unus pendebat capite in terram verso, igne subtus accenso. Alius quatuor lignis extensus cælum sublimis amplectebatur. Erat, quem ductilis serra medium secabat. Quibusdam manus, quibusdam pedes amputabantur. Nonnullis oculi eradiciati diem negabant. Huic palus per collum transactus, pro clavo, erat: illi brachia in diuersum circumacta & crura in dorsum retorta formam monstri inducebant. Fuerunt, quibus ossa omnia plumbeis cæstibus minutatim conterebantur. Quorundam corpora ita erant mutilata, ut, per terram, ritu globi, deuoluerentur. Hæc atq; alia generosi athletæ patiebantur, sine gemitu & clamore; immo quasi eorū corpora fierent, inter cruciatus, vegetiora, ita læti ipsi hilaresque, diuinâ virtute eos roborante, hymnos, laudésque Deo concinebant.

Quod tam mirabile, atque humanæ naturæ vires longè excedens spectaculū postquam attentissimè considerauit Bonifacius, perspicuè profectò ostendit, etiam molles olim, & carni totos immersos, posse ad frugem redire, neq; iam pœnitentiæ tantum, sed etiam martyrij capaces esse, diuinâ gratiâ

tiâ aspirânte. Itaque primùm ad tantam
Martyrum constantiam obstupuit; deinde
diuinæ opis vim agnouit; postea totus Deo
afflatus, ad pares pugnâs ineundas, similésq;
coronas consequendas, exarsit. Non diu
deliberant inflammata désideria: & ignes
magni citò erumpunt in propatulum. Itaq;
& Bonifacius, extemplo in arenam descen-
dit; & cum se fecisset manifestū omnibus, Mar-
tyres, qui erant omnes viginti, singulatim am-
pletebitur. Deinde etiam, omnibus audientibus,
magna voce, *Magnus est*, inquit, Deus Chri-
stianorum: *Magnus est*, qui athletas, sua ope
adiuuit. Hac cum dixisset, rursus latus adha-
rebat Martyribus, cum magno desiderio pren-
sabat, & amplectebatur pedes. Quibus autem
deerant pedes, eas, quæ restabant, partes cor-
poris, rogitans, vt eorum socius esse, in sup-
plicijs coronisque posset. Citatus extem-
plo, ad iratum Præsidem, denuò se Chri-
stianum profitebatur; dijs thura se daturum
negat; promissa, minas, carnifices, crucia-
tus ridet, spernit. Suspenditir ergo pedi-
bus, cæditur fustibus, virgis, flagris, adeò
diriter, vt detecta carnibus ossa conspicua-
issent, oculisque omnium intestina pate-
tent. Marmor cædi putauisses. nam, velut
rûpes

rupes, immotus nihil se sentire ostendit; illud solùm dolens, se à reliquis Martyribus loco seiunctum esse, quos velut pulchrum fortitudinis exemplar, fixissimè intuebatur. Cum nihil videt istibus effici iudex, iubet vincula relaxari, darique illi tempus respirandi; ac denuò, num vel iam sacrificare dijs velit, interrogat? Sed iterum dñtem solidò illidit. Respondet enim Athleta: *Ego ad Deos accedam, cum vel sola eorum appellatio sit auribus intolerabilis?* Accensior rursus Præses acutissimas arundines mandat ei, intra vngues, infigi; quod est tormentū longè grauissimum. At Martyr cælo oculos animumque affigens faciliùs cruciatum tolerauit, quām Præses imperium, quod exercuit. Ipsā ergo Bonifacij patientiā impatiens factus, liquidum in os eius plumbum infundi imperat. Quo tam immani decreto excitatus heros iterum manus in sublime, cum oculis, extulit, atque ita orauit: *Domine mi Iesu Christe, qui me præcedentibus tormentis reddidisti fortiorem; nunc quoque ades, & palam ostende, te mihi opem ferre aduersus sathanam & Præsidem sathanæ ministrum.* *Vos quoque, ô fortes Christi milites, qui me exemplo vestro, ad*

hunc

hunc agonem, inflammatiss, nunc & pre-
cibus adiuuare certantem. Acclamauerunt
illi, & victoriam finemque martyrij preca-
bantur. Clamorem hunc secuta est tota po-
puli multitudo, quæ, omnibus iam, ad di-
ritatem, paratis, cum & præsidis crudeli-
tate, & Martyrum incredibili lætaque con-
stantia commota esset, vna & mente, &
voce, in hæc verba erupit: *Magnus est Deus
Christianorum: Magnus es rex, Christe, om-
nes in te credimus.* Vix ita clamauerant, cum
aram impiam euerterunt, & Præsidem du-
rum lapidibus sunt persecuti; qui vitam su-
am in fuga positam videns, grandini tam
periculosæ se subduxit, relictóque theatro,
domi asylum quæsiuit.

Quis non putaret vel Busiridem, tanta
multitudinis confusione, placatum iri?
Habent autem hoc tyranni, ut, ad Pharaonis
ingenium, ipsis prodigijs indurentur,
fiantque inde peiores, vnde alij emandan-
tur. Interuenit nox; nec quies furorem
sedauit, nec diurnæ seditionis recordatio;
sed multò hæc magis animum exacerbans,
ita irritauit, ut vix lucem expectaret. Ca-
pta die, iam armatior in theatrum prodit,
aduocatōq; Bonifacio, multa contra Chri-
stum

Itum effutit; plura tamen vicissim, contra
inanis Deos, audit. Paratur feralis scena;
lebes pice impletur, flamma subiicitur;
Martyr injicitur. Sed contra Deum nulla
vis, nulla potestas vñquam præpotuit. Re-
nouata sunt igitur & hīc trium puerorum
in camino illæorum miracula. Siquidem
Angelus de cœlo lapsus, Bonifacium qui-
dem incolumem, in bulliente pice, seruauit;
flammam autem in astantes lictores carni-
ficésque excutiens, eadem fecit, quæ olim
in Babylone. Nimirum ignis melius sciuit
tyranno, qui nocentes essent, vel innocen-
tes. Nondum tamen judex etiam hoc mira-
culo didicit sapere, sed jussit tanta iam in
reliquis mēbris passo caput amputari. Qui,
cūm duceretur, mora ad precandum impe-
trata, stans Orientem versus, alta voce dixit:
*Domine mi, Domine Dens, citò me præueniant
miserationes tuae, & nunc ad sis mihi adiutor,
ne mihi malignus aliquid afferat impedimenti,
propter eas, quæ in insipientia mīi præcesserunt
peccata: sed suscipe animam meam in pace, &
inter eos, qui pro te sanguinem effuderunt, &
fidem usque ad finem conseruarunt, me quoque
annumera. Dixit, ceruicem præbuit, è qua
sesta sanguis & lac fluxit, quo nouo prodigio*

Cē

gio

gio rursum quingenti quinquaginta viri Christo nomen dederunt; immò à Christo nomen acceperunt. Talis támque glorioſus exitus fuit illius, qui paulò priùs vitam duixerat minimè glorioſam. Ita mortem, quam vel jocando, vel metuendo prædixerat, est consecutus; sanguine Martyrum, sanguinem illius, ad martyrium, prouocante.

Abluit ergo hic sanguineus imber, è carne, sanguinis notas; & ablutum Deo charum esse miracula docuerunt: ut nemo de diuina miseratione desperet, quisquis hanc tantam audit, vel legit diuinam bonitatem, & dexteram excelsi; cuius mutatio, è coruis columbas, ex immundis Angelos, è scortatoribus martyres facit, denique etiam ex Veneris mancipijs, sanctos. Nam comites, qui cum Bonifacio missi fuerant, pridie in hospitio relictii, harum omnium rerum penitus ignari, per omnem eum ciuitatem, die postero, quæſiuerunt. Non reperientes autem illum, existimauerunt, ambulare per popinas, & ut solebat, bacchari in voluptate, donec in Commentariensem inciderunt, cognoueruntque martyrem esse, quem illi putauerant scortatorem. Immò cum ille, descripta eius forma habituque, martyrem factum

factum affirmasset, vix adduci potuerunt, ut ei fidem adhiberent: *Non nosti, inquiunt, Bonifacium, qualisnam sit ei vita, & quam propensa ac proclivis ad voluptates, & quam è diametro vita repugnet martyricæ.* Verum cum postea ad locum ipsi adducti & corpus, & reuulsum inde caput agnouissent, insperata virtute obstuperunt, ac metuere cœperunt. *Timebant enim, ne eis aliquid succenseret, quod eius mentem accutassent, eum judicantes ex eo solo, quod præcesserat, & nescientes, quali vita principio, qualem & quam jucundam finem imposuisset.* Sed mox metum admittit *Martyr, se placide & benignè in eos gerens.* Nam postquam caput fuit coniunctum corpori (*Tu es omnium Dominus, ô Christe rex, qui glorificas eos, qui te glorificant*) sensim quidem *i. Reg. 2* aperit oculos: eos autem intuetur amicè & placide loquentis speciem præ se ferens, & ostendens, se eis bene velle, & probrorum, qua in eum ingesserant, minime meminisse. Illi vero acerbè flentes, & calidas lachrymas effundentes: *Ne memineris, dicebant, serue IESV, nostrarum iniquitatum, neque probrorum, quibus te diuinum & sacrosanctum caput stulte sumus infectati.*

Fuerunt igitur comites quoq; atq; socij
CC 2 huius

huius Bonifacij in ea opinione, non posse, ablui tantas impuritates: sed reipsa edocti, stultitiam suam defleuerunt; & contrarium se expertos, professi sunt, docueruntque, non solùm neminem debere desperare, sed etiam de nemine desperari à quoquam o-

Pſ. 106. 8. portere; vt *confiteantur Domino misericordiæ eius, & mirabilia eius filijs hominum.* Sunt enim misericordiæ eius infinitæ, & omnia mortalium scelera incomparabiliter excedunt. Quare, sicut nullum flumen tam est profundum, quod à mari non absorbeatur, ita nullum peccatum tam est enorme, quod diuinæ bonitatis abyssus non possit abolere.

**S. Chry-
ſost. hom.
40. ad po-
pulum.** *Magna remedia pœnitentia, fratres ait S. Chrysostomus, igitur de se ipso desperet nemo. Nullum enim est anime incurabile vulnus. In corpore quidem multa sunt talia; in anima vero nullum, & pro illis quidem laborare non desinimus; & pro his torpemus. Nonne vides latronem, quam breui tempore curatus est? Non intueris martyres? Non meminit priorum peccatorum Deus; non est, sicut homo, Deus: neque enim exprobrat præterita: neque dicit renertentia. Quare tantum temporis distulisti? sed cum accesserimus, diligit: & de his non tantum in novo, sed etiam in veteri testamento habemus exempla.*

exempla. Quid enim Manasse deterius? Deum 2. Paral.
tamen propitium habuit. Quid Paulo miserius? 33.
sed factus est Euangeli præco. Quid Matthæo
deterius? at constitutus est Apostolus. Propterea Ierem. 8^a
dico, neque scenicus desperet; ait enim Ie-
remias: Nunquid qui cadet, non adiicit, ut
resurgat? Et Paulus: Surge, qui dormis, &
exurge à mortuis, & illuminabit te Christus.
Licet igitur triginta & octo annos habeas in in-
firmitate tuorum peccatorum, si modo sanus fie-
ri studueris, adest & nunc Christus, & dicit:
Tolle grabatum tuum: tantum velis exur-
gere, ne desperes. ait enim: Vis sanus fieri?
Si non ergo habes hominem, habes tamen Deum.
Nec poteris dicere: Dum ego vado, alius ante
me in piscinam descendit. Nam si volueris in
fontem pœnitentiae descendere, nemo prohibet.
Non absimitur, nec minuitur gratia. Est enim
fons perenniter emanans, & ex illius abundan-
tia omnes sanantur.

Verè hæc Chrysostomus. Nam, ne Boni-
facium duntaxat, è vitæ liberioris licentia,
sanctum esse factum putemus; Aglais quo-
que, cum qua turpiter consueuerat, à vitio
inolito destitit; & pœnitentiam illustrem-
egit. Siquidem illi, qui Bonifacium comitati
erant, reliquias eius, corpus scilicet ac caput

Cc quin-

quingētis aureis emptū, atq; amomo, aliisq;
odoriferis vnguentis conditum, lineisque
inuolucris candidissimis circumdatum, ac
capsæ impositum, Tharso Romam perue-
xerunt, nullas vlliis alterius Martyris reli-
quias, præ his, eligendas arbitrati. Dum
funt in via, Angelus prænuncius è cœlo se-
sttit Aglaidi, cámque iussit suscipere veni-
entem, dominum iam & fratrem Angelo-
rum, quem famulum dimiserat; qui ab ea
honoratus, illi esset futurus vitæ seruator,
& animæ custos. Exterrita illa festinandum
rata, cum clero, Martyri obuiam procedit,
ædem materia insignem, structura elegan-
tem erigit: in illa Bonifacius conditus mira
multa patrauit. Sed maximè mirum erat,
quòd non corpora tantùm, verùm animi
etiam inibi sanarentur. Illud mirissimum
exitit, quòd ipsa Aglais, eo loci, alia à se
facta sit. Nam, distributis suis, in pauperes,
opibus omnibus, de cetero honestè vixit, &
ex virtute. Neque enim voluptates tantùm
illicitas à se abdicauit; sed, per ipsos quin-
decim annos, ita etiam asperum vitæ genus
amplexa est, delicijs cilicia; conuiuijs jeu-
nia; sermonibus lasciuis orationes oppo-
nens; vt & ipsa miraculis coruscaret. Quam-
uis

nis miraculum pulcherrimum utilissimum-
que fuit; è tali fœmina, quæ libidinis sta-
bulum fuerat, exemplum pœnitentiæ vir-
tutumque factum esse; in quo diuinæ bo-
nitatis profundissima consilia splendue-
runt.

§. VII.

*Nullum esse tantum peccatum, quod per pœ-
nitentiam non posset deleri.*

Quæ meritò vnumquemque animare
possunt, ne, cum Cain aut Iuda, à diabolo se
sinat adigi ad desperationem, quasi graui-
tas peccatorum maior sit, quàm Dei mife-
rationes. Ades igitur, peccator, etiamsi, in
peccatis ætatem omnem contriuisti; etiamsi
cum adulterijs homicidia, & omnis generis
crimina cumulauisti; habes misericordem
Deum, qui jurans ait: *Viuo ego, nolo mortem* Ezech. 33.
impij, sed ut conuertatur impius à via sua, &
vinat. Conuertimini à vijs pessimis vestris, &
quare moriemini, domus Israël? Nullum pec-
catum est tantum, quod non remitti possit
à tanto. *Quid maius est adulterio & homici-
dio?* Audi igitur Dauidem de his pœnitentem:
Dixi, inquit, confitebor aduersum me iniustitiam
*meam Domino, & tu remisisti impietatem pec-
cati mei. Propriera Christus peregrinatus in*
terra, maxima peccata remisit; latronem in

S. Chry-
soft hom.
6. de pœ-
nit.

Paradisum duxit; Publicanum fecit Euangelistam; Paulum blasphemum Apostolum orbis: ut tu peccator, minus desperes, sed peccatum factendo deleas, & salubrem ingrediaris viam.

At magna est multitudo iniquitatis tuæ, & super arenam maris? Maior est misericordia Dei.

Idem S.

Chrysost.

hom. 3. de

Pœnit.

Nam Dei clementia pietasque mensuram non suscipit, neq; ipsius bonitas verbo interpretari potest. Tua quidem malitia mensuram habet (cum & Arithmeticici profiteantur, se numerum arenæ maris posse dicere)

Dei vero clementia & pietas incircumscripta est; ipsa igitur tuam malitiam superat. Cogita scintillam, si in mare ceciderit, num poterit stare & apparere? Quantum scintilla ad mare se habet, tantum hominis malitia ad Dei clementiam & pietatem: immò vero non tantum, sed & longè supra: nam & pelagus, tametsi magnum sit, recipit mensuram, Dei vero clementia, & pietas mensuram non habet. Hæc S. Chrysostomus.

Ob hanc bonitatis suæ immensitatem, Deus, apud Prophetam, postquam di-

Isa. 1.

xerat: *Væ genti peccatrici, populo graui iniquitate, semini nequam, filiis sceleratis, dereliquerunt Dominum, blasphemarunt sanctum Israël &c. subiecit: Lauamini, mundi estote &c. si fuerint peccata vestra, ut coccinum, quasi nix de-*

albabun-

albabuntur, & si fuerint rubra, quasi vermiculus, velut lana alba erunt. Obseruat D. Basilius, colorem coccineum & rubrum, inter omnes colores, esse maximè tenaces, ac ferè indelebiles, immò velut in natuum colorē conuerti. Quare & peccatum ita adhæret, præsertim impijs, & fornicarijs, quos Fulbertus, supra, dixit, indebili nota, in sanguine suo morituros, ni diuina scilicet gratia vtantur; hac tamen pœnitentiāque qui vtuntur, lauari, mundariq; possunt, & quasi nix aut lana dealbari; etiam si peccata illorum pondere grauia, enormitate cruenta, numero multa, consuetudine inolita, & velut in naturam conuersa videantur. Verè S. Cyprianus: *Quæcunq; necessitas cogat ad pœnitentiam; nec quantitas criminis, nec breuitas temporis, nec vite enormitas, nec hora extremitas, si pura fuerit voluntatis mutatio, excludit avenia, sed in amplissimos sinus suos mater charitas reuertentes suscipit prodigos, & velit nolit Nonatus hereticus, semper verè pœnitentes suscipit Christus.*

S. Cyprian. serm. de cœna Domini.

§. VIII.

Quanta sit, non solum diuinæ, sed etiam humana misericordia vis?

Itaque quisquis vel de se, vel de vlo pec-

Cc 5 catore,

catore, rem desperatam esse putat, *huc o-*
culos reflectat, & respiret. Neque offendit
debet quisquam, si videt multa ac grandia
quædam peccata, à sic conuerso, antè fuisse
perpetrata. Talis ardentiùs dicere potest:

Ps. 106. 1.

Confitemini Domino quoniam bonus: quoniam
in seculum misericordia eius. In magni pecca-
toris conuersione, magna misericordia o-
stenditur. Neq; quidquam magna Dei mi-
sericordia, magnæ eiusdem iustitiae præro-
gat. Vtraque illius est, vtrahis potest vti,
pro libertate. Neq; verò iustitia in talibus
nulla ostenditur. Bonifacius magna con-
tritione, magno amore Dei, magna potuit

Luc. 7. 47.

peccata compensare, vt diceretur: Remit-
tuntur ei peccata multa, quoniam dilexit mul-
tum. Deniq; inter tot tormenta, facile po-
tuit luere tot delicta; & tanto sanguine tan-
ta peccata lauare. Quòd si etiam conside-
re volumus, quid de congruo Aglaidi &
Bonifacio fecerit Deus; duas in ijs cauissas

**Surius in
eius vita
5. Iunij.**

reperiemus. Nam Bonifacius, etiam cum
vino & Venere caleret, pecunia erat contem-
tor magnificèstissimus, & ad eas egentibus distri-
buendas longè liberalissimus, & hospitalitati de-
ditus, si ullus alius. Si quando ergo vidisset ali-
quos ex viatoribus, aut astu & siti aliquatos,

aut

aut niue, & frigore concretos, aut alia ratione itinere grauatos, ipse festinans hilariter eis ibat obuiam, & rogabat, ut a labore requiescerent: & , cum ceſſent, in domum suam introductos hospitio benignè accipiebat, & verbis, & factis eorum omnem propulsabat molestiam. Quare non sustinuit Dominus, despicere animam hanc: neque animam Aglaidis, quæ & ipsa in Bonifacij liberalitatem consensit, & multum auri tradidit, ut etiam haberet, quod distribueret pauperibus.

§. IX.

Si Deum erga se volunt misericordem peccatores, sint ipsi misericordes, erga pauperes.

Nimirum beati misericordes, quoniam ipsi Matt. 5.7 misericordiam consequentur. Hæc sunt iudicia diuinæ bonitatis, vt si quis pauperi det obolum, emat cœlum; si panem porrigit, aut aqua frigida haustum, mercede sua non careat. Matth. 9.40. Qua mercede? Nimirum huius & alterius vita. Hinc nihil speciatim dixit, quando dixit: *misericordiam consequentur*; vt vtrumque dixisse censeatur. Quando enim dixit: *Beati pauperes spiritu*; non addidit, *quoniam illorum est regnum mundi & cœli*, sed limitatè addidit: *Quoniam ipsorum est regnum cœlo-*

celorum. At cum ad misericordiam venit, non ad regnum cælorum duntaxat misericordes remisit, sed misericordiam vicissim spopondit, quæ vtique sæpiissime, etiam in hac vita, exhibetur. Vnde & illud habemus:

- Ps. 40. 2.** *Beatus qui intelligit super egenum & pauperē; in die mala liberabit eum Dominus.* Dies mala, cum Cassiodoro, potest dies iræ, diesq; iudicij quidem intelligi; sed non tantum illa dies mala est. Mala est omnis dies, in qua malum patimur; nec, quando in oratione dicimus: *Libera nos à malo, à iudicio tantum liberari petimus; sed multò maximè à peccato, & peccati poenis.* Itaque, etiam Apostolo teste, *pietas ad omnia utilis est, promissionem habens vitæ, quæ nunc est, & futuræ.* Qua de cauſa Pater ille filio suo hoc docet.
- Tob. 4. 7.** *cumentum dedit: Ex substantia tua fac elemosynam, & noli auertere faciem tuam abullo paupere, ita enim fiet, ut nec à te auertatur facies Domini.* Siquidem eadem mensura, qua mens fueritis, remetietur vobis, ait Seruator.
- Prou. 21. 13.** *Vnde etiam, Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur; sicut non exauditus est Epulo clamans: Pater Abraham, mitte Lazarum, ut intingat extreum digitus in aquam, ut refrigeret*

frigeret linguam meam; quia ipse prius non exaudiuit Lazarum ante fores clamantem. Iustè negata est gutta, à quo negata fuit mica. At alijs, quibus frustra dictum non est: *Date, & dabitur*, quia dederunt pauperi, idcirco dat & Deus, siue cum esuriunt, siue cum sitiunt, siue cum ægrotant, siue cum calumniam patiuntur; siue cum periclitantur de æterna damnatione. A Bonifacio igitur, & Aglaide, ô mortales, discite esse misericordes: quia *eleemosyna est, quæ facit inuenire misericordiam.* *An ignoras,* inquit, os aureum, qui *iudicem mitigare volunt, non ipso examine caussæ, sed priusquam iudicij ingrediantur locum, beneolum sibi facere, vel amico, vel mediatore, vel præsule, aut modo alio, sibi iudicem conciliare.* Igitur & Deo, non sessionis tempore, suadendum. *Ante iudicij tempus mitigabilis est, & ideo David ait: Praeoccupemus faciem eius. Illum magnum iudicem ars rhetoris nulla decipiet, & nullius potentia mitigatur; dignitati non condescendit, non veneratur personam, sed tremendum & implacabile iusti iudicium.* Nunc vero iudicem exorabimus, & placabimus, non pecunia; magis autem, (si verum dicere oportet) clemens & pius ipse pecunia suadetur, non ipse manus sua,

Tob. 12. 9.
S. Chry.
soft. hom.
5. de pœ-
nit.

Ps. 94. 2.

sed

sed per inopes accipiens. Da pauperi pecuniam,
 & iudicem mitigaueris. Hoc & Aglais fecit;
 & si facerent aliæ quoque, in malo Aglai-
 di pares feminæ, fortasse & ipsæ misericor-
 diam consequerentur.

§. X.

Quām utilis etiam peccatoribus, si cultus
reliquiarum?

Sed aliud quoque fecit Aglais, quo sibi
 patrocinia conciliauit. *Subiit enim illam sa-
 lutaris cogitatio ac vehemens quoddam & ini-
 etum desiderium reliquiarum Martyrū. Hinc*
 Bonifacium ita est allocuta. *Scis, frater,*
qualibus simus coinquinati peccatis, nec nobis
sura esse aliquid, quod expectamus futurum,
*ut sistamur ante Deum, & pro his grania su-
 beamus suppicia. Ceterū audini a quodam*
viro pio, quod, si quis eos, qui propter Christum
*passi sunt martyriū, in honore habuerit & co-
 luerit, magna quedam & præclara eum illinc*
ex eo manet remuneratio, & eādem quā illi
fruetur beatitudine. Hæc est altera cauſa,
*ob quām Aglaidem à Deo non negligi con-
 gruum fuit; quia scilicet ipsa Sanctos*
Sanctorūmque reliquias non neglexit.

Apud Quod i. fecit, exemplo Patriarcharū. Nam
Andream Iacobus Edyssonus Syrus memorat, Patri-
archam

archam Noë, tempore diluuij, ossa primi parentis Adam, intra arcam reclusisse, finitō que diluicio, illa inter filios suos diuisisse; caputque, tanquam præcipuam partem, præcipuo ac primogenito filio donauisse. Cuius facti, sunt qui dicant, caussam fuisse, venerationem reliquarum protoplasti. Procopius Gazæus referens diuitias, quas filij Israël ab AEGyptijs mutuò acceptas, in terram promissionis secum deduxerunt, ait: *Hebrei, quia carnalia seclabantur, iuspi sunt mutuò accipere argentea, & aurea vasa: Moy- ses elegit viri justi Ioseph ossa, quæ prætulit im- mensis thesauris AEGyptiorum. Habetq; hui⁹ rei aliquod, in diuinis litteris, fundamen- tum; dicitur enim: Tulit quoq; Moyses ossa Exod. 13. Ioseph secum. Hos, aliósque Sanctos imitata 19. est Aglais, in Diuorum reliquijs venerandis.*

2. Has venerata est reliquias, quia, ut diser- tissimus Pater ait: *Deus, qua est in humanum genus benignitate, inter alias, quas infinitas nobis salutis nostræ occasionses dedit, & hanc quoque viam nobis a se munitam esse voluit, idoneum ad virtutem capessendam stimulum; relictis scilicet interim, apud nos, Sanctorum reliquijs. Nam, post sermonis facultatem, ipsæ certè San- etorum reliquia proximum locum obtinent, ad animas*

Masium
super c.
vltim.
Iesuꝝ.

Procop.
Gazæ.in
Exod. 13.

S. Chry-
ost. lib.
contra
Gentiles.

animas hominum, in ipsis Sanctos intuentium, ad virtutum earundem amulationem, excitandas; sepulchri enim sancti aspectus in animam nostram inuadens percellit, & exsuscitat, ac perinde afficit, ac si, qui ibi mortuus jacet, preces simul fundat, praesensq; adesse cernatur. Deinde fit, ut qui se sic affectum cernit, mira alacritate gestiens, & quasi aliis ex alio recedat. Hoc contigit Bonifacio, qui martyrum certamina spectans, martyr euasit. Hoc euenit Aglaidi, quæ dum voluit martyres, in suis reliquijs, honorare, Martyrum preces meruit; inque ossibus Bonifacij perpetuum habuit vitæ sanctioris exhortatorem. Nam anima quidem illius, in cœlo, pro ea, Deum oravit; corpus autem, ex ipso tumulo, ad quem illa quotidie supplex jacuit, eam exemplo, ad imitationem pœnitentiæ prouocauit. Sic correcta peccatricis incontinentia, gloriam ex culpa inuenit. Si autem hoc sanguis Martyrum potuit; sanguis Christi quid non valebit, qui sanguini Martyrum vim omnem, virtutemque contulit? Seculi sa-

Plaut. in
Trucul.

pientes aiunt: *Piaculum est, misereri nos hominum rem male gerentium;* & aliorum sanguis ad cœlum clamat, ut vindictam impetrat: sanguis Christi, clamat ad cœlum, ut veniam

veniam impetrat; estque tam mitis, ut gloriosum ducat, *misereri hominum*, etiam rem male gerentium. Hanc indolem à Magistro suo Sancti trahunt, qui sciunt, misericordiæ esse officium, miseris succurrere.

C A P V T XVIII.

Deum, infinita sua clementia, omnes ad pœnitentiam gratiarumq; actiōnem inuitare.

§. I.

Animæ balneum, lachrymæ pœnitentis.

Sanguis Christi Seruatoris tantæ est efficacitatis, ut non ille solùm delere peccata mortalium possit; sed etiam vim conferat sanguini Martyrum peccata propria abluendi, & alienis veniam impetrandi. Neque sanguini tantùm, sed etiam aquis Baptismi, & lachrymarum hanc virtutem indit. Scribit Aristoteles, fontem esse in Sicilia, in quo si aues aliāq; animantia suffocata immergantur, reuiuiscant. Et multos audiui oculatos testes, qui se vidisse affirmarunt, canes in antrum quoddam Italiae inductos viuos, reductos pestilenti aurâ velut mortuos; qui, si in proximum stagnū inijciantur, ad se & vitam pristinam redeat.

Aristoteles in Admirandis cap. 28.

D d

Quis

Quis h̄ic non agnoscat magistram p̄enitentiæ atque lachrymarum naturam? Defun-

Luc. 7. 38. cta erat Deo Magdalena; lachrymis cœpit rigare pedes Christi, & reuixit: audiuit enim: Remittuntur tibi peccata. Fides tua te saluam fecit: Vade in pace. Mortuus erat Deo Petrus,

Matt. 26. 75. quando cœpit detestari & jurare; quia non nūisset Christum; sed reuixit, vbi egressus foras fleuit amare. Nimirum sciuit benignus Pater, non omnes adeò fortes fore, vt per martyria, & sanguinem fusum, peccata sua possint eluere; voluit ergo contentus esse, si vel lachrymis ea ablueremus. Hoc significauit foris ille, qui de latere Christi exiliens nos miserōs mortales toties lethalibus plagiis affectos, toties exanimatos ad vitam re-

Io. 19. 34. uocauit. Nam quando unus militum lancea latus eius aperuit, continuò exiuit sanguis & aqua. Fons sanguinis Martyrium, fons aquæ Baptismum & Pœnitentiam expressit. Siquidem, vt D. Augustinus ait: Pœnitentia languores sanat, leprosos curat, mortuos suscitat, sanitatem auget, gratiam conseruat, claudis gressum, aridis copiam, cæcis restituit visum, virtus fugat, virtutes exornat, mentem unit & roboret. Hoc conciliationis remedium Deus inimicis suis largitus est. Pro sanguine suo, lachry-

S. Aug.
lib. de
Pœnit.

lachrymās nostras exposcit, quæ & ipsæ sanguis esse cordis perhibentur, & balneum sunt, quo animæ vulnera persanantur. Olim veteres, in amicitiæ signum, sanguinem è venis extractum permiscuerunt. Vult Deus etiam nobiscum amicitiam inire, si cum precioso illius sanguine lachrymas nostras cōiungamus. Hoc antidotum est totius nostræ calamitatis.

§. II.

Num lachrymæ etiam viros deceant?
Ad acidulas & thermas, quām cupidè homines profiscuntur, ut corporis impetrent sanitatem? ad lachrymas cur sunt tā segnes? quibus tanta vis inest, ut Gehennæ flamas possint extingüere? In Lycia quondam, teste Seneca, nulli fas erat lachrymas fundere, nisi muliebrem vestem induisset; quòd lachrymæ debilis & effeminati essent argumentum, & viros dedecerent. Nempe nulla res temporalis est tanti, ut fletum mereatur. At verò peccatum generans mortem æternam, vtique tanti est, ut debeat, à quocunq; etiam sanguineis lachrymis deflere. Nemo aquæ parcit, cum domus suæ incendium est restinguendum: &, cum ignis inferni est opprimendus, lachrymis parcemus? *Quis Da-*

D 2 *vide,*

420 Cap. XVIII. A Dei clementia omnes

uide, vrsorum, leonum, Gigantis, Philisthæ-
orum victore fortior? & tamen cum de-
peccato ageretur, non erubuit scribere: la-

Psal. 6. 7. *chrymis meis stratum meum rigabo*; noctu

Psal. 118. nempe, interdiu autem ait: *Exitus aquarum*

236. *deduxerunt oculi mei*; *quia non custodierunt*
legem tuam: sic noctes, diésque lachrymas
fudit, & quidem tam copiosas, vt lecto la-
uando sufficerent. Igitur etiam

Utar ego lachrymis, sed nō muliebriter utar:

Est quoq; qui deceat mascula corda dolor.

Nam et si, ex communi Theologorum sen-
tentia, exterior pœnitentia, seu confessio
Sacerdoti facienda, & satisfactio pro pecca-
tis, tantum ad tempus, & secundum peccati
mensuram debeat necessariò durare; tamen
pœnitentia interior, quā quis de peccato
commisso dolet, debet durare usq; ad finem

S. Thom. vitæ, vt S. Thomas docet. Semper enim de-

3. p. q. 8. bet nobis displicere, peccauisse. Hinc ait

a. 8.

Pf. 41. 4. Dauid: *Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die*
ac nocte, dum dicitur mihi quotidie: Ubi est
Deus tuus? Adeò, sicut corpus pane, ita a-
nima lachrymis pascitur amorem Dei dete-
stationemq; peccati significantibus, & mi-
nuentibus timorem diuini furoris. Sicut e-
nim, cum cœlum nubibus obtenebratum
fulgura

fulgura oculis, auribus tonitrua ingerit, tam
diu etiam fulmina metuuntur, donec, nube
in imbræ resolutâ, dies iterum clarescit, &
sol cœlo reddit serenitatem: ita meritò pec-
cator, qui in conscientiæ versatur tempesta-
te & mentis caligine, diuini judicij fulgura,
timores mortis, & inferni pericula formi-
dat: at, cum compunctus in lachrymas pro-
rumpit, spem habet diuinæ consolationis.
Sinit enim se illicò molliri Deus, quando
videt, mollitum esse cor peccatoris.

§. III.

Vis lachrymarum.

Quis tantæ clementiæ rex vnquam fuit,
vt eodem ferè momento, flagrantissimè ira-
tus, & rursum eidem summè placatus esset?

At de Deo dicit: *Confitebor tibi Domine, quo- Isa. 22. 1.*
niam iratus es mihi; conuersus est furor tuus, &
consolatus es me. Ecce Deus saluator meus, fidu- Psal. 55. 9.
cialiter agam. Quid ita? quia posuisti lachry- Psal. 55. 9.
mas meas in conspectu tuo; tanquam rem tibi
acceptabilem, & tuo conspectu dignam, ti-
bique in primis charam. Siquidem, sicut ea,
quæ in odio nobis sunt, auersamur; ita vi-
cissim illis, quibus animus, ijsdem etiam o-
culus adhæret. AEgrotauerat Ezechias, &
veniens ad eum Isaias iam dixerat: *Dispone Isa. 3. 8.*

Dd 3 domini

¶ 4. Reg. *domini tuae, quia morieris tu, & non viues: Ez*
 20. *zechias autem conuertit faciem suam ad pa-*
riitem, & cum lachrymis adorauit Domi-
nūm, & antequam exiret Isaias per medium
partem atrij, factus est sermo Domini ad eū
dicens: Reuertere, & dic Ezechie: Hec dicit
Dominus Deus David patris tui: Audiui ora-
tionem tuam, & vidi lachrymas tuas, & ecce
sanauit te, &c. Alia lectio habet: vidi lachry-
mam tuam, quasi propter primam lachry-
mam statim conciliatus, & sanitatem, &
quindecim annos, & liberationem ab Assy-
rijs donārit. Potestne maior bonitas cogita-
ri? Illata infinito Deo injuria, æterna dam-
natione, æterno supplicio digna, lachrymis,
immō lachrymā vnā compensatur.

§. IV.

Etiam de malis bene sperandum.

S. Augu-
 stini. lib.
 de vera
 innocent.
 c. 184.

Hæc cum ita sint, boni nunquam de salu-
 te sua desperant, sed oculos semper in cælū
 erigunt, semper misericordem esse judicem
 credunt, atque ad pœnitentia remedia, ad
 lachrymas, ad tunsiōes pectoris, ad confes-
 sionem recurrent. Deniq; etiam *non est de-*
sperandum de malis, ait S. Doctor, *sed pro ipsis,*
ut boni fiant, studiosius supplicandum: quia nu-
merus Sanctorum, semper de numero auctus est
impio-

impiorum Hæc est ars omnipotentis, è lapi- Matt. 3,9
dibus filios Abrahæ suscitantis; hic diuinæ mi-
sericordiæ fructus, vocantis ea, quæ non sunt;
hæc dextera Excelsi, de stercore pauperem eri-
gentis. Cuius, in luculenta historia, & exem-
plum accipe, peccator, & documentum.

§. V.

Sceleratissimæ filiæ, ex misericordia Dei bre-
uis & efficax pœnitentia.

Dedit id, ante me, ex idoneo authore, Iulius Mazarinus, de quadam puella, quæ venustate vultus pariter, & juuenilibus ad-
huc annis florens, affinis earum rerum, quas fert adolescentia, malæ educationi, malam reposuit mercedem. Nam in delicijs, à ma-
tre, & vitæ licentia, enutrita, nimiam indul-
gentiam eximio dolore compensauit. Itaq;
assueta facile flecti, improbo parentis suasu,
haud ægrè permota incæsto animam pol-
luit flagitio. Nempe aptum matris suppli-
cium erat filiæ peccatum. Quid ergo Agal-
ma mater (nam hoc illi fuit nomen) nefan-
di coitus exploratè gnara fecit? Dolorem,
quem non potuit premere, in verba effudit;
quibus acerbissimis filiæ aures identidem
flagellauit, nefarium ac inauditum crimen
comperisse se clamitans: facinus utique.

Iul. Ma-
zarin. in
Psal. 50.
p. 1. dis-
curs. 10.
ex lac.
Vitriac.
Cardinal.

D d non

non castâ, sed Iocastâ dignum, & flammis
expiadum ab eâ perpetratum esse: & quæ
alia muliebris furor suggerebat. Filia cri-
men audaciùs facere, quâm patientiùs au-
dire docta, scelûsq; suum propalatum acer-
bè ferens, tollere, cum matre, exprobratio-
nem statuit. Aberat tunc pater optima oc-
casio vindicandi. Igitur, parricidali conatu,
matri vitam lucisque usum, virulento phar-
maco, aufert. Vbi pater domum rediit, va-
cuâmque matrefamiliâs inuénit, tam inex-
pectato casu perculsus, filiam vultu, voce,
minis iracundissimè obiurgauit. Infelix pu-
ella vltro citroque malè se verbis acceptam,
& quæ metus augurabatur, non ferens, ad
vltimam desperationē progressa patri quo-
que, à quo vitam acceperat, vitam adimere
decreuit. Captatâ occasione, remotisque
arbitris, ceruicem incæstam parentis sicâ
abscindit. Facinore patrato, se se in fugam
dat, asportatâ secum præcipuâ suppellectilis
parte. In ignoto loco incognita, omni fron-
tis honore valere iusso, voluptatibus extre-
mè indulxit. Neque enim aliud supererat,
quod sperare vellet. Ita diu vitam brutorum
vixit, verè errans, sicut ouis, quæ perijt. Et
perijset, nisi eam summus pastor errantem
quæsij-

quæsiisset. Vagabatur vbique misera, & fallendi magis temporis, quām Numinis placandi gratia, aliquando curiosè in templum intrabat, eo ipso tempore; quo diuini verbi præco, Dei misericordiam, vehementi oratione, exaggerauit, addiditque, neminem nullum esse, sub cœlo, ita profundè peccatorum cœno immersum, cui salutis spes sit intercisa. Affectâ concione, continuò illa, omnem moram exosa, ad concionatorem accessit, atque ex eo percontata est: *Num, quæ dixisset, omnia de Dei in peccatores benignitate, vera essent?* Verissima respondit ille, eaque, quæ publicè dixerat, pluribus insuper argumentis confirmauit. Tum illa, *Si, inquit, ita res est, uti confidenter asseris, te obnoxie rogo, Pater, ut excipias confessionem meam, ac me a peccatis absoluas, ut pro me fias pius intercessor, apud tantam misericordiam.* Annuit ille: confitetur illa: quā auditâ, substituit aliquanto temporis spacio Pater, & cogitare cœpit, qualisnam pœnitentia eiusmodi peccatrici esset præscribenda? Suspectum fuit hoc silentium puellæ, quæ illico. *Quid hoc, inquiebat, Pater, iam misericordiam valde extollebas, & nunc videris de salute mea desperare? Non ita, non ita, ait Con-*

D d 5 fessa-

426 Cap. XVIII. A Dei clementia omnes
fessarius; ô filia, sicut cogitas, sed in tua anima
bonum opto, ut ad concionem audiendam, cra-
stino die, iterum te sisas. Quod tibi, pro salutari
pœnitentia, iniungo. Hac tam clementi pœ-
nitentiâ intellectâ, atque, ut per eius exigui-
tatem, cum nefandis flagitijs suis, compara-
tam, in diuinæ bonitatis potentias immen-
sitatemque ingressa, tanto, ob peccatorum
recordationem, dolore vri, atque in tanta
suspicio vrgeri cœpit, ut è templo pedem
efferre non posset, sed illico cœlesti amore,
vel liquefcens, vel contabescens, animam
efflaret. Accurrunt ad cadentem homines,
& adhuc, per mortuæ genas, vberimè cur-
rentes lachrymarum riuos deprehendunt.
Nunciatur ea mors Concionatori; qui de-
functæ animam cœnobij sui Religiosis com-
mendauit. His ergo, pro ea, orantibus, de
cœlo eiusmodi vox venit: *Non est opus, ut
oretis pro ipsa; potius ipsa orabit pro vobis.* Hic
huius tragœdiæ epilogus est; tam citò ex
lupa agnam fecit diuina clementia, immo
vel vnica diuinæ clementiæ cogitatio.

§. VI.

*Sceleratissimi parentis brevis & efficax
contritio.*

Ac ne mulieres duntaxat delicati huius
amoris

amoris contritionisque tam potentis capa-
ces esse videantur; etiam apud viros, *fortis* **Cant. 8, 6.**
est, *ut mors dilectio*; adeò *ut*, prædolore tam
mitis Dei offensi, & ipsi, dissidente in par-
tes corde, emoriantur. Refert exemplum **Thom.**
sui temporis author, qui non minùs ipse **Canti-**
fecit, ab alijs, laudanda, quām narravit ab **prar. lib.**
alijs cum laude gesta. Memorat igitur, in **2. apum.**
Gallia, id *fidelissima relatione traditum acci-* **cap. 51.**
disse. Ad Petrum de Corboel Senonensem
celeberrimi nominis Archiepiscopum (qui,
in tabulis Democharis numero septuagesi-
mus secundus est, obiitque anno 1221.) vir
quidam venit, qui parum honestè pudiciti-
am habuerat, vitiisque crescente, vim viti-
umque propriæ filiæ intulerat. Is, consci-
entia stimulante, ac tam nefarij criminis
magnitudine perculsus, pœnitentiāque ta-
ctus, prædicto Archiepiscopo, delicta sua
ingenti cum dolore animi, lachrymarumq;
effusione, confessus, quæsiuit, an adeò gra-
uis peccator *unquam posset*, *ullo dolore*, *vel*
pœna, *à Domino veniam impetrare?* Cui Prä-
sul: Ne dubita, fili, inquiebat, veniam im-
petrabis, *si tanti mali pœnitentiam subire vo-*
lueris. Et ille vehementer exclamans: *Volo*,
inquit, etiamsi mille mortes me sustinere volue-
ris.

ris. Tanti est, Deum verè dilectum offendisse. Confessarius, hominis contritione cognita, confitenti, & ipse calidissimè collachrymatus: *Et ego, inquit, septennem tantum tibi pœnitentia pœnam impono.* Tunc ille, quid ille? num ad nostri seculi morem & frigus vel octidui pœnitentiam detrectauit; aut questus est, pœnam esse nimis diuturnam? Nequaquam. Sed, *Quid est, ait, quod pœnitentiam mihi flagitiosissimo septennem tantum iniungis; qui si vinerem usque in finem mundi, tantum facinus pœnis innumerabilibus diluere non valerem.* Hoc tanto tamque, ad satis faciendum, parato animo intellecto, *Præsul, Vade, inquit, & tres dies tantum in pane & aqua ieiuna.* Minuit pœnam, auxit dolorem pœnitentis, & ad tam fœdum facinus luendum, nullam pœnam sufficere iudicantis; qui proinde longè impotenterius plorans eiulansq; ac pectus pugnis contundens, enixissimè rogauit, ne sibi parceret, néue culpa minorem pœnam decerneret, sed *ut pœnitentiam iniungeret salutarem.* Tam accensum diuini amoris affectum supra modum admirans antistes, sciens multa dimitti multum diligenti, tandem imperio usus, *præcepit homini, ut abiret, & unum tantum*

Pater

Pater noster diceret, sciré *q* pro certo, peccatum iam sibi esse dimissum. Ad hanc tam immensam Dei misericordiā ita obstupuit in caluitque confitens, vt magnitudinem diuini æstus non caperet mortale pectus. Nec mora, dirum ille eimittens euilatum, & in terram procidens, expirauit. Nec dubia fides est, sicut Deo dignus Episcopus postea prædicauit, quin idem pœnitens, sine ulla alia Purgatorij pœna, validissima tantum contritione purgatus, ad gloriam euolārit.

§. VII.

Quantum possit, apud diuinam misericordiam, vera contritio?

Quid primum, quid postremum dicam? quantus h̄ic dicendi campus? Quanta Numinis clementia? An non verè Deus rex est ille, ad quem accedens, qui decem millia talentorum debebat, debitum sanè ingens, & vrgens pondus æris alieni, tam citò, quid quid petijt, impetrauit? Siquidem *Procidens* seruus ille, orabat eum dicens: *Patientiam habere in me, & omnia reddam tibi: Misertus autem Dominus serui illius, dimisit eum, & debitum dimisit ei.* Atqui seruus, non remissionem, sed dilationem solutionis tantum pectorat: Dominus autem, atque in eo Christus,

Matt, 18.

26.

430 Cap. XVIII. A Dei clementia omnes

stus, ait, omne debitum dimisi tibi. cur? quoniam rogasti me. non, quia triduo in pane & aqua inediam sustinuisti; non quia vigilijs te macerasti; non, quia longis peregrinationibus corpus tuum fatigauisti; non, quia multis annis te, cilicio & cinere, virgis & flagris, castigauisti; non, quia in eremum ac solitudinem secessisti; sed quoniam animo tam contrito rogasti me. Merebaris quidem illis omnibus te expiare; & agnoscebas, te meruisse. Quia verò tam paratus, tamque promptus eras, pro facto, acceptavi voluntatem faciendi.

Ps. 50. 19. Cor contritum & humiliatum non despexi. Tam miserante sum animo,

sufficiat mihi, confessio tua, contritione tali stipata. Verus animi peccata retractantis dolor, apud me, ceteris rebus omnibus antecellit. Hoc puella illa patris, hoc

Ps. 31. 5. pater iste filiæ toro abominandus experti, iam mihi æternum canunt: Delictum meum

cognitum tibi feci: & iniustitiam meam non abscondi. Dixi: Confitabor aduersum me iniustitiam meam Domino: & tu remisisti impietatem

peccati mei. Pro hac tanta misericordia hominibus impetranda, orabit ad me omnis sanctus, in tempore opportuno, antequam scilicet tempus misericordiæ finiatur, dum hæc

vita

vita durat; dum gemitus, dum suspiria, dum lachrymæ sunt salutares. Sic patri huic incæstuoso, sic incæstuosæ filiæ salutares furerunt, ignemque & Inferni, & Purgatorij extinguere potuerunt. A morte pater iste transiit ad vitam; ab ipsis inferorum portis, hæc filia, ad superos, migrauit. Itaque *Non est opus, ut oretis pro ipsa; potius ipsa orabit pro vobis;* iam sancta, iamque exemplum, quæ paulò prius fuit scandalum. Hæc, ad peccatorem, Christus de cælo clamat.

§. VIII.

A Concionatoribus misericordiam Dei peccatoribus impensè inculcandam esse.

Videtur mihi, cum ista voce, ipsa quoque illa beata puella, & hic diuino vir amore confossus contritioneque ipsa extinctus, de cælo, clamare: *Venite, & videte opera Dei: Ps. 65. 4.* *terribilis in consiliis super filios hominum. Venite, audite, & narrabo, omnes, qui timetis Deum: quanta fecit animæ meæ.* Atque in primis, vos Concionatores, qui meritò sape fulminatis in peccatores, & illis iustitiam iramque diuinam inculcatis; illud etiam sedulò memen-
tote, ut homines in spē erigatis, altissimisque vocibus identidem clametis: *Quoniam tu, Ps. 85. 4.* *Domine, suavis & mitis: & multa misericor-*
dia.

die & omnibus innocantibus te. Multi magis se
sinunt duci spe, quam impelli timore. Res
violentia est metus, quæ non diu durat, nisi
amore fulciatur. Amorem conciliat occasio
sperandi. Sperandi maxima & occasio, &
causa est agnitus diuinæ bonitatis, ob v-
num gemitum, & vnam lachrymulam, mil-
le flagitia condonantis. Hanc vos Dei præ-
cones extollite; hanc mortalibus ob oculos
ponite: hanc omni arte, omnibus coloribus
exornate. dici nimium non potest, ubi est
infinitum. Non tot desperarent, si scirent,
Deum promptiorem esse ad dandam veniam;
quam homines ad accipiendam. Verè Deum

S. Augu-
stin. serm.
4. de Na-
tivit. De-
min. su-
per Ps. 94.
Idem Au-
gustin. in
Psal. 58.
nouit, qui in Deum confidit. Ille negat Deum,
qui eum peccata dimittere non credit. Item Dei
misericordia est, ut peccata nostra dimittatur.
Nam si vellet pro meritis agere, non inueniret,
nisi quos damnaret. Denique Dauidem audi-
te: Deus meus, misericordia mea, inquit. Non
inuenit impletus bonis Dei, quid appellaret
Deum suum, nisi misericordia suam. O nomen,
sub quo nemini desperandum! Deus meus, in-
quit, misericordia mea. Hæc beata illa mihi
videtur ad Concionatores, de cælo clamare.
Agite, concionatores, idem clamate ad pec-
catores: ut qui Dauidem secuti sunt peccan-
tem;

tem, sequantur etiam pœnitentem. Esto Bethsabæam vitiârint, esto Vriam occiderint; & adulterium homicidio cumulârint; possunt tamen lachrymis & illam fœditatem, & hunc sanguinē emundare, ut multos antecedant, qui sibi de innocentia superbè ipsis applaudunt. *Muli erunt nouissimi pri-
mi. Hoc autem dicebat, ut nec illi torperent,
tanquam redire non possent; nec hi præsumerent,
tanquam stent immoti. Hoc & Ioannes exclamans aiebat: Potens est Deus de lapidibus istis
suscitare filios Abrahæ. Ne igitur confidamus
stantes, sed nobis dicamus: Qui stat, videat,
ne cadat. Neque iacentes desperemus, sed di-
camus: Nunquid qui cadet, non adiicit, ut
resurget? Nam & Iudas prius filius regni erat,
& postea factus est gehennæ filius: & multi, post-
quam in ipsum ascenderunt cæli verticem, &
in desertis morati sunt, quod paulò torpuerint:
supplati sunt, & ad ipsum malitiæ barathrum
deuenerunt. Alij rursum illinc ascenderunt in
cælum, & ex orchestra, ad Angelicam mi-
grauere conuersationem; & tantam vir-
tutem exhibuerunt, ut expulerint
demones, & alia multa fe-
cerint signa.*

Matt. 19.
30. S.
Chrysost.
hom. 77.
ad po-
pulum.

•••:(o):(•••)

E e

§: IX.

§. IX.

*Confessarijs cum confitentibus paternè
agendum esse.*

Sed neq; Confessarios non compellat v-
traque hæc historia, monétque, vt se Patres
esse, aut paternos iudices oportere, memi-
nerint. Si Dei vices agunt, Dei clementiam
imitentur, neque sint in homines, homines
ipſi, Conditore suo, immiſiores. Sciant se
quoq; iudicandos. Qualem ergo ipſi cupi-
unt habere iudicem Deum, tales & ipſi se se
iudices exhibeant. Quid medicus prodest,
qui vulnera non sanat, sed exasperat? &
piagis detegenti plagas accumulat? Itaque
qui paternè vult agere cum pœnitente, con-
tritionem eliciat, non indignationem: in
ipem peccatorem erigat, non conijciat in
desperationis abyssum. Etsi enim nonnullis
in faxum induratis malleo opus, est, vt con-
terantur; cum quibus si leniter agas, lauda-
re eos videberis, & in peccatis confirmare;
qui vtique fortiter tangendi sunt, vt, per-
callum, dolorem persentificantur: sunt tamen
alij, qui acri monitione penitus franguntur,
quos quocunque flectas, si diuini amoris ac
misericordiæ adhibeas suavitatem. His &
concionator, & confessarius Deum iustum
quidem,

quidem, sed, in hac vita maximè, clementem ante oculos ponat; illum nempe Deum, qui vocat auersos, donat peccata conuersis. patiens est super peccatores, donec conuertantur. *Quandounque conuersi fuerint: præterita obliuiscitur, futura promittit. Hortatur pigros, consolatur afflictos, docet studiosos, adiuuat dimicantes, neminem deserit laborantem & exclamantem ad se: donat unde sibi sacrificetur, ipse tribuit, unde placetur. Hoc magnum misericordia tempus, non nos transeat. Venturum est enim iudicium. Et tunc erit pœnitentia, sed infructuosa. Huiusmodi conciones, hamus sunt, quo trahuntur etiam in magnō peccatorum pelago natantes: prunæ sunt, quibus bona indoles liquefecit: flammæ sunt: quibus etiam frigida corda incenduntur.*

X.

Mundum beneficijs diuinis plenum ad gratiarum nos actionem vocare.

Quis beneficium nouit, & non amat? Quidquid huc vsq; laboratum est, laboratū est, vt Deum bonum, justū, misericordem, facientem omnibus bene, nosceremus. Vel Seneca hunc ex hac notitia fructum agnouit: nam contra Epicurum disputans, qui Deum non esse de nobis sollicitum, nec conferre nobis

S. Augu-
stin. in
Psal. 32.
serm. 1.

436 Cap. XVIII. *A Dei clementia omnes*

Senec.
lib. 4. de
benef. c.
3. 6. 7.

vlla bona, sacrilegâ inscitiâ, docebat, negat
vllum esse, ad quem aliquid, ex illo benignissimo fonte, non manârit. *Non dat Deus*
beneficia, inquit, sed securus & negligens no-
stri auersus à mundo aliud agit, aut (quæ maxi-
ma Epicuro fœlicitas videtur) nihil agit, nec
magis illum beneficia, quam iniuriæ tangunt.
Hoc qui dicit, non exaudit precantum voces,
& undique sublatis in cælum manibus vota fa-
cientium priuata ac publica. Quod profectò non
fieret, nec in hunc furorem omnes mortales con-
sensissent alloquendi surda numina, & ineffica-
ces Deos, nisi nosserent illorum beneficia nunc ul-
tro oblata, nunc orantibus data, magna, tem-
pestina, ingentes minas interuentu suo soluen-
tia. Quis est itaq; tam miser, tam neglectus, quis
tam duro fato, & in pœnam genitus, ut non tan-
tam Deorum munificentiam senserit? ipsos
complorantes, sortem suam, & querulos circum-
spice, inuenies non ex toto beneficiorum cœlestiū
expertes, neminem esse, ad quem non aliquid ex
illo benignissimo fonte manauerit. Parum autem
id quidem nascentibus ex aequo distribuitur? ut
que sequuntur in aequali dispensata mensura
transeamus, parum dedit natura, cum se dedit?
Non dat Deus beneficia? Vnde ergo ista, quæ
possides? quæ das? quæ negas? quæ sernas? unde
hec

hæc innumerabilia oculos aureis & animum
mulcentia? Vnde illa luxuriam quoq; instruens
copia? neq; enim necessitatibus tantummodo no-
stris pronisum est, usq; in delicias amamur. Tot
arbusta non uno modo frugifera, tot herba salu-
tares, tot varietates ciborum, per totum annum
digestæ, ut inerti quoque fortuita terre alimen-
ta præberent. Iam animalia omnis generis, alia
in sicco solidoque, alia in humido innascentia, a-
lia per sublime dimissa, ut omnis rerum naturæ
pars tributum aliquod nobis conferret. Flumi-
na hæc amœniſſimis flexibus campos cingentia,
illa præbitura commercijs viam, vasto & na-
uigabili cursu vadentia, ex quibus quadam, sta-
tis diebus, mirabile incrementum trahunt, in
anhela & feruenti subiecta cœlo, loca subita vix
& stini torrentis irriget. Quid medicatorum tor-
rentium vena? quid in ipsis littoribus aquarum
calentium exundatio? Te, Lari maxime,
teque, Fluctibus & fremitu, assurgens Ben-
ece, marino. Si pauca quis tibi donasset jugera,
accepisse te diceres beneficium, immensa terra-
rum latè patentium spatia negas esse beneficia?
si pecuniam tibi aliquis donauerit, & arcam-
tuam (quoniam id tibi magnum videtur) im-
pleuerit, beneficium vocabis. tot metalla defo-
dit, tot flumina emisit in aëra, super quæ decur-

E e 3

438 Cap. XVIII. A Dei clementia omnes

runt sola aurum vehentia: argenti, & ris, ferri
immane pondus omnibus locis obrutum, cuius
investigandi tibi facultatem dedit, ac latentium
dinitiarum, in summa terra, signa disposuit. ne-
gas te accepisse beneficium? Si domus tibi do-
netur, in qua marmoris aliquid resplendeat, &
tectum nitidius auro aut coloribus sparsum, num
mediocre munus vocabis? Ingens tibi domi-
cium, sine ullo incendij aut ruine metu, struxit,
in quo vides non tenues crustas, & ipsa, qua se-
cantur, lamina graciliores, sed integras lapidis
pretiosissimi moles, sed totas varia distinctaque
materia, cuius tu parvula frusta miraris, te-
stum vero aliter nocte, aliter interdiu fulgens:
negas te ullum munus accepisse? & cum ista
qua habes, magno astimes, quod est ingrati homi-
nis, nulli debere te judicas? Vnde tibi istum,
quem trahis spiritum? Vnde istam, per quam
actus vita tua disponis atque ordinas, lucem?
Vnde sanguinem, cuius cursu vitalis contine-
tur calor? Vnde ista palatum tuum saporibus
exquisitis ultra satietatem laceffentia? Vnde
hac irritamenta iam lassa voluptatis? Vnde ista
quies, in qua putrescis ac marces? nonne, si gra-
tus es, dices? Deus nobis hac otia fecit.

Namque erit ille mihi semper Deus, illius

ALAM.

Sape

Sæpe tener nostris ab quilibus imbuet agnus.
Ille meas errare boves, ut cernis, & ipsum
Ludere, quæ vellem, calamo permisit a-
gresti.

Ille Deus est, non qui paucas boves, sed qui per
totum orbem armenta dimisit, qui gregibus v-
biq; pañim vagantibus pabulum præstat, qui
pascua hibernis aestiva substituit, qui non calamo
tantum cantare, & agreste atque inconditum
carmen, ad aliquam tantum oblectationem, mo-
dulari docuit, sed tot artes, tot vocum varia-
tes, tot sonos, alios, spiritu nostro, alios, externo,
cantus edituros commentatus est. Neque enim
nostra ista, quæ inuenimus dixeris, non magis,
quam quod crescimus, quam quod ad constituu-
tum tempus sua corpori officia respondent. Num
puerilium dentium, nunc ad surgentem iam
etatem, & in robustiore gradum transeun-
tem pubertas, & ultiimus ille dies fugienti viæ
terminum ponens? Insita sunt nobis, omnium e-
tatum, omniumque artium semina, magisterque
ex occulto Deus producit ingenia; immò pro-
ducit omnia, & producit sapientissima bo-
nitate temporata, vt jure vbiique dicere

possimus: Domine Dominus noster, quam Psal. 8. 13
admirabile est nomen tuum, in-
vniuersa terra?

Ee 4 §. IX,

§. XI.

Nomen Domini, & de beneficijs, & de seipso, amabile atq; admirabile esse.

Immo, quām amabile? Idcirco dicitur:

Cant. i. 3. *Oleum effusum nomen tuum, ideo adolescentulæ dilexerunt te; quæ oleo atque odore tantæ benignitatis vbique spirantis suauissimè trahuntur. Quanquam adolescentulæ, vocantur,*

Orig. in lib. duar. homil. in Cantic. S. Gregor. Nyssen. orat i. in Cantic. *vt exponit Origenes, animæ in virtute nondum perfectæ, sed incipientes. Hæ enim, teste S. Gregorio Nysseno, sunt, quæ idcirco Deum diligunt, quia sentiunt nominis illius effusionem, fragrantiam, & suavitatē. Perfecti non spectant eiusmodi suavitates. Amant enim Deū propter Deum; amant, vt ament: quippe amor verus non est mercenarius, sed liberalis. Amor verus*

Rom. 14. 8. *ille est, qui ait: Siue viuimus, siue morimur, Domini sumus. Siue extollimur, siue deiici- mur, Dominum diligimus. Siue percutiat, siue sanet, Dominum amamus. Siquidem,*

S. Chrysostom. i. ad pul. Rom. 8. 35. *vt Chrysostomus ait: Amantis est, nunquam ab his absistere, quæ placent amato: sed dicere: Quis nos separabit à charitate Christi? tribulatio? an angustia? an famæ? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius? Quare de his, in alijs libris differendum est; vt disca-*

discamus & illud dicere , quod sequitur : *In his omnibus superamus , propter eum , qui dilexit nos.* Diligit enim etiam, cū punit. Quam ob caussam, multò magis exclamandum est: *Domine Dominus noster , quām admirabile est nomen tuum, in uniuersā terrā ?* Quod etiam vt, hoc titulo , *admirabile esse , scias , L E C T O R ,*

psal. 8.1.

*Id quod maxime , in orbe , miror , hec est :
Oderunt homines Deum , nec ullam
Non erunt ody inuenire caussam.*

F I N I S.

**OMNIA AD MAIOREM DIVINÆ
BONITATIS GLORIAM.**

Cum facultate Superiorum.

Ff 5 INDEX

INDEX CAPITVM

SCECSCSCSCSCSCSCSCSCSCSC

I N D E X

CAPITVM ET PARAGRA-
PHORVM.

CAPVT. I.

Aliunde maximè relictos, à Deo maximè curari, ostenditur exemplis veteris Testamenti.

§. 1. *Nec nihil, nec omnia curare homines debere.* pag. 1.

§. 2. *Auxilia etiam in alijs, spem in solo Deo ponendam.* 2.

§. 3. *Dei, erga Mundum magnum & paruum, cura monstratur.* 3.

§. 4. *Ubi alijs desunt, Deum non deesse.* 4.

§. 5. *Lepida historia fœminæ ab alijs minus curatos, magis curantis.* 5.

§. 6. *Cura Dei erga Adamum, Noë, Agar, & Isaac Patriarcham.* 8.

§. 7. *Dei, pro Patriarcha Iacob, cura.* 9.

§. 8. *Patriarcha Ioseph à fratribus derelictus, à Deo adiutus.* 11.

§. 9. *Israelitæ, contra Ægyptios, prodigiose defensi,* 12.

§. 10. *Ad*

ET PARAGRAPHORVM

- §. 10. *Ad terram conuersos, à cœlo deserit.* 15.
§. 11. *Luculentum Dei, in rebus desperatis, per
viduam succurrentis exemplum.* 16.
§. 12. *Aliud in alia Heroide, quæ & Deiparæ
Mariæ figura fuit, in summo discrimine,
miserentis Dei exemplum.* 21.

C A P V T. II.

Aliunde relictorum Deo maiorem curā esse,
etiam noui Testamenti exemplis, hoc est,
ex Incarnationis, Passionis & missionis
S. Spiritus mysterio, ostenditur.

- §. 1. *Status hominis in justitiâ originali exi-
stentis.* 24.
§. 2. *Cur homini libertas arbitrij à Condитore
data?* 26.
§. 3. *In quanta homo mala, per peccatum
lapsus sit?* 28.
§. 4. *Solus Deus hominem à peccato liberare
potuit. Et cur?* 29.
§. 5. *Admirandum Dei, pro hominibus tam
sceleratis, humanam naturam suscipientibus
consilium.* 32.
§. 6. *Incomprehensibile divinae bonitatis Indi-
cium esse, in mysterio Incarnationis.* 35.
§. 7. *Passio Christi, & S. Spiritus misio, quan-
tum beneficium?* 40.

C A P.

INDEX CAPITVM

CAPVT. III.

Alijs noui Testamenti exemplis ante occulos ponitur, mirabile iudicium Dei, quo ipse succurrit, quando alijs nemo succurrit.

- §. 1. Beatisimam Dei Matrem, Angelus apud Iosephum defendit. 45.
§. 2. Magi, peculiari diuinâ curâ, ad præsepe ducti. 47.
§. 3. Christus Herodi, Petrus' carceri, per Angelum ereptus. 49.
§. 4. Deus, etiam cum dormire videtur, pro nobis vigilat; quod exemplo, in naui dormientis Christi planum fit. 52.
§. 5. D. Catharina Senensi Christus maximè adfuit, cum maximè abesse videretur. 54.
§. 6. Hamorrhioissa à medicis desperata, ad Christum configiens sanatur. 57.
§. 7. Hamorrhioissa exemplo, Reliquias sacras, diuinitus salutares, esse venerandas. 58.
§. 8. Etiam de aliorum Sanctorum ueste virtus exit, qua morbos sanat. 62.
§. 9. Mirabilis potentia Christi, in hominibus personandis, quos nulla vis alia sanitati restituere potuit. 64.

CAPVT. IV.

Exempla prouidentissimæ in homines diuinæ bonitatis, circa alimenta, §. 1.

ET PARAGRAPHORVM.

- §. 1. Tentatio ac solicitudo hominum, pro pane quotidiano, quo modo, curanda? 68.
- §. 2. Dei suos alentis exempla, è diuinis litteris, petita. 70.
- §. 3. S. Frontonius, spē diuinæ prouidentiæ, se-
ptuaginta viros in desertum trahit. 71.
- §. 4. Tentatio fratrum, metu famis. 74.
- §. 5. S. Frontonij, ad fame tentatos, exhortatio. 75.
- §. 6. Ex differentia in Deum, fames fit ma-
lesuada. 77.
- §. 7. Angelus diuitem admonet, ut seruis Dei
fame laborantibus succurrat. 79.
- §. 8. Solicitudo, apud homines, magna, apud
Deum sāpe non satis magna. 81.
- §. 8. Quam seriam solicitudinem, in exequen-
dis mandatis suis, Deus exigat? 82.
- §. 10. Camelorum, in summa inedia, absque
duce, commeatum Dei seruis portantium
prodigiosum iter. 84.
- §. 11. Fluctuans eleemosynæ dator, miraculoso
camelorum reditu, prouidentiāq; Numinis,
mirificè recreatur, & confirmatur. 86.
- §. 12. Deo mancipati, Deo potissimum curam
culinæ debent relinquere. 88.
- §. 13. Seculares quoque, esca non nimam de-
bent habere curam; nec putare, tempus
pæni.

INDEX CAPITVM

pœnitentia ad se nihil pertinere.

91.

C A P V T . V .

D E V M , tūm in omni , tum etiam in pecunia necessitate , egentibus mirabiliter subuenire .

§. 1. *Ubinam spes nostra potissimum sit ponenda?* 93.

§. 2. *Deus , omnia est omnibus.* 94.

§. 3. *A consanguineis deserti , à Deo non deseruntur.* 95.

§. 4. *Opificum instructio , ut ditescant.* 97.

§. 5. *Cur , & quo miraculo , Christus statorem e piske dederit ?* 98.

§. 6. *B. Virgo , per Angelum , egenti monasterio aurum mittit.* 100.

§. 7. *B. Virgo pecuniam suppeditat B. Hermanno.* 102

§. 8. *Ubi verum Fortunati marsupium repetiatur ?* 104.

§. 9. *S. Ignatij Loyola in Deum fiducia.* 105.

§. 10. *Iterum pecunia S. Ignatio , à Deo mittitur.* 106.

§. 11. *Virginibus , contra inopiam & infamiam , succurrit Virgo Virginum.* 107.

§. 12. *Fabuladantis , quod auferre volebat , & historia accipientis , quod , templi adeundi causa , à labore abstinaret.* 109.

§. 13.

ET PARAGRAPHORVM.

- §. 13. *Deo fidens inuenit, quod nimis sollicitus negligit.* 111.
- §. 14. *Vtilissima pecunia, per piam usuram, augendæ ars, dare pauperibus.* 113.
- §. 15. *Vxores quantū viris possint prodesse?* 117.
- §. 16. *Non malis, sed bonis artibus, pecunias esse quærendas.* 118.

C A P V T. VI.

Diuinæ bonitatis judicia, in sacramento Baptismi & Confirmationis, gratiâque diuina, mirabiliter suppeditatis.

- §. 1. *Saulo fidei, Eunicho baptismi gratia, quam insperato oblata?* 120.
- §. 2. *Fides & miraculosus baptismus, à Petro Apostolo, custodibus, in carcere, ministrantur.* 122.
- §. 3. *Misericordia opere, baptismus à peccatrice impetratus.* 123.
- §. 4. *Bonitas diuina, etiam in operibus, quibus de condigno nihil debetur, remunerandis.* 126.
- §. 5. *Nulli, ob opera à se præstata, præsumptuose agendum, nulli desperandum esse.* 127.
- §. 6. *Genesij mimi mira conuersio, & Baptismus.* 130.
- §. 7. *Philemonis triplex Baptismus.* 133.
- §. 8. *Ad confirmationis sacramentum christiana dī-*

INDEX CAPITVM.

- ma diuinitus augetur.* 136.
§. 9. *Confirmationis sacramentum non esse negligendum.* 137.

C A P V T. VII.

Prouidentiæ iudiciique diuini Bonitas, in spirituali S. S. Eucharistiae alimento mirificè subministrato, declaratur. Vbi etiam docetur, quām grata sit Deo Spiritu-
alis communio.

- §. 1. *Epulum Eucharisticum desiderabile.* 139.
§. 2. *Eucharistia ab homine negata, à Deo concessa, & data.* 139.
§. 3. *Missa mirabiliter SS. Eucharistia mortuoris.* 142.
§. 4. *Desiderio Eucharistie quantam vim inesse, docuerit D. Franciscus?* 145.
§. 5. *Desiderium S. communionis, communionem mereri ostendit S. Laurentius Inflianus.* 146.
§. 6. *Desiderio SS. Eucharistiam attraxit Monachus.* 148.
§. 7. *S. Catharina Senensis desiderio Eucharistie, Eucharistia potitur.* 149.
§. 8. *Realis & spiritualis communionis differentia.* 151.
§. 9. *Onuphrio, singulis Dominicis diebus Angelus SS. Eucharistiam ministrat.* 156.
§. 10.

E T P A R A G R A P H O R V M.

- §. 10. Bertranda desiderium communicandi
diuinitus impletum. 157.
§ 11. Angelorum manibus quinam SS. Eucha-
ristiam acceperint? 159.
§. 12. Christi manu, humilibus, & aliunde
destitutis SS. Eucharistia ministrata. 161.
§. 13. S. Spiritus, & S. Thomas Apostolus, SS.
Eucharistiam prabentes, itemque dignè &
indignè communicantium discrimen. 163.
§. 14. Quām grauiter peccent indignè com-
municantes? 165.
§. 15. Magnam in Deum spem accedit, cura
Dei erga derelictos. 166.
§. 16. Etiam in temporalium rerum cura Deo
nitendum esse. 168.

C A P V T. VIII.

- Cur amicos suos parcè ac frugaliter, inimi-
cos autem lautè permittat viuere Deus?
§. 1. Diuersa Dei & hominum, homines in-
conuiuijs tractandi, ratio. 169.
§. 2. S. Cuthberto, ac socijs alendis Deus, per
aquilam, piscem mittit. 171.
§. 3. Frugalissimum S. Pauli & Antony Ere-
mitarum conuiuium. 172.
§. 4. Proemia & pœna jejunium quadragesi-
male obseruantium, aut violantium. 176.
§. 5. Friuola excusationes, jeunia precepta,
Ff derre-

INDEX CAPITVM

- 178.
- detrectantium. 178.
- §. 6. Eremitæ à pueris & Angelis panis tan-
tum, sed miraculosè fertur. 180.
- §. 7. Natura & castitas paucis, superbia & lu-
xus abundantia gaudent. 182.
- §. 8. Saturitatis atq; intemperantia incommo-
da & turpitudo. 185
- §. 9. Quàm longè melior sit conditio paupe-
rum, conditione dinitum? 188.
- §. 10. Canis & porci fabula macilentis & pin-
guibus accommodata. 190.
- §. 11. Diuinitis pretiosior paupertas. 192.
- §. 12. Viri à ciborum luxu abstinentes. 194.
- §. 13. Fœmine lautiorum ciborum abstinen-
tiā docentes. 195.
- §. 14. Intemperantiā pereuntes. 198.

C A P V T. I X.

Quàm prodigiosâ liberalitate Deus seruis
suis, maximéq; religiosis prouideat, tem-
pore necessitatis?

- §. 1. Diuites à Deo inanes dimitti. 200.
- §. 2. Esurientes impleri bonis à Deo. 201.
- §. 3. Deum suos pascere, Scripturæ exemplis
docetur. 202.
- §. 4. Farina D. Benedicto diuinitus missa. 204.
- §. 5. Idem Diuus oleum dando, oleū accipit. 205.
- §. 6. Dando non perdi opes, sed augeri. 206.
- §. 7.

ET PARAGRAPHORVM.

- §. 7. Iter agentibus P.P. Dominicanis quomo-
do Deus prospexerit? 209.
§. 8. Eadem P.P. Franciscanis accidisse. 211.
§. 9. S. Sabæ, quomodo, in necessitate, à Deo
fuerit prouisum? 213.
§. 10. S. Ignatio Loyola, quām prouidè succur-
rerit Deus? 214.
§. 11. S. Franciscum de Paula, in edificando
cœnobio, quibus prodigijs adiunuerit Deus? 218.
§. 12. Per eundem Sanctum, in alendis mor-
talibus, diuinæ potentia vis ostensa. 220.
§. 13. S. Felix una miraculose reficiens, vicis-
sim ipse, quām sit miraculose refectus? 223.
§. 14. S. Lyduvinae liberalitas, diuinâ libera-
litate compensata. 227.
§. 15. In mari nauigantibus aqua dulcis sup-
peditata. 231.
§. 16. Mirabiles naturæ, aut Dei fontes. 233.

C A P V T. X. (poni.

Aliunde desertis Dei seruis etiā delicias ap-

- §. 1. Quæ à Deo sunt, suauiora sunt. 235.
§. 2. Fic' Eremitæ ac vua ab Angelo allata. 237.
§. 3. Panis, olinæ, poma, herbe dulces seruis
Dei diuinitus ministratæ. 238.
§. 4. Manna suauitas. 240.
§. 5. Eremitæ, in miraculoſo pane, suum meri-
tum & peccatum ostendit. 241.

Ff 2 §. 6.

INDEX CAPITVM.

- ¶. 6. *Quām noxia sit securitas putantium, se
à tentatione securos?* 247.
¶. 7. *Vita religiosæ suauitas, acquisita, vel
perdita.* 250

C A P V T. XI. (ēpla.

Alia diuinæ, erga Dei seruos, dulcedinis ex-

¶. 1. *Varij modi, quibus Deus homines alit.* 252.

¶. 2. *Nicolai Heluetij victus.* 253.

¶. 3. *SS. Eucharistiae percepta mira dulcedo.* 254.

¶. 4. *Christus hordeaceum panem vulneri in-
tinctum reddit suanem.* 255.

¶. 5. *Amara in dulcedinem verti, Deum a-
mantibus.* 257.

¶. 6. *Cibi vice, Deo sacra Virgo, dulcedinem
percipit diuinam.* 258.

¶. 7. *Ægroto agricola Deus fraga mittit.* 259.

¶. 8. *Ægroto Petro Canisio aduolat auicula
in cibum futura.* 260.

¶. 9. *Seruorum Dei magna, Mundi parua
dulcedo.* 261.

¶. 10. *Fames mater saporis, cibos condit.* 262.

¶. 11. *Animi latitia in minoribus sepe maior,
quām in magnis.* 264.

¶. 12. *Divitum æquè malis, ac nummis ca-
rent pauperes.* 265.

C A P V T. XII.

Non solum Religiosos & peculiares Dei ser-
uos

ET PARAGRAPHORVM.

uos, sed & seculares prodigiosè curatos
& pastos.

- §. 1. *Nihil deesse timentibus Deum.* 267.
§. 2. *Magis curari à Deo, qui Deum magis
curant.* 268.
§. 3. *Obsessa ciuitatis insperatum auxiliū.* 269.
§. 4. *Mulieri per Prophetam prospectum.* ibid.
§. 5. *Apostolis à Christo pisces prouisi.* 270.
§. 6. *Pauperibus, in Natali Christi, epulum, &
que ad illud pertinebant, mira dispositione
Dei & Francisci à Puerō IE SV, para-
tum.* 272.
§. 7. *Bos emptus sē ipsum sūstit emptori.* 274.
§. 8. *Bos datus pauperib⁹, illicò cōpensatur.* 277.
§. 9. *Mercatoris in pauperes liberalitas com-
pensata, illiberalitas punita.* 278.
§. 10. *Principū promissa, in Deo stabiliēda.* 281.
§. 11. *Dei, in extremā fame, notabilis miseri-
cordia.* 283.

C A P V T. X I I I.

Mirabile iudicium Dei, per simplicissimos,
sæpe efficientis, quod per sapientes spera-
ri non potuisset.

- §. 1. *Dei ars est, contraria è contrarīs eli-
cere.* 288.
§. 2. *Innocentis Monachi ridicula simplicitas
malitiosissimi Nobilis iniquitatem emen-
dat.* 289. Ff 3 §. 3.

INDEX CAPITVM

- §. 3. *Cur Deus, quibusdam frānū laxet in Religiosos, itēmque, cur per simplices sāpe plus efficiat, quām per Mundi Sapientes?* 295.
§. 4. *Deipara Virginitas à simplici F. Aegidio defensa.* 298.
§. 5. *Sapientia diuina paruulis reuelata.* 299.
§. 6. *S. Augustinus à paruulo eruditus.* 301.
§. 7. *Precedentis historiæ veritas trutinata.* 303.
§. 8. *Amphilochij simplicissimi profunda & audax sapientia.* 304.
§. 9. *Quantum esset sāpe emolumentum; si, qui possunt, Principibus auderent veritatem ingerere,* 308.
§. 10. *Spiridonis Episcopi simplicitate mystrium SS. Trinitatis defensum.* 311.
§. 11. *Ipsos Sapientes à simplicibus erudiri.* 314.

CAPVT. XIV.

Per bestias, etiā illas, à quibus alioqui cauemus, Deum nonnunquam succurrere, & miranda exhibere.

- §. 1. *Homines à bestijs nutriti, vel ducti per inuidia.* 316.
§. 2. *Hortus à serpente, non Hesperidum, sed verè defensus; homines ab aquilis & corvi adiuti.* 318.
§. 3

ET PARAGRAPHORVM.

- §. 3. *Ninibus inclusum, mirabili magisterio,
docent serpentes nutrimentum querere.* 320.
§. 4. *Cur noxia animalia condiderit Deus?*
322.
§. 5. *Inaudita leonum, ac luporum obediens-
tia.* 325.
§. 6. *Insignis aquila & lupi gratitudo.* 328.
§. 7. *Aristomenem aquila portat, vulpes car-
cere liberat.* 331.
§. 8. *Omnia homini seruire, si Deus velit.* 333.
§. 9. *Cur bestiae hominibus cœperint nocere?*
335.
§. 10. *Bestias etiam nocendo prodeesse.* 337.

C A P V T. XV.

Mirabile diuinæ æquitatis & bonitatis, per
Lupos auxilia facientis, exemplum.

- §. 1. *Sequentis historia author laudatus.* 338.
§. 2. *Lupus adolescentem ex arcto carcere,
& validâ latronum manu, Dei prouiden-
tiâ missus, liberat.* 339.

C A P V T. XVI.

Summa Dei, etiam in malos, bonitas, quam
immerito nonnullos offendat?

- §. 1. *Pharisei Christi bonitate offendit.* 355.
§. 2. *Cur Deus sape differat punire peccato-
res?* 356.
§. 3. *Ex clementia Dei, bonitas illius agnoscit-*

Ff 4 tur,

INDEX CAPITVM

- tur, nostra excitatur.* 357.
- §. 4. *Clementia Dei docet nos etiam in ingra-
tos esse beneficos.* 359.
- §. 5. *Christus adulteræ clemens, Phariseos in-
ruborem dat.* 361.
- §. 5. *Christus Magdalene, contra Phariseum,
Patronus; & cur uni Deus donet, non item
alteri, quod peccauit?* 363.
- §. 7. *Deus patri filium prodigum recipienti
similis, iniustos patitur murmuratores.* 365.
- §. 8. *Misericordia Christi erga latronem in-
cruce.* 369.
- §. 9. *Alterius latronis conuersio.* 371.
- §. 10. *Magnorum peccatorum conuersione
perpensa, ingredi & alios in spem venia pec-
catores.* 372.
- §. 11. *Quanta patientia Deus, ad cordis nostri
ostium, pulset, & expelet?* 375.
- §. 12. *Magnorum est, ut sint in aduersarios
benigni.* 376.
- §. 13. *Luculentum diuine bonitatis, etiam in
desperatisimos, exemplum.* 377.
- §. 14. *Promptiorem esse Deum ad misericor-
diam nobis exhibendam, quam nos ad eam
acceptandam.* 380.
- §. 15. *Admiranda Turca ad fidem nostram
vocatio & conuersio.* 382.

CAP.

57.
ra.
59.
s in
61.
m,
em
63.
enti
65.
in
69.
71.
ione
pec-
72.
ostri
75.
rios
76.
min
77.
icor-
eam
380.
ram-
382.
CAP.
ET PARAGRAPHORVM.

CAPVT. XVII.

Quanta, ex consideratione Dei summè boni, summèq; misericordis, etiam alioqui desperatis spes veniæ & fiduciæ addatur?

§. 1. *Ab alijs videri, ab alijs non videri diuinam bonitatem.* 385.

§. 2. *Diuinæ misericordiæ, & humanæ mali-
tiae magnitudinem simul intuendam esse.
ibidem.*

§. 3. *Nolle Deum, ut quisquam spe veniæ de-
turbetur.* 386.

§. 4. *Quænam genera peccantium maximè
de spe decidunt?* 388.

§. 5. *Sanguis Christi optimum antidotum
contra desperationem.* 389.

§. 6. *Sanguis Martyrum quanta sit potentia,
ad homines à peccatis abducendos, admi-
rando exemplo ostenditur.* 391.

§. 7. *Nullum esse tantum peccatum, quod
per pœnitentiam non poscit deleri.* 407.

§. 8. *Quanta sit non solum diuinæ, sed etiam
humanæ misericordiæ vis?* 409.

§. 8. *Si Deum erga se volunt misericordem
peccatores, sint ipsi misericordes erga pau-
peres.* 411.

§. 10. *Quam utilis, etiam peccatoribus, sit
cultus reliquiarum?* 414.

INDEX CAP: & PARAGRAPH.

C A P V T. XVIII.

Deum, infinita sua clementia, omnes ad pœnitentiam gratiarumque actionem inuitare.

- §. 1. *Anima balneum, lachrymae pœnitentis.* 417.
§. 2. *Num lachrymae etiam viros deceant?* 419.
§. 3. *Vis lachrymarum.* 421.
§. 4. *Etiam de malis bene sperandum.* 422.
§. 5. *Sceleratissimæ filiæ, ex misericordia Dei, breuis & efficax pœnitentia.* 423.
§. 6. *Sceleratissimi parentis breuis & efficax contritio.* 426.
§. 7. *Quantum poscit, apud diuinam misericordiam, vera contritio?* 429.
§. 8. *A Concionatoribus misericordia Dei peccatoribus impensè inculcandam esse.* 431.
§. 9. *Confessarijs, cum pœnitentibus, paternè agendum esse.* 434.
§. 10. *Mundum beneficijs diuinis plenum, ad gratiarum nos actionem, vocare.* 435.
§. 11. *Nomen Domini, & de beneficijs, & de se ipso, amabile atq; admirabile esse.* 440.

INDEX

INDEX RERVM ET VERBORVM.
PRIOR NVMERVS CAPVT, POSTERIOR
paragraphum significat.

- A**bbatisse doctissima sim-
plicitas. 13. 4.
abstinentes à ciborū luxu quis?
8. II per fabulā expressi. ib.
n. 10.
Abundantia incommoda. 8. 7.
Adam quo modo à Deo cura-
tus? 1. 6.
Adelheidis lepsida, Egilis hi-
storia. 1. 5.
Adolescentis virtus, seductio,
emendatio, vocatio. 15. 2.
Aulteria clemens Christus. 16. 5.
Aedificiū S. Francesca de Paula
quām prodigiosē promotū?
9. II. seq.
F. Aegidij in Virginitate Dei.
para defendenda prodigiū
13. 4. alterius cerua 14. 1.
Aegroto fraga, in hyeme nata.
II. 7.
Agar à Deo adiuta. 1. 6.
Aglais peccatrix Eg pānitens
17. 6.
Alimēta à Deo. 4. 2. Varijs mo-
dis. II. 1. ex lapide. 14. 3.
prodigiosē. 9. 3. Eg seqq.
Amarai dulcia Versa. 11. 5.
Amphelochij sapientissima sim-
plicitas. 13. 8.
Angelus ancillam Agar iunat.
1. 6. B. Virginē defendit. 3. 1.
- Christū Herodi, Petru cara-
cer eripit. 3. 3. alimēta da-
ri subet. 4. 7. Eucharistiam
fert Onuphrio. 7. 9. alijs. 7.
II. panem 8. 6. ficus. 10. 2.
Animalia novia cur conde-
ret Deus? 14. 4. occisa in
fonte reuivisunt. 18. 1.
Anima balneū lacryma. 18. 1.
Antony coniurium quam fra-
gale? 8. 3.
Apostolis Christi pīscēs para-
uit 12. 5.
Aquila pīscēm fert Cutherto
8. 2. hominisb. grata. 14. 2.
seqq. Aristomenis batula
14. 7.
Aqua dulcis in medio mari. 13.
15. ex arbore ib. 16.
Arbiterij libertas cur homini
data? 2. 1.
Arbor profonde. 9. 16.
Arianorum proscriptio astutia
simplicitate à Theodosio. 13. 8.
Aristomenis fortuna in aquila
Egulpe. 14. 7.
Araxerxis epulum frugale.
11. 10.
Artibus bonis quarendas opes.
5. 16.
Astutia à simplicitate vita. 13.
2. ib. 8.

Athe-

INDEX RERUM

- Athenogenis cerua.* 14. 1.
Asicula Petro Canisio agro à
Deo missa. 11. 9.
Aurum à B. V. egenis missum.
 5. 6. item Hermanno. 5. 7.
Authoris bona laudes. 15. 1.
Augusto Cesare aquila panem
ausfert & refert. 14. 2.
Auxilia quos modo ab homini-
bus perenda? 1. 2.
Bacchanalia quo modo sint,
 per quadragesimam elu-
 enda? 4. 13.
Balneum anima esse lachry-
mas plas. 18. 1.
Baptismus Eunicho Candacis
 à Deo insperato prouisus. 6.
 1. & custodibus S. Petri pro-
 digiose in carcere. ib. 2. per
 misericordia opus impetra-
 tus. ib. 3. Genesij subitus ib.
 6. Philemonis triplex. 6. 7.
S. Barbara patrocinio SS. Eu-
charistia imperatur. 7. 11.
S. Benedicto farina à Deo mis-
 sa. 9. 4. & oleum. ib. 5.
Beneficium Dei, incuria Mun-
 dit. 1. 3. in Passione Christi,
 & missione S. Spiritus. 2.
 17. quam multiplex? 18. 10.
 etiam in ingratis. ib. 4.
Bertranda desiderio SS. Eu-
charistia miraculose impe-
 trat. 7. 10.
Bestie varie hominū nutrices.
 14. 1. benefactrices ib. 2. seqq.
S. Bonifaci ex peccatore mar-
 tyr. 17. 6.
Bonitas Dei erga aliunde de-
 sertos, in Veteri testamen-
 to. 1. 4. seqq. item in nouo. 2.
 1. seqq. offendit Pharisaeos.
 16. 1. expectat pénitentiam,
 & quid sit resplendit ib. 2.
 excitat homines. ib. 3. erga
 adulteram, Magdalenam,
 prodigum Filium, laeronem
 in cruce & alios. ib. seqq.
Bos inempi à Deo in sū pau-
 perum submissus. 12. 6. em-
 prus fugit ad emtorem. 12. 7.
 datus pauperibus alijs com-
 pensatur. 12. 8.
Camelorum viam repres-
 entium miraculum. 4. 10.
Canis & porc fabula, de ab-
 stinenribus & intemperan-
 tibus. 8. 10.
Castitas paucis cōtentia. 8. 7. à
 B. V. missa pecunia, defen-
 ditur. 5. 11. coronatur. ib.
S. Catharina Senensi Deus ad-
 est, cum abesse videtur. 3. 5.
 desiderio SS. Eucharistia
 datur. 7. 7. pro desperato on-
 rante annuitur. 16. 13.
Centuplum redditum. 5. 14.
Cerua S. Aegidij S. Athenoge-
 nis, qui in gratia alta dux
 via. 14. 1.
Cibi cura nimia. 4. 1. Deo
 com-

E T V E R B O R V M.

- eōmendāda. ib. 2. seqq eius
 vice dulcedo diuina. 11. 6.
 Eucharistia. 11. 2.
 Christi incarnatio quantum
 potentia Eucharistia opus?
 2. 4. seqq. Passio. ib. 7. errā
 cum dormiret, Vigilātia. 3.
 4. presentia in tentatio-
 nibus. ib. 5. erga Hamer-
 rhoissam beneficentia ib. 6.
 potentia in hominibus sa-
 nandis. ib. 9. E alendis.
 4. 1. seqq. E pecunia su-
 uandis. 5. 5. seqq. E com-
 pensanda religione. ib. 14.
 item in Nemesio conuerteō
 6. 6. ac Philemone. ib. 7. E
 in Eucharistia suppeditan-
 da. 7. 2. seqq. E suam anū
 porrigenda 7. 12. in pane
 hordeaceo vulneri intulito.
 11. 3. eius Natalis quo modo
 celebratus per Franciscum
 à Puerō Iesu? 12. 6. sapien-
 tia in S. Augustino docendo
 13. 6. seqq. insursa per Phari-
 saos. 16. 1. clementia in va-
 rios peccatores. 16. 5. seqq.
 Clementia D E I quanta, E
 quos fructus pariat. 16. 3.
 Clodouao cerna vadum ofen-
 dit. 14. 1.
 Cognati sape deserunt nos. 5. 3.
 Concionatores quid valde de-
 beant inculcare? 18. 8.
 Communio Realis E Spiritus.
 lis, quid? quo modo differat
 quam̄ virtus sit? 7. 8. digna E
 indigna diuinis discen-
 tur. 7. 13.
 Condimentū cibi quantum fa-
 mes? 11. 10. (re. 18. 4.
 Confessarij debet paternè age.
 Confirmationis sacramentum
 miraculo confirmatum. 6. 8.
 non negligendum. 1b. 9.
 Consilia & xoru bona & cilia. 5. 15.
 Constantia mira martyrum. 17. 6.
 Contraria contrarijs quo modo
 curet Deus? 13. 1.
 Contritionis efficacissima ex-
 emplum. 17. 5. aliud. 18. 5.
 aliud. 1b. 6.
 Conuersio impura ob eleemosy-
 nam. 6. 3. Genesij mīmī,
 inter ludendum, ib. 6. Phi-
 lemonis ib. 7. latronis. 16. 8.
 alterius latronis ib. 9. per
 exempla promouetur. 16. 10.
 desperata, per preces. ib. 13.
 Turca, ob templum adiutum.
 16. 15. Aglae & Bonifacij.
 17. 6. sceleratissima filia. 18. 5.
 sceleratissimi parentis. 18. 6.
 Conuia Des E Mundū deuer-
 sa 8. 1. S. Pauli eremita. 8. 3.
 Coruorum origo. 14. 2.
 Coruus & Victoria procurator in
 pugna. 14. 2.
 Culina E mensa nimia cura
 inconveniens. 4. 12.
 Culine

INDEX RERUM

- C**ultus Reliquiarū sacrarum,
 quām Euangelio sit conne-
 niens? 3. 7. quāmetiam vts-
 lu ad conversionem peccato-
 ris? 17. 10.
- C**ura hominum necessaria 5
 non necessaria. 1. 1. propria
 sape nocet. ib. 5. Dei erga nō
 curato. 1. 4. seqq.
- S.** Cuthberto per aquilā pīscis
 missus. 8. 2.
- D**ando accipi. 9. 5.
- D**aniel inter leones su-
 ius. 14. 5.
- D**esiderium Eucharistia habē-
 dum. 7. 1. efficax. 16. 2. Eu-
 charistā impetrans permul-
 ta exempla. ib. 5 seqq. Est
 communio spiritualis ib. 8.
- B**ertranda impletur. ib. 10.
- A**ngelobabet ministros ib.
 11. immo ipsum Christum
 ib. 12. 5. S. Spritum. ib. 13.
- D**esperandum nulli. 6. 5. 5 17.
 2. seqq. 5 18. 4. seqq.
- D**esperatus, per preces, adiu-
 tus. 16. 3.
- D**eus Mundū parū 5 magnū
 curans. 1. 3. seqq. solus potuit
 homines à peccato liberare.
 2. 4. Vigilat semper. 3. 4. ad-
 est abesse cum videretur. 3. 5.
 fidenti in diuinā opē succur-
 rit pecunia. 5. 13. facit nihil
 deesse 5, qui enī simili. 12. 1.
- omnia quām Mundus red-
 dit suāiora. 10. 1. 5 11. 11.
- Spes nostra. 1. 2. Refugium
 nostrum. 1. 4. altor nōster. 9.
 3. seqq. potu reficiens. 9. 13.
 seqq. misericordia à despe-
 ratione cohibens. 17. 1. seqq.
 misericordiā compensans. 17.
 8. seqq. erga vario exhibens
 ib. 2. seqq. 5 proniū. offe-
 rens, quānos acceptemus. ib.
- D**ipsas qualis serpens? 17. 6.
- D**ivites quomodo fieri possint
 opifices? 5. 4. sunt deterrora
 conditionis, quām pauperes.
 8. 9. 5 ib. 11. à Deo dimis-
 tuntur inanes. 9. 10.
- F. F.** Dominicanis esca à Deo
 prospecta. 9. 7.
- D**ominium hominis in bestias.
 14. 8. seqq.
- D**ormire dū videretur Deus, vi-
 gilat. 3. 4.
- D**uce carentes camelis viā non-
 runt. 4. 10. seqq.
- D**uellum mirum. 14. 2.
- D**ulcedo SS. Eucharistie. 11.
 3. ex amaris ib. 5. est proce-
 bo. 16. 6.
- E** Leemosyna seuerè à Deo
 mandata diuiti. 4. 8. seqq.
 quantā habeat vim agra-
 tiā Dei impetrādam? 17. 8. seqq.
- E**lisau, tempore famis, nutri-
 146 5

ET VERBORVM.

- rius & nutriens. 9. 3.
Epalum suave & frugale. 8.
 Cuthberti. 8. 2. S Paulus &
 Antonij eremitarum. 8. 3. re-
 niae Sanctorum & Sancta-
 rum & ipsorum Imperato-
 rum. 8. 12. seqq. è fructibus
 varijs à Deo missum. 10. 2.
 seqq. ostendit quo in statu sit
 homo. 10. 5. conditum san-
 guine Christi. 11. 4. condi-
 tum alijs modis. 11. 5. seqq.
 Artaxerxis & Ptolomas. 11.
 10.
Eremita Varij à Deo, Angelis.
 hominibus, & bestiis pasto.
 4. 7. & 8. 6. seqq.
 Esurientes bonis impleti. 9. 2.
 SS. Eucharistia dulcedo. 11. 3.
 desiderium 7. 1. negata ab
 homine, à Deo concessa. 7.
 2. ob desiderium, diutinie
 missa. 7. 3. seqq. humilitate
 impetrata. 7. 12. à Christo
 ipso porrecta. 7. 12. item à
 Spiritu S. & S. Thomas A-
 post. 7. 13.
Eunucho Candacis baptismus
 Dei prouidentia datus. 6. 1.
 Excusatio fruola à seunio.
 8. 5.
FAbusus dantis, quod aufer-
 re solebat. 5. 12. Porcupin-
 guis, & canis macilenti. 8. 10.
 Fames mater saporis 11. 10. de-
 pulsa diuinitus. 9. 2. seqq.
 Orbis amota. 12. 3. extrema
 & in ea à lupis cibus suppe-
 ditatus. 12. 11.
 Farina S. Benedicto à Deo mis-
 sa. 9. 4.
 S. Felicis miraculosa sua, la-
 tribulum. & pabulum. 9. 13.
 Fides Saulo & alijs insperato-
 data. 6. 1. seqq. historia 15. 2.
 Fiducia in Deum quam varijs
 5. 13. quanta Iuditha? 1. 11.
 quanta S. Frontonij? 4. 3. seq.
 quanta S. Ignatij Loyola? 1.
 2. item 5. 9. seq. & 9. 10.
 Filia male educata parricidij
 rea. 18. 5.
 Fæmina à ciborum laxu absti-
 nentes. 8. 13.
 Fons ex arbore. 9. 16. occisa & vi-
 usficans. 18. 1.
 Fortunata marsupium. 5. 8.
 Ficus ab Angelo allata. 10. 2.
 Fraga, in hyeme, agroto na-
 rata. 11. 7.
 S. Francisci Assisi desiderium
 SS. Eucharistia 7. 4. lupus pro-
 digiose domini & cœcuratus.
 14. 5. Statuum pro fratribus.
 9. 8. De Paulam adificando mo-
 nasterio assidua miracula.
 9. 11. seq. A Pueri IESV Na-
 talis Christi celebraus. 12. 6.
 S. Frontonij historia Deo insig-
 niter fidelis. 4. 3.
 Finis

INDEX RERUM

- F**ulberti sapiens dictum de vec-
 catoribus, qui maxime de-
 sperant. 17. 4.
- E**uris fabula sibi ipse furan-
 sis. 5. 12.
- G**allus gigantis mina cornu
 auxilio superata. 14. 2.
- G**enesij mimi conuersio. 6. 6.
- G**ratia Des forma mulieris ap-
 parens. 1. 4.
- G**rassarum actio quanta Deo
 debeatur? 18. 10.
- G**ratitudo aquilarum 14. 1. *ib.*
 6. *E*g lupi. *ib.*
- H**æmorrhœssa sanitas. 3. 6.
- H**ermannus à B. V. pecu-
 niæ accipere. 5. 7.
- H**ominis stans in iustitia ori-
 ginali. 2. 1. lapsus in pecca-
 tum, quam grauis? 2. 3. Rea-
 demto, quantum opus? 2. 4.
- H**ordeaceus panis dulcescit
 vulnere Christi. 11. 4.
- H**orticulus serpens. 14. 2.
- H**ospitalitas. 9. 7.
- H**umilitas SS. Eucharistia m-
 petrat. 7. 12.
- H**unnis viam monstrat cerna.
 14. 1.
- H**yems fraga gignit. 11. 7.
- I**acob à Deo defensus. 1. 7.
- I**erusalem quadragesima præ-
 mio *E*g pænis sanctum. 8. 4.
- I**male excusat. *ib.* 5.
- S**. Ignatij Loyola fiducia in De-
 um. 1. 2. *item* 5. 9. seq. quād
 potens? 19. 10.
- I**lliberalitas punita. 12. 11.
- I**mpura puella scelera *E*g pæn-
 tentia. 18. 5.
- I**ncarnationis admirandum
 consilium. 2. 5. seq.
- I**ndigne communicantium di-
 scrimen. 7. 13. seq.
- I**ngratis quoque beneficis De-
 us. 16. 4.
- I**ntemperantia incommoda. 8.
 8. petire multos fecit. 8. 14.
- I**oseph à Deo opem experitur,
 dum est aneps. 1. 8. Anch-
 etæ inumbratur ab aquila.
 14. 2.
- I**saac à Deo quantum curat?
 1. 6.
- I**raelite, in supremo discrimi-
 ne, à Deo defensi. 1. 9.
- I**raduxerua. 14. 1.
- I**uditha, in belli necessitate,
 succursus *E*g fiducia. 1. 11.
- L**achryma sunt anime bal-
 neum. 18. 1. an viros de-
 ceant? *ib.* 2. quantam vim
 habeant? *ib.* 3.
- L**atitia pauperum. 11. 11.
- L**atroni in cruce *E*g alteri quā
 clemens Christus? 16. 8. seq.
- S**. Laurentius Iustinianus de-
 siderio communionis cōmu-
 niem debet ostendit. 7. 5.
- Lan-*

ET VERBORVM

- Antiorum ciborum abstinen-* runt. 14. 40
 11a. 8. 12. seqq.
Leonium obedientia, & absti- nentia 14. 5.
Liberitas Dei. 6. 4. hominū
remunerata 9. 5. seq. in
pauperes compensata. 12. 11.
Libertas arbitrii cur homini
data? 2. 2.
Lilia virginitatem Dei testa-
 13. 4.
Longanimitas Dei in punie-
dis peccatoribus. 16. 2.
Euporum obedientia. 14. 5. fa-
mē escamparans. 12. 11. ci-
curatō per S. Franciscum.
 14. 5. gratitudo. ib. 6. adole-
scentem è dolō & latronum
manū liberantum historiā.
 15. 2.
Luxus magno gaudet appa-
 tu. 8. 7.
 S. Lydiuina liberalitas in pau-
 perem compensata. 9. 14.
Macilentorum commoda 8. 10.
Magdalena patronus Christus.
 16. 6.
Magi ad præsepe Christi diu-
nitus ducit. 3. 2.
Magnorum est, esse clementes.
 16. 12.
Malitia peccati, & misericor-
dia Dei simul intuenda.
 17. 2.
Manichai muscis muscas fecer-
14. 40
Manna mira suauitas. 11. 40
 S. Maria Virgo in Elhere ex-
 pressa, & afflictorum con-
 solatrix. 1. 12. ab Angelo de-
 fensa. 3. 1. aurum mirissimum e-
 gentibus 5. 6. & Hermanno
 nūmmos. 5. 7. item Virginis
 bus ipsiā matre commenda-
 tis 5. 11.
Marsupium Fortunati. 9. 8.
Martyrum sanguis, quām po-
 tens. 17. 6.
 S. Maximus Episcopus & S. Fe-
 lice prodigiosē refectus. 9. 13.
 S. Medardus ab aquila obum-
 bratus. 14. 2.
Mercenariorum pietas quām
gratilis? 5. 12.
Messorum periculum, & auxi-
lium ab aquila. 14. 16.
Misericordes misericordiā con-
sequuntur. 17. 8. seq. & ip-
sum baptismum. 6. 3.
Misericordia Dei erga Varios.
 1. 3. seqq. 2. 4. seqq. 16. 2.
 seq. prouius offertur; quām
 nos acceptem⁹. 16. 14. despe-
 rationē pellit. 17. 1. est ho-
 minib⁹ sape inculcāda. 18. 5.
Monasterium à B. V. aurū ac-
cipit. 5. 6. multis miraculis
adificatur. 9. 11. seq.
Multe à Propheta prospectū.
 12. 4.

Gg

Mun

INDEX RERUM

- M**undus parvus & magnus à
 Deo curatus. 1. 3.
Musca Manicheis scandalum. 14. 4.
Natalis Christi mirè cele-
 bratus cum pauperum
 alimento, & emolumento. 12. 6.
Nataffe aliter cadavera Chri-
 stianorum, aliter Turcarū
 17. 1.
Natura paucis contenta. 8. 7.
Nicolai Helveticū victim. 11. 2.
Nitendum Deo etiam in tem-
 poralibꝫ. 4. 1. seqq. 5. 1. seqq.
 7. 15. 9. 1. seqq. 11. 1. seqq.
 12. 2. seqq. 13. 2.
Niusibus inclusus à serpentibus
 doctus se sustentare. 14. 3.
Noe à Deo curatus. 1. 6.
Nomen Domini, quam admi-
 rabile! 18. 11.
S. Norbertus Lupis imperat.
 14. 5.
Noxia animalia cur creata?
 14. 4. 1b. 8. 1b. 10.
Nummi diuinissimi inuenti. 5.
 7. & 5. 12.
Obedientia leonum, lupo-
 rum, pueri. 14. 5.
Obsessa orbis auxilium inspe-
 ratum. 12. 3.
Oliua Eremita missa à Deo.
 10. 3.
Oleum S. Benedicto à Deo sup-
 peditatum. 9. 5.
- S**. Onuphrius SS. Eucharistia
 am à Deo accipit. 7. 9.
Opes bonis artibus quarenda.
 5. 14. seqq.
Opera de congruo Deum remu-
 nerat. 6. 4.
Originis iustitia qualis? 2. 1.
PActa inter S. Franciscum
 & lupum. 14. 5.
Pænitentia vis mira. 18. 5.
Panem ferunt Paulo Eremita
 corus. 8. 3. alij Eremita An-
 geli. 8. 6. & 10. 3. qualem in
 signum peccati admissi? 10.
 5. tinctus & dulcem facit in
 sanguinem suo Christus. 11. 4.
 refert aquila Augus. imp.
 14. 2.
Parentum in fame angustia &
 auxilium Det. 12. 11. indul-
 gentia & pena. 18. 5. pecca-
 tum & pænitentia. 18. 6.
Paruulis sapientia diuina re-
 uelata. 13. 5. seqq.
Pasci à Deo, Dei seruos. 4. 1.
 seqq. 5. 2. seqq. 7. 15. & 9. 3.
 seqq. item 11. 1. seqq. 12. 2.
 seq.
Passionis Christi quantum be-
 neficium? 2. 7.
Pauci contenta natura. 8. 7.
S. Pauli eremita quale conu-
 iuum? 8. 3.
Panperibus dare est lucrari. 5.
 14. conditio optima. 8. 9. &
 1b. 11.

ET VERBORVM.

- ib. 11. eorū benedictio. 9. 2. *Pietas mercenarij à labore ab-
stinentis stilus.* 5. 12.
 latitia. 11. 11. felicitas ib. 12. *Pinguum incommoda.* 8. 10.
 celebritas in Natali Christi. 12. 6. *Piscis staterē quo modo in ore
habuerit!* 5. 5 per aquilam
 Peccatum in quā multa ma-
la conicerit hominem? 2. 3. missus S. Cuthberto. 8. 2. *A-
postolis à Christo collus ē
indiguit liberatore Deo.* 2. 4. 10. 5. *Ē per sub-
dudionem gratia.* 16. 7. *Poma Eremita à Deo missa.*
 Peccatorem quām patienter 10. 2.
 expectet Deus? 16. 11. *Porci ē Canis fabula in epistles.* 8. 10.
 Peccatrix opere misericordia 16. 15.
 baptismū impetrat. 6. 3. alia
 gratiam reliquiarum cultus. 17. 6. ib. 10. alia contritione
 18. 5. *Præsumptio cauenda.* 6. 5.
 Pecunia à B. V. monasterio do-
 nata. 5. 6. item B. Herman-
 no. 5. 7. item à Deo missa
 pro. 5. 12. *Prosepe Christi occasio conuersi
Turca.* 16. 15.
 Peregrinus cibo succurrit Deus 16. 13.
 9. 7. seq. *Precibus peccatori penitentia
impetrata.* 16. 13.
 9. 7. seq. *Principum cor in manu Dei.*
 8. Petrus è carcere ab Angelo 12. 10. aures Geritare im-
 liberatus. 3. 3. custodibus
 baptismum impetrat mira-
 culose. 6. 2. *plenda.* 13. 9.
 6. 2. *Prodigo filio quām clemens pa-
rer?* 16. 7.
 6. 2. *Prophetam mulierem, à qua pa-
scitur, alit.* 12. 4.
 6. 2. *Prudentia Dei erga paupe-
rēs.* 12. 7. seqq.
 6. 2. *Prolominus aquila amica.* 14.
 6. 2. *epulum frugale.* 11. 10.
 6. 2. *Puer S. Augustini magister.*
 6. 2. *13. 6 seq. obediens.* 14. 5.
 6. 2. *Pyrrhi regis aquila amica.*
 6. 2. *14. 2.*
 6. 2. *Q Vadragesima obseruatio.*
 6. 2. *4. 13. præmium seruata,*
 6. 2. *ē pīna violata. 8. 4. excusa-*
 6. 2. *Gg 3*

INDEX RERUM

- piofruata. 8. 5. Sapientum magistri simpliciorum
13. 4. s. 99.
Religiosi à Deo curati 4. 30.
 seqq. 8. 2. item 9. 2. seqq.
 20. 5. ib. 7. seqq. 11. 4. seqq. cur-
 à Deo permittantur Exari? 13. 3.
 Reliquiarum cultus S. Scri-
 ptura conformis. 3. 7. seqq.
 quam estis? 17. 10.
 Restitutio, Deo procurante,
 facta. 13. 2.
Sabae alimentum mittit
S. Deus. 9. 8.
 Sacramentum Baptismi colla-
 tum, diuina prouidentia.
 Eunuch. 6. 1. custodibus S.
 Petri. 8. 2. peccatrici mis-
 records. ib. 3. Genesio mimo.
 ib. 6. Philemoni. ib. 7. Con-
 firmationis miraculo con-
 firmatum. 6. 8. idem non ne-
 gligendū. ib. 9. Eucharistia
 quam desiderabile? 7. 1. diu-
 natus datū iustitia amatori.
 ib. 2. meritoris. ib. 3. deside-
 ranteribus. ib. 4. seqq. Chri-
 sti, Angelorum, & Sanctorum
 manibus 7. 9. seqq. pa-
 cientia, quam potens? 18.
 & ib. 9.
 Sanguis peccati symbolum. 17.
 4. & remedium ib. 5. seq.
 quam potens? ib. 6.
 Sanitas à Christo plurib. misera-
 bolenter data. 3. 6. seqq.
Sapor à fame conciliatur. 11. 10.
 Saturatus incommoda. 8. 8.
 Saulo fidei gratia susperatio
 data. 6. 1.
 Securitas noxia. 10. 6.
 Sergius Abbas leonis imperato-
 r. 14. 5.
 Serpens horicustos. 14. 2. cum
 aquila certat. 14. 6. docet
 lambendo vires restaurat.
 14. 3.
 Seruit Dei à Deo pasti. 4. 3. seqq.
 9. 2. seqq. 10. 5. seqq.
 Seruant omnia homini. 14. 8.
 seq.
 Simonides leones dat pro Gra-
 ducibus. 14. 5.
 Simplicitatis miri effectus. 13.
 2. seqq. cur? ib. 3. doctos do-
 cet. ib. 4. seqq.
 Sollicitudo nimia. 4. 1. ib. 12.
 nimis parua ib. 8. & quan-
 ta à Deo exigatur? ib. 9. ni-
 mia nocet. 5. 13. & ea Deo
 committenda. 9. 3. seqq.
 Spes in quo firmando? 1. 2. nō
 in Mundo. 5. 1. sed in Deo. 5.
 2. à Deo cura sumenda. 7.
 15. item ab eis misericorda
 dia. 16. 2. seqq. 17. 2. seqq.
 18. 4.
 Spiridon SS. Trinitatis quam
 efficax assertor? 13. 10.
 Spirito.

ET VERBORVM.

- Spiritus S. missio quantum be-
 neficium? 2. 7. Eucharisti-
 am afferit. 7. 13.
 Stater in ore piscis quam me-
 raculose inuenitus? 5. 5.
 Sacraitas à Deo. 10. 1. manne.
 ib. 4. Vitare religiosa. 10. 7. ē
 11. 9.
 Superbia abundantiam exi-
 git. 8. 7.
Templum adire, quam vis-
 te? 5. 12.
 Tentatio pro pane. 4. 1. seqq.
 sanata. ib. 5. seqq. in omnes
 insultat. 10. 6.
 Terrena quarentes cœlestia ut-
 mittunt. 1. 10.
 Theodosius Imp. ab Amphilo-
 chio quam sapienter admo-
 nitus? 13. 8.
 Thomas apost. SS. Eucharistia
 prabet. 7. 13. Aquinas quo-
 modo communionem spiri-
 tualem exponat? 7. 8. Can-
 cepratanus epulum suave
 nanciscitur, in summa fa-
 me. 11. 10.
 Timentibus Deum nil deest.
 12. 1.
 SS. Trinitatis Veritas afferat
 à Spiridone. 13. 10.
 Turca mira conuersio ad pre-
 sepe Christo. 16. 15. natatio,
 post mortem. 17. 1.
 Tyranni immanitas, 17. 6.
- Valerius in pugna à cornu ad-
 iutus. 14. 2.
 Vanitas divitium. 9. 1.
 Vdalrico agricola agro fraga,
 in hyeme nata. 11. 7.
 Vestigal à Christo persolutum.
 5. 5.
 Venenorū ē Venenatorum
 utilitas. 14. 4.
 Veritas Principibus ingeren-
 da. 13. 9.
 Vesperas adire, quam visio
 p̄d festorum? 5. 12.
 Vestis ractu sanitas acquisita
 3. 6. seqq.
 Vidua visus instar Iudith. 1.
 11.
 Vigilat Deus, cum dormire viso
 detur. 3. 4.
 Vindicta Dei misericors. 15. 2.
 Vinum multiplicatum. 9. 13.
 seq. ib. 16. in nupiis Cana
 Galilee. 10. 1.
 Viri abstinentes à luxu ciborum.
 8. 12. an decenter possint lae-
 chrymari? 18. 2.
 Virgo Mater ab Angelo defen-
 sa. 3. 1. uem ab Aegidio 13.
 4. succurrat fama ē in opere
 Virginum. 5. 11. alia, loco ce-
 bi, sentit dulcedinem mira
 11. 6. gratā experitur aqua-
 lam. 14. 2.
 Vmbram inyicit aquila S. Me-
 dardo: uem Iosepho anchro
 ēg 3

INDEX RERVM ET VERB.

222.	14. 2.	Vulpes Aristomenes iam mon-
Vocatio non deserenda	15. 2.	strat.
restaurata sibi.		14. 7.
Urbis obessa liberatio divina.		Vxores caris, quantum possine
12. 3.		prodesse?
Vsura qua honesta & scelus?		5. 15.
5. 14.		VVintoniensis Episcopus Sac-
Vua S. Felicis.	9. 13.	ramentum Confirmationis
Vulnere Christi anointus pants		miraculo è administrat. 6. 8.
dulcescens.	11. 4.	VVolanus fuit & S. Ethelobus volu-
		de author. 6. 8.

Errata sic corrige.

Pag. 12. v. 18. coarctati. 43. v. 4 largitus. 124. v. 7. destituta.
256. v. 17. affuerat. 259. v. 8. infuderunt. 261. v. 13. ipse. 264.
v. 12. quia 362. v. 22. parabatur. Reliquos apices, quos inuer-
tit Typographi manus, facile conuerteret Lectoris oculus.

¶ ¶ ¶ ¶ ¶ : ¶ : ¶ : ¶ : ¶ : ¶ : ¶ : ¶

Tertullianus lib. de Pænit. cap. 1.

Quia Deus omnium Conditor nihil
non ratione prouidit, disposuit, ordinauit;
nihil non ratione tractari intelligi; voluit.

S. Damascenus lib. 2. orth. fid. cap. 29.

Omnia prouidentiæ opera suscipiamus,
omnia laudemus, omnia citra ullam cen-
suram

suram comprobemus; quamlibet ea plerisque iniqua videantur.

S. Paulinus Ep. 38.

Si à D^{eo} omnia, & D^evs bonus est,
omnia profecto, quæ fecit D^evs, bona.
Si qua autem sunt, in arcanis statutorum ei-
us, altiora sensibus & cogitationibus nostris,
etiam si rationem eorum consequi & colli-
gere non possumus; tutius tamen nobis est,
magis occultas esse rationes, quam nullas
credere: quia non ambigendum, omnia
Dei esse, etsi nobis non sint perspicua, ta-
men esse consulta.

*Baldinus apud Godefridum Til-
mannum.*

Bona cæcitas, est in se ipso magna non
videre, & quæ scire non licet, piè
ignorare.

2. *Enriched from natural*

Spes
fidei
P. S. 111

Th
2888